MURATHAN MUNGAN

CENK HİKÂYELERİ

Metis Edebiyat

MURATHAN MUNGAN CENK HİKÂYELERİ

Murathan Mungan

CENK HİKÂYELERİ

21 Nisan 1955 İstanbul doğumlu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tiyatro Bölümü'nü bitirdi. İlkin çeşitli dergi ve gazetelerde yazıları ve şiirleriyle görünen yazarın ilk kitabı 1980'de yayımlanan *Mahmud ile Yezida*'dır. Daha çok şiirleri (*Sahtiyan, Yaz Geçer*), hikâyeleri (*Cenk Hikâyeleri, Kırk Oda*), oyunları (*Taziye, Bir Garip Orhan Veli*) ile tanınan Murathan Mungan aynı zamanda radyo oyunu, film senaryosu ve şarkı sözü yazdı. Çeşitli alanlara dağılmış yirmi yıllık çalışmalarından yaptığı özel bir seçmeyi *Murathan '95*'te topladı. Şiirlerinden yapılan bir seçme Kürtçe'ye çevrildi: *Li Rojhilatê Dilê Min* ("Kalbimin Doğusunda"). Dünya edebiyatından resim konulu öyküleri bir araya getirdiği *Ressamın Sözleşmesi* adlı bir seçkisi yayımlandı.

Metis Yayınları, yazarın kitaplaştırdığı bütün çalışmalarını bir külliyat olarak yayımlıyor.

Murathan Mungan'ın Hikâye Kitapları:

SON İSTANBUL

İlk Basım: Uçurum Yayıncılık, Nisan 1985
Altıncı Basım: Metis Yayınları, Eylül 1996

CENK HİKÂYELERİ

İlk Basım: Remzi Kitabevi, Kasım 1986
Beşinci Basım: Metis Yayınları, Temmuz 1997

KIRK ODA

İlk Basım: Remzi Kitabevi, Nisan 1987
Sekizinci Basım: Metis Yayınları, Temmuz 1997

LAL MASALLAR

İlk Basım: Remzi Kitabevi, Kasım 1989
Dördüncü Basım: Metis Yayınları, Şubat 1996

KAF DAĞININ ÖNÜ

İlk Basım: Metis Yayınları, Kasım 1994
Üçüncü Basım: Metis Yayınları, Şubat 1996

MURATHAN MUNGAN

CENK HİKÂYELERİ

METİS YAYINLARI

Metis Yayınları
İpek Sokak No. 9, 80060 Beyoğlu, İstanbul

. Metis Edebiyat Dizisi 64
Cenk Hikâyeleri, Murathan Mungan
© Murathan Mungan
© Metis Yayınları, Haziran 1993

Kitaptaki hikâyelerin herhangi bir derleme ya da antolojide yer alması, kasete okunması, oyunlaştırılması ya da filme alınması, yabancı dile çevirisi ve her tür benzeri kullanımı yazarın iznine bağlıdır.

İlk Basım: Remzi Kitabevi, Kasım 1986
Dördüncü Basım: Metis Yayınları, Temmuz 1997
Baskı Adedi: 3000

Yayın Yönetmeni: Müge Gürsoy Sökmen
Kapak Resmi: Deniz Bilgin
Kapak Tasarımı: Semih Sökmen

Dizgi ve Baskı Öncesi Hazırlık: Metis Yayıncılık Ltd.
Kapak ve İç Baskı: Yaylacık Matbaası
Cilt: Örnek Mücellithanesi

ISBN 975-342-052-8

Sed ignotis perierunt mortibusili

Babama
1983

Anisina
1984

İÇİNDEKİLER

Şahmeran'ın Bacakları 13

Ökkeş ile Cengâver 99
Kasım ile Nâsır 124
Binali ile Temir, 168
Ensar ile Civan 231

Yılan ve Geyiğe Dair 245

ŞAHMERAN'IN BACAKLARI

aynı ayrı nedenlerle
Bilge'ye ve *Tomris*'e

1.

Babam beni Şahmerancının yanına çırak verdi.

Sokaklarda haylazlık etmeyeyim, hiç olmazsa bir zenaat öğreneyim, diye. Başıboş avare çocukların sonu iyi olmazmış. O zamanlar bilseydim, başıdolu avare çocukların da sonunun iyi olmadığını söylerdim babama.

"Çırak yaşta bir çocuksun artık," dedi.

Mahallemizin çocukları bir yaşa geldiler mi, birinin yanına çırak verilirlerdi. Âdettendi bu. Mahalledeki oyun arkadaşlarımızdan biri eksildi mi, birkaç gün sokağa çıkmadı mı, anlardık; birinin yanına çırak verilmiş... Artık Demirciler Çarşısı mı olur, Bakırcılar Çarşısı mı olur? bilinmez. Hem sonra kilimciler vardı, halıcılar vardı, kunduracılar, fırıncılar, kuyumcular, saatçiler. Her çocuğa el becerisine göre bir iş biçilirdi. Terzi yanına girenler, gömlekçide çalışanlar. Kimi özel günler öncesi, annemizin, babamızın elinden tutup da çarşıya gittiğimizde, mahallede, sokak arasında epeydir görmediğimiz arkadaşlarımızla göz göze gelirdik. Nedense kaçırırlardı gözlerini, nedenini kendilerinin de

bilmedikleri gizli bir suçlulukla kaçırırlardı. Ya da arsız arsız gülerek örtmeye çalışırlardı, neyse örtmeye çalıştıkları... Suçluluklarında yoksulluklarının payı vardır hiç kuşkusuz; oysa hepimiz aynı yoksul mahallenin çocuklarıydık; ve hepimizi bekleyen aynı yazgıydı. Onları ürkütен bir şey olduğunu sezmiştim bu karşılaşmalarda, bu yüzden daha sonraki gidişlerimde göz göze gelmemeye özen gösterir oldum. Bize onlar büyümüşler, çok büyümüşler gibi gelirdi işlerinin, tezgâhlarının başında; sanki daha düne kadar aynı sokak aralarında koşuştuğumuz çocuklar bunlar değildi. Hepsinin yüzü adamlaşmıştı. İmrenir miydik, acır mıydık? bilmiyorum. Ama bir gün nasılsa biz de birinin yanına çırak verilecektik.

Demek çırak yaşta bir çocuktum artık.

Demek, şimdi sıra bende, diye düşündüm. Ellerime baktım ilkin, ellerim bana hâlâ küçük bir çocuğun elleri gibi geliyordu. Ellerimden kendime bir yaş, bir iş biçmeye çalıştım. Ellerim bana hiçbir şey söylemedi. Ertesi gün, daha ertesi gün, daha daha ertesi gün beni mahallede, oyun yerlerinde göremeyecek arkadaşlarımı düşündüm. Çıraklık, ayrılıktı. Beni merak edecekler miydi? Özleyecekler miydi? İlk kim soracaktı beni? Yokluğumun farkına ilk kim varacaktı? Değilse hemen alışacaklar mıydı yokluğuma? Sonraki yıllarda bunaldığımda, üzüldüğümde, üzerime karabasanlar çöktüğünde sürekli kurduğum bir düş vardır: Öldüğümü düşünürüm. Bu düşte beni kendi ölümümden çok, ölümümü duyan arkadaşlarımın, tanıdıklarımın, dostlarımın tepkileri ilgilendirir. Onların ilk tepkileri, ilk üzüntüleri, şaşkınlıkları. O denli kaptırırım ki kendimi bu düşe, bu düşün gerçekliğine, bir zaman sonra ölmekten bile vazgeçer, neşelenmeye başlarım. Başlardım. Sanki onların tepkileri beni yeniden hayata bağlardı. Şimdi düşünüyorum da, Şahmerancının yanına çırak verildiğim o gün arkadaşlarımın ayrılığımı, bir ölüm olarak düşünmelerini istemiştim. Ama o zaman ölüm adını vermemiştim buna. Çünkü ölümü tanımıyordum. Ya da sevecek kadar tanımıyordum, diyelim.

Ayrılığa gelince. Her ayrılık ölümdü benim için.
O gün de, bugün de.

Anladım ki artık ben de çırak olacağım.

Akşam yemeğini yediğimiz yer sofrasından kalkıp da, sedire oturduğumda içime bir burukluk, bir hüzün, bir ağırlık çöktü. Kendimi iş sahibi biri gibi görüyordum. Ama bu, nedense beni neşelendirmiyor, tersine kopkoyu bir hüzün veriyordu. İş sahibi olmak demek ki buymuş, dedim kendi kendime. Akşamları babamın eve asık yüzle, yorgun argın dönmesinin nedeni buymuş, diye düşündüm. Babamla göz göze geldik. Aynı şeyleri düşündüğümüzü sanarak yüzüm kızardı, gözlerimi yere indirdim.

Oysa ertesi sabah her şey bana bir oyun gibi geldi. Babamın elini tutup da, sokağa çıktığımızda her şey hüzünlü bir oyunmuş gibi göründü gözüme. Kim bilir belki de bütün hayatımız gerçekten hüzünlü bir oyundu. Sokaklar ıssızdı, bomboştu, daha arkadaşlarımın neşeli çığlıkları ve bağrışmalarıyla sokağı doldurmasına çok vardı. İlk kez sokağı bu denli sessiz görüyordum. İçim sızladı, ağlamaklı oldum. Birden içlerinden birini, herhangi birini görme isteği kapladı içimi, sanki veda etmek gibi bir şey olacaktı bu; bir ayrılık selamı gibi. Yokluğumu uzun bir zaman sonra fark etmelerinden duyduğum korkudan da olabilir bu, başka bir şeyden de. Belki de bir tanık arıyordum, yalnızca bir tanık. Yani tüm yaşamım boyunca aradığım bir şeyi arıyordum. Oysa hiç kimseyi göremedim sokakta, ayrılığımı kesinleyemedim.

Babam dedi: "Ellerinin değerini bil, parmaklarının, hünerinin, güzel suret çiziyorsun. Senin yaşında bir çocuk bu kadar güzel suret çizebiliyorsa, ilerde kim bilir neler çizer?"

Babamın dediklerinden hiçbir şey anlamamıştım, ama hoşuma gitmişti.

Ustamın adı Mahir'di.

Bana adımı sordu.

Usulca: "İlyas," dedim.

"Şahmeran'ı tanır mısın?" dedi.

Başımı salladım.

Akşam babama sormuştum: "Baba, Şahmerancı ne demek?"

"Şahmeran nakşedip satan adama Şahmerancı derler."

"Peki, Şahmeran ne demek?"

Babaannemin elini öpmeye gittiğimizde duvarda sureti asılı olan o garip yaratığın adıymış Şahmeran. Her gittiğimizde görürdük onu. Güzel ve korkutucuydu.

Hem güzel, hem korkutucu nasıl olunur, bilmiyordum o zaman.

İlk gördüğümde uzun uzun bakmış, sonra da gözlerimi kaçırmıştım. (Babamı bağışlamış, geliniyle barışmıştı babaannem, beni ne zamandır görmemişti.) Babaannem, evi, eşyaları, beni hep ürkütmüştü zaten. Yüzü hiç gülmeyen, insanın yüzüne baktığında sanki içini bütün çıplaklığıyla gören, görebilen bir kadındı. Ya da ben öyle sanırdım. Ne garip yazgı ki, işlediğim ilk Şahmeran'ı ona götürdüğümde can çekişiyordu, birkaç gün sonra da öldü. Bilinci yerinde değildi. Ama gene öyle dimdoğru bakıyordu insanın yüzüne, her şeyi biliyor, her şeyi anlıyor, ama ses çıkaramıyormuş gibi. Götürdüğüm şahmeran levhasının benim için ne anlama geldiğini anlamış mıydı bilmiyorum, hiçbir zaman da öğrenemeyeceğim. Hatta o levhayı benim işlediğimi bile anlamamıştı belki. Hastalığı gereği o denli kendine kilitlenmişti ki... Ona söylenmemiş bir sözüm kalmış gibidir; erken öldüğü için güceniğimdir ona...

Babam öyle dediğinde, gözümün önüne kendi erkek, yüzü kadın; başı insan, altı yılan; kırk bacağı da yılandan olan; tacı simli ve nakışlı; kuyruğu da başına dek kıvrılmış duran bir yaratık geldi.

"Aa! Ben onlardan mı işleyeceğim?" dedim babama. "Ama ben onlardan korkmuştum."

"İnsan kendi eliyle işlediği şeyden korkar mı?" dedi babam.

"Kendi eliyle işlediği güzellik insanı korkutur mu hiç?"

Korkuturdu. Sanırım o zaman babam da bilmiyordu ve sanırım hiçbir zaman öğrenemedi. İnsanı en çok korkutan şeyin güzellik olduğunu, ya öyle ya da böyle kendi yarattığı bir şey olduğunu hiçbir zaman öğrenemedi.

Yaşanmadan öğrenilemeyecek şeylerden biriydi bu da.

Ben dahi çok sonra öğrendim.

Korkunun öğrettiği şeylerden biri olarak.

"Şahmeran demek, yılanlar padişahı demek." Duraksadım. Bir yanlış yaptığımı düşünmüş olmalıyım. "Yılanlar padişahının oğlu demek," diye düzelttim.

Hiç ses çıkarmadı ustam.

Bu yüzden hangi yanıtımın doğru olduğunu anlamadım. Hâlâ da anlamış değilim.

Babanın mı? Oğulun mu?

Artık hiçbirinin önemi yok.

Yutkuna yutkuna sürdürdüm: "Kırk bacağı da yılandan yapılır," dedim.

"Yapılır değil," dedi ustam. "Vardır, diyeceksin. Daha yapmadın ki, daha yapmadık."

Yüzüne incecik bir gülümseme yayılmıştı.

"Kırk bacağı da yılandandır," dedim. "Başında da simli, taşlı çok büyük bir tacı vardır."

Bu sırada gözümü duvarlarda asılı, yerlerde ard arda dizili duran onca şahmeran suretine çevirmiştim. Onları teker teker tanıyordum ki, ustam sordu:

"Bunların hangisi Şahmeran?"

Duraksamadan yanıtladım:

"Hepsi."

Başını iki yana salladı.

Şaşırmıştım. Ne diyeceğimi bilemiyordum.

"Hayır," dedi. "Bunların hiçbiri Şahmeran değil."

"Peki, nerde Şahmeran?" diye sormaktan kendimi alamadım.

"Sen çizeceksin onu," dedi.

Yüzüne şaşkın şaşkın bakıyor, ne demek istediğini kavramaya çalışıyordum ki, ekledi:

"Sen çizemezsen, senin çırağın çizecek; o da çizemezse, onun çırağı. Eğer böyle düşünmezsen Şahmeran'ı hiç çizemezsin."

"Ama bütün Şahmeranlar birbirlerine benziyorlar," dedim.

"Bütün insanlar da birbirlerine benzerler," dedi.

Sustum. Uzun uzun sustum.

Ustamın bir bilge kişi olduğunu ve işimin zorluğunu o an anlamıştım.

"Aferin," dedi. "Susman gereken yeri çok iyi biliyorsun." İlk aferin suskunluğuma, sustuğum yere verilmişti. Sonra babama döndü, –babam sınava çekildiğimin bilincinde, bir yandan verdiğim yanıtları aklının tartısına vurup güzel bulduğundan için için sevinçli; öte yandan ustanın kendisi gibi düşünüp düşünmediğini bilmediği için kaygılı; bu yüzden nasıl davranması gerektiğine karar verememiş bakınıp duruyor–.

"Bu çocuk çok zeki," dedi. "Parmakları da zekâsı kadar işlekse, çok sürmez, cümle yörenin en iyi Şahmerancısı olur çıkar, cümle yörenin en iyi Şahmeranlarını çizer."

Babam ağız dolusu güldü.

O ana dek içinde tuttuğu bütün sevinç, kendini haklı kılmanın coşkusuyla bir kahkaha olarak boşalıvermişti.

Çok az görmüşümdür babamın böyle güldüğünü.

Yoksul bir adamdı babam. Yoksul bir mahallede otururduk. Altı kardeştik. Güç koşullar altında yaşam sürdürüyorduk. Şimdiyse ağız dolusu gülüyordu. Bu gülüşten kendime pay çıkarıp büsbütün umutlandım. Benim de övünülebilir biri olduğumu, olabileceğimi ilk kez o zaman anlamıştım. Kendime güveni ilk kez o zaman, Mahir ustanın basık tavanlı; içyağı, kandil, is kokan küçük dükkânında tatmıştım. Şimdi yaptığım her başarılı işten sonra gözümün önüne babamın o ağız dolusu gülen yüzü gelir. Gözlerim ıslanır; ağlayamam.

Yaşasaydı eğer gene böyle olur muydum, bilmiyorum.

Babam, o gece her zamankinden daha cömert davrandı bana, şeker aldı, leblebi aldı. İki koca adam gibi döndük eve, ikimizin de yüzü gülüyordu.

Kapıyı bize açan annem, bizi öyle görünce çok şaşırdı.

Ertesi sabah dükkânda işe başlamıştım. Birkaç küçük tezgâh vardı. İpler, boyalar, makaralar, çerçeveler, bezler, camlar, çıtalar. Boya karmasını, ip sarmasını, gergef kurmasını ve benzeri birkaç küçük işi öğrendim. Asıl öğrenmek istediğim çizmekti. Ustam sabırsızlığımı sezmiş, için için gülüyordu ivecenliğime.

Üçüncü gündü, ustam beni yanına oturttu.

"Hikâyesini bilmediğin, dahası kavramadığın, dahası anlamadığın bir şeyi çizmek zordur İlyas," dedi.

"İnsan bilmediği şeye el uzatmamalı,

"El uzatıyorsa bilmeyi de göze almalı,

"Bilmeyi göze almak zordur İlyas;

"Bilmek ürkütür insanı, korkutur. Bilmek lanetlenmektir biraz da...

"Sana Şahmeran'ın hikâyesini anlatacağım.

"Haydi çizmeye başla!"

"Dilersen ustam, anlat, ondan sonra çizeyim," dedim.

"Olmaz," dedi. "Belki o zaman hiç çizemezsin. Hele hepsini birden anlarsan, hiç, ama hiç çizemezsin. Başlarken çok fazla şey bilmek gerekmez. Bilmek zamanla gerekir. Yaşadıkça hissedilir eksikliği. Yaşamında eksikliğini hissetmediğin bir şeyi bilmek insana hiçbir şey katmaz. Çizmekten vazgeçemeyeceğin zaman gelince, işte o zaman gelince göze alırsın her şeyi, hepsini bilmeyi."

Ustamın her dediğini anlamıyordum tabii. Ama seziyordum. El yordamı sonuçlar çıkarıyordum kendime. Bir de buyruklarını eksiksiz yerine getirmeye çalışıyordum.

Ustam dedi: "Önce bir bulanık suya bakar gibi bakacaksın önündeki beyaz boşluğa. Hani gökyüzüne bakarken bulutlar nasıl biçimlenirse gözünün önünde, dağa benzer, kuşa benzer, insana benzerse işte öyle bir bulutlu yumaktır önündeki beyaz boşluk. Bir Şahmeran sureti getir gözünün önüne, onun karaka-

lem bir suretini çizmeye çalış. Senden önce çizilenlere benzeyecektir, hiç korkma bundan. Kaçınılmaz bir yoldur bu, geçilmesi gereken bir yol. Ve geçilmesi gereken bir yol. Uğramadan olunmaz bir konaklama yeridir. Acemidir, çocuksudur, senden önce çizilenlere benzer, ama gene de senindir, senin olmalıdır. Başkalarından görüp de, kaptığın çizgilerin arasından kendi çizgin titrek de olsa, cılız da olsa görülmelidir. 'Bakın, ben buradayım!' demelidir. Demelidir ki ardı gelsin."

"Neresinden başlayayım, usta?" dedim.

Gülümsedi. Yüzünün yeni derinleşmeye başlamış kırışıklıkları, yüzündeki o beyaz aydınlığı buruşturuyordu.

"Doğru ya unutmuşum," dedi. "İlk bu soruyla başlanır, işe neresinden başlayayım?" Kendini ve bütün çıraklarını anımsamış gibiydi. "Neresinden başlarsan başla, yeter ki ardını getirebil," dedi. "Ya da ardını getirebilecek biçimde başla."

İlk gün karakalem birkaç Şahmeran çizdim kâğıda. Ustama gösterdim. Ustam baktı, gülümsedi.

"Bunların hiçbiri ötekine benzemiyor," dedi.

Bu kez yeniden birkaç tane daha çizdim, gösterdim.

"Bu kez de hepsi birbirine benziyor," dedi.

Ne istediğini anlamamıştım ustamın, onu nasıl memnun edeceğimi bilemiyor, bunun yollarını düşünüyordum. Kaşlarım çatılmış olmalı ki:

"Asma yüzünü," dedi. "Doğru yoldasın. Bir insan hep aynı şeyi çizer aslında, ama hiçbiri ötekine benzemez. Benzememelidir. Oraya varmak içinse çok yolun var senin, daha çok gençsin, bu yolu sabırla geçmen gerek, yılmadan, usanmadan, bıkmadan, her güçlüğe göğüs gererek, kendine ve işine ihanet etmeden. Bir Şahmerancı, en çok bunu öğrenmelidir: İhanet etmemeyi... En çok buna ihtiyacımız vardır bizim."

Bir tane kocaman bir Şahmeran çizdim.

Büyük olursa hepsini kapsar mı sandım ne?

Ustam ne düşündüğümü anlamış gibi yüzüme gülümseyerek baktı, saçlarımı okşadı. Parmaklarının saçımın telleri arasından

yumuşacık kaydığını hissettim. İlk kez okşanıyormuş gibiydim.

Şahmerancı yanında çırak olmaktan utanmayacağımı, bir gün anasının, babasının elinden tutarak çarşıya gelmiş bir arkadaşımı gördüğümde onun gözlerinin içine bakarak gülümseyebileceğimi düşündüm.

Bu işi sevdiğimi düşündüm.

Şimdi bütün bunları yazarken kendimi hiç mi hiç ustama ihanet etmiş gibi hissetmiyorum.

Yaptığım işin hâlâ bir Şahmerancılık olduğu kanısındayım.

2.

Küçük bir iskemle çekip, dizinin dibine oturmuştum.

Ustam dedi:

"Hele düşünelim bir, nedir Şahmeran? Kimdir?

"Yüzyıllardır ne anlatır köy kahvelerinin kerpiç duvarlarından, cümle taşra illerinin kıraathanelerine uzanan görkemli ve gezgin sureti? Kırlent yüzlerinden, karyola eteklerine dek nakışlanan Şahmeran ne anlatır bu insanlara?

"Düşün ki, nice Şahmerancı vardır bu topraklar üzerinde yaşayan; her yıl yüzlerce Şahmeran sureti çizer, levhalar, satarlar. Bunları alıp duvarlarına asan insanlar ne görürler bunlarda? Neyin anısını saklarlar duvarlarında?

"Nedir Şahmeran hikâyesinin bağrında sakladığı zehir? Bu zehir ki bin yıldır bir masal tadında ağızdan ağıza yayılıp duruyor. Yılanla, insanın dostluğu (ki buna, düşmanlığı da diyebiliriz) eskiye, çok eskiye uzanır, ta elmanın tarihine dayanır.

"Yılan soylu, insan dönektir bu masalın ikliminde.

"Ne demiştir Camsap'a Şahmeran:

"'Ben sana söylemiştim yâ Camsap, insanoğlu ihanet eder.'

"Baştan alalım sözü;

"Şahmeran'ın kırk bacağında sürüdüğü gerçeğe yeniden, yeniden dönmek için:

Evvel zaman içinde, yani tarihini ya bilmediğimiz, ya da bildirmek istemediğimiz bir zaman içinde, Danyal adında bir bilge kişi var idi. Kendine verilenlerle yetinmeyerek, dahasını, hep dahasını araştıran, görünenin altındakini eşeleyen bir kişiydi bu Danyal. Kendini bildikleriyle sınırlamıyor, işiyle-gücüyle yetinmiyor, hayatın görünen –ya da göründüğü sanılan– yanları ona yetmiyor, hep daha fazlasını istiyor, daha derindeki, daha dipteki bir gerçeğe, saklı durduğuna inandığı bir gerçeğe ulaşmaya çalışıyordu. Bilmek ve öğrenmek bir tutkuydu onun için. Ömrünü (ve ölümünü) bir bilgin, bir bilge olmaya adamıştı. Bu yüzden başkaları onu anlamakta güçlük çekiyordu. Danyal ise bu yalnızlığı çoktan göze almıştı. Zaten bilmeyi göze alan, yalnızlığı da, kargınmayı da göze almak zorunda değil miydi?

Uzun yıllardır hekimlikten, felsefeye dek uzanan birçok alanda kendine özgü çalışmalarda bulunmuş, ilginç sonuçlar çıkarmış, değişik düşünceler edinmişti. Bir yandan çağına göre öncü sayılabilecek çalışmalarda bulunuyor; öte yandan bütün çağlarda bütün bilginlerin gözdesi olmuş konularda araştırmalar yapıyordu. Örneğin, ölümsüzlük gizinin ardına düşmüştü; sürekli genç kalmanın, sürekli diri kalmanın umarını arıyordu. Doğanın koynunda saklıydı her şey. (Doğanın bize sunduklarının ne kadarını bilebiliyorduk ki? Gördüğümüz, baktığımız, dokunduğumuz onca şeyi gerçekten tanıyor muyduk? Tözlerinde saklı tuttukları şeyi biliyor muyduk?) Şifalı otlardan yararlı merhemler yapıyor, bu merhemler en derin yaraları çabucak kaynatabiliyor, keskin ağrıları dindirebiliyordu. Bu küçük tansıklara baktıkça bir gün ölümsüzlüğü de edinebileceğine inanıyordu Danyal.

Ne ki ömrü yetmedi Danyal'ın. Ölümsüzlüğe varmak için ömrü yetmedi.

Bilmenin, öğrenmenin, araştırmanın sonu gelmiyordu ama, insan ömrünün sonu geliyordu. Doğanın bize sunduğu sınırlanmış bir yaşamdı. Ölümüne çok yakındı, karısını çağırdı yanına.

Başucunda bugüne değin bütün öğrendiklerini yazdığı bir kara kitap duruyordu. Bütün yaşamını bu sayfalara harcamış, bütün ömrünü bir deftere sığdırmıştı. Karısı yanına gelince, kitabı aldı eline. Bütün ömrünü elinde tutuyordu şimdi.

Dedi: Ben yetmedim; benim yetmediğim yerden oğlum sürdürsün.

Dedi: Ömrüm yetmedi; ömrümün yetmediği yerden oğlum sürdürsün.

Dedi: İnsan ömrü kısadır, başkasıyla, başkasının ömrüyle tamamlanmadıkça bir değeri kalmıyor öğrendiklerimizin, bildiklerimizin, edindiklerimizin. Her şey bizimle birlikte yeniden toprağa gömülüyor. Bu defteri oğluma, oğlumu bu deftere emanet ediyorum.

Kitabı karısına verdi, yani ömrünü onun ellerine teslim etti. Ve gözlerini bir daha açmamacasına yumdu.

Oğlu daha küçücüktü Danyal'ın.

Danyal öldü.

Geriye oğlu kaldı.

Oğlu yaramaz, afacan, dünyaya meraklı... Tez büyüdü. Zamanı geldi anası okula verdi Camsap'ı. Camsap ise haşarı, oyunbaz. Okumadı. Anasının aklı fikri sandığın dibinde yatan kara kitapta; Camsap, abeceyi çözecek, okumayı öğrenecek, günü gelince verecek anası eline kara kitabı, babasının kaldığı yerden sürdürecek, yani babasının vasiyeti yerine gelecek. Hepsinin bir düş olduğunu, oğlu okula gittikçe, oğlu okula gitmedikçe, okuldan ve evden ve hayattan kaçtıkça; bütün günlerini ağaçlarda, su başlarında, ırmak boylarında, orman kuytularında geçirdikçe anladı. Sandığın dibinde kimsesiz duran kara kitabı da zamanla yavaş yavaş unuttu. Unutmak zorunda kaldı. Baktı başka yolu yok, oğlunu okuldan aldı, işe koştu. Altına bir eşek çekti, ormana saldı; arkadaşlarıyla birlikte odunculuk yapmaya başladı Camsap. Sırtında baltası, dudaklarında ıslığı, altında eşeği her gün ormana gidiyor, odun kesip getiriyor, böylelikle evinin nafakasını çıkarıyordu. Zamanla anası da alıştı oğluna. Camsap, Danyal'ın düşündüğü –ya da düşlediği– gibi bir Camsap değildi. Kendi yaşasaydı belki olurdu, ya da gene olmazdı, ama artık bunu düşünmenin hiç kimseye bir yararı yoktu. Hem oğullar, babalarının izsürücüleri değillerdir. Babalar, oğullarını kendi kaldıkları yerden sürdüren bir çömez gibi görmekten vazgeçmelidirler. Oğul, çömez değildir; oğul, oğuldur.

Camsap, Camsap'tı. Onu olduğu gibi kabul etmekten başka çare yoktu. Başlıbaşına bir insandı artık. Yazgısıyla birlikte başlıbaşına bir insan.

Camsap'la arkadaşlarının günleri neşe içinde, kaygısız geçi-

yordu. İşlerini bir oyuna dönüştürmüşlerdi. Odunculuk, onlar için neşeli bir yolculuktan başka bir şey değildi. Her şeyi bir oyun gibi yaşayacak çağlarındaydılar, yaşamın temel sorunlarıyla yüzleşmemişlerdi daha; bir seçimin, bir sorumun, kavrayıcı bir acının varlığından habersiz, düpedüz yaşıyor ve tüm yaşamın böyle sürgit geçeceğini sanıyorlardı. Toyluğun coşkusu gözlerini bağlamıştı. Dünya ve yaşam hakkında temel bilgilerden yoksundular; kendilerini de, insanları da tanımıyorlardı henüz. Kendi güçlerini ölçmemiş, sınırlarını yoklamamışlardı; kendilerini ve başkalarını sınamamışlardı. Tüm yaşam onlar için başıboş bir serüvendi ve öyle yaşıyorlardı. Sağlıklı, gürbüz, canlı, neşeli ve yaşam doluydular. İhaneti öğrenmemişlerdi daha.

Bir örnek yaşanan bu günlerin birinde, ormanın tepelerine, sarp uçurumlu kayalıklara doğru çıkmışlar, güneşin kavurup kuruttuğu eski, ulu ağaçların baltakesmez gövdelerine dadanmışlardı. Hepsinin de gözünü hırs bürümüştü. Bu ulu ağaçların tümünü ortadan kaldırmaya, kendilerinden başka hiçbir oduncuya bir şey bırakmamaya çalışıyorlardı. Bütün bir ormanla baş edebileceklerini düşünüyor olmalıydılar. Tutku, yüzölçüm hesabı bilmez; insanoğlu tutkusuna bunu öğretmelidir, çünkü onunla ancak böyle baş edebilir.

Doruktaki sarp kayalıkların eteklerine varmışlardı ki, yağmur yüklü bulutlar kuşattı dört bir yanlarını, ardından da dinmek bilmeyen sağanaklar... Gür bitkilerin ağzını örttüğü, koyu dalların arasına gizlenmiş küçük bir mağara ilişti Camsap'ın gözüne. Yırtıcı dalları aralayarak mağaraya girdi. Ardından da arkadaşları ardı sıra mağaraya koşuştular. Orada geçirdikleri uzun saatler boyunca (sağanak dinmemişti) eline bir çomak alıp yeri eşeleyen Camsap, sonunda bir mermer yüzeye ulaşır, eşelediği yerin çevresini temizler, bakar ki bir mermer kapak. Hep birlikte asılıp kapağı kaldırdıklarında büyük bir bal kuyusuyla karşılaşırlar.

Ve o günden sonra tecim kaynakları bu bal kuyusu olur, odunculuktan vazgeçip balcılığa başlarlar. Gene eşeklerine biniyor, ormanın bu yüksek doruklarına çıkıyor, mağaraya girip bal

kuyusunun mermer kapağını açıyor, tenekelere doldurdukları balı pazarda satıyorlarmış.

Buldukları bu bal kuyusu hepsinin ortak gizi olmuş. Hepsi de bu kuyudan kimseye söz etmeyeceklerine değgin birbirlerine söz verip, bu gizi ölene dek saklayacaklarına ant içmişler.

Günler, haftaları; haftalar, ayları kovalamış ve günün birinde uçsuz bucaksız sandıkları kuyunun dibi gözükmeye başlamış.

Boşalan kuyunun ağzında şimdi bir masalın buğusu tütüyormuş...

Kuyunun dibinde kalmış son birkaç tenekelik balı kazımak için her zamanki gibi gene Camsap, beline bağladıkları ipe tutuna tutuna inmiş; ne var ki son tenekeleri de doldurup yolladıktan sonra, arkadaşları sallandırdıkları ipi geri toplayıp, kuyunun mermer kapağını örtüp, Camsap'ı orada bırakmışlar, yazgısına terk etmişler...

Şimdi burada durup biraz soluklanmak gerekiyor. Arkadaşları, Camsap'ı neden kuyunun dibinde bırakmışlardır? Efsanelerin birinde arkadaşlarının Camsap'ın payına sahip çıkmak için bunu yaptıkları söylenir. Oysa, inandırıcı bir şey değil bu, öyle ya, son birkaç tenekelik pay kimseyi varsıl etmez. Hele arkadaşlarının sayısı düşünülürse –ki hemen hiçbir rivayette ya da yazılı metinde belirtilmiyor ama 'arkadaşları' dendiğine göre, en azından birkaç kişiyi birden düşünmemiz isteniyor– Camsap'ın birkaç kişiye bölünerek iyice ufalanacak payına tamah edilmiş olunabileceği dinleyeni inandırmıyor.

Peki neden olabilir bu?

Bir düşünelim...

Hikâyenin akışı gereği diyelim ilkin;

Sonra da, Hazret-i Yusuf'tan bu yana –ki bir o kadar da öncesi vardır– insanlar kuyuya indirdiklerine ihanet ederler, diyelim.

Daha sonra da diyelim ki; bu çocukların ihanet çağı gelmiştir. Bir ortak gizi büyütüp, bakmak, sakınmak ve korumak zordur, diyelim. Ortak gizlerini, bu gize neden olan (yani kuyuyu

bulan, dolayısıyla herkesin belleğinde alttan alta da olsa, kuyunun "sahibi" sayılan) insanla (yani, Camsap'la) birlikte, tümünü, her şeyi, hepsini birden kuyuya (yani, kuyularına) gömmüş olmak istesinler.

Sonsuza dek unutmanın bir yolu olarak ihaneti seçmiş olsunlar. Ne de olsa ihanet, insanoğlunun yatkınlık gösterdiği bir davranıştır.

Camsap, bu kör kuyuda yazgısına terk edildiğini anladıktan sonra umutsuz saatler geçirdi. Bekleyişle geçen her saat zaten umutsuz değil midir? Sonra anladı ki, yazgısını yüklenmekten başka yapılacak hiçbir şey yok. Meğer bulduğu bu kuyu bir mezarmış kendisine, lakin bunu anlaması için bir zaman geçmesi gerekiyormuş. Kurtuluşu için ancak bir tansık gerekti. Eli kolu bağlı durmaktansa bir şeyler yapmalıydı. Çevresini yoklamaya, bir çıkış yolu aramaya başladı. Nedense aklına bu kuyuyu ilk bulduğu günkü sevinci geliyordu. Bu sevincin intikamı gibiydi şimdiki tutsaklığı. Ya da her sevinç bir zaman sonra insandan öcünü alıyordu. Toprağı eşeliyor, kuyunun duvarlarını tırnaklarıyla kazımaya uğraşıyordu. Bu mezardan çıkmak, ne pahasına olursa olsun çıkmak, gerekirse bir başka mezara çıkmak, ama mutlaka çıkmak gerek.

Bu uzun, bu yorucu çabası ne kadar sürdü, kendi de unuttu. Bir süre sonra zaman ve mekân duygusunu yitirdi. Çok sonradır ki, topluiğne başı kadar bir ışık yakaladı duvarların birinde. İlkin bir yanılsama sandı, bir göz yanılsaması; yerini değiştirerek aynı noktaya bir kez daha baktı; hayır, yanılmamıştı. Bir ışıktı bu. Işığın çevresini kazımaya başladı. Işığın çevresi genişledikçe kurtuluş umudu artıyordu Camsap'ın. Sonuçta başını sokabilecek, gövdesini geçirebilecek genişlikte bir delik açmayı başardı.

Bu, onun ilk utkusuydu.

Önünde uzun, geniş bir bahçe alabildiğine uzuyordu.

Bir masal ülkesiydi burası.

Ya da bir ülke masalı.

Bunu daha ilk anda sezmişti; bahçenin büyüsü bir masaldan kaçırılmış gibiydi. Açtığı delikten geçmeyi başardı ve bir başka ülkenin topraklarına ayak bastı.

Başka bir zamanın takvimi, başka bir mekânın iklimi başlamıştı artık.

Ayak bastığı yer Şahmeran'ın ülkesiydi.

Ancak bunu daha sonra anlayacaktı.

Şimdi, yalnızca bulduğunun büyüsünü, bilenmiş umudunun tansığını yaşıyor. Bu bahçe bir gözbağı gibi gözlerinin önünde uzuyor, uzuyor, uzuyor.

Masalın burasında sözlerine ara verdi ustam.

"Bugünlük bu kadar yeter," dedi. "Yarın kaldığımız yerden sürdürürüz."

Hiç sesimi çıkarmadım.

Gece yatağımda Şahmeran'ın ülkesini düşledim. Uyuyakalmışım...

Ustamın ellerine bakıyorum.

Kalem tutuşuna, çizgi çekişine, parmaklarının kıvraklığına. Elleri bir su gibi akıyor tezgâhın üzerinde, bir güvercinin kanat çırpışı gibi sekip duruyor. Çizgiler, renkler elinin, kaleminin altından kayıyor sanki. Onun eline bakarken kendi elim titriyor; küçücük elim pek zavallı görünüyor gözüme. Küçük, çelimsiz, önemsiz... Ustamı seviyor, ama ellerinin tezgâh üzerinde kanat çırpar gibi sekişine hayıflanıyordum. Hem kızıyor, hem imreniyor, hem kıskanıyordum onu.

Ustam demişti ki: "Usta ile çırak arasında her şey, ama her şey konuşulmalıdır. Konuşulmadık hiçbir şey kalmamalıdır. Usta ile çıraklığın töresidir bu."

Oysa ben, duygularımı söyleyip söylememekte kararsız kalmıştım. Ustama karşı bunları duyumsamak utandırıyordu beni. Öte yandan duygularımı ele geçiremiyordum. Uzun uzun düşü-

nüp taşındıktan sonra söylemekten vazgeçtim, daha doğrusu söylemeyi erteledim. Düşündüm ki, ilerledikçe ben de beceri kazanacağım, ellerim onunkiler gibi çabuk sekecek tezgâhın üzerinde. O zaman ne kızacağım, ne kıskanacağım.

Eşit olacağız onunla, eşit olunca daha rahat seveceğim onu, ne kızacağım, ne kıskanacağım...

O zaman öyle sandım.

İlerledikçe...

"Nerede kalmıştık?" dedi.

"Şahmeran'ın ülkesinde," dedim.

Bir masal bahçesiydi burası, ya da bir bahçe masalı. Geniş sekileriyle ince damarlı mermer bir avlu göz önünde alabildiğine uzuyor, insandaki ufuk duygusunu ortadan kaldırıyordu. Avluyu çevreleyen uzun sütunların gerisinde başka renkte bir gökyüzü vardı sanki; bir ikinci güneş ağır ağır batıyordu. Mavili, yeşilli çinilerle çevrelenmiş büyük havuzun ortasında rengârenk bir fıskiye havuzun suyunu köpürtüp duruyor, çevresine sessiz bir serinlik veriyordu. Bu sessizlikten bir umut bekliyordu Camsap. Kendini yeryüzüne yeniden döndürecek bir tansığın bu sessizliğin içinden çıkagelmesini istiyordu. Ansızın cennetin niye büyük, çok büyük bir bahçe olarak betimlendiğini anladı. Cennet umudunu anladı. İnsan yalnız ve umarsızken ne kadar çok şeyi birden anlıyordu.

Sessizliğin gücündendi bu.

(Bahçeyi ve cenneti düşündüğü sıra bir yandan da gözleri bahçeyi tarıyor.) Bu büyük bahçede bir tek elma ağacı yoktu. Bunun büyük, çok büyük bir unutkanlık olduğunu düşündü.

Camsap, ağır ağır bahçenin ortasına doğru ilerliyordu ki, avlunun sağında yüksekçe bir sekinin üzerinde göz kamaştırıcı büyüklükte ve güzellikte bir taht gördü. Tahtın üzeri sayısız renkte değerli mücevherlerle süslenmiş, sedef kakmalarla bezenmiş, oymalarla işlenmişti. Sonsuz ve sınırsız bir gücü, sarsılmaz bir hükümranlığı imliyordu. Tahtın eteklerindeki basamaklara vardığında bu bahçenin rüyasına çok uygun düşen birçok ifritin, yılanın, ejderin birdenbire bahçeye doluştuğunu gördü.

Sessizlik en korkutucu yerinden yırtılıvermişti.

Az önce bu bahçeyi bulduğunda, sessizliğin ve serinliğin ortasına çıktığında, az sonra hemen kurtuluverecekmiş gibi bir duyguya kapılmış, hatta akşama evde olacağını düşlemişti. Oysa şimdi duyduğu bu korku, bu şaşkınlık her şeyi silip, yerini yoğun ve derin bir umarsızlığa bırakmıştı. Cennetin de pek güven verici bir yer olmadığını düşünüyordu şimdi. İnsanoğlunun o

sonsuz tedirginliğini hiçbir şeyin, hiçbir yerin dindiremeyeceğini kavradı; o kesin sessizlikten, yani ölümden başka. Öldükten sonra yaşam olmamalıydı.

Ansızın rengârenk dumanlar savruldu havaya, her duman bulutu incecik bir gökkuşağı çiziyor, sonra bembeyaz dumanların içinde eriyip gidiyordu. Bir süre sonra göz gözü görmez oldu (yani, Camsap'la, yılanların, ifritlerin, ejderlerin gözü) her yeri sis bulutları sarmıştı. Yumak yumak bir beyazlık kuşatmıştı tüm bahçeyi. Az sonra dumanlar durulup, her şey eski yerini almaya başlarken sislerin arasından kocaman bir ifrit belirdi. Büyük bir vakar içinde başında gümüş bir tepsi taşıyordu. Tepsiyi getirip tahtın üzerine bıraktı, gerisin geriye saygıyla çekildi.

Tepsinin içinde Şahmeran vardı.

Tepsinin içinden, tahtına doğru süzüldü.

Camsap büyülenmişti. Olduğu yere ağır ağır çöktü, dizlerinin üstündeydi şimdi.

Şahmeran'dı bu, tanımıştı.

Suretinin nakşedildiği onca levha görmüştü. Hiçbiri de Şahmeran'a benzemiyordu, ama hepsinde de Şahmeran'ı anımsatan bir şey vardı. Ne var ki Şahmeran'ın öyküsünü bilmiyordu. Hiç duymamıştı, hiç dinlememişti, merak edip sormamıştı bile. Eğer bu öyküyü bilseydi, bu öyküdeki yerini bilseydi her şey başka türlü mü olurdu? Bunu şimdi bilemeyiz. Artık bilemeyiz...

"Ülkeme hoşgeldin," dedi Şahmeran. "Sakın korkma; çevrende gördüğün yılanların, ifritlerin, ejderlerin hepsi de dostumdur benim, yardımcımdır. Sana hiç kimseden zarar gelmez burada."

Demek, Şahmeran için bunlar birer 'kimse' diye düşündü Camsap.

Herkesin yaşamında başka "kimse"ler vardı.

"Benim adım Yemliha'dır. Yeryüzündeki bütün yılanların padişahıyım. İnsanoğlu ve tebaam beni Şahmeran diye tanır. Burada benim himayemdesin, hiçbir korku seni tehdit edemez. Lakin buraya nasıl geldiğini ve burada ne aradığını anlatmalısın

bana."

Camsap bunun üzerine aldı sözü ve buraya gelinceye dek başından geçenleri birer birer anlattı Şahmeran'a.

Şahmeran, Camsap'ın anlattıklarını dikkatle dinledikten sonra, düşünceli düşünceli başını salladı ve dedi:

"Demek insanoğlu yerimizi bir kez daha buldu. Bu demektir ki, bize artık rahat yüzü göstermeyecek."

Camsap hemen atıldı, dedi:

"Beni kuyuda bir başıma bırakan, yazgıma terk eden arkadaşlarımdan söz ediyorsanız eğer, onlardan çekinmeniz için hiçbir neden yok. Onların en çok unutmak isteyecekleri şey, o kuyu, o kuyuda ölüme terk ettikleri ben, yani ihanetleridir."

Şahmeran: "Onlardan ya da senden söz etmiyorum yâ Camsap," dedi. "İnsanoğlundan söz ediyorum."

"Hepsini bir tutarak haksızlık etmiyor musunuz?" dedi Camsap.

"Hayır," dedi Şahmeran. "İnsanoğlu ihanet eder. Bu yüzden bir tek insan bile yerimizi bilmemelidir; gizimize ortak olmamalıdır. Çünkü yaşaması gizliliğine bağlı olan yaratıklarız biz. Düşün ki sen buraya geldiğinde nasıl bizlerden korktuysan, ben de seni görünce korktum. Dikkat et, 'senden korktum' demiyorum, 'seni görünce korktum' diyorum. İnsanoğlu ile bir vazgeçtim vardır benim. Bundan çok yıllar önce bir kez güvenmiştim ona. Bir kez sınamıştım onu. Daha sonra bedelini çok büyük ödedim bu güvenin. Bu yüzden de bir kez daha ihanete uğramak istemiyorum yâ Camsap. İhaneti bir kez bile tatmış olmak, yüreğin bir yerini onarılmaz kılıyor; derinden, çok derinden kopan bir şey bir daha geri gelmemecesine yitip gidiyor. Sevdiğinin, güvendiğinin, inandığının ihanetine uğramaksa anlatılır, katlanılır, dayanılır bir acı değil. İnsanoğlunun yüreği çabuk çürür. Bana gelince, yalnızca kendimi değil, tebaamı da düşünmek, korumak, kollamak zorundayım. Onların güvenliğini kendi zaafımdan ötürü tehlikeye atamam. Anlıyorsun değil mi? Haksızlık olur bu, bencillik olur, kötülük olur."

"Bana güvenmenizi isterdim," dedi Camsap.

"Ben de isterdim," dedi Şahmeran.

Uzun ve kesin bir sessizlik oldu. Güneşin batışıyla birlikte kararan bahçenin dört bir yanını doldurmuş olan ifritler, yılanlar büyük bir saygıyla dinliyorlardı konuşulanları.

Sessizlik bir zaman daha sürdü.

İç kanamasına benzeyen bir sessizlikti bu.

Camsap, bütün gücünü ve umudunu toplayarak, hiç konuşmadıkları, ama hep çevresinde dönüp durdukları o büyülü konuya değindi:

"Yani, beni yeryüzü toprağına göndermeyecek misiniz yâ Şahmeran?" dedi.

Şahmeran'ın sessizliği uzun sürdü; Camsap yeniden söze başlamak gereğini duydu:

"Yerinizi kimseye söylemeyeceğime dair yeminler ederim size..."

Daha önce o karanlık kuyudan kurtulup, burayı bulduğunda akşama eve dönecekmiş gibi bir duyguya kapılan Camsap, şimdi kendini hiç kurtulamayacağı bir kapana yakalanmış gibi hissediyordu. Avucumuzda sandığımız şeylerin nasıl da ellerimizden kayıp gittiğini; tuttuğumuz, yakaladığımız, dokunduğumuz şeyleri ne denli çabuk yitirdiğimizi, yitirebildiğimizi düşünüyordu.

"İnanın bana n'olur," dedi. "Bana inanmanızı, beni salıvermenizden daha çok istiyorum. İnanın ölürüm de söylemem yerinizi, kimselere söylemem. Yeter ki beni yeniden yeryüzüne, evime, ocağıma gönderin."

"Düşün ki yolun buraya bir ihanet sonucu düşmüş yâ Camsap," dedi Şahmeran. *"İyi bir başlangıç değil bu. Bir ihanet sonucu gelmişsin ya buraya; yolun kötülükle belirlenmiştir artık. Çünkü ihanet bir kere başlamaya görsün, kılık değiştirip sürer insan hayatında."*

"Nasıl inandırabilirim sizi bilmiyorum ki," diye iç çekti Camsap.

"Neye inandıracaksın?" dedi Şahmeran. "Sen şimdiki Camsap olarak her yemini edersin, üstelik beni inandırabilirsin de; ama bir gün ihanet edecek olan şimdiki Camsap değildir ki artık. Gelecekteki Camsap adına nasıl vaatte bulunabilirsin? Onu sen de tanımıyorsun ki..."

Camsap umarsızlıktan ağlamaya başladı.

Şahmeran: "Öyleyse dinle!" dedi. "Sana Belkıya'nın hikâyesini anlatacağım."

"Belkıya'nın mı?"

"Evet, Belkıya'nın; bana ilk ihanet eden insanoğlunun. Hazır mısın?" dedi Şahmeran.

"Hazırım," dedi Camsap.

"Hazır mısın?" diye sordu ustam.

"Hazırım," dedim.

"Öyleyse yarın devam ederiz," dedi.

Camsap'ın tutsaklığının bilincinde değildim henüz. İşin serüven tadındaydım. Camsap için kuyuya düşene dek her şey bir serüvendi –onun hayatı şimdi başlamıştı–; benim içinse (ya da bizim diyelim, yani dinleyenlerin, yazanların, okuyanların) kuyuya düştükten sonra... Hepimiz, herkes bir başkasının yazgısına seyirciydik.

Kim bilir belki de yazmak, okumak, dinlemek bir tersine-büyüyle olacakları bizden uzak tutmak demekti.

Kimi zaman da yakın tutmak...

Çizerken ya da yazarken ellerimize bulaşan büyü, yani yarattığımızdan ellerimize bulaşan büyü, bazı uzaklıkları yakın; bazı yakınlıkları uzak etmek içindi.

O gece yatağımda Camsap'ın serüveninin başladığını düşünüyor, heyecanlanıyordum; bundan sonra olacaklar Camsap kadar beni de ilgilendiriyordu.

Camsap'ı düşünüp Şahmeran çiziyordum.

Ama henüz bunun ayırdında değildim.

Bu hikâyede beni Şahmeran'dan çok Camsap'ın ilgilendirdiğini, nedense sıra Şahmeran'ın yüzünü çizmeye geldiğinde ayırmsadım. Bu yüze ne koyacaktım ben? Çizdiğim birkaç Şahmeran, Şahmeran'dan çok Camsap'a benziyordu. Bendeki Camsap'a.

Kaygıyla büyümüş gözler, yazgısını başkasına teslim etmiş bir yüz. Bir tutsak bekleyişi...

Sonra, çok sonra düşündüm ki bilmeden de olsa çizdiğim Şahmeran doğrudur. Çünkü Şahmeran da tutsak değil miydi?

Varoluşunun ayrıksı kimliğine tutsak edilmişti bir kez. O görkemli, o kutsal, o güzel varlığı ne insanların, ne de yılanların dünyasında tam olarak yer bulamamış, arafta kalmış, kendi cehenneminde sessiz ve yalnız bekleyip duruyordu. Tebaasının uyanışı bile kendi ölümüne bağlıydı.

O sıralar Camsap'ı düşünerek çizdiğim bütün Şahmeranlarda bir yanlışın doğrusu vardı. İnsan kimi kez bir yanlıştan yola çıkarak ulaşıyordu doğru'suna...

Bütün yaşamım bir Şahmeran hikâyesi olmuştu artık. Gündüz dükkânda (rengârenk ipliklerin, makaraların, levhaların donattığı gerçeklik duygusuyla), gece de evde (karanlığın koyulttuğu boşlukta uyumaya hazırlanırken) Şahmeran hikâyesiyle iç içe, kucak kucağaydım. Bu hikâyeden kendi hayatıma ait hiçbir şey çıkaramıyordum. Her şey benden o kadar uzaktı. Ya da o kadar uzak görünüyordu.

Tüm yaşamımın gerçekten bir Şahmeran hikâyesi olduğunu daha sonraki yıllarda, daha büyük bedellerle, daha büyük acılarla anlayacak, kavrayacaktım.

Güzeli ve ölümü tanıdıkça...

Çünkü, daha henüz bir kuyuya indirilmemiştim, kendi kuyumun keşfine çıkmamıştım...

Daha vardı.

3.

BELKIYA'NIN ŞAHMERAN'A İHANETİ ÜZERİNE ŞAHMERAN'IN ANLATTIĞIDIR

Vaktiyle Yuşa adında bir Yahudi hükümdar var idi. Zamanının çoğunu Tevrat'a vermiş olan Yuşa, Tevrat'ın bir yerinde, Musa'nın son yalvaç olmadığını okudu. Son zaman Tanrı elçisinin üstün niteliklerini, iyi huyunu, kutsal adaletini okudu.

Bunun üzerine aldı hükümdarı bir düşünce. Gerçi son yalvacın risaletine daha çok zaman vardı. Ama bu düşüncenin "hükümdarlığını" zayıf düşüreceğinden korktu. Onun kavmi, kendi bilgilerini dünyanın tek ve mutlak bilgisi sanıyor; kendi doğrularını dünyanın tek ve mutlak doğrusu diye biliyordu. Buna sonsuza dek inanmaya ve iman etmeye hazırdılar. Bu gerçeğin açıklanması ise karışıklık çıkaracaktı. İnsanlarla inançları arasına tarihin uzaklığı girecekti. İnsanoğlu, kendinden sonraki kuşakların inançlarının ve yaşama biçimlerinin değişebileceğine inanmak istemez. Kıskanır. Eğer ölümsüzlük olsaydı kıskanmazdı. Tev-

rat'ın sayfalarında saklı kalan bu gerçek gün ışığına çıksaydı, kavminin insanları değişimi, dönüşümü öğreneceklerdi.

Oysa;

Mutlaklık düşüncesi bir kez yıkılmaya görsün,

Hiçbir hükümdarlık dayanmaz.

Bunun üzerine Yuşa, kendini tarih yerine koyan bütün hükümdarlar gibi davrandı: Tevrat'ın bu konuyu taşıyan sayfalarını söküp aldı Tevrat'ın bağrından. Tevrat'ı eksiltmeyi, Tevrat'ı korumak sandı. Çıkardığı sayfaları gümüş bir mahfazaya koydu, üzerini mühürledi. Daha sonra bir küçük odaya koyup, kapısını kilitledi, sürgüledi. Bununla da yetinmedi –ki yetinemezdi; bunca derin bir gizi ve gerçeği kendinde kilitleyemiyordu–. Odanın etrafına bir duvar ördürüp, gizledi.

Böylelikle gerçek saklı kalır sandı.

Oysa bilgi de, hava gibi, su gibi, güneş gibi bütün insanlığındır. Onu insanlardan esirgemeye kimsenin gücü yetmez. Yasaklar gerçeği yok etmez, yalnızca erteler. Kaldı ki gerçek, kendisine ihanet edenlerden öcünü bir gün mutlaka alır.

Nitekim birkaç yıl sonra Yuşa öldü.

Kimseye hiçbir şey söylemeden öldü.

Yerine oğlu Belkıya geçti tahta.

Yuşa nereden bilebilirdi ki, herkesten gizlemeye çalıştığı bu gerçeğin en çok oğlunu tüketeceğini.

Ve bir gün hazine dairesini gezerken, kapalı duvarlar ardındaki bu odayı buldu Belkıya. Tevrat'tan eksiltilmiş bu sayfaları büyük bir heyecanla okudu. *"Yazı, karanlıkta ve gizlilikte beklemişti yıllardır; büsbütün güzelleşmişti."* Birdenbire yaşamının bütün boşluklarını bu sayfaların dolduracağını hissetti.

Gerçek gözünü kamaştırdı Belkıya'nın.

Her şeyi unutturdu ona.

Kimsenin bilmediği bir şeyi biliyordu şimdi o.

Kimsenin bilmediği bir şeyi bilmenin büyüsüne kapıldı.

Tacını, tahtını kardeşine bırakıp abdal oldu; aradığı gerçeğe abdal oldu.

Kendi sahrasının kıyılarına ulaşmak için bir gün bir sahile vardı Belkıya. Deniz bütün serüvenlere çağırıyordu. Rüzgâr yazgılı yelkenliler gördü; büyük gemiler; güneş tenli, yosun gözlü deniz adamları gördü. Bir gemiye binip açık denizlere çıktı Belkıya. Gemi, Şam'a doğru yol alıyordu. Son zaman elçisini arayacaktı o topraklarda.

Belki son zaman elçisi, kendisi bile bilmiyordu son yalvaç olduğunu. Bunu ona Belkıya anlatacaktı.

Gemi, Şam'a doğru yol alıyordu.

Belkıya, düşüne doğru yol alıyordu.

Bir kez yola çıkmıştı artık.

Birkaç gün sonra gemi, ıssız bir adaya uğradı. Koyu yeşil gür bitkilerini, nemli deniz rüzgârlarının araladığı, bol yemişli, baharat kokulu sessiz bir adaydı burası. Denizin üzerine uysal bir kedi gibi uzanmıştı.

Denizciler arasında "Uyku Adası" diye bilinirdi. Tropikal çiçeklerin uyuşturucu kokuları, adını kimselerin bilmediği ağaçların etli, geniş yaprakları, adanın derin ve kesin sessizliği uykuya çağırırdı insanı.

Deniz adamları adanın dört bir yanına dağılmış, adını ve tadını bilmedikleri yemişlerden topluyor, kumanya tazeliyorlardı. Belkıya da bir süre onlarla birlikte gezdi, yemiş topladı, daha sonra yalnızlığı sevmenin alışkanlığıyla onlardan ayrıldı, yorgun gövdesini bir ağacın altında dinlendirmek istedi. Deniz yolculuğunun sersemlettiği başını bir ağacın gövdesine dayayıp uyuklamaya başladı. Az sonra uçuk renkli çiçeklerin bayıltıcı kokuları, deniz rüzgârlarının mışıltılı ninnisi Belkıya'yı derin uykulara sürükledi.

Gözlerini saatler sonra açtığında herkesin gitmiş olduğunu gördü, geminin kendisini adada unutup, denize açıldığını anladı. Son bir umutla sahile indiyse de, sahil bomboştu. Uyku adası bir kez daha alıkoymuştu birini. Bir yolcu daha koparmıştı kendine uğrayan gemilerin birinden. *"Yalnızlıkta adımlar hep aynı yere getirir insanoğlunu. Belkıya da ne kadar dolaşırsa dolaşsın hep o ulu ağacın gölgesinde karar kılıyordu."* Yazgısının döngüsü başlamıştı.

Umarsızlık içinde geçirdiği birkaç günden sonra, sazlıkların arasında bulduğu eski bir kayıkla sonu belirsiz bir serüvene açıldı yeniden. Artık yaşamının bundan sonrasını denizin akışına bırakmıştı...

Birkaç gün suların akıntısına göre çalkalanarak yol alan kayık, bir gün benim bulunduğum adaya baştan kara etti.

Bu ada benim adamdı. Belkıya karaya çıkıp da biraz dolaşmaya başlayınca, ifritlerimden birine rastladı, az sonra bir başkasına, bir başkasına daha. Korkup kaçmaya çalıştıysa da, çevresinin ifritlerle, yılanlarla sarılı olduğunu gördü.

Seslendim ona:

"Ey insanoğlu! Gördüğün ifritlerden, ejderlerden korkma! Yaklaş yanıma! Çekinme, yaklaş!"

Yaklaşınca, sordum:

"Şimdiye değin insan ayağı basmamış bu adada işin ne? Nereden geliyor, nereye gidiyorsun? Ne arıyorsun bu açık denizin ortasında?"

Belkıya öyküsünü uzun uzun anlattı.

Ağırbaşlı, vakur edası etkilemişti beni. Belli soylu biriydi, dolgun bir yüreği vardı.

Görür görmez sevmiştim Belkıya'yı. Zaten ben hep görür görmez sevdim.

"Benim adım Şahmeran'dır," dedim. "Bu ada da payitahtımdır. Var olalı beri daha insan ayağı basmamıştır buraya."

Madem ki tılsımı çözüldü;

Belkıya gitmeyi diledi benden...

"Olmaz," dedim. "Hiç olmaz! Adama ayak basan insanoğlu ömrünü burada tamam etmek zorundadır. Seni salıversem şimdi insanlar yerimizi bulurlar; bu da soyumuzun sonu olur."

"Yerinizi kimseye, ama hiç kimseye söylemem!" dedi Belkıya. Gülümsedim.

"Belli olmaz yâ Belkıya," dedim. "İnsanoğlu ihanet eder, böyle öğretilmiştir bize."

"Peki ya siz sınadınız mı bu öğretileni?" diye sordu.

"Hayır," dedim. "Olmazı sınamanın kime ne yararı var?"

Belkıya dinlemedi beni, uzun uzun yalvardı. Yalvarışı bile ağırbaşlı, ödünsüz ve vakurdu. Yalvarmaktan çok, hakkını istiyormuş gibiydi.

Dedi ki: "Burası benim yurdum değil."

Dedim: "Sen yurduna gitmiyorsun ki..."

Dedi: "Kim bilir belki de aradığım şeydir benim yurdum. Düşün ki, ben bu uğurda tacımı tahtımı bıraktım, bu adaya nasıl sığarım?"

Düşündüm: Belkıya düpedüz bir insan değil. Bir gerçeğin ardında koşuyor. Bir düşüncenin, bir inancın, bir insanın... Böyle biri, bir gizi korumak pahasına ölmeyi göze alabilir. Bir gizi korumasını, saklamasını bilir. Canına sahip çıktığı kadar sözüne de sahip çıkabilir. Bir gizin, bir davanın önemini, kutsallığını kavrar. (O zamanlar öyle sanırdım.) Ama ya ihanet ederse, işte o zaman gene aynı noktaya dönecektim: İnsanoğlunun doğasına, dönekliğine... Kısacası, Belkıya'nın ihanetini göze alamıyordum. Herhangi bir insan olmayışına, sıradan bir insan olmayışına bu denli güvenmek doğru muydu? Bilmiyordum. Kararsızdım. Üstelik kötüsü Belkıya da bu kararsızlığımı sezmişti. Üstüme üstüme geliyor, ısrar ediyordu.

Belkıya'nın ihanetinden çok, Belkıya'nın ihanet edebileceği düşüncesi korkutuyordu beni. Bunun insanoğlunu sınamaktan çok, Belkıya'yı sınamak olduğunu daha o zamanlar seziyor, kararımdaki "duygu" payından korkuyordum.

Çünkü sonuçta insanoğulları arasındaki tüm ayrımlar siline-

cek; ve ben insanoğlunun doğasına, dönekliğine varacaktım.

"Bana dokunmayan yılan bin yaşasın," diyen insanların ayırdında olmadıkları bir gerçek var ki: Bir gün, yani uyanma günümüz geldiği gün, bütün yılanlar dokunacak.

"Hangi gündür o gün?" diye sordu Belkıya.

"Benim öldürüldüğüm gün," dedim. "Ya da öldürüldüğümün yeryüzündeki bütün yılanlarca öğrenildiği gün..."

Konukluğu birkaç gün daha sürdü Belkıya'nın. Üstelik sana anlattığım gibi, ona anlatacak bir şeyim de yoktu...

Birkaç gün sonraydı ki, bir kayığa bindirip salıverdim Belkıya'yı. Gideceği yönü gösterdim, uğurladım gitti. Bu, onu son görüşüm oldu. Ama hiç unutmadım.

Ayrılırken dedim:

"Seninle ilk ve son karşılaşmamız bu."

İlk ve son... Her şey, hepsi bu kadar...

Oysa, onu bir kez daha görmek isterdim, bir kez daha, bir kez daha, bir kez daha, hep. Yok, hayır istemezdim; çünkü bu ancak bir ihanet pahasına olabilirdi.

Nitekim Belkıya'yı uzun bir zaman sonra, yani bana ihanet ettiğinde bir kez daha görecektim. Ama bu Belkıya, benim tanıdığım, benim salıverdiğim, benim uğurladığım ve benim sevdiğim Belkıya değildi. İnancına ihanet katmıştı. İnananın en çok öğrenmesi gereken şey, sabırdır. Belkıya ise aradığı gerçeği, ya da düşü, kendi ömrüne sığdırmak istedi. Oysa, "gerçeklerimiz" ya da "düşlerimiz" çoğu kez bizim "müddet-i ömrümüzü" aşarlar. Belkıya'nın bilmediği de buydu işte. Uğruna ömrünü ortaya koyduğu şeye, ömrü içinde ulaşmak istedi. Zamanı gelmemiş bir inancın yükünü taşıyamadı. Hem kim bilir Belkıya onu aradığında belki de son zaman elçisi daha doğmamıştı bile; ya da yalvaçlığına daha çok vardı. Belkıya'nın ivecenliğine, ardına düştüğü gerçek kadar, kendi ölümlülüğünün bilinci, o bencil bilinci de yol açıyordu. Tüm bunlar Belkıya'nın bilmedikleriydi. İhanetinde, sabırsızlığının ve bilgisizliğinin payı vardı.

Tuttu Ukap'ın aklına uydu.

Ukap kim diyeceksin?

Ukap adında bir Yahudi bilgin vardı Beyrut elinde. Bilgindi ama, bilge değildi bu Ukap. Mühr-ü Süleyman düşüne kapılmıştı bir kez. Eski ahitleri, kara kitapları, cümle yazılı belgeleri, taşbaskısı yazıtları okumuş ve kimi giz dolu bilgiler edinmişti.

Onlardan öğrenmişti ki, Süleyman yalvacın sol elinde yüzük olarak taşıdığı bir mührü vardı. Süleyman yalvaç, bu mührü sayesinde cümle hayvanlar, cinler, periler, insanlar üzerinde büyük bir kudret sağlamıştı. Bu mühürle hepsine söz geçirebiliyor, hepsini buyruğu altına alabiliyordu. Bu mühre sahip olan, tıpkı Süleyman yalvaç gibi dünyaya hükmederdi. Ukap'ın bütün düşleri bu mührün çevresinde dönüyordu artık. Bu mührü ele geçirmek, bütün dünyaya hükmetmek, düşlerinin tümünü gerçekleştirmek istiyordu. Eski kitaplardan edindiği bütün bilgileri bir araya getiriyor, o mühre varmanın yollarını arıyordu.

Mühür, bir yüzük halinde Süleyman yalvacın sol elinin orta parmağında duruyordu.

Süleyman yalvacın bozulmamış ölüsü bunca yıldır büyük bir taht üzerinde korunmuştu.

Bu taht bir büyük mağaradaydı.

İçi saray döşeli bu mağara, denizler ötesinde çok uzak bir adadaydı.

O adaya gitmek içinse yedi deryalar geçmek gerekiyordu.

Yedi deryalar geçmek içinse, bir ot gerekti. Şu bildiğimiz, gördüğümüz, ama gizini bilmediğimiz, tözünün değerini veremediğimiz otlardan biri. O ot ki, suyunu kaynatıp tabanlara sürüldüğünde toprak üzerinde yürür gibi deniz üzerinde yürüten bir ot.

O otu bulmak içinse, Şahmeran'ı bulmak gerekti.

Şahmeran ki, onun gezinip dolandığı yerde cümle otlar dile gelip, gizlerini ele verir, ne işe yaradıklarını söylerler...

Demek ki, Mühr-ü Süleyman'a giden yol, Şahmeran'ın gezip dolandığı yerlerden geçecekti.

Dolayısıyla Ukap'ın peşine düştüğü, izini sürdüğü şey,

yani düşünün ilk durağı, Şahmeran'ın saklandığı yerdi.

Benim saklandığım yerdi.

Belkıya'nın ünü Kudüs'te yayılmıştı. Onun çok gezmiş, çok görmüş biri olduğu, bir bilge kişi, bir inanç adamı olduğu söyleniyor, hakkındaki söylentiler ağızdan ağıza yayılıyordu. Çok gezmiş, çok görmüş biri, –hele o çağlarda, yaşadığı yerden başka hiçbir yer görmemiş kişiler için, doğdukları yerde ölenler için– kim bilir ne kadar ilginçti. Çevresini birçok meraklı almıştı. Herkes, onun hikâyelerini dinlemek istiyordu. Uzaklık, insanoğlu için tansıklı bir şeydir. Uzak yerler, uzak ülkeler öteden beri insanoğlunun büyülü rüyasıdır. İnsanoğlu uzaklıkta ölümün ve zamanın imgelerini bulur.

Ukap da, Belkıya'nın çevresini saran insanlar arasındaydı. Onun anlattıklarını büyük bir dikkatle dinliyor, hikâyelerinin boşluklarını yakalamaya çalışıyordu. Ukap, Belkıya'nın Şahmeran'ı görmüş olabileceğini, yerini bilebileceğini tahmin ediyordu. Düşüncelerini usul usul, sezdirmeden açtı Belkıya'ya; koşulları eşit görünüyordu: Biri Mühr-ü Süleyman'ın yerini biliyordu, öteki Şahmeran'ın. Bu iki bilgiyi birleştirdiklerinde, bütün dünya ellerinin altında demekti.

Ukap'ın doymak bilmeyen bir hırsı vardı. Yüreği büyükçe bir hortuma benziyordu; bütün dünyayı yutmak istiyordu. Güce susamış biriydi Ukap. Bütün güce susamışlar gibi umarsız ve zavallıydı, ezik bir yaşam sürmüş, insanlar tarafından sevilmemişti. Sürekli hakkının yenildiğini, yeteneklerinin ve değerinin bilinmediğini düşünüyordu. Bütün insanların ve insanlığın ona ödemek zorunda oldukları büyük bir borcu varmış gibi davranıyordu. Hayata karşı sınırsız bir öfke ve nefret duyuyordu. Çok şey biliyordu, çok şey okumuştu, ama tüm bunları kendi için, kendi hırsı için edinmişti. Bilmek, onun için para biriktirmek gibi bir şeydi. Bildiklerinde sevgi eksikti, erdem eksikti; bildiklerini kendi için biliyordu yalnızca; bu yüzden de hiçbir yere akmayan, ulaşmayan, hiçbir şeye dönüşmeyen bir şeydi bildikleri, kendinde birikiyor ve kendini boğuyordu.

Bütün dünyası, kendisinden ve hortumundan ibaretti.

Oysa Belkıya, Ukap'ın gerçek yüzünü göremedi; *"Aşk gözlerini kör etmişti onun, beni bile kullanabilirdi bu uğurda. Yoksa aşkın doğruluğu nerde kalır?"* Ukap'ın düşüncesinin çarpıcılığına kapıldı, bu düşüncenin her şeyi çabuklaştırıcı, erkenleştirici gücü, Belkıya'nın ivecenliğine uygun düşüyordu. *"Belkıya kandı; aramanın bulmakla bir olduğunu sandı."*

Beni ele verdi.

Verdiği sözü unuttuğundan mı? Değil.

Amacına ulaşmak için her yol mübahtır sandı. Ulaşılmak için her yolu mübah kılan bir amaç, zaten artık kendi olamazdı. Belkıya birçok şey gibi bunu da bilemedi. Bu uğurda herkesi, her şeyi kullanabilirdi. Ama geriye ne kalırdı? Bunu düşünemedi.

Gizlice adaya gelip gizlenmişler, kapağı açık bırakılmış bir demir sandık içine bir billur kâseye süt, bir billur kâseye şarap koyup, beklemeye başlamışlar. Şahmeran da olsa, yılan yılandır; süte, şaraba dayanamaz. Önce sütü, sonra şarabı içtim, sızıp kalmışım tabii. Ayıldığımda sandığın içinde ve denizin ortasındaydım. Anladım ki, tuzağa düşmüş, tutsak edilmiştim.

Beni kaçıranları görmemiştim daha.

(Ve uzun bir süre görmeyecektim.)

Sandığın içinden seslendim:

"Ey beni tutsak edenler! Nedir amacınız? Beni ne diye kaçırıyorsunuz? Ne istersiniz benden?"

Ukap yanıtladı beni:

(Bundan sonra da hep o yanıtlayacaktı.)

"Ey Şahmeran!" dedi. "Sakın korkmayasın! Ne sana, ne tebaana kötülük edecek değiliz. Sen bizim amacımız değil, aracımızsın. Bir şey arıyoruz biz. Bir ot. Onu bulmamıza yardım edeceksin yalnızca. Onu bulduktan sonra, seni yeniden aldığımız yere bırakacağız, kuşkun olmasın. Sen bizim tutsağımız değil, konuğumuzsun."

"Ne otudur aradığınız?" dedim.

"Deniz üzerinde toprak üstünde yürür gibi yürüten bir ot," dedi Ukap.

"Ne yapacaksınız o otu?" dedim.

"Yedi deryalar geçeceğiz, Mühr-ü Süleyman'a varacağız. Böylelikle bütün dünya avucumuzda olacak. Dünyayı ele geçireceğiz, bütün dünyayı..."

Daha o zaman anladım ki, Ukap, tutkusunun kurbanı olacak. Bu tutku yakıp kavuracak onu. Dünyayı ele geçirmek isteyen nice kişinin sonu kendi ateşiyle kavrulmak olmuştur. Bunlar pişmanlıkların en kötüsüyle ölürler. Çok gördük bu örnekleri, göreceğiz de... Dünyayı ele geçirdiklerini sandıkları anda bile yanılgıların en büyüğünü yaşıyorlardır. Halkın coşkusuna, delice alkışlarına, kayıtsız şartsız boyun eğişine yenilmişlerdir. Buyurmanın gücü kısa sürede kör etmiştir onları; artık hiçbir şeyi görmez olurlar. Bu da sonları olur. Ukap'ı gözümün önüne getirmeye çalıştım: Sivri çenesinde, sivri bir sakal taşıyan, iri, patlak, korkak gözleriyle dünyaya hayret ve kuşkuyla bakan, yüzündeki çizgilerin her biri doymak bilmeyen bir ihtirası ifade eden, elleri titreyen, kendi titreyen; ne zekâsı, ne yeteneği, ne kişiliği tutkularına yetmeyen biri. Kendini ele geçirememiş böyle bir kişi, dünyayı ele geçirse ne olur? Çok gördük bu örnekleri, göreceğiz de... Bu yüzden durmadım üzerinde.

"Tutsağımız değil, konuğumuzsun..." demişti.

Bu zorunlu konukluk tam kırk gün sürdü. Dağ, taş, bağ, bahçe, çayır, çimen dolaştık durduk. Sonunda bulduk o otu.

Hemen kaynatıp ayaklarına sürdüler. Yürüye yürüye adama kadar geldik.

Beni ilk kez o zaman çıkardılar sandıktan. Belkıya'yı ilk kez o zaman gördüm. Her şeyi anlamıştım.

Göz göze geldiğimizde başını önüne eğdi.

İçimi yokladım: İçimde hasrete benzeyen bir şey yoktu.

Bu, benim sevdiğim Belkıya değildi.

"Ben sana söylemiştim yâ Belkıya," dedim. "İnsanoğlu ihanet eder."

Hiç ses çıkarmadı.
Pişman değildi belli, ama acı çekiyordu.

4.

Bu ihanetin ortasında bile Belkıya'nın Ukap'tan ayrılığı ortaya çıkıyordu: Bana ihanet eden, çektiğim acıyı da anlıyordu.

Belkıya'nın utancı geçecekti biliyorum. Buradan ayrıldıktan sonra, benim varlığımdan kurtulur kurtulmaz unutacaktı her şeyi. (Daha önce de unutmuştu.) Aşk onun gözlerini kör etmişti. Onu anlamadığımı düşünüyordu, ya da bunun bir ihanet olduğunu bile düşünmüyordu. Oysa, ihanet bir kez başlamaya görsün, neresinden olursa olsun, herkesi, her şeyi kirletir.

"Vazgeçin Süleyman mühründen," dedim. "Çünkü vakti gelmedi. Çünkü o sizin olmayacak. Çünkü o herkesindir. Çünkü siz onu taşımayı bilmezsiniz. O denli sınırsız bir güç, o denli sınırsız sorumluluk, bilinç ve erdem gerektirir. Kaldı ki o denli sınırsız güç, insanoğlunu ne olursa olsun, kim olursa olsun baştan çıkarır, zaaflarına yenik düşürür. Dolayısıyla o, herkesin olacak. Hem sandığınız gibi yedi deryalar ardında değil, gözlerinizin önündedir. Oysa, insanoğlunun yaşamında değerini en çok bilemediği şey, gözlerinin önündekilerdir. Örneğin, sizler benimle dağ bayır dolaşırken ne fırsatlar kaçırdığınızın farkında bile değildiniz; gözleriniz öylesine bağlanmıştı ki, saplandığınız düşünceden başka her şeye öylesine kapalıydınız ki, çok daha önemli, çok daha büyük fırsatlar kaçırdığınızı anlamadınız bile; çünkü aradığınız otun dışında hiçbir şeyi görmüyordu gözleriniz."

"Kaçırdığımız hangi fırsatlardır?" diye atıldı Ukap. Kanlı gözleri iri iri açılmıştı.

"Bir kez beni ele geçirmek kolay değildir. Bunu başardığınıza göre yaşamınızda elinize bir kez geçecek olan bu fırsatı iyi değerlendirmeliydiniz. Geçtiğimiz yerlerde yüzlerce, binlerce ota rastladık. Hepsi de dile gelip, tözlerindeki gizi ele verdiler.

Biri dedi: Ben gençlik otuyum, kaynatıp suyumu içen bir daha hiç yaşlanmaz. Duymadınız bile,

Biri dedi: Beni hangi maddeye sürersen altına dönüşür, hiç yoksulluk çekmezsin. Duymadınız bile;

Biri dedi: Ben ölümsüzlük otuyum. Ölümsüzlük bağışlarım insanoğluna. İnsanlığın en eski düşüyüm. Suyumu içen hiç ölmez. Duymadınız bile;

Duymadınız; çünkü yalnızca aradığınız şeye kilitlenmiştiniz; kulaklarınız yalnızca duymak istediklerinizi duyuyordu.

Mühr-ü Süleyman'ı o kadar istiyorsunuz ki, onu edinseniz bile ne yapacağınızı, nasıl kullanacağımızı bilemezsiniz. Yaşamını yalnızca ihtiras üzerine kuran kişiler için amaç diye bir şey yoktur. Amaç sürekli değişir. Mutlak olan ihtirastır, ne olursa olsun ihtiras... Dolayısıyla ihtiras sanıldığının tersine amaçsız bir şeydir. Size son kez söylüyorum: Vazgeçin Süleyman mühründen. Israrınızda direnirseniz encamınız ölümdür!"

Ukap, yeniden dönmemiz, o otları aramamız için yalvaracak oldu. Gözlerinden pişmanlık ve yakarı okunuyordu.

Ancak gülümseyebildim bu öneriye.

"Her tuzak yalnızca bir kez içindir," dedim. Sonra ekledim: "Fırsatlar da tuzaklar gibidir."

Belkıya'yı Ukap'tan ayrı kılan şey hatırına Belkıya'ya sokuldum:

"Oraya gitmeye kararlı mısın?" dedim.

Başını salladı; gözlerini kaçırıyordu benden. Anladım sonuna kadar gidecekti. Göze almıştı.

Dedim: "Yâ Belkıya! Sen bilmiyorsun ki, Ukap'la sen aynı şeyin peşinde değilsiniz. Sen seviyorsun, arıyorsun; oysa Ukap

sevmiyor, hiç kimseyi, hiçbir şeyi sevmiyor. Bu yüzden sana son bir iyilikte bulunmak istiyorum. Son bir öğüdüm var, yalnızca senin için bir öğüt: Eğer oraya dek gitmeyi başarırsanız, Mühr-ü Süleyman'ı almaya sen kalkışma; bırak Ukap davransın. Bunun niye olduğunu ancak o zaman anlayacaksın. Bu senin için yapabileceğim tek ve son şeydir. Bu sözlerimi olsun sakın unutma..."

Ve denizin üzerinde iki mavi bedevi gibi uzaklaşıp gittiler. Ufukta kayboldular.

Arkalarından uzun uzun baktım.

Bu giden hangi Belkıya'ydı?

Onları serüvenlerinin çıkmazında bir başlarına bırakarak ifritlerimin arasına döndüm. Başımdan geçenleri anlattım. Yerimiz insanoğlu tarafından bulunduğu için, yeni bir yere, yeni bir gize taşınmamız gerekti... İfritlerim ve yılanlarımla kafa kafaya verip düşündük... Sonra da gelip bu gördüğün yere yerleştik. Uzun, sessiz yıllar geçti burada. Oysa şimdi bir kez daha insan ayağı bastı toprağımıza; kuşkulu, korkulu günler başlayacak demektir. Daha rahat yüzü göstermezler bize. Şu yeryüzünde kendinden başka her yaratığı buyruğu altına sokmuştur insanoğlu. Bir tek kendine söz geçirememiştir, söz geçiremez. Gücü, güçsüzlüğünü gizler. Bu yüzden yüz yüze gelmek istemeyiz onunla. Uyanış günümüze dek gizleneceğiz...

Çıraklığımın ilerleyen günlerindeydim artık.

Ustama söyleyip söylememekte kararsız kaldığım duygular yüreğime ağırlık veriyordu. Ustamı kendime bir rakip, ya da kendi varlığım için bir tehlike olarak ne zaman hissettim, bilmiyorum. Bir gün, Şahmeran hikâyelerini anlattığı günlerin birinde (galiba Belkıya'nın ihanetinden ya da Mühr-ü Süleyman'ın ardındaydık daha) tezgâhının başındayken doğruldu; ağır ağır kalktı yerinden, –arkası dönüktü bana, sırtını görüyordum– bir yandan anlatmayı sürdürüyordu. Birden onun ölüme ne kadar yaklaşmış olduğunu düşündüm. Sırtı çökmüş, hafif kamburu çıkmıştı, elleri ne kadar uçarıysa, gövdesi o kadar ağırdı. Sırtındaki o çöküklük, sanki bilmeden altına giriverdiği o kambur bana onun ölümünü sinsi bir sevinçle düşündürmüştü. Ustam ölecekti. Gözümün önüne çizdiği o ölümsüz Şahmeran suretleri geldi. Birbirinden güzel bu suretleri artık ben çizecektim.

Kahredecek kadar utandırıcı bu duygular ne yazık ki gerçekti. Ustamı çok seviyordum.

İlk kez, yaradanı, doğuranı, öğreteni, büyüteni, yetiştireni öldürmenin sevgisini, öldürerek o olmanın, onun yerine geçmenin bu vahşi isteğini o zaman öğrenmiştim. Buna öğrenmek demek de pek doğru değil, "hissetmiştim" demeliyim. Daha sonra usta-çırak ilişkimiz ilerledikçe anladım ki, benim varlığımın önünde en büyük engel olarak ustam duruyor. Ulu bir çınarın gölgesindeydim ve hep öyle kalacağım. Öte yandan ne kadar ustalaştığımı görmesini en çok istediğim insan gene ustamdı. Bunu onun görmesini, buna onun tanık olmasını istiyordum. Yani, o

yaşarken gerçekleşmeyecek bir şeyi en çok onun görmesini...

Yani, bir çeşit bir başka ölümünü...

Neyse... Ustalığın en çok gereksindiği şeyin sabır olduğunu anlamama daha çok vardı.

CAMSAP'IN SORDUĞUDUR

Şahmeran hikâyesini büyük bir dikkatle dinleyen Camsap, hikâyenin burasında duraksadı. Hikâyenin dönüp dolaşıp geldiği yer, insanoğlunun ihanetiydi.

"Yâ Şahmeran!" dedi. "Hakkın var, ben de insanoğluyum. Benden de kuşkulanmaktasın. Ne ki sınanmamış bir kuşkudur seninki. Beni tanımıyorsun sen, Belkıya'yı tanıyorsun ve bütün insanlığı Belkıya'yla bir tutuyorsun."

"Seni sınamanın bedeli çok yüksektir yâ Camsap. Yalnız kendi yazgım değil ki söz konusu olan. Yalnızca kendi yazgımı senin ellerine versem çok dert değil; ama unutma, bütün tebaamın yazgısı buna bağlı, benim ölümüm aynı zamanda uyanışımızın muştusu, simgesidir. Ya erken ölürsem, vaktinden evvel. Hiçbir işe yaramaz bu. Vakti gelmemiş Süleyman mührü nasıl insan eline geçmediyse, benim ölüm de geçmemeli. Ölümümü kollamak zorundayım, anlıyorsun değil mi?"

"Lakin burada olduğum sürece beni tanımamış olacaksın yâ Şahmeran. Denenmemiş, sınanmamış bir dostluğun yalancı güvenidir bu. Senin mekânında ve senin koşullarındayım. Elbette varlığım (ya da dostluğum) güven verecek sana. Kof bir içerinci. Oysa, gerçek sevgide yitirmek korkusu vardır. Sevileni herhangi bir eşya olmaktan çıkaran bir duygudur bu. Gönder beni yâ Şahmeran, sına beni, sana insanın bir Belkıya olmadığını kanıtlama fırsatı ver bana. Beni burada tuttuğun sürece öğrenemeyeceğin bir şeydir bu."

"Daha çok toysun yâ Camsap! Kendine çok güveniyorsun.

Sen de kendini denememiş, sınamamışsın ki. Nereden biliyorsun kendini? Doğru, burası benim mekânım, benim koşullarımdasın. Ama yeryüzünün koşulları seni değiştirmeyecek mi? İhanete sürüklemeyecek mi? Yeryüzüne ve suyüzüne çıkmış şeyler ne kadar saklı kalır? Kalabilir? Beni, burayı, şu yaşadıklarını anlatmak isteyeceksin; yüreğin dar gelecek sakladığın gize; başkalarıyla paylaşmak isteyeceksin yaşadığın, gördüğün şeyleri, böyle bir masal saklı kalmaz Camsap. Bir söz, bir anıştırma çıkacak ağzından ve her şey çözülüverecek sonra. İşte bu kuşkuyla yaşamak istemem yâ Camsap! Hiç kimse yazgısını bir başkasına bu kadar teslim etmemeli..."

Camsap anladı ki, Şahmeran bir süre daha alıkoyacak onu, kolay kolay salmayacak.

"Sıkma canını yâ Camsap," dedi Şahmeran. "Yaz gelince Kaf dağının ardına göçeceğiz... Madem başladın bu masala, sonuna dek yaşa. Kaf dağının ardını da gör, hem orası buralardan daha güzeldir; daha çok eğlenir, daha güzel vakit geçirirsin. Ben de bu arada sana her gece Belkıya öyküsünün bir bölümünü anlatırım," dedi.

"Ne kadar sürer bu?" diye sordu Camsap.

"Bin masal gecesi," dedi Şahmeran.

SÜLEYMAN MÜHRÜ

Masal zamanı uzundur.
Belkıya ile Ukap, ıssız deniz çölünün ortasında iki bedevi gibi yol alıp, yedi deryalar geçmişler...
Sonra varmışlar Süleyman'ın adasına, varmışlar Süleyman'ın mağarasına, varmışlar Süleyman'ın tahtına...
Belkıya anımsamış Şahmeran'ın sözlerini; varmamış Süleyman'ın yanına. Yıllardır bu anın hasretiyle yanıp tutuşan Ukap ise atılıvermiş hiç düşünmeden...

Süleyman adasına yaklaşırken Belkıya, uyku adasını düşündü.

Süleyman'ın uykusunu düşündü.

Uykusunda bekleyenleri, uykusunu bekleyenleri düşündü.

Bu kadar yoğun bir ışıkta nasıl uyuyordu? Uyku karanlık istemez miydi? Daha kaç fersah yolları vardı, amâ adadan (adasından) taşan ışık bütün denizi, uzaklıkları, düşleri boğuyordu.

Adaya yaklaştıkça hem ışığa alışıyor, hem de ışığın keskinliğini daha şiddetle duyuyorlardı.

Koyu gür bitkiler, tansıklı ormanlar, tokat şiddetinde tuzlu rüzgârlar ve binbir baharat kokusuyla çevrilmişti mağarası.

Her yer, her yön kamaşmıştı.

Körleşmeye yakın bir kamaşmaydı bu.

Gözlerini alıştırmak uzun sürdü. Karanlığa alışmak gibi bir şeydi bu. O zaman anladı Süleyman'ın nasıl uyuyabildiğini... Ağır ağır yol aldılar. Mağaranın ağzı, büyük, geniş, ürkütücü bir örümcek ağıyla kaplanmıştı. (Kutsal kitaplarda daha sonra birçok yalvacın –özellikle son elçinin– saklandığı mağaranın ağzını örtmek için yeniden ortaya çıkacaktı bu örümcek.) Usulca ağı delerek içeri girdiler. Yıllardır beklemiş bir serinlik çarptı yüzlerine. Karşıda som altından büyük bir tahtın üzerine uzanmış yatıyordu Süleyman yalvaç. Ölü gibi değil, uyur gibi yatıyordu. Ölümün güzelliği ışıtıyordu genç, diri kalmış gövdesini. Mağaranın içi bir saray gibi döşenmişti. Yerlere dek inen ağır perdeler, ipekler, kadifeler, simler, nakışlar, sırmalar, dolamalar, sedefler, oymalar, kakmalar, altınlar, gümüşler, mermerler, çiniler içindeydi. Serinliğin yumuşak rüzgârı arada bir bunları dalgalandırarak bu büyüyü büyültüyordu. Ölümünü kuşatmış onca güzellik içerisinde uyur gibi ölüyordu. Güneşin koyulttuğu bakır tenini iyice saydamlaştıran, yakası göğsüne dek açık bir ipek giysi vardı üzerinde. Ellerini göğsünde kavuşturmuş bekliyordu. Dudaklarının kıvrımında belli belirsiz bir gülümsemeyi gizliyordu. Mührünün yazgısına bağlamıştı ölüsü/nün yazgısını.

Dünya sonsuz uykusundaydı demek;

Demek ki herkes bir uyanışı bekliyordu.

Kavuşmuş ellerinin kenetlendiği yerden dünyanın dört yönüne ışık saçan şemşirek taşından yüzük biçiminde yapılmış mührü parıl parıl yanıyor, ilkin mağarayı, sonra adayı, sonra yedi deryaları, daha sonra da tüm dünyayı aydınlatıyordu. Takvimini, tarihini bekleyen bir ışıktı bu. İnce, uzun parmaklarının taşıdığı bu mühre doğru yaklaşıyorlardı ki, Belkıya'nın aklına Şahmeran'ın öğüdü geldi. Keskin bir sızı yokladı yüreğini, ayakları geri geri çağırıyordu onu. Ukap ise bütün dünyayı unutmuş,

tepeden tırnağa titriyordu. Süleyman'ın mührü karşısındaydı şimdi, onca yıllık düş birkaç adımlık yola inmişti. Birkaç adım ötesindeydi şimdi bütün uzaklıklar, bütün düşler. İleri doğru atıldı, tam yüzüğe dokunuyordu ki, yer sarsıcı büyük bir gürültüyle koskoca bir ejderha çıktı ortaya. Soluğunda cehennemin yakıcı alevini taşıyordu. Öfkeli gözleri çakmak çakmak yanıyor, sanki cehenneme açılan bir kapının ağzında duruyordu.

Bir yanda mührün göz kamaştıran ışığı, çağrısı,

Öte yandan ejderhanın gözlerinde yanan öfkenin ve ölümün kavurucu ışığı,

Yalnızca görüntü düzeyinde bir ikilemdi bu Ukap için; tutkudan gözleri görmez olmuştu. Bu yüzden de yüzüğe doğru ilerlemeyi sürdürdü. Belkıya olacakları seziyordu, ama yapacak bir şey yoktu artık, Ukap'ı hiçbir şey durduramazdı. Yüzüğe değil, ölümüne gidiyordu. Son adımını atmıştı ki, ejderhanın güçlenen, gürleşen soluğu Ukap'ın tüm gövdesini sardı. Belkıya'nın son gördüğü, ateşin sarıp sarmalayıp incecik bir alev saydamlığına dönüştürdüğü Ukap'ın iri gövdesinin yokluğa doğru süzülüşüydü.

İşte bu kadardı.

Her şey bu kadar.

Birkaç saniye süren bu yok oluş, bir hiçlik için mi yaşamıştı bütün hayatını? Bütün yaşamını anlamlandıran gövdesi incecik bir alev saydamlığına dönüşüp birkaç saniye içinde yere süzülmüştü.

Ansızın kalın, tok ve gizemli bir ses duydu, sütunların arkasından iri gövdesiyle Ukap'a benzeyen, ama Ukap olmayan bir adam, daha doğrusu, bir gölge sesleniyordu ona:

"Ey insanoğlu! Daha vakti gelmemiş şeyler için canınızı niye tehlikeye atarsınız? Süleyman mührü için daha vakit vardır; insanoğlu bu yakın, bu kirli ve bu kanlı tarihiyle Süleyman mührünü taşıyamayacağını göstermiştir. Daha çok yıllar gerekecektir bu ışığın kaynağına ulaşmaya. Siz bu gücü elinize geçirecek kadar piştiniz mi? Bu gücü kötüye kullanabilirsiniz. Bu da insanlı-

ğın sonu olur. Siz de kendi soyunuzdan olanların yıkımına yol açıyorsunuz erken tutkularınızla... Kendi soyunuzu mutsuz edeceksiniz siz. Bu sana bir ders olsun, haydi şimdi savuş git buradan!.."

Belkıya, Şahmeran'ın dediklerini anladı.

Şimdi anladı.

Sonra çıktı mağaradan, sahile indi. Kendini hiç bu kadar yalnız hissetmemişti. İncecik bir kumsal, uçsuz bir deniz... (Dönüş ne kadar zordu. Dönüşler ne kadar zor ve uzaktı.) Yalnızdı, yapayalnız... Ve önünde boşluğun tarihi uzuyordu.

Zamanın ve mekânın ve her türlü düşüncenin dışındaydı.

Varacağı bir yer yoktu.

Döneceği bir yer yoktu.

Uzun, upuzun bir yolculuk vardı önünde.

Oysa kendini çok yorgun ve çok bitkin hissediyordu.

Bütün yolculukları tüketmişti.

CAMSAP'IN SORDUĞUDUR

"Sen ki Belkıya ile Ukap'ı kendi adanın kıyısında bırakıp gittin, ondan sonra olanları nasıl bilmektesin? Niye bilmektesin?"

Şahmeran gülümsedi, "Haklısın," dedi. "Ama unutma ki Belkıya hayatıma girmişti bir kez. Başından geçenleri, olup bitenleri merak ediyordum. Bir yol ayrımını yaşayanlar birbirlerinin yollarını merak ederler. Onun yazgısı da beni ilgilendiriyordu. Yıllar geçmişti. Cinlerimden birini yolladım sarayına. Sarayın büyük salonunda, bir büyük toplantıda Başvezir, Belkıya'nın hayatını yazdığı kitabı okuyormuş sarayın ileri gelenlerine. Belkıya'ya yaşadıklarını başkalarına anlatmaktan başka yapacak bir şey kalmamıştı anlaşılan. Cinlerimden biri bembeyaz bir küheylan suretine bürünüp, sırtına aldığı veziri doğruca buraya getirdi. Koltuğunun altındaki kitabı alıp, veziri geri gönderdim. Belkıya

bir manastıra kapanmış, çile dolduruyormuş. Kendini yazmaya vermiş, yıllardır durmadan yazıyormuş. Anlattıklarım okuduklarımdandır."

Camsap atıldı:

"Veziri niye saldınız peki?"

"Elindeki kitabı gereksiniyordum. Belkıya'dan bir hayat getirmişti bana..."

"Peki, vezirin sizi ele vermesinden, yerinizi söylemesinden korkmadınız mı?"

"Aramızda sevgi bağı yoktu ki beni ele versin," diye güldü Şahmeran. "İhanet, sevgi söz konusu olduğu zaman vardır. İşte onun için, seni, vezir gibi kolayca salıvermem."

İfritlerden biri diz çöküp konuşma hakkı istedi Şahmeran'dan. Camsap'ı bağışlamasını, yeryüzüne, yurduna dönmesine izin vermesini diledi.

"Olmaz," dedi Şahmeran. "Hiç olmazsa siz bağışlamayı öğrenmeyin!"

Yapayalnız, bir başına denizin üzerinde günlerce, haftalarca, aylarca yol aldı Belkıya. Derin bir umutsuzluğu böyle tanıdı. Uçurum derinliğinde bir sızı vardı yüreğinde. Sonunda başka bir kıyıya, başka bir sahile ulaştı. Uzun, balrengi bir sahra, sonsuz kumullar, güneşin altın ışığında parlayan kum tepeleri alabildiğine uzuyordu.

Uçsuzluk, silme bir uçsuzluk içerisindeydi.

Yani, yeni bir boşluğun tarihiyle karşı karşıyaydı.

Bir süre bu sahrada yol aldıktan sonra, çarpışan iki cin ordusuyla karşılaştı. Çocukluğundan beri böyle görüntülere kilitlenmişti. Balrengi bir kumsal, başka türlü yakıcı bir güneş, savaşanların düşsel varlığı, ölmenin ve öldürmenin kolaylığı, masal ikliminin hâlâ sürdüğünü gösteriyordu. (Demek ki insanların arasına henüz dönmemişti.) Bir süre onların cenklerini seyretti. De-

mek onlar için de savaş hâlâ bir anlaşma aracıydı, kumlara düşmüş cansız gövdeler; oluk oluk akmasına karşın kumun hemen emip kuruttuğu kan; mızrağa, baltaya, oka benzeyen savaş araçları ve bir savaş alanının ölümcül uçsuz bucaksızlığı... Her şeyin dışındaydı sanki, dokunma duygusunu yitirmişti. Tüm bunlar Belkıya'yı bir süre alıkoydu olduğu yerde, sonra her şey birden sessizleşti. Bütün sesler ve görüntüler gömüldü. Ya bir tarafın yenilmesiyle son bulmuştu savaş; ya da savaşa ara verilmişti. Ölümün ne kadar dışındaydı şimdi Belkıya, ne kadar dışına düşmüştü? Bunca serüveni bir başına yaşadıktan sonra, ölüm her şeyin dışında kalıyor, insan her şeyin dışına düşüyor.

Sonra Belkıya'yı gördüler. (Bir deniz kabuğuna kulağını dayamış, kendisini sessizlikten kurtaracak bir ses bekliyordu.) Alıp başbuğlarının yanına götürdüler, başından geçenleri bir bir anlattı. Kişi kendi yaşamını bir başkasına anlatırken nasıl da yabancılaşıyor yaşadıklarına, kendisi nasıl da bir başkası olabiliyor kolaylıkla. Diyecekleri bittiğinde salıverilmesini istedi Belkıya, yoluna devam izni istedi. Cin ordusunun başbuğu uzun uzun süzdü Belkıya'yı, sonra yedi gün yedi gece konuk etti, gözledi, tanıdı, ağırladı, inandı. Yedinci günün sonunda sütmavisi bir küheylan çekti altına.

Dedi: "Bu benim atımdır ve altı aylık yolu bir saatte alır. Bu at seni, benim vezirim Amr'ın ülkesine götürecek. O, seni insanlar sınırına giden yolun başında bırakır."

Belkıya teşekkür etti, bindi küheylanın sırtına, tül inceliğinde bulutların, sert rüzgârların arasından; yüksek dağ doruklarının üstünden geçti ve bir saat sonra Amr'ın ülkesine vardı. Amr, başbuğunun küheylanını tanıdı, dileğini sordu Belkıya'nın. Belkıya, ona da anlattı olan biteni. Anlattıkça uzaklaşıyordu yaşadıklarından. Gene başka biri oluyordu. Anlatmanın bir çeşit büyü olduğunu düşünüyordu. Ola ki, Belkıya'yı hayatını yazmaya iten şey, başından geçenleri bir başkasına anlatırken, kendine yabancılaşmasından aldığı tat, duyduğu hazdır. Vezir Amr da yedi gün, yedi gece konuk etti Belkıya'yı... Sonra başka bir kü-

heylan sırtında ve kendi kılavuzluğunda insanların sınırına getirdi Belkıya'yı. Sonra geri döndü Amr.

Yol boyu hiçbir şey konuşmamışlardı.

Belkıya gene bir eşikteydi.

CAMSAP'IN SORDUĞUDUR

Camsap dedi:

"Herkes ancak kendi soyuyla birlikteyken mutlu olabiliyor. Doğadaki bütün canlılar için böyle bu. Bense burada yapayalnızım. Ne denli iyi ağırlansam da, önünde sonunda bir yabancıyım aranızda. Bir başkasıyım. Ötekiyim. Sürekli bir yabancı gibi yaşamanın ne demek olduğunu bilemezsiniz siz; sürekli yabancılığını hissederek yaşamak ne kadar yıpratıcı bir duyguymuş meğer... Hiçbir 'yakınlığın' kapatamayacağı bir uzaklıkta yaşamak bu..."

Şahmeran gülümsedi:

"Peki sen gizlilikte yaşamanın ne demek olduğunu bilir misin yâ Camsap? Sürekli yeraltında yaşamanın gerilimi de daha az yıpratıcı değildir inan. Benim bütün hükümdarlığım bu bahçenin yüzölçümü kadardır. Burasının dışında hemen her yer bizim için tehlikelerle doludur. Burada bulunmanın, benimle birlikte olmanın seni bu kadar mutsuz ettiğini bilmiyordum," dedi.

"Yanlış anlamayın beni n'olur! Sizinle birlikte olmaktan ötürü mutsuz değilim. Tersine, bu beni çok mutlu ediyor. Benim mutsuzluğumun kaynağı, burada olmak..."

"Ama benimle buradan başka bir yerde birlikte olamazsın ki..."

"Bazı sevgiler imkânsızlıklarıyla vardırlar yâ Şahmeran," dedi Camsap.

"Kim bilir belki de sevgi imkânsız bir şeydir yâ Camsap," dedi Şahmeran.

Ustamı kimi günler çok seviyor;

Kimi günlerse ondan nefret ediyordum.

Nedendi? Tam bilmiyorum; gönlümü değişik duygular yokluyordu. Yalnızca aynı işi yapmamızdan ötürü değildi. Bunu erken anlamıştım. Bunun da ötesindeydi; ilişkimizin geliştirdiği bir şeydi. Aramızda kısa sürede doğmuş, gelişmiş, güçlenmiş bir bağlılık vardı. Bütün bağlılıklar gibi yıpratıcıydı. Ustama olan sevgim de, nefretim de korkutuyordu beni. Çünkü her ikisi de çok şiddetliydi ve hızla birbirlerine dönüşerek bana ıstırap veriyorlardı. Şiddetin kavrayıcılığı beni ele geçirmiş, tepeden tırnağa değiştirmeye başlamıştı. Bu da öfkeli kılıyordu beni. Kendimi tanıyamıyordum artık. Sanki kendimi kendi elimden kaçırmıştım; benliğim benim elimden çıkmıştı, bir başkasıydım ve bir daha hiç geri dönmeyecektim. Bir şeye karşı koyuyordum, bu kesin. Büyümeye mi? Sevmeye mi? Değişmekten mi korkuyordum? Ustama çok şey borçluydum. Borçluluk suçluluktu. Bu yükün ağırlığı beni ezmeye başlamıştı. Bana çok erken yaşta kişiliğimi öğreten ustam, bir süre sonra kişiliğimin tepkisiyle karşı karşıya kalmıştı.

Ustamla kurduğum ilişki bir "baba-oğul" ilişkisiydi. Babamla kuramadığım, yaşayamadığım bir şeyi ustamla yaşıyordum. Babamın boşluğunu da dolduruyordu o. Babamın yerini aldığını anımsamam, öfkeli bir kıskançlığa, yıkıcı bir minnete yol açıyordu.

Ustam ve anlattığı hikâye bütün hayatımı kaplamaya başlamıştı. Hayatım elden gidiyordu. Çizdiğim Şahmeranlarda kırmızılar koyulaşıyor, çizgiler sertleşiyor, bir cenk öncesinin gerginliği hissediliyordu.

Kendime bir çıkış yolu arıyordum.

Belkıya ise bir dönüş yolu arıyordu.

ÇİN SEDDİ'NDE BİR BELKIYA

Belkıya, yoluna yalnız başına devam etti. Birkaç tepe aştı, birkaç ırmak geçti. Yoluna çıkan devlerden, perilerden, cinlerden yol sordu. Bunların çoğu içedönük ve biraz melankoliktiler. Niye dev, nasıl peri, niçin cin oldukları pek anlaşılmıyordu. Yorgun, bezgin, karamsar bir görünüşleri vardı. Bütün dünyalardan el-etek çekmiş gibiydiler...

Belkıya sonunda Çin Seddi'ne vardı.

Başı göğe, eni ufka uzanıyor ve üzerinde bir tek geçit bile gözükmüyordu. Bütün dünyalarla, bütün insanların arasına çekilmiş gibiydi. Oysa Belkıya dokunma duygusunun yeniden güçlendiğini hissediyordu. Uzun zamandır hiç kimseye, hiçbir şeye dokunmamıştı. (Mühr-ü Süleyman'a da dokunmamıştı.) İnsanlarla, dünyalar arasına çok büyük bir duvar çekilmişti ne zamandır; şimdi bu duvarı görünce hanidir hayatında yer alan o gizli duvarı ayrımsadı. Bütün büyük düşler beraberinde lanetli serüvenler getiriyordu.

Duvar boyunca günler boyu yol aldı. En küçük bir geçit, bir kapı, bir umut açılmıyordu önünde. Yoktu. Hiçbir şey yoktu. (Tüm yaşamını böyle bir duvar önünde geçirmişti... Çin Seddi somutlaşınca karşısında anladı. Tüm yaşamının özetiydi bu duvar...) Git git bitmiyordu, tüketemiyordu bu duvarı; dümdüz ilerliyordu, eğilip bükülmüyor, kıvrılmıyordu. Dimdoğru ufka kadar uzanıyordu. Neyi, ne kadarlık bir toprağı, bir alanı, bir hacmi kuşattığı konusunda en küçük bir bilgi vermiyor, bir ipucu sızdırmıyordu. Sanki sonsuza dek uzuyordu, buysa büsbütün umutsuzluğa sürüklüyordu Belkıya'yı.

Devler dünyasının büyülü yolculukları yoktu burada. İnsan çaresizliğiyle kolaylıkla yüzleşiveriyordu. Gündelik hayatın eşiğine gelmişti. Kısıtlı, sınırlayıcı, sığ, tekdüze bir duvardı işte.

Ardında hayat başlıyordu... ya da bitiyordu... bilmiyordu.

Günler sonradır ki bir yaşlı ermişe rastladı.

Gördüğü ilk insandı bu. Kaç zaman sonra gördüğü ilk insan. Ak saçlı, ak sakallı, ak mintanlı bu ermiş, çöktüğü bir kapı eşiğinde sanki bin yıldır oturuyormuş gibi, arada küçük mırıltılarla dualar okuyor, güneşe bakıyor, öne arkaya sallanıyor, daha sonra da uzun uzun susuyordu.

Belkıya bir adam ve bir kapı gördüğüne çok sevindi. Adımlarını hızlandırdı. Adamın yanına vardı, çömeldi. Yaşlı adam her şeyi teker teker anlattı, çoğalta çoğalta anlattı.

"Çin Seddi'ndeki tek kapıdır bu, yılın üçyüzaltmışdört günü kapalıdır. Yılda bir tek gün açılır, baharın ilk günü Zülkarneyn gelir açar kapıyı. Sonra yeniden kapanır, ta gelecek bahara kadar..."

"Bahar yaklaşıyor," dedi Belkıya.

"Yaklaşıyor," dedi yaşlı adam.

İçi ılıdı Belkıya'nın. Bir insan görmüştü, baharın ilk günü birçok insan görecekti.

Adama dokundu. Uzun uzun dokundu.

Parmakları ürperdi.

"Anlatsana dedem," dedi. "Yalnızlıkta anlatmak iyi oluyor, anlatırken insan başka biri oluyor."

Yaşlı adam anlatmaya başladı.

Hem anlatıyor, hem de her gün birlikte Çin Seddi'nin çevresindeki bengisuyu arıyorlardı.

Bir yolculuğun bir ömür aldığı zamanlardı. Buhara medresesinde okuyor iken bengisuyu anlatan bir bölüme rastlamış kitapların birinde. Sonra bengisu üzerine başka şeyler de okumuş. Kitaplardan okuduğunu hayata geçirmek isteyenlerdenmiş anlaşılan; düşmüş bengisuyun peşine... Bengisu –ki eskiler ab-ı hayat derlermiş ona– içeni sonsuz bir yaşama, esenliğe ve erince kavuştururmuş. Bugüne değin bir tek kişiye kısmet olmuş onu içmek. O da Hazret-i Aleyhisselâm'a... Saydam, uçucu ve ölümsüz olmuş. Bütün yazılı metinlerde ve dilden dile dolaşan rivayetlerde bengisuyun Çin Seddi dolaylarında bir yerde olduğu

söylenir, bu yaşlı adama yol boyu yol aldıran, yaşlandıran şey, bu bengisu, ya da bengisu düşü olmuş...

Bir yolculuğun bir ömür aldığı zamanlarda çıkmış yola, böyle bir serüveni göze almış, şimdi burada bu duvarın dibinde ömrünün sonuna geldiğini için için duyuyor; bahara yakın son günlerde, belki kendinin de son günlerinde bulunduğu yerin çevresinde olsun aramaktan vazgeçmiyordu. Bahar yaklaşıyordu. Belkıya'ya "yaklaşıyor" derken duyduğu sevinç kadar keder, hatta daha fazla keder vardı sesinde. Ölümsüzlüğü edinmek için ömrünü ortaya koymuş ve yenilmişti. Yolun sonunda, kapının ağzındaydı.

Ve baharın ilk günü Zülkarneyn görünüp, kapıyı açana dek de orada kaldı.

Belkıya kendini yeniden insanların arasında görünce çok sevindi. Sandı ki karşısına çıkacak olan herkes, onu görünce çok şaşıracak, dünyanın neresinde olursa olsun aynı ilgiyle karşılanacak; oysa herkes işinde gücünde gidip geliyor, kimse dönüp bakmıyordu bile. Çin Seddi'nin ardı, önü kadar ıssızdı. Şimdi duyduğu daha derin, daha koyu bir yalnızlıktı. İçindeki uçurum sızladı.

Yeniden yola çıktı. Bu kez ülkesine gidiyordu.

Dönüyordu Belkıya.

Dönmek ne demekse, dönüyordu işte...

CAMSAP'IN SORDUĞUDUR

"Dönüyor," dedi Camsap. "Ülkesine dönüyor, ne kadar yalnız olursa olsun, gene de kendi soyundan olanların arasında yalnızdır."

"Anlaşıldı Camsap," dedi Şahmeran. "Seni burada alıkoymam mümkün değil. Anlattığım hikâyelerde hep dönüşler ilgini

çekiyor... Kim bilir belki de bütün hikâyeler dönüş hikâyeleridir. Bu konudaki sessizliğimse, zalimliğimden değil; ben de bir umar, bir yol, bir çözüm arıyorum. İkimiz de acı çekiyoruz... Ama dilersen şu hikâyenin sonunu bekle, işte geldik Cihanşah'ın hikâyesine..."

"Cihanşah mı?" diye sordu Camsap.

"Evet, Cihanşah!.." dedi Şahmeran. "Kış kahvelerinin, kimsesiz hanların, uzun kış gecelerinin yürek ballandıran, düş süsleyen nice sevda öykülerinden biridir, duymuş olman gerektir Cihanşah ile sevdalısı Gevherengin'in öyküsünü... Suretleri asılı durur kahve ocaklarının arkasındaki isli duvarlarda. İşte şimdi bu hikâyeyi dinleyeceksin benden..."

CİHANŞAH

Yoluna bembeyaz bir mermer yapı çıktı Belkıya'nın. Bozkırın ortasında bembeyaz bir büyü gibi yükseliyor, bir çöl rüyası gibi göz kamaştırıyordu. Kapısının önünde bembeyaz ipekliler içinde, saçını sakalını yıllardır kestirmediği anlaşılan genç, güzel bir adam duruyordu.

Her şeyden uzak, ölüme yakın duruyordu.

"Bu iklime hoşgeldin yabancı," dedi. Bu söyleyiş hoşuna gitti Belkıya'nın.

"Asya insanını belirleyen yurdu değil, iklimidir," diye ekledi gülümseyerek. "Sınırlar arasında üç beş adım ya vardır, ya yoktur; bir hendeğin, bir surun ardı ile önü arasında üç beş adım vardır, ama iklimlerin arasında yüzyıllar ve dünyalar durur. Örneğin, benim şu yapının başını bekleyişim, ya da senin şu yolculuğun başka bir iklimde hiç anlaşılmayabilir. Ama biz birbirimizi içimizdeki bozkırdan ya da sessizliğimizden, ya da uzun yol geceleri anlatılacak olan masallarımızdan tanıyabiliriz."

Göz göze geldiler.

Kendi masalına kahraman olmayı başarmış bu iki kişinin parmak uçları birbirine değdi.

Cihanşah, Belkıya'yı evinde ağırladı. Yediler, içtiler, söyleştiler. İlkin Belkıya anlattı. Cihanşah hiç soru sormadan dinliyordu. Hiçbir şey de söylemiyordu. Dinlerken gözlerinde yanıp sönen ışıktan Belkıya'nın anlattığı şeyleri çok iyi bildiği söylenebilirdi. Birbirlerini kendi yaşamlarından tanıyorlardı.

Daha sonra Cihanşah başladı anlatmaya. (İnsanlar o zamanlar birbirlerine hayatlarını anlatırlardı.)

Adı Cihanşah'tı. Gülistan Şahı Tahmur'un tek oğluydu.

"Babam Tahmur Şah'ın yıllarca çocuğu olmamış. Bu yüzden çok eksikleniyor, çok üzülüyormuş. Remil ilminde usta olan Haccaç adlı bir vezir, günün birinde şöyle bir muştuda bulunmuş babama: 'Horasan padişahının bir kızı vardır. O da tek çocuktur. Yıllar sonra binbir güçlükle, binbir efsunla edinilmiştir. Eğer onunla evlenirseniz bir oğlunuz olacak...' Nitekim ben doğmuşum. Adımı Cihanşah koymuşlar. İyi yetiştirilmem için bütün saray seferber edilmiş. Günün birinde babam çok yaşlandığı için tahtını bana devretti. Ben de tahtı devralacak yaşa ve olgunluğa gelmiştim. Ne ki bir tutkum vardı benim; köklü, delicesine bir tutkuydu bu: Av... Neden av? diyeceksin. Çünkü bana her şey, ama her şey daha doğduğum andan itibaren verilmişti. Hiçbir eksiğim, noksanım yoktu. Edinmek, kazanmak için en küçük bir emek, bir çaba harcamıyordum. En küçük isteğim bile daha yoğunlaşmadan yerine getiriliyordu. Bu yüzden av benim için her şeyden daha önemliydi. Yaşamla kurduğum tek ilişki biçimiydi diyebilirim. Bilmediğim bir şeyler beni bekliyordu orada, nereden ne çıkacağını, nerede neyle karşılaşacağımı bilmiyordum. Hangi ağacın arkasından, hangi kovuğun içinden karşıma ne fırlayacağını bilmiyordum. Avda bilememenin büyüsü vardı. Bir hayvanın ardında saatlerce koşuşturmak, tuzaklar kurmak hoşuma gidiyordu. Avda bir şeyi kendi çabamla, kendi gücümle ediniyordum. Orada kendi gücümü sınıyor, kendi çabamla yüzyüze geliyordum. Bir çeşit yalnızlığı tadıyordum.

Bu bitmez tükenmez av günlerinin birinde, ormanın kuytu bir yerinde bir geyik çıktı karşıma. O güne dek gördüğüm en güzel, en görkemli, en mağrur geyikti bu. Sanki bir tek geyik değil, bütün geyikliğin simgesiydi. Hülyalı, çekik gözlerinde hem mağrur, hem sevdalı bir anlam vardı. İnce, uzun, çatallı boynuzlarının üzerinde sanki tüm dünyayı taşıyordu. O geyik benim olmalıydı. Yaşamım boyunca hiçbir şeyi bu kadar istememiştim.

Düştük geyiğin peşine. At sırtında saatlerce yol aldık. Bir görünüp bir kayboluyordu. Ona yetişmek, onu yakalamak olanaksızdı. Buysa beni daha çok sevdalandırıyordu. Askerlerimin çoğu serseme dönmüştü. Onlar benim tutkuma sahip olmadıkları için, daha çabuk yorulmuş, sersemlemişlerdi. Hepsi 'geri dön!' buyruğumu bekliyorlardı. Bir su kenarına vardığımızda buranın bir deniz olduğunu anlamakta bile güçlük çektim. Geyikten başka hiçbir şeyi görmüyordu gözlerim. Geyik, su kenarında bir oraya, bir buraya sekip koşturduktan sonra kendini can korkusu ile denize attı, yüze yüze ilerde bir adaya çıktı. Geyikler adasıymış orası ve bugüne değin bir tek insanoğlu çıkamamış oraya. Nereden bilebilirdim bunu, hem bilsem bile kararım değişir miydi? bilmiyorum... Tutkuda böyle şeylere yer yoktur bilirsin. Tutku tek başına ve çıplaktır. Kendisi için ve kendisiyle vardır. Atların çoğu sakatlanmıştı. Askerlerimin çoğu yorgunluktan perişan olmuştu. Hemen bir kayık hazırlatıp, dinç kalmış adamlarımdan bir bölüğü ile adaya doğru yol almaya başladık. Nereden bilebilirdim geyik vurmanın lanetini? Kucağımda bir geyik ölüsüyle geri dönüyorduk ki, rüzgârın sesi değişmeye başladı. Deniz tanıdığımız, bildiğimiz deniz değildi artık. Büyük bir fırtına koptu ardından. Günlerce denizin ortasında çalkalandık durduk. Tufana benzeyen bir fırtınaydı bu; batmıyor, boğulmuyor ama, korkuyor ve acı çekiyorduk. Nice sonradır ki duruldu fırtına. Bir kıyıya vurdu bizi rüzgâr, anladım ki başka bir iklimdir burası ve uzun, lanetli bir serüvene başlamaktayım.

Kıyıda kalanlar geri dönüp olan biteni anlatmışlar babama. Haccaç remil atmış ve demiş:

"Sağdır oğlun, lakin memleketine ancak yıllar sonra ve başından birçok serüvenler geçtikten sonra dönebilecek..."

Bunun üzerine babama sabretmekten ve beklemekten başka yapacak bir şey kalmamış.

MAYMUNLAR ARASINDA

Kıyıdan içerilere doğru günlerce yol aldıktan sonra, demir kapılı, mermer yapılı bir kale gördük. Kale boştu, terk edilmiş olduğunu sanıyorduk; evlerden, sokaklardan, avlulardan geçtik. Sonunda saraya girdik, orası da boştu. Dikkatimi çeken tek şey, bütün yapıların mermerden oluşu ve her yandan akan suların sesiydi. Billur gibi tertemiz ışıl ışıl sular sürekli akıyordu. Dar oluklardan, ince kanallardan geçerek geniş havuzlara dökülüyor, oradan da bütün kente yayılıyordu. Sarayın büyük salonuna girdik, görkemli, büyük bir taht duruyordu orta yerde; oymalı, kakmalıydı, değerli taşlarla süslenmişti. Adamlarım beni hemen tahta oturtmuş ve çevremi almışlardı ki, ansızın içeriye nereden çıktıklarını anlamadığımız bir maymun kalabalığı doluştu. Ürkmüştük, ama ürkmeye gerek yokmuş, hemen gelip eteklerimi öpüp diz çökmeye başladılar. Bu denli düzenli yapıların, bu uygar kentin içinde bu maymunların ne işi vardı? Ne arıyorlardı? Bu uygarlığı bunlar yaratmış olamazlardı; yoksa burayı istila edip, buranın gerçek sahiplerini öldürmüşler miydi? Ama öyle savaşçı bir görünüşleri de yoktu. Az sonra her biri bir katır büyüklüğünde yedi köpekle çıkageldiler. Köpeklerin hepsi koşumlanmıştı. Daha sonra tebaam olacağını anladığım bu maymunlar, yaban sesler çıkarıyor, elleri kollarıyla bir şeyler anlatmaya çalışıyorlardı. Neyse, köpeklere binip bir tepeye doğru yol aldık. Tepenin doruğunda bir mermer anıt günün ilk ışıklarıyla birlikte

göz kamaştırarak ışıyor, parıldıyor, gökyüzüne doğru uzanıyordu.

Bir mermer yazıttı bu.

Üzerindeki yazı her şeyi açıklıyordu:

"Ey insanoğlu!

Ben de senin gibi yazgısının ardında dolanırken yolu buraya düşmüş biri idim. Bu maymunlara padişah oldum. Bütün yöre buyruğum altına girdi. Buranın gizini çözmek yıllarımı aldı. Bu maymunlar da bir zamanlar bizim gibi insanlarmış. Bu kenti onlar kurmuşlar, fakat gün günden bozulmuşlar, değerlerini yitirmişler, doğrularını unutmuşlar; kötülükler, eziyetler, güvensizlik, bozgunculuk almış yürümüş. Kimsenin kimseye güveni kalmamış, herkes birbirinin kanıyla, emeğiyle beslenmeye başlamış. Düşmanlık, zulüm, işkence, yalan, dolandırıcılık gündelik yaşamın gerçeği olmuş. Ve bunlar kendilerine yeniden yol göstermek, yeniden düzene sokmak isteyen öncülerini, yalvaçlarını şehit ediyorlarmış. Bu uğurda çok kurban alınmış. Sonra tanrının gazabına uğramışlar. İnsanlığı hak etmedikleri düşüncesiyle yeniden asıllarına, yani maymuna döndürülmüşler. Bütün bir evrimi yeniden yaşamaya cezalandırılmışlar.

Bunlara padişah olmak hem çok güç, hem çok kolaydır. İnsana çok bağlıdırlar, çünkü geçmişleri gelir akıllarına, yeniden insan olmayı elbette çok isterler. Ama gene de sevmezler seni. Hayranlık sevmek değildir çünkü. Onların yönetilmeye gereksinimleri vardır. Kendilerini yönetemezler bunlar, ille de birinin buyruğunda yaşamaya alışmışlardır. Yalnız kaldıkları zaman başları kargaşalıktan kurtulmaz. Başlarında biri olsun yeter, ne derse desin; ne yaparsa yapsın alkışlarlar; maymundurlar çünkü; kendi düşünceleri, kendi duyguları, kendi istekleri, kendi değerleri, kendi doğruları yoktur. Yalnızca birbirlerini taklit ederler, birbirlerini hiç sevmezler, ama taklit ederler. Birbirlerine benzemeyi, tıpatıp olmayı erdem sayarlar. Bu yüzden içlerinden hiç kimse bunlara başbuğ olamaz.

Buradan savuşmayı hiç düşünme, çünkü;

Güneye inersen Gulyabaniler ülkesine rastlarsın. Bilirsin, onlar yeryüzünde yerini bulamamış yaratıklardır. İnsanlara karşı sonsuz bir kin duyarlar, ama maymunlardan daha da çok nefret ederler. Çünkü onlar, insan olma fırsatına sahip oldukları halde onu yitirmişlerdir. Bu yüzden de sık sık maymunlar ülkesine saldırılar düzenlerler.

Doğuya gidersen ateşin ve alevin öfkesiyle karşılaşırsın; çünkü yanardağlar ülkesidir burası. Belleksizdir. Her şeyi yakarak var olur. Bu yüzden tarihi yoktur, geleceği de... Yakarak yok ettiğini sandığı şeyleri yeniden karşısında görmek büsbütün çileden çıkarır onu, gazaba getirir.

Kuzeye çıkarsan karıncalar ülkesiyle karşılaşırsın. Karıncaların gelişkin bir türüdür bu. Köpek büyüklüğündedirler. Ancak çalışarak var olabilen, kendini sevmeyen, ama kendini ancak işinde sevebilen yaratıklardır. Küçücük, dar bir dünyaları vardır. Kendilerine dokunulmasından hiç hoşlanmazlar. Sürüler halinde gidip gelirlerse de, çoğu birbiriyle tanışmaz bile. Ezik, mutsuz, karamsardırlar. Yoğun bir umutsuzluk ve öfke barındırırlar içlerinde. İnsanları hiç sevmezler. Kuzeye çıktığın anda seni parçalayıp, yiyeceklerdir.

Batıya gidersen yedi denizler ardına düşersin ki, bu yol ölümün yoludur. Sağ çıkan görülmemiştir.

Senin için en iyi yol, burada kalmaktır.

Burada ölmektir."

Yazının bittiği yerde, anıtın tam altında gömütü duruyordu.

Anladım ki, buradan kurtuluş yolu yok. Bu yeni yaşama alışmaktan başka umarım da yok. Soyumdan olmayanların arasında padişah da olsam, mutlu değildim. Günlerim çevremi tanımak ve buradan kurtulmanın yollarını aramakla geçiyordu. Baharı bekliyordum. Bu arada gulyabanilerle birkaç kez cenge tutuştuk. Kanlı savaşlardı bunlar, ama hepsinde de benim varlığım onları ürkütmüş, geri kaçmalarına neden olmuştu. Maymunlar artık bana güveniyor, inanıyorlardı. Beni mutlu sanacak kadar mutluydular. Baharda sınır boylarında denetim yapmak amacıy-

la ben, adamlarım ve birkaç maymun kuzeye çıktık. Çok düşünmüş, taşınmış ve sonunda kuzeyde kaçış yolları aramakta karar kılmıştım. Biliyordum, çok tehlikeli bir serüvendi bu.

Öteki yönler bütünüyle ölüme açılıyordu.

Oysa kuzey, sonu ölüm de olsa, insana savaşma fırsatı tanıyordu. Bu savaşın sonunda sağ kalınabilir, ya da ölünebilirdi ama, savaşmak ve mücadele etmek imkânı vardı. Daha insanca bir mücadele fırsatı tanıyordu kuzey. Ölüm ve birazcık umut...

Sınır boylarında bol şaraplı bir şenlik yaptık. Şenliğin amacı, maymunları sarhoş edip, etkisiz kılmaktı. Bir büyük ateş yakıldı, ateşin başına toplandık, yenildi, içildi, nitekim daha sonra maymunlar sızdılar. Ben ve adamlarım karıncalar ülkesine doğru doludizgin yol almaya başladık. Günlerce sürdü yol. Ortalıkta henüz hiçbir şey yoktu. Ne tek bir yapı, ne tek bir karınca gözüküyordu. Her yer bomboş, ıssız ve ürkütücüydü. Bu gerginlik çok daha yıpratıcıydı; âdeta bir an önce ortaya çıkmalarını ve savaşın başlamasını bekler olduk. Savaşın kesinliği, ıssızlığın ürkütücülüğüne yeğdi.

Açıklık bir alana, taşıl bir düzlüğe varmıştık ki, ansızın karşımıza köpek büyüklüğünde karıncalar çıktı. Büyük ağızları, güçlü kıskaçları, sivri dişleri vardı. Adamlarımdan birkaçı gözlerimin önünde parçalandı, yenildi, biz birkaç kişi güçlükle savuşturup onları, yolumuza devam ettik. Artık izimizi sürdüklerini biliyor ve tetikte bekliyorduk. Birkaç gün sonraydı ki, ikinci bir saldırıya uğradık. Bu kez daha kalabalık ve daha vahşiydiler; bizi ellerinden kaçırmış olmanın öfkesi iyice kudurtmuştu onları. Geriye kalan adamlarım ve atlar parçalandı, bir tek ben kurtulabildim ellerinden, deliler gibi koşmaya başladım, ne kadar koştum bilmiyorum, bir ırmak çıktı yoluma. Irmağın öte yanında ise bembeyaz yapılardan oluşan sevimli bir kent vardı. Irmak önümü kesmiş, geçit vermiyordu. Bir gözüm arkada ırmağı geçmek için bir yol, bir köprü, bir geçit arıyordum. Karıncalar yetişirlerse hiç yolu yok kendimi ırmağa atacaktım. Birden aklıma o geyik geldi. O da biz ardında at koştururken denizin kıyısında

böyle kalakalmıştı. O zaman avcı olan ben, şimdi avdım.

Ve o zaman anlayamadığım şeyi şimdi anladım.

İkimiz de bir suyun kenarında umarsız kalmıştık. O an bütün serüvenimin beni bu suyun kenarına getirmek ve geyikle yüzleştirmek için kurulmuş olduğunu düşündüm. Yazgı dedikleri şey belki de buydu. İnsanoğlunun bütün dramı kendi tarihiyle, başkalarının tarihinin kesişmemesinden kaynaklanır. Bunu ilk kez o zaman o suyun kıyısındayken düşünmüştüm.

Ben bunları düşünürken, ırmağın öte yakasında yaşlı bir adam belirdi: "Boşuna uğraşma yabancı," dedi. "Geceleri taşkın akar bu ırmak, bu yüzden de gece ırmağı derler buna, gündüzleri suyu çekilir, yatağı kurur, sabaha sağ kalırsan geçersin bu yana. Şimdi gece yaklaşmaktadır, ırmağın nabzı daha yoğun vurur..."

Anlaşılan sabahı beklemekten başka umarım yoktu.

Nitekim sabah gerçekten suyu çekildi ırmağın, sesi küçüldü, cılızlaştı, yatağı kurudu. Karşıya geçtim; kente girdim.

Her yer kapalıydı. Herkes evine kapanmıştı. Kimse kimseyle konuşmuyordu. Buranın lanetli bir kent olduğunu düşündüm ilkin. Sonra aralık bir kapıdan içeri daldım. Ev sahibi, karısı ve çocukları sofranın çevresine toplanmışlar, yemek yiyorlardı. Beni de buyur ettiler. Ben sordum, onlar söyledi:

"Bu kentin adı Nehrevan'dır. Biz de Musa kavmindeniz. Günlerden bu gün Cumartesidir. Kutlu bir gündür. Bir zamanlar Tanrı bize Cumartesi günü balık tutmayı yasak etmişti. Biz de ağlarımızı cumadan atıp, pazar topluyorduk. İnsanoğluna özgü küçük bir kurnazlıktı bu; oysa Tanrı bize bu hilemizden ötürü çok kızdı ve bizi cezalandırdı. Suyumuzu kesti, ırmağın kurumaması işte bundandır. Bütün sular geceye itilmiştir."

O gece orada ağırlandım.

Ertesi gün ev sahibi ile çarşıyı geziyorduk. Memleketime dönüş yolları arıyordum, yeniden insanların arasına karışmıştım. İçim ürperiyordu sevinçten, yurdumu, insanlarımı, alışkanlıklarımı özlemiştim. Herkes çevreme toplanmış, beni dinliyordu çarşıda. Başımdan geçenleri anlatıyordum. Herkesin ilgisini çek-

mişti anlattıklarım, bir masal kahramanı yerine koymuşlardı beni.

Bu sırada bir çığırtkan, sokak aralarında geziyor ve bağırıp duruyordu:

"Bin altın lirayla güzel bir cariye kazanmak isteyen varsa ardımdan gelsin!"

Bu çağrı ilgimi çekmişti. Altının gücü dönüşümü kolaylaştırabilirdi. Çığırtkanın ardı sıra gidip, bir tüccarın yanına vardım. Akşamına, çok güzel yemeklerin, çeşitli tatlıların, tuzluların bulunduğu bol içkili büyük ve güzel bir sofranın başındaydım. Ardından da körpecik bir cariye yolladılar yanıma. Ne zamandır kadınsızdım.

Mutlu, güzel ve renkli bir geceydi; belli ki ertesi sabah karşılığı ödenecekti.

Ertesi sabah bir devenin sırtında epeyce yol aldıktan sonra, çok yüksek bir dağın eteğine geldik. Tüccar, deveyi oracıkta kesip, karnını boşalttı. Ve bir kese altın verip elime, dedi:

"Şimdi bu devenin karnına girip bekleyeceksin. Çok sürmez kartallar üşüşür devenin leşine, leşi kaldırıp dağın doruğuna, kayalıklara taşırlar. Oraya konduğunuzda sen devenin karnından çıkarsın. Seni görünce şaşırıp kaçışırlar. Orada eski zamanlardan kalma çok değerli taşlar, mücevherler vardır. Onları torbaya toplayıp aşağıya, bana atacaksın. Taşlar bitince de oradan inersin, tabii çıkması güç ama, inmesi kolaydır oradan, yani bütün doruklar gibidir."

Bir an düşündümse de, yola çıkmıştım bir kez, geri dönmek olmazdı. Bizim iklimimizde bütün yollara bir kez çıkılır ve dönüşsüz yollardır bunlar, ya ölüm, ya yazgımız bekler bizi. Yazılmış yolları yaşarız...

Devenin karnına girip yerleştim, az sonra kartallar gelip kaptılar devenin leşini. Dağın doruğuna vardığımızda ben ortaya çıktım, kartallar korkup kaçıştılar. Her şey anlatıldığı gibi oldu. Dört bir yan değerli taşlar, mücevherlerle doluydu. Onları bir torbaya topladıktan sonra aşağıya attım. Az sonra da tüccarın

atına atlayıp oradan uzaklaştığını gördüm.

Anladım; aldatılmıştım.

İnsanoğlu kuyuya indirdiğine ihanet ettiği gibi, doruğa çıkardığına da ihanet ediyordu.

Dağın başında yapayalnız bırakılmıştım.

Tüccarın söylediği gibi, iniş kolay değil, âdeta olanaksızdı. Dört bir yan sarp uçurumlar ve keskin kayalıklarla doluydu. Yanlış atılmış ilk adım, insanı doğrudan ölüme götürebilirdi; tutunacak, üzerine basılabilecek, üzerinde kayılabilecek, herhangi bir girişim için en küçük bir umut veren bir girinti, bir çıkıntı, bir atlama taşı yoktu. Soğukkanlılığımı bozmayarak çevreyi araştırdım. Uçurumlardan biri ötekine göre daha az sarptı. En iyi başlangıç oradan olabilirdi. Nasıl olsa bir yerinden başlamak zorundaydım bu yalçın kayalıkların; çünkü burada kımıltısız beklemek –ki neyi beklemek?– ölümden başka bir şey değildi. Dışarıdan gelebilecek hiçbir umut yoktu. Sıcaktan kavrulabilir, açlıktan ölebilirdim.

Daha ilk adımda ellerim, kollarım, dizlerim, derilerim kayaların güneşle bilenmiş yalmanıyla parçalandı. Üstüm-başım paralanmış, her yanım kan-revan içinde kalmıştı, ama sonuçta bilmediğim bir düzlükteydim. Başarmıştım.

Düzlüğün kumul rengi, havası, sahra iklimi gene bir masalın başladığını imliyordu. Bitmeyen, sürekli birbirine bağlanan bir düşte yaşar gibiydim.

Bir zaman uçsuz bucaksız bir düzlükte yol aldım.

Çok sonra bembeyaz bir mermersaray çıktı karşıma. Avlusunda sütbeyaz sakalıyla bir yaşlı ermiş duruyordu. Sanki bin yıldır orada duruyordu. Bembeyaz ipekli mintanını, yerlere dek uzayan bir şal kuşakla sarmıştı, ellerini karnında kavuşturmuş (işaret parmağı havadaydı, sanki gökyüzünde bir yeri gösteriyor) bana gülümsüyordu. Koştum, elini, eteğini öptüm, bu nur yüzlü kişiden yolumu öğrenecek, yardım dileyecektim.

Bir havuz başına oturduk. Avlunun sessizliğinde çevresine serinlik veren küçük fıskiyenin tatlı sesini dinliyorduk. Başım-

dan geçenleri anlattım, ilgiyle dinledi. İşaret parmağıyla sakallarını sıvazlıyor, arada bir durup gülümsüyordu. Her davranışında bilgece bir olgunluk, oturmuşluk vardı.

Burası kuşların tekkesiymiş.

Süleyman yalvaç burayı kuşlara tekke olarak bağışlamış. Cihanşah'ı karşılayan Şah Mürg, kuşların burada toplandıklarını anlattı. Dünyanın dört bir yanından gelen kuşlar her hafta burada toplanırlarmış. Uzak ülkelerden, değişik mevsimlerden, göçlerden, kendilerinden konuşurlarmış, kendi dillerinde...

Şah Mürg, sarayı gezdirdi bana. Büyülenmiştim. Akşama doğru: "Ben kuşların toplantısına gidiyorum," dedi. Beni yalnız bıraktı. Canımın sıkılmaması için de bir deste anahtar verdi elime. Sarayın kırk odasının anahtarıydı bunlar. "Bütün odaları teker teker gez, eğlen, yemene içmene bak," dedi Şah Mürg. "Ama demir kapılı kırkıncı odayı sakın açma! Bir tek ona dokunma!" dedi. "Yoksa en çok sen üzülürsün!" Dediğini yaptım. O gittikten sonra her odayı teker teker gezdim, dolaştım. Kuşkusuz her oda kendi içinde ayrı bir dünyaydı. Sonsuz güzelliklere, inceliklere, ayrıntılara sahipti. Her biri bir başka düzenlenmiş, süslenmişti, ama gene de hiçbirinden tat alamıyordum; aklım sürekli o kırkıncı odadaydı. Daha o bir deste anahtarı avucuma aldığım andan itibaren gözümü destenin ucundaki kırkıncı anahtardan alamamıştım. Gözümde sürekli orayı canlandırıyor, orayı yaşatıyordum. Bu yüzden de gezdiğim hiçbir yerin tadına varamıyor, huysuzlanıyordum. Yalnızlıkta isteğim, büsbütün güçleniyordu. Kırkıncı odanın gizi her şeyi unutturmuştu bana, bilinmezliğin büyüsü gözümü bağlamıştı, öteki odaları göremiyordum artık. Kararımı vermiştim, ne olursa olsun, açacaktım kırkıncı odayı. Bu masalı sonuna dek yaşamaya karar vermiştim bir kez.

Ve sonunda açtım demir kapıyı.

Kırk odalı sarayın kırkıncı büyüsü başlamıştı. Olağanüstü güzellikte bir bahçe açılıverdi önümde. Bir düş güzelliğindeydim. Gerçek olamayacak kadar güzel, büyülü mermer bir havuz,

havuzun arkasında sırtını batan güneşe vermiş somaki mermerden bir revak, kuştüyü sedirler, ipek şallar, atlas örtüler Binbir Gece çağrışımıyla, akşamın usul rüzgârında dalgalanıyorlardı. Dallar birbirini nenneliyor, çiçekler nazlı nazlı salınıyorlardı oldukları yerde. Az sonra gökyüzünde üç ak güvercin belirdi. Uçarken kanatları birbirine değiyordu. Alçalırken bir halka oluverdiler, süzüle süzüle bahçeye inip, havuzun kenarına kondular. Kondukları yerde bir silkindiler, gömlek çırptılar, dünya güzeli üç kız oluverdiler. En küçüklerine gördüğüm o an sevdalandım. Soyunup havuza girdiler, yıkandılar, yüzdüler...

Gözlerim kamaşmıştı gördüğüm güzellikten,
Saklandığım yerde bayılıvermişim...

Gözlerimi açtığımda başucumda Şah Mürg duruyordu. Dargın gözlerle bakıyordu bana...

Ne üç güvercin, ne de üç kız vardı ortalıkta...

Şah Mürg'den bağışlanmayı diledim, olan biteni anlattım. Şah Mürg'ün yüzünde olanları önceden kestirebilen bir anlam vardı.

"Ben sana söylemiştim yâ Cihanşah," dedi.

"Eğer işlediğim bir suçsa ben bunun cezasını çekmeye başladım bile," dedim, aman diledim, umar diledim.

Şah Mürg anlattı...

Bunlar peri padişahının kızlarıymış. En küçüğünün adı Gevherengin. Kaf dağının ardındaymış ülkesi. Yılda bir kez gelir, bu havuzda yıkanır giderlermiş. Her yıl, aynı gün... Yıllardır bu böyle süregelirmiş. Anlaşılan başka umarım yoktu. Tam bir yıl bekleyecektim.

Şah Mürg dedi:

"Gelecek yıl bu gün geldiklerinde, bekleyeceksin, onlar havuza girdikten sonra sevdiğinin güvercin gömleğini alıp saklayacaksın. Çıktığında bulamaz, bulamayınca da güvercin olup uçamaz, seninle kalır, sana kalır," dedi.

Tam bir yıl geçti.

Günler ağır, günler uzun, günler zulümkâr

Mermersarayın kırk odası kırk mezar

Ve o gün geldi.

Saklandı Cihanşah. Güvercinler gökyüzünde belirdi. Sanki gökyüzü dalgalandı. Gene öyle ağır, usul inip kondular havuzun kenarına, silkindiler, gömlek çırptılar üç kez ve üç güzel kız oldular yeniden. Ve soyunup havuza girdiler...

Gömleğini sakladım Gevherengin'in, uzun uzun aradılar, bulamayınca da ablaları uçup gitti.

Gevherengin kaldı.

Gevherengin bana kaldı.

Yalvardı, yakardı vermedim kanatlarını, tüylerini, güvercin gömleğini, sevdamı söyledim ona, geçirdiğim bir yılı özetledim, bütün hayatımı uzun uzun anlattım, beni sevsin istedim.

Beni sevdi.

Beni sahiden sevdi.

Şah Mürg nikâhımızı kıydı kuşlar tekkesinde. Sonra birlikte yola koyulduk... Gülistan ülkesine, babamın yanına, yurduma döndük.

Şah Mürg, biz ayrılırken dedi:

"Sakın verme kanatlarını uçar gider sonra. Seni ne kadar severse sevsin gider. Hatta bazen insan sevdiği için gider. Eğer ona kanatlarını verirsen, yüreği ikiye bölünecektir. Bir seçim yapmak zorunluluğunu duyacaktır. Bunun sonunda gömleğini seçebilir. Onu böyle bir ikilemde bırakma! Bu, ikinizi de mutsuz edebilir, uzun ve sancılı bir oyunu göze almak demektir bu. Değmez. Gerçekten değmez, verme kanatlarını! Haydi şimdi gidin, yolunuz açık olsun!"

Şah Mürg'ün kuşlarından birinin sırtında yol aldılar. Uzun, renkli, coşkulu bir yolculuktu bu. Sevinç doluydular.

Sonunda vardılar.

Cihanşah'a bunca yıl sonra kavuşan Tahmur Şah çok sevinçliydi. Büyük bir toy kurdurdu. Büyük bir düğün, görkemli bir tö-

renle taçlandırdı sevincini, oğluna kavuşmasını, oğlunun mutluluğunu. Gevherengin de mutlu görünüyordu.

Üst üste yaşadığım bu yoğun mutluluk iyice sarhoş etmiş, sersemletmişti beni. Beraberliğimizin ilk gecesi bütün bütüne kendimden geçirdi. Gevherengin'in güvercin gömleğini açıkta bırakmıştım. Sabahında Gevherengin gömleğini kaptığı gibi kanat çırpıp bir güvercin olmuş, karşı evin damına konmuş. Uyandığımda yanımda yoktu. Konduğu dalda dile gelip bana seslendi, dedi:

"Ey Cihanşah! Bir hileyle beni kendi cinsimden, kendi yurdumdan, kendi soyumdan ayırdın! Evet, beni sevdin, biliyorum. Kendi sevgin her şeye yeter sandın. Sevgi her şeyi çözer sandın. Ben de sevdim seni evet, inkâr etmiyorum. Ama ben seni severken koşullarımız eşit değildi. Bana seni sevmekten başka hiçbir şans tanımadın. Sevgim konusunda kendim karar vermedim. Şimdi bir başıma yeniden düşüneceğim, seni sevip sevmediğimi ve başka şeyleri... Eğer gerçekten seviyorsan beni ardım sıra gelirsin. Burası senin ülken, sen kendi insanlarının arasındasın, burada mutlu olursun elbet, ya ben ne yaparım? Bunu hiç düşünmedin. Sevmek kolay değildir Cihanşah. Sevmek emek ister. Ben şimdi ülkeme, baba ocağıma dönüyorum. Yurdumun adı Kevher engin'dir. Seni bekleyeceğim,"

dedi ve oradan uzaklaştı. Birkaç kez dolandı Cihanşah'ın penceresinin önünde, onu selamlayıp gözden kayboldu.

Gökyüzü şimdi bomboştu.

Ve sonra Cihanşah bu bomboşluğa günler boyu bakacaktı.

Bütün saray bir anda bütün gerçeği öğrenmişti. Cümle bilginler, gezginler, tüccarlar, falcılar, remilciler, abdallar saraya çağrıldı. Çok gezenler, çok bilenler toplandı. Hiç kimse Kevher engin ülkesinin yerini bilmiyordu, adını bile duymamışlardı. Umarsız kalmıştı Cihanşah. Günler, haftalar, aylar geçti. Kendi sevdasıyla kavruluyor, yoğun bir umutsuzluğun kollarında çırpı-

nıyordu. Gideceği yeri, menzilini bilseydi bir an bile durmazdı bu sarayda, ama koskoca bir dünya ve dört yön vardı karşısında. Koca saray bir aslan kafesi gibi onu kuşatıyor, kollarını bağlıyordu.

Bir gün Nehrevan'a gitmeyi akıl etti. Ama orayı da kimse bilmiyordu. Bağdat'a gidecek, orada, binbir masal gecesi olan o kentte nasılsa bilen birine rastlayacaktı. Başka bir yolu, bir umarı yoktu. Yazgısını yeniden yaşayacak ve aynı noktaya gelince başka türlü davranarak yazgısını yenileyecekti.

Nitekim Bağdat'ta öğrendim Nehrevan'ın yönünü. Bunu öğrenmek günler, geceler almıştı, ama öğrenmiştim. Bütün yorgunluğumu unutup Nehrevan'a doğru yola çıktım. Çarşısına varmıştım ki, bir çığırtkan bağırıp duruyor:

"Bin altın lira ile güzel bir cariye kazanmak isteyen varsa ardım sıra gelsin!.."

Ardı sıra gittim.

Yazgımın ardı sıra gittim.

Her şey bir öncekinin aynıydı. Tüccar tanımamıştı beni, her gün yüzlerce delikanlı tanıyor, kiminin kanına girerek servetine servet katıyordu; ne de olsa bütün yüzler ve bütün delikanlılar aynıydı onun için.

Dağın eteklerine vardık, devenin karnına girdim, kartallar leşi kaptı, dağın doruğuna ulaştık, yine aldatıldım, aynı yerden indim, düze vardım, Mermersarayı ve Şah Mürg'ü buldum; dedi:

"Oğlum ben sana dememiş miydim verme kanatları diye. Sizinki henüz sınanmış bir sevgi değildi ki. Masalının sevdası gözlerini bağladı senin, toyluk ettin. Her şeye yeniden başlamak sandığın kadar kolay bir iş değildir. Kaldı ki o günden sonra bir daha buraya hiç uğramadılar, tekkenin de düzenini bozdun, kendin de mutsuz oldun. Duygularının taşkınlığı sana duygularını yaşama fırsatı bile vermedi. Onların yerini yurdunu bilen yok buralarda. Bekle önümüzdeki aylarda Zümrüd-ü Anka gelir. Bir

tek o bilir onların yerini. Lakin o da seni oraya götürür mü, götürmez mi? bilinmez."

Yeniden bekleyiş dolu günler başlamıştı.

Tek umudum Zümrüd-ü Anka'daydı şimdi.

Bütün masallardaki bütün kahramanların umuduydu o.

Aylar sonra geldiğinde uzun uzun yalvardım. Sevdaya, sevdalıya alışkındı, aşk-u sevdanın değerini bilirdi elbet. Onca masal dinlemişti sırtında taşıdıklarından, onca masalda yaşlanmıştı. Beni de anladı, sırtına aldı, ne ki ancak bir önceki tepeye dek götüreceğine dair söz verdi. Daha fazla ileri gidemezmiş, perilerden korkuyormuş. Koskoca bir Zümrüd-ü Anka'nın bile korkuları olması gülünç geldi bana. Yol boyu iyi bir arkadaşlık kurduk onunla, Kaf dağını aştık, beni bir tepe daha ileri götürmeye razı geldi. Zümrüd-ü Anka'nın sırtında dünya başka türlü görünüyor insanın gözüne. Nice dağlar, tepeler, ovalar, ülkeler aştık.

İndiğimiz yerin karşısında göz kamaştırıcı parlaklıkta beyaz bir saray vardı. Rüzgârın bilediği bir aklıkta ışıyıp duruyordu. Külrengi bir gökyüzü örtüyordu her yeri. Kevher engin ülkesinin bu beyaz sarayının sürekli rengini değiştiren kapısına vardığımda periler beni gördüler. Zümrüd-ü Anka çoktan gözden kaybolmuştu. Periler tarafından tutsak alındım, derdimi anlattım.

Gevherengin aylardır yolumu gözlermiş.

Doğruca periler padişahının yanına götürüldüm.

Bir sınavdı bu, bu sınavı vermiştim, işte kapısındaydım Gevherengin'in... -

Bu uzun kuleleri pembe bulutlara uzanan periler sarayını Kaf dağının ardında bulmuş, Gevherengin'in kapısına dek gelmiştim. Yüzü büsbütün silinmişti gözlerimden; yüzünü anımsamaya çalışıyordum. Ne zaman onu düşünsem bir güvercin kanat çırpıp uzaklaşıyor, yüzünü de beraberinde götürüyordu. Periler padişahı kızını sevdiğime inanmıştı. Nasıl inanmıştı bilmiyorum, çünkü onu inandırmak için fazladan hiçbir şey yapmadım. Belki de bu yüzden, yaşadığım fırtınanın sadeliğinden inandı. Bir kez de orada, onların törelerince nikâhlandık. Mutlu günler

başlayacak sanıyordum. Gevherengin yanımdaydı, ama ben yerimde değildim. İğretiydim. Burada her şey yabancıydı bana, hiçbir anım yoktu bu ülkede, hiçbir şey çocukluğumu çağrıştırmıyordu. Gün günden solgun bir mutsuz oluyordum, bakışlarım dalgındı, gülümsemem anlamsız. Gevherengin anlıyordu beni; mutsuzluğumun, huzursuzluğumun nedenini anlıyordu; bana yardım etmek için kıvranıyor, ama elinden bir şey gelmiyordu. Çünkü gönüllü de olsa bir sürgündüm ve bir sürgüne ulaşmak kolay iş değildi. Sonunda benimle birlikte yurduma dönmeyi önerdi. Biliyordum, bir özveriydi bu. Benim özverime karşılık vermek istiyordu. Oysa benim çektiğim sıkıntılara benzer sıkıntılar, benzer acılar çekecekti. Bir süre sonra benim burada çektiğim yabancılığı, bu yabancılığın getirdiği yalnızlığı o da orada, benim yurdumda yaşayacaktı. Bütün bunları ona anlatmaya çalıştığımda gülümsedi:

"Sen erkeksin," dedi. "Gömlek değiştirmeyi bilmiyorsun. Bense kadınım; senin rengini almakta güçlük çekmem. Sana erkek olduğun için öğretilmeyen şey, bana kadın olduğum için öğretiliyor. Hepsi bu."

Ona inanmaktan, ona güvenmekten başka umarım yoktu. Biliyordum bir erkek bencilliği, bir sevgi bencilliğiydi bu. Bir süre sonra yola çıktık. Periler padişahı yanımıza koruyucu olarak bir bölük ifrit kattı. Kona-göçe yolculuk ediyor, yolculuğun tadını çıkarmaya çalışıyorduk. Yolculuğumuz bu yüzden uzun sürdü.

Konaklama yerlerinden birinde ifritler dalgın dalgın oturuyor, bense ateşin başında, sönmemesi için ateşi güçlendiriyordum. Gevherengin az ileride çadırımızda dinleniyordu. Derken nerden çıktığını anlamadığımız, bu ıssız bozkırın ortasında ne aradığını bilmediğimiz bir pars sürüsünün saldırısına uğradık. Göz açıp kapayıncaya başımıza üşüşen parslardan geriye binbir parçaya bölünmüş Gevherengin kaldı. O kırmızı çadır ölümü çağırmıştı. Acımı anlatacak söz bulamıyorum, gerçekten bulamıyorum. Her saldırıda ben sağ kalıyordum. Gözümün önünde par-

çalananların acısını bütün ömrümce kendimde taşıyayım diye hep ben sağ kalıyordum. Üstelik bu kez Gevherengin... hem de gençliğimizin ve ömrümüzün en güzel, en mutlu zamanında... bir daha bu iklimde hiç pars görülmedi... İfritlerden biri, periler padişahına gitmiş, anlatmış olan biteni. Padişah çıkageldi, kızının ölüsünün başında, ondan diledim:

"Ey değerli padişahım! İzin verin karımı öldüğü yere gömeyim, ömrümün sonuna dek onun mezarını bekleyeyim. Bu sizden son ve tek dileğimdir," dedim. Sevdama inanan padişah acıma da inanmıştı.

"Karasevda kansız, kurbansız olmazmış derler," dedi. "Diyecek sözüm yoktur yâ Cihanşah, sizi ayırmak bana düşmez, var dilediğin gibi yap."

İşte yâ Belkıya! O gün bugün burada bu mezarın başını beklerim. Ölümümün başını beklerim. Mevsimlerin değişimini izlemekten başka yapacak bir şey kalmadı bana..."

Cihanşah, öyküsünün sonuna geldiğinde Belkıya ayağa kalktı:

"İnsanların arasına yeniden dönmek istemeyeceğini biliyorum, bu kadar derin bir küskünlük artık hiçbir şeyi bağışlamaz. Sana gönül erinci dilemekten başka elimden bir şey gelmiyor. Ben artık yoluma gideyim."

Cihanşah uğurladı Belkıya'yı, parmak uçları yeniden birbirine değdi. Masalları birbirine karıştı.

Yeniden uzun yollara yazgılandı Belkıya. Sonunda büyük bir bahçeye düştü yolu. Bahçe! gene bahçe! o yitik cennet duygusu! Belkıya bahçeye adımını yeni atmıştı ki, ansızın önünde açılan bir büyük yelpaze, bahçenin görüntüsünü kapadı. Bu yelpaze, bu rengârenk tılsım bahçeden daha güzeldi; çünkü olağanüstü renkleri, biçimi ve çizgileriyle bir bahçe değildi ama, bir bahçeyi çağrıştırıyordu.

Yelpaze kapandı.

Şimdi Belkıya'nın karşısında olanca görkemi ve güzelliğiyle Tavus-u Âzam duruyordu.

Belkıya sordu:

"Ey güzel kuş! Ey kutlu kuş! Burası neresidir? Sen kimsin?"

"Burası Hızır Aleyhisselâm'ın bahçesidir. Ben burada oturuyorum. Bana, Tavus-u Âzam derler. Hazret-i Âdem ile birlikte cennetten kovuldum."

Tavus-u Âzam, Belkıya'ya cennetten nasıl kovulduklarını anlattı. Bambaşka anlattı. Belkıya şaşkınlıkla dinledi, çünkü dinledikleri bütün öğrendiklerini yeniden gözden geçirmeyi gerektiriyordu.

"Her neyse," dedi Tavus-u Âzam. "Bu ayrı bir hikâyenin konusudur..."

Belkıya sordu:

"Ey Tavus! Beni yeniden insanların arasına, yurduma gönderebilir misin?"

"Bu benim işim değildir," dedi. "Bekle Hızır Aleyhisselâm gelir az sonra, derdini ona anlatırsın, belki seni yurduna gönderir," dedi.

Hızır Aleyhisselâm, Belkıya'yı dinledi. Belkıya'nın sözü bittiğinde:

"Gözlerini yum," dedi Belkıya'ya. Elinden tuttu onun. Belkıya gözlerini sımsıkı yumdu. Gözlerini açtığında sarayının önündeydi.

Şahmeran burada sustu.

Camsap şaşkındı. Belkıya'nın dönüşü çok birdenbire gelmişti ona.

"Bütün o serüven bir tek göz yummasıyla bitti öyle mi?" dedi Camsap.

"Hayat böyle," dedi Şahmeran. "Hayat da bir tek göz yummasıyla bitiyor, değil mi?"

Üzgündü. Masalın sonuna gelmişti. Ve Camsap gidecekti, bunu biliyordu.

"Daha fazla uzatamayacağım bu hikâyeyi," dedi Şahmeran. "Zaten bin masal gecesi de doldu."

"Ben de gözlerimi yumayım mı yâ Şahmeran?" dedi Camsap.

Şahmeran: "Biliyorum gideceksin, seni daha fazla burada tutamam artık. Yalnız senden bir dileğim var: Yurduna döndükten sonra hiç hamama gitmeyeceksin, yıkanmayacaksın. Çünkü Şahmeran'ı gören insanoğlu eğer hamama giderse, belinden aşağısı pul pul olur, gizini ele verir. O zaman da beni gördüğü, benimle karşılaştığı anlaşılır."

Camsap yeniden antlar içti. Hiç kimseye bir şey söylemeyeceğine ve hiç hamama gitmeyeceğine uzun uzun yeminler etti.

İfritlerinden birini çağırıp, Camsap'ı çıkış kapısına dek götürmelerini söyledi Şahmeran.

"Haydi şimdi git," dedi. "Durma, hemen git."

Sonra da ardından uzun uzun ağladı.

5.

Ve Camsap yeryüzüne döndü.

Yaşadığı büyü bitmiş, dinlediği masal sona ermişti. Şahmeran da, ülkesi de uzak bir anı gibiydi daha şimdiden. Oysa Camsap mutlu olmadığının farkına vardı. Yeniden evine, yurduna dönmek; anasına, insanlara kavuşmak onu sandığı kadar mutlu etmemişti. Ama biliyordu ki Şahmeran'ın ülkesinde de kalsa benzer duyguları yaşayacaktı. Ne yeraltında, ne yeryüzünde kendine yer bulamayan, bütün hayatlardan kovulmuş mutsuz bir sürgün olmuştu. Şahmeran'ı, onun ince, güzel yüzünü, tılsımlı bakışlarını, tatlı söyleşilerini özlüyor; andına sadık kalacağına güvenerek derin bir iç erinci duyuyordu. Hiç kimseye hiçbir şey söylememişti daha. Uzun yıllar da söylemeyecekti.

Evinin kapısına varıp, eşikten içeri ilk adımını attığında anası çok şaşırmış, bocalamıştı. Şaşkınlığının sevince dönüşmesi zaman almıştı. Ne zamandır görmediği, öldü sandığı oğlu şimdi capcanlı, dipdiri karşısında duruyor; ışıldayan gözlerle ona gülümsüyordu. Sonra kucaklaştılar, ağlaştılar, dertleştiler. Anası, oğlunun büyümüş olduğunu gördü, üstelik onu büyüten şeyin, yalnızca aradan geçen zaman olmadığını da sezdi.

Camsap'ı kuyuya atıp, yazgısına terk eden arkadaşlarının her biri şimdi büyük birer tüccar olmuşlar; işleri yolundaymış,

kızançları çok iyiymiş, arada bir suçluluklarından kurtulmak için olsa gerek, Camsap'ın anasına birkaç kuruş yardım ediyor, yiyecek erzak, yakacak odun gönderiyorlarmış.

Camsap kimseyi görmek istemedi.

Onları bağışlayacak gücü olmadığını düşündü. Ayrıca onları bağışlamanın ya da bağışlamamanın hiçbir önemi yoktu gözünde. İhanetlerine karşılık, Camsap'ı susturmak için haramla kazanılmış servetlerinin çoğunu verebilirlerdi ona, ama bu neyi değiştirirdi? Artık hepsi büyümüşler, o sorumsuz, dünyadan habersiz yeniyetme arkadaş çetesi dağılmıştı.

Derin bir küskünlük ve yalnızlık içindeydi. Kimsenin bilmediği bir şeyi biliyordu şimdi. Babası Danyal ile Belkıya'yı düşünüyor; onların nasıl bir yalnızlık içerisinde öldüklerini anlıyordu. Bilmenin lanetine uğramış yalnızlardan olmuştu.

Bunca yıldır nerede ve kiminle olduğu herkes için bir giz olarak kaldı. Arkadaşlarının, annesine ve herkese söyledikleri gibi, ormanda kaplanlar tarafından parçalanmamıştı, ama bunca yıl nerede yaşamıştı? Kimlerleydi? Bunları hiç kimse bilmedi, öğrenmedi. Suskunluğunun ardına gizlenerek yaşadı. Her gün günlük işlerini görüyor, çalışıyor, dinleniyor, okuyor; öte yandan Şahmeran'ın kalesinde geçirdiği bin masal gecesinin büyüsünü özlemle anıyordu. Bir insanın ancak bir kez yaşayabileceği ve bir daha hiç unutamayacağı bir tansığı yaşamıştı. Yeryüzüne döndükten sonra yaşamı renksizleşmiş, sönükleşmişti. Yaşamında tutku, coşku ve şiddet sönmüştü. Sürgit yaşadığı günlerin birinde acı bir biçimde anladı ki, artık yalnızca ömrünü tamam etmek için yaşıyor ve bir kez Şahmeran'ı gördükten sonra artık hiçbir zaman eski Camsap olamayacak. Derinde, çok derinde bir şeyi bütün bütüne yitirmiştir.

Sakladığı giz, onu insanlardan ayırdı, evine kapandı, kendine kapandı Camsap.

Günler, haftalar, aylar, yıllar hep aynı biçimde bir örnek yaşandı, geçti. Ne ki günlerin birinde ülkenin padişahı Keyhüsrev, ağır ve umarsız bir hastalığa tutuldu. Nice tabipler, nice bilgin-

ler, nice efsuncular derman bulamadılar derdine. Üstelik gün günden kötülüyor, bedeninde onulmaz yaralar açılıyor, dayanılmaz sancılarla kıvranıyordu. Adı bilinmedik, eşi benzeri görülmemiş bir hastalıktı bu.

Veziri remil ilminde bilgin, efsuncu bir kişiydi; adı Şehmur'du. Halkın hiç sevmediği, padişahın dalkavuğu, çıkarcı, fırsatçı, mazlumun kanlısı, zulümkâr yanlısı bir vezirdi. Baktığı remiller hep başkalarının yıkımı üzerineydi. Aklı sürekli kurnazlığa, hileye, fesata, hayınlığa çalışırdı. Vezir Şehmur, anladı ki bu hastalığın derdine tek çare, Şahmeran'ın etidir. Şahmeran'ı yakalayıp keserlerse ve etini padişaha yedirirlerse, padişah sayrılığından kurtulacak, ülkedeki kargaşa dinecek ve bütün ülke esenliğe kavuşacak. Ülkenin bütün sorunları, dertleri, sıkıntıları bir anda padişahın sayrılığıyla özdeşleşti. Onun iyileşmesi, dahası yaşaması için Şahmeran'ın eti gerekliydi. Bir anda ülkede büyük bir Şahmeran avı başladı. Nedense herkes hiç tanımadığı, hiç görmediği, hiç bilmediği Şahmeran'ın düşmanı kesilmişti.

Gerçekten kimse Şahmeran'ın yerini bilmiyordu, ama herkes birbirine Şahmeran'ı görmüş ve yerini bilen biriymiş gibi kuşkuyla davranıyor; kimse kimseye güvenmiyor, herkes huzursuz, tedirgin ve suçlu bir yaşam sürüyordu. Herkes, bir başkasının kendisinin Şahmeran'ı görmüş olduğuna ve yerini bildiğine inandığını düşünerek, bütün davranışlarıyla bunun tersini kanıtlamaya uğraşıyordu. Herkes birbirinin muhbiri, katili, celladı olmuş; güvensiz, mutsuz, karanlık günler başlamıştı. Baba oğula, usta çırağa, komşu komşuya düşman olmuştu. Güce susamış küçük adamlar için gün doğmuştu. Yararlı, olumlu, güzel şeylerle var olamamış bu insanlar başkalarına kötülük ederek, başkalarının korkularıyla besleniyor, kapladıkları irili ufaklı orunların tadını çıkararak yeryüzünde ancak böyle var olduklarını duyuyorlardı. Baskılar yoğunlaşıyor, sık sık evler basılıyor, insanlar toplanıyordu. Alanlarda toplanan halk toplu halde hamamlara götürülerek yıkanıyor, belden aşağıları denetlenerek pullanıp pullanmadıklarına bakılıyor, sonra da salıveriliyorlardı. İnsan onuru,

insana saygı ayaklar altına alınmıştı; baskı, zulüm ve tehdit olanca hızıyla sürüyordu insan yaşamında.

Camsap, kentin dışındaki küçük kulübesinde her şeyden uzak, soluksuz, renksiz, küçük bir yaşam sürüyordu. Ama genişleyen halka onu da içine almakta güçlük çekmedi. Padişahın kolluk görevlileri, Camsap'ın da kapısının eşiğine gelmişlerdi. Bunun üzerine ilkin yakın, sonra uzak köylere kaçtı. Oysa padişahın durumu ağırlaştıkça, sayrılığı ilerledikçe baskılar daha da artıyor, gizlenebilecek yerler azalıyor, genişleyen halka herkesi içine alıyordu. Nitekim günün birinde Camsap'ı da ele geçirdiler, onu da gönderdiler hamama. O güne değin, Şahmeran'a verdiği sözü tutarak hiç hamama gitmediği için bedeninin gizini ve belden aşağısını koruyabilmiş olan Camsap, daha yediği ilk tas su ile belden aşağısının pul pul olduğunu ve gümüşsü ışıltılar yaydığını gördü. Onlar da gördü. (Daha önceleri defalarca düşünde görmüştü bunu, belden aşağısı pullanıyor, ışıyor ve giderek Şahmeran'a benziyordu. Kendi düşlerinin Şahmeran'ı, yani kendi kendinin katili olmuştu.) Camsap'ı kapıp Vezirin huzuruna getirdiler. Camsap, Şahmeran'ı hiç görmediğini, tanımadığını, yerini bilmediğini söyledi. Israr ettiler, diretti, kimseyi ikna edemedi, inandıramadı kendine; çünkü bütün inkârları boşa çıkıyor, pullanmış bedeni her şeyi ele veriyordu; bedeni şimdi kendisine düşmandı ve hızla yıkımını getiriyordu. Bütün soruları yanıtsız, bütün ısrarları karşılıksız bırakan Camsap'ı sonunda işkenceye çektiler. Pullanmış bedeni en ağır hakaretlere, en utanç verici aşağılamalara, en katlanılmaz işkencelere hedef oldu. Sonunda direnme, dayanma gücünü yitirmeye, usul usul çözülmeye başladı. Kendine katlanabilmek, kendi gözünde kendini haklı kılabilmek için, kendini kendine karşı savunabilecek gerekçeler aramaya, bulmaya başladı.

"Hiç olmazsa mağaranın ağzına dek götürürüm," diyordu.

"Mağaranın ağzına dek götürmek, yerini göstermek, onu ele vermek demek değildir ki," diyordu.

"Ben söylemesem başkası söyler nasılsa," diyordu.

"Belki de bir tanık gerçekleşir, Şahmeran kendini kurtarır," diyordu.

Ve bunun gibi nice şeyler diyordu. Bir yandan da biliyordu ki, bunların hepsi ince bahane...

Ve sonunda Vezir Şehmur ve onun adamları ve bir bölük ahali mağaranın ağzına geldiler. Camsap bir an durakladı. Utanç anı gelmişti. Titreyen parmağıyla gösterdi: "İşte burası!" dedi. Yer sarsılsın, gök gürlesin, kıyamet kopsun istedi. Efsuncu Vezir Şehmur tütsüler yaktı, büyüler yaptı, mağaranın ağzına okunmuş sular döktü. Mermer kapağın kaldırılmasıyla birlikte ortalığı kaplayan yoğun bir duman içerisinde yüzü kapkara bir peçeyle örtülmüş bir ifrit belirdi; başındaki gümüş tepside kırgın ve öfkeli bakışlarıyla Şahmeran duruyordu. Vezir Şehmur heyecandan titreyen elleriyle uzandı Şahmeran'ı almak için; Şahmeransa yeniden karşısında Ukap'ı görüyor gibiydi. Aynı patlak gözler, titreyen sakallar, ince dudaklı salyalı bir ağız, ihtirastan kasılmış seğirip duran gergin bir yüz...

"Dokunma bana!" dedi Şahmeran. "Sakın dokunma! Yoksa sokar, zehirlerim seni! Bırak beni Camsap alsın, onun kucağında gideceğim buradan!"

Sonra Camsap'a döndü:

"Ben sana söylemiştim yâ Camsap," dedi. "İnsanoğlu ihanet eder. İnsanoğlu güçsüzdür, dayanıksızdır, dönektir."

Camsap gözlerini kaçırdı, başını önüne eğdi.

"Tıpkı Belkıya gibi," dedi Şahmeran. "Evet, evet, ne kadar da Belkıya'ya benziyorsun, daha önce bunu hiç fark etmemiştim."

Camsap tutamadı kendini, dizlerinin üstüne çökerek ağlamaya başladı.

"Bağışla beni, Şahmeran'ım, bağışla beni," dedi. "Yıllardır sakladım gizini, yıllardır kilitliydi dudaklarım. Ne zamandır da kaçıp saklanıyordum inan, ama sonunda yakalandın, günlerce işkence ettiler bana, yenik düştüm... Gizinle yüklü yüreğimi ele verdim..."

"Ağlamak yakışıyor sana yâ Camsap," dedi Şahmeran. "Demek erkekler ağlayabilseler daha güzel olacaklar. Her neyse, üzülme artık. Kimbilir belki de ben, kendim hazırladım ölümümü. Ta başından beri kendim hazırladım, belki de bütün hayatım katilimi beklemekle geçti, ben bunu saklanmak sandım. Ta başından beri yazgımı başkalarının ellerine bırakmakla; kaçıp saklanmakla; gizlenmeyi korunmak sanmakla; insan gibi hissedip, yılan gibi yaşamakla; duygularıma yenilmekle; saklandığım yerde olacakları beklemekle ben zaten ölümümü hazırlamış oluyordum. Belki de bütün hayatım gizli ve nazlı bir intihardı. Her neyse, artık bunları konuşmanın kimseye bir yararı yok, yalnız sana son bir öğüdüm var yâ Camsap. Biliyorsun Belkıya'ya da son bir öğüdüm vardı. Öldükten sonra beni geniş bir toprak çanağa koysunlar. Üzerime senin yıkandığın hamamın suyundan döküp kaynatsınlar. İlk suyumu sen içme, o suyu bırak Vezir içsin, ikinci suyu kendin iç; ilk suya ağumu salarım, ikinci suya ise özümü. Padişaha gelince etimden yiyip iyileşecektir elbet; ama çok yaşamayacaktır ki. Zulümle beslenen bir imparatorluğun ne kadar ayakta kalabileceğini sanıyorsun sen? Er geç yıkılacaktır. Şimdi şifa olan etim bir gün ağuya dönüşecektir. Bu kez de daha onulmaz sayrılıklar başgösterecektir mazlum kanıyla beslenen bedeninde. O zaman da onu hiç kimse kurtaramayacaktır."

Saraya doğru yola çıktılar.

Saraya vardıklarında geniş kapılar ikiye açıldı. Avluda büyük bir ocak kurulmuştu. Büyük bir ateş kurban eti bekliyordu. Avlunun dört yanını çevreleyen tahta masalar yiyeceklerle donatılmış, altın kupalara içkiler doldurulmuş, büyük bir şenliğin hazırlıkları yapılmıştı. Fenerler, bayraklar asılmıştı; oyuncular, dansçılar, hokkabazlar, çalgıcılar, sihirbazlar büyük gösterilere hazırlanmıştı.

Geniş, derin bir toprak çanağa yatırıldı Şahmeran'ın gövdesi.

Artık ölüydü.

Yüzlerce insan seyretmişti katledilişini.

Kaynayan su köpüklendikçe Şahmeran'ın kırk parçaya bölünmüş gövdesi, suyun içerisinde yer değiştiriyor, fokurdayarak su yüzüne çıkan her parça dile gelerek şifasını söylüyordu. Bu arada Camsap, ilk suyu içirdiği Vezir Şehmur'un ölüm haberini aldı. Debelene debelene, en büyük acılarla kıvranarak can vermişti Şehmur. Kim bilir, belki de padişahtan çok padişahçı olmanın yazgısı, padişahtan önce ölmekti.

Kendi içtiği ikinci su ise, kendisini bir iç erincine kavuşturmuştu; önündeki günlere katlanabilme kolaylığı sağlamıştı anlaşılan.

Bir süre sonra ateş söndü, ocak dindi.

Camsap, Şahmeran'ın kırk parçasını kırk gün içinde padişaha yedirdi. Her geçen gün yaraları biraz daha iyileşiyor, kabukları dökülüyor, sancıları azalıyor, ağrıları diniyordu. Kırkıncı günün sonunda büsbütün iyileşip ayağa kalktı. Yıkandı, giyindi, süslendi, kokular sürünüp, takılar takıp divana çıktı.

Lakin "Danyal oğlu Camsap huzura buyursun!" dediğinde, Camsap kenti terk etmiş, uzak dağ yollarına, çöllere, abdallığın serüvenine yazgılanmıştı.

Bir daha Camsap'ı gören hiç kimse olmadı.

Ne ki adı el'an bakidir; encamı konusunda ise rivayetler muhtelif.

Bir hamamda boğulduğu söylenir;

Daha ilk yıkandığı hamamda.

Ustam Şahmeran hikâyesinin sonuna geldiğinde ben büyük kente gitmeye hazırlanıyordum. Kazandığım parasız yatılı sınav beni ondan ve Şahmerancılığın tezgâhından ayırıyordu. İkimizin üzerine de bir hüzün çöktü, birbirimizden gözlerimizi kaçırıyorduk. Acılı bir sesle anlatıyordu Şahmeran'ın sonunu. İzini sürmeyeceğim anlaşılmıştı; gidecektim. Oysa zenaatımda epey ilerlemiştim. Hem eline çabuk, hem ince işçilikte hünerli olmuştum. Toyluğumdan gelen atılganlıktan olsa gerek, çok cesur renkler deniyordum. Çalışmalarımda beni genellikle serbest bırakan ustam, cesaretimin pervasızlığa ulaştığı bazı zamanlar bana müdahale ederek anlatımımı kolluyordu. Ustam diyordu: "Senin şahmerancılığa katacağın şey, Şahmeran'ın yüzüdür. Senin Şahmeranların bomboş bakmıyor, hepsinin de yüzünde derin bir anlam, mağrur bir acı var; yani, en zor olanı başarıyorsun. İyi bir yoldasın; senin çizdiklerinde Şahmeran yalnızca bir suret olmaktan çıkıp, yaşayan, acı çeken, sorumluluk duyan, duygularını ele veren bir varlık oluyor. Zenaatımızda yeni olan bir şey bu. Senin Şahmeran'ın içini gösteriyor; çünkü sende insanların içini görme gücü var oğlum!"

Bu sözlerin, bu övgülerin ne kadarı gerçek, ne kadarı beni yüreklendirmek içindi, bilmiyorum. Ama önemli bir gelişme gösterdiğim kesindi. Hem çabuk, hem özenli çiziyordum. Çizdiğim bütün Şahmeran levhaları çok beğeniliyor, çabucak satılıyordu. Kısa sürede herkesin izlediği, geleceğini merak ettiği biri olmuştum. Ustam benimle övünüyordu; bir ara beni kıskandığını bile düşünmüştüm; ya da o kimi davranışlarıyla bunu düşündürmüştü bana. Bu duyguların ona mı, bana mı ait olduğunu hiçbir zaman öğrenemedim, öğrenemeyeceğim. Ama ustamın söylediği bir şey vardı ki, bu biraz olsun beni haklı çıkarır; ustam:

"Sanat bir rekabet işidir," derdi. "Lakin rekabet kişiye soyluluğunu unutturmamalı." Ustalık, biraz da rakip yetiştirmekse eğer, demek ki biraz da ecelini hazırlamak işiydi. Adı ne olursa olsun, yaşadığımız o gerginlik, ikimizi de yaratıcı kılıyordu.

Kuşkusuz bir yanda eski ocağının tütmesini, zenaatının benim ellerimde sürmesini isterdi; öte yandan gideceğimi biliyordu. Bu konuyu hiçbir zaman konuşmadı benimle, hiçbir şey söylemedi. Onu terk edeceğimi biliyordu. Onun geleceğini öldürmüştüm.

İçimdeki bütün çatışmalar dinmişti.

Ona karşı beslediğim bütün karşıt duygular silinmiş azıcık acımayla karışık yoğun bir sevgi bütün yüreğimi kaplamıştı. Onu terk ediyordum.

Terk etmenin kazanmak olduğunu sandığım yaşlardaydım.

Oysa ayrılırken, ustamın elini öpmeye gittiğimde, demişti:

"Şahmeran'ın bacakları dünyanın bütün yollarındadır."

Aradan yıllar geçmiş; yetenekli, genç bir yazar olarak tanınmıştım. İlk kitabımın çıktığı sıralar, yeniden o küçük taşra kentine, o doğduğum, büyüdüğüm yere gitmiş, ona ilk kitabımdan sunmak istemiştim. Gecikmiş bir gönül borcuydu bu.

Oysa ustam ölmüştü; yetişememiştim.

Kaç zamandır ona neler söyleyeceğimi kurmuştum kafamda. Ondan özür dilemek istiyordum; onu çıraksız, oğulsuz yüzüstü bırakmıştım.

"Sana ihanet etmedim ustam," diyecektim. "İnan bu yaptığım da bir şahmerancılıktır. Hem sen demez miydin bana: 'Sende insanların içini görme gücü var,' diye..."

Diyemedim, hiçbir şey diyemedim.

Benden sonraki hiçbir çırağı gelecek vaat etmemiş.

Kendisiyle birlikte sönmüş ocağı.

Koltuğumun altında ilk çizdiğim Şahmeran levhasıyla nasıl babaannemin kapısında kalakaldıysam, şimdi de öyle kalakalmıştım. Değil kendisi, dükkânı bile yerinde değildi; çoktan yıkılmış, yerine başka bir yapı kondurulmuştu. Neden, ne zaman dönersek dönelim, terk ettiğimiz şeyleri yerli yerinde bulacağımızı sanırız? Neden? Ustamın dükkânının yerine yapılan o çirkin, iğreti yapının önünde ansızın Belkıya'nın, Camsap'ın dönüşlerindeki mutsuzluğu kavradım. Elimde olmaksızın gözlerimi yummuştum. Bir göz yummasıyla şimdi dünyanın her yerinde olmak istedim. Ustamın sözleri geldi aklıma ve dünyanın bütün yollarında olan Şahmeran'ın bacaklarını o an yazmaya karar verdim. Bana yapacak başka bir şey kalmamıştı. Yazacaktım. Durmadan yazacaktım. Başıboş avare bir çocuk olmayayım diye beni Şahmerancı yanına çırak veren babam, nereden bilebilirdi ki bu çıraklık serüveniyle birlikte benim böylesine başıdolu avare bir çocuk olacağımı...

Hemen o gün terk ettim kenti ve döner dönmez bu hikâyeyi yazdım.

Ustam! Bağışla beni, seni sevmek için ölmeni beklemişim.

Temmuz, Ağustos, Eylül, Ekim 1983
Ankara

ÖKKEŞ ile CENGÂVER

Alpay İzbırak'a

Doğu Akdeniz: Dağın doruğuyla, denizin kucağı.
Göğü kuşların mekânıdır (güneş sızdırmaz kanatları).
Büyük hayatlar gibidir iklimi.
Sık ağaçlı ormanları geçit vermez herkese, yönünü şaşırır insan, menzilini yitirir. Ölüm, alıcı kuştur siperini bilmeyene. Yıldızları kervan kırar.
Büyük yürekler gerektir obalıya. Büyük bilekler, büyük erler.
Kanlı törenlerle büyür insanlar orada.
Dönüşü olmayan menzile at sürerler farkında olmadan,
Çok sonradır ki yitik izlerin ardına düşerler
Lakin,
Bu kez hayat geçit vermez.

Doğu Akdeniz'in mavi aydınlığı usul bir rüzgârla dağıtıyordu ışığını, ışığının yalazını. Dağların dorukları öfkeyi, gururu, sevdayı nakşediyordu bir kez daha, bir sabahın şafağına...
Buğu ile ışık, sabah ile güneş, sevda ile öfke, Ökkeş ile Cengâver başlıyordu bir masala...

İlkyaz sonuydu. Yaz başlıyordu.

Toprak gerilmiş, cümle otlar, ekinler dirilmişti. Çiçekler küskün değildi artık.

(Yazdı. Kaç yaz geçti üzerinden. Kaç türlü hayat yaşadık daha sonra. Ama hiçbiri hiçbir şeyi geri getirmedi.

Dağın yükseklerinden deniz görünürdü. Dokunsan parmakların ıslanacaktı sanki. Lakin denize ulaşmak at sırtında bir günlük yol.

Her şey bir masal gibiydi o zamanlar. Hayat bir masal tadı taşıyordu. Toprağın buğusu ağaçlara yükseliyor, ağaçları onulmaz bir sis gibi sarıyordu. Güneşin ışıkları aralayıp ağaçların dallarını, sisin gizine ayna tutuyordu.

Anlardık; ilkyaz bitiyordu.

Bitti de. Sonra kaç yaz geçti üzerinden? Kaç yıl? Hiçbiri yitirdiğimiz hiçbir şeyi geri getirmedi. Şimdi yitik güzellikler ve onulmaz bir çağsama içerisinde o dağbaşını anıyorum. Seni. Kayın ağaçlarını.

Bir masal gibi...)

Buğu ile ışık, sabah ile güneş, sevda ile öfke, Ökkeş ile Cengâver.

Gecenin karanlığında iki kıvılcım ocağı gibi parlayıp durmuştu Ökkeş'in gözleri. Karanlık odanın bir köşesine serilmiş yatağına çivilenip kalmıştı sanki. Islak ve yangın bir aydınlıkta gözleri bir türlü kapanmıyordu. Anası ilkin acısından sanıyordu. Birkaç kez usulca başına vardı Ökkeş'in; ılık, yumuşak bir sesle: "Ökkeş," dedi. "Ökkeş uyusan biraz. Biliyorsun sabaha gücünü devşirmen gerek. Mecbursun oğul." Ökkeş susuyordu. Sessiz bir hesaplaşma içindeydi. Aklından ve yüreğinden sual soruyordu. Töreyi tartıyordu kafasında. Şimdiye dek töreler üzerine, törelerin adaleti üzerine hiç düşünmemişti. Kendisine öğretilenleri yaşamıştı yalnızca. Şimdi aklıyla sınıyordu. Yattığı yataktan, yaşa-

dığı acıdan edindiği uzaklıkla yeniden düşünüyordu öğretilenleri. "Törenin usu nedir?" diye soruyordu kendine. Törenin hukuku acıyla sınanıyordu, acıyla öğreniliyordu. Şimdilik bütün öğrendiği buydu. Anası saçlarına uzandı. Acısını dindireceğini umdu. Her dokunuş bir yarayı sarar sanıyordu.

"Can acısı değil ana," dedi Ökkeş. "Ten acısı değil."

Başını salladı anası. Hoşgörülü, sevecen, görmüş geçirmiş bir edayla; yaşadıklarına ortak, acısına omuzdaş; lakin yine de Ökkeş'e ırak. Sonra cigarasından derin bir soluk aldı. Karanlıkta büsbütün koyulan dumanını ağır ağır saldı kurumuş dudaklarının arasından.

"Bileğin yoldaşı düşmanlıkla sınanır oğul," dedi. Sonra ansızın susuverdi. Sözünün gerisinden kuşkuya düştü. Diyeceklerini tartmak istedi. Bir zamandır Ökkeş'e karşı temkinli olması gerektiğini kavramıştı; başka çeşit bir yürek taşıyordu Ökkeş. Yaşıtlarına da benzemiyordu. Onun bu yanı anasını hem korkutuyor, hem gönendiriyordu. Ökkeş başkaydı, lakin sözün gerisini getirmemek olmazdı: "Töre böyle buyurur. Yarın sabah da sen!" Ökkeş'in kendine yönelmiş kıvılcım ocağı gözleri, sözlerini bıçak gibi kesiverdi. Bu gözler tehditkârdı. Zulümkârdı.

"İşte asıl bundan utanıyorum," dedi. "Yarın sabah da ben! Neyin sınanmasıdır bu ana? Neyin sınanmasıdır?"

"Oğul, töreleri bilmez gibi konuşursun. Bilmez misin ki, her şey töreyle sınanır obada. Törenin hukukudur akla ve de yüreğe yol gösteren. Ve de cümle hayata yol gösteren. Bu da erliğin sınanmasıdır. Niye anlamaz görünürsün? Yaşın gayrı on beştir. Yaşın er yaşına değdi. Erliğini sınamak vakti geldi. Şu iki günün acısına katlanamayan, bir ömrün acısına nasıl katlanır oğul?"

"Bir ömür ha bu iki gün gibiyse, ben yokum ana. Varın beni yok sayın!"

"Çocuk gibi konuşursun Ökkeş. Bunca yıllık yoldaşsınız, hiç mi kavga etmediniz Cengâver'le? Hiç mi güreş tutmadınız? Var bunu da bir güreş belle, bir oyun bil."

"Bilemem ana, bilemem! Bu bir oyun değil, bir zulüm!"

"Çok mu yanıyor canın? Çok mu vurdu sana?"

"Canım yanmıyor ana, yüreğim yanıyor."

"Nasıl da dert ettin kendine Ökkeş. Hiç bilmezdim kendine böyle bir mihnet çıkaracağın. Belle ki bir ikinci sünnettir bu oğul. Erliğini obalıya göstermenin başkaca yolu yok ki..."

Az sonra yarasına merhem çaldı anası. (Ormanın cümle otları avucunda erimişti.) Usul, sevecen, okşar gibi dolandı eli Ökkeş'in genç bedeninde. "Nasıl dindirsem acını, bir bilebilsem!" dedi. Sonra usulca ayağa kalktı. Namaza durur gibi durdu Ökkeş'in ayaklarının ucunda.

"Biraz uyumalısın," dedi. "Yarına gücünü devşirmen gerek. Ayakların bir karaca ayağı, yumrukların bir alıcı kuş olmalı. Sabahtan azığını hazırlar yanına katarım. Dağın doruğundan aşağıya doğru genişçe bir daire çizerler. Çiftekoyaklar'ın üst yanından dağın doruğuna doğru genişçe bir daire. Alt yanına ne seni geçirirler, ne Cengâver'i. Törenin hudududur orası. Bunu aklından çıkarmayasın sakın. Törenin hududunun başladığı yerdir. Çiftekoyaklar'ın başına dek at sırtında gidersiniz. Gücünüz harcanmaya diye atla götürürler sizi. İlkin Cengâver'i bırakırlar. Bir zaman sonra da seni salarlar ardı sıra. Aman yanlışa düşme oğul. Yanlış iz sürme. Gündoğumundan günbatımına dek zamanı iyi kolla. Bir düşmanın Cengâver'se, bir düşmanın da zamandır. Güneşin ışığını, ışığın yönünü iyi izle. Cengâver bunca yıllık arkadaşın, yoldaşındır senin. Nerelere gider, nerelere gizlenir, yüreği nereleri yurt tutar? iyi bellemiş olman gerekir. Bunca yıldır huyunu bilmiş; yüreğinin yönünü, canının korkulu yerini tanımış olman gerekir. Aman oğul yanlışa düşme. Cengâver bilek yoldaşındır senin. Bilirim. Yüreğinde yurtluğu vardır. Onu da bilirim. Lakin iki günlüğüne düşman belle onu. N'olur oğul eli boş dönme köye. Yüzümü yere dökme benim. Alnımı kara çıkarma. Eksik oğul anası etme beni. Kurbanın olam oğul! Sil yüreğinden Cengâver'in muhabbetini. İki gün için gözüne kara büyüler bağla, yüreğine kara muskalar tak. Düşman belle Cengâver'i. Can düşmanı belle. Erliğine musallat bir alıcı kuş belle.

Bu ikinci sünnetindir senin. Elin boş dönme köye. Sonra yeniden bilek yoldaşın, can kuşun olur Cengâver."

"Artık eskisi gibi olmaz ana. Artık hiçbir vakit eskisi gibi olmaz. İşte budur korkuma sebep."

"Olur oğul, olur. Niye olmasın? Alt yanı iki günlük bir düşmanlık bu. Töre gereği hem. Bu töreden geçmeyen can yoldaşı olabilemez. Bunca yılın töresidir, bunca yıl atalarımız erliğini böyle sınamış, erliğe böyle geçmiş. Bir Sırat köprüsüdür bu; biraz terleyeceksin. Ateşin ve alevin kızgın yüzünü duyacaksın yüzünün bir yanında. Lakin sonunda tekmil bir erliği kazanacaksın. Erliğin ülkesini yurtluk tutacaksın. Az sefa mı bu oğul?"

"Belki de Cengâver'i yitireceğim. Birbirimizi yitireceğiz. Ne yoldaş, ne düşman hiçbir şey olamadan birbirimizi yitireceğiz ana."

"Ne söz tutmaz aklın var be oğul! Yitireceksen yitir! İster Cengâver'i yitir, ister yoldaşlığını. Lakin bu evin er adını yitirme! Bu ocağın şanına şerefine mukayyet ol. Babanı yitirdikten sonra tek umudumsun, tek can ışığım. Bu evin tek erisin. Bunu unutma! Buna sebep alnıma kara çatkı çatmayayım, buna sebep yüreğimi utanç basmasın, buna sebep eksik oğul anası olmayayım. Dileğimdir senden. Umudumdur. Gündoğumundan, günbatımına dek vaktin var. Belle ki bu ömründür senin. Bütün ömrün. Atacağın bir yanlış adım, işleyeceğin bir kusur, yapacağın bir hata, bir küçük unutkanlık bir daha geri gelmez yollara sürer seni. Bir ömür boyu yüzümüzü yerden kaldıramazsın. Ömür tekrarlanmaz oğul. Ömür tekrarlanmaz. Bunu öğreneceksin avının peşindeyken. Sakın unutma bunu. Gündoğumundan, günbatımına; dağın doruğundan, Çiftekoyaklar'a... Her yeri karış karış aramalısın. Keklik, geyik avına benzemez bir avdır bu. Bu avdan eli boş döneni hiçbir oba bağışlamaz. Yaz günleri uzun olur diye zamanı bollama oğul, yaz günleri gençlik gibidir, çok çabuk geçer. Gençlik yanıltır adamı, aman kanma oğul. Ve yüreğini Cengâver'den ırak tut. Yüreğin kin bağlasın, bedenine açtığı şu yaralardan, kabarsın öfken sabaha dek kanın damarlarına sığ-

masın, sabahla birlik erliğini bir silah gibi kuşanmalısın; bir silah gibi kuşanıp düşmelisin avının peşine. Kısırdığın yerde yıkmalısın yere. Töre gereğidir avcısına yakalanan elini kaldıramaz. Elini kaldıramaz sana. Yerinden kalkamaz edene dek dövmelisin onu. Sonra akşamla birlikte atlılar gelirler, ellerinde yanar meşaleler. İkinizi de alırlar cenk yerinden at sırtına vururlar, köye vardığınızda davullar çalınır. Davulun sesini duyarsam oğul, kapılara uğrar şanınla şerefinle karşılarım seni. Cengine layık helhele çekerim, başımın örtüsünü mendil edip halay çekerim. Lakin nal sesleriyle birlik davul sesi duymazsam, kulağıma kurşun akıtır ve de utancım beni bırakırsa derin uykulara dalarım. Bunları asıl sana babanın anlatması gerekti. Lakin vakitsiz bir başıma kaldım. Anan erken bir duldur. Ve de bu ocağın senden başka eri yok. Ocağın dumanı senin şanınla birlik kafa tutacak gökyüzüne. Yoksa alnımız toprakla yüz yüze gelecek bir ömür boyu. Alnımız toprakla yüz yüze yürüyecek oğul. Benim deyip diyeceğim bu kadar. Var şimdi bildiğin gibi davran. Cengâver avındır artık; başka bir şeyin değil. Seni ağaca bağladıklarında, erliği adına seni kıyasıya döverken belli ki yüreğinden sual sormamış. Var sen de yaralarından sual et. Bedenindeki yaralar Cengâver'in yüreğine işarettir, sor bakalım onlar da yüreğin gibi mi konuşur?"

Sessizce köşesine çekildi anası. Tabakasını açtı, yeni bir cigara sarmaya başladı. Söylemesi gereken her şeyi söylemiş olduğunu düşündü. Kendinden yana yüreği rahattı. Ökkeş'in yüreğini sel bastı. Değişik duygular, öfkeler içindeydi. Gönlü dizgin tutmuyordu. Törenin acıklı ezgisi bir sızı gibi dolanıyordu içini. Yarın hiç olmasın istiyordu. Bugünü düşündü. Çok uzak bir anı gibi düşündü. Yaraları tazeydi oysa. Bilincini yanıltamıyordu. Anası haklıydı. Ama hak ya da haksızlık değildi ki olup biten. Bunun ötesinde bir şeydi. Bir şey vardı. Bunu seziyordu. Dahası yüreğinde duyuyordu. Bir yanlış vardı ortada. Ve bu yanlışın bir oyun gibi oynanması gerekiyordu. Yüreğini bir kez daha yokladı Ökkeş. Yüreği yorgundu. Sabahtan beri her an, ama her an yüre-

ğini yoklamıştı; yüreğine danışmıştı. Yüreği yorgundu şimdi. Bunca suale, sorguya gelememiş, darma duman olmuştu. Cengâver'i düşündü. (Döşeğinde engin bir uykuda mıydı şimdi? Yüreği de yumruğu gibi miydi artık?) Hâlâ yoldaş·mıydılar? Hâlâ kardeş miydiler? Şimdi bilmiyordu bunu. –Şimdi hiçbir şey bilmiyordu.– Onca yıl, onca sınanmayla kurulmuş bir dostluktu bu. (Dostluk muydu? Sonuna dek direnebilecekler miydi her acıya? ve birlikte?) Bu töreri bunun sınanması mıydı? Peki bunca yıl onlar kendi yürekleriyle ve beraberlikleriyle sınamamışlar mıydı bunca şeyi? Bunca şeye beraber yürek koymamışlar mıydı? Şimdi sınamıyorlardı ki; yitiriyorlardı. Göz göre göre yitiriyorlardı. Törelere akıl ermiyordu. "Töreler büyü gibidir oğul," demişti anası. "Töreye akıl ermez, akıl ona uydurulur." Anası güçlü, dirençli kadındı. Anasının yüzünü yere yıkmamalıydı. Masmavi gözleri sonsuz bir beşik gibi dinlendiriyordu Ökkeş'i. Uzak denizler gibiydi anasının gözleri. (Dağı inmek, düzlüğü geçmek gerekti; uzaktı deniz.)

Yaralarına batıyordu döşeğin yüzü. Yüreğine batıyordu her şey. Kimsesiz hissediyordu kendini. Yalnız, yapayalnız. Gökte kimsesiz bir ay büyüyordu. (Ahh yaz akşamları... o zaman bile...) Pencereden geçiyordu ay, odanın yoksul eşyalarını ışığa çıkarıyordu. Ve dışarıda köpekler uluyordu. Burnuna dağın, ormanın, çamın, meşenin, gürgenin, kayının kokusu geldi. (En son kayının.)

Bütün ormanı yakmak istedi.

Bu cenk bitmeliydi.

Bir ulu ağaca bağlanmıştı bugün. ("Aynı kökten fırlamış üç oğul vardır oğul. Biri sabırdır, öteki öfke, sonuncusu ise güzeldir. Güzel hem de ölümdür.") Yedi kat urganla dolamışlardı ağaca. Bağlanırken al basmıştı Ökkeş'i. Utanmıştı. Sel inmişti bede-

nine. Ayakları gövdesini tutmuyordu. Can acısı değildi Ökkeş'i yıldıran, can korkusu değildi. (Cengâver korkutuyordu onu.) Yedinci kat urganla birlikte kımıldayamaz oldu Ökkeş. Göyneği şimdiden gövdesine yapışmıştı. Güneşin ilk ışıkları aralıyordu dağın, ormanın soluğunu,

deniz aşmış, yorgun düşmüş ince bir rüzgâr belli belirsiz bir yosun kokusu bulaştırıyordu havaya.

Cengâver erliğini sınayacaktı obanın ve törenin gözünde. Oysa Ökkeş, Cengâver'i sınıyordu. (Bu törende kimsenin bilmediği buydu.) Bir diken batsa Cengâver'in ayağına,

bir gülün dikenleri dalasa parmaklarını, canında duyardı acısını Ökkeş. Soluğu hızlanırdı Cengâver'le birlik, göğsü iner kalkardı demirci körüğü gibi. Ya şimdi Cengâver'in dost yumruğu yüzünü tanınmaz mı edecekti Ökkeş'in? Bedeninde onulmaz yaralar mı açacaktı? –Yüreğinde onulmaz yaralar açacaktı her yumruk.– Bir daha geri gelmemecesine gidiverecekti her şey, bir daha geri gelmemecesine.

Dede, ilkin ikisini yan yana durdurmuş, ikisinin de yüzlerine uzun uzun bakmıştı. Bir rahleye baş eğmiş, bakar gibiydi. (Yüzlerinden yüreklerini okumuştu.) Yüksekçe bir taşın üzerindeydi Dede. (Ayaklarına dek iniyordu ak giysisi. Kınalı bir kayaya basıyordu ayakları. Serçe parmaklarına kına yakarlardı bu kayalardan.) Onlar daha aşağıda kalıyorlardı. Omuzları değiyordu birbirine. Boyları aynıydı. Yüzleri aynı. Gözleri aynıydı. Yaşları aynı. Masumdular. Alabildiğine masum. Erliğin hoyrat yasası karartmamıştı gözlerindeki bayramları. Başlarını kaldırmış Dede'nin yüzüne bakıyorlardı aynı gözlerle. Boyunlarına ıslak birer mendil bağlanmıştı, düğümünden kırmızı bir top ibrişim sarkıyordu. Kolları bedenlerine yapışmıştı iki yanda. Elleri, serçe parmakları birbirine değiyordu. (Tırnaklarının ucunda solgun bir kına lekesi ışıyordu.) Dede, bir zaman düşündü. Neden sonra ağaca bağlamalık diye Ökkeş'i seçti; kurtulmalık diye Cengâver'i. (Hangi yürekteki yangın ilk kıvılcımla görülür? Asıl yangın hangi yürekteydi? şimdi bunu anlamak...

ve şimdi bunca yazdan sonra... belki de yaşanmış hiçbir zaman yazılamayandır.

bir masaldan bir hikâye çıkarmaksa mümkünsüz.)

Ansızın bir türkü söyleniyor usul usul kulağının dibinde: "İlle dostun gülü yareler beni..." Yedinci kat urgandan sonra düğüm atıldı. (Son düğümü Kirvesi attı Ökkeş'in.) Ökkeş hazırdı artık. Köylüler atlandılar. (Son düğümle birlikte yazgısı da düğümlendi.) Bir zaman at sırtında durgun yüzlerle beklediler. Sonra ağacın ve Cengâver'in çevresini dolandılar birkaç kez. Suskun gözleri töreni başlatmıştı. Az sonra uzaklaşacaktılar. Ökkeş ile Cengâver yapayalnız kalacaktı. Yapayalnız kalacaktılar. Bir daha geri gelmemecesine...

Bir gün at sırtında birlikte geçerken ormanı, Cengâver ayaklanmış uzanmıştı bir ağaca. Bir dal koparıp vermişti Ökkeş'e. Dalın ucunda üç taze tomurcuk. Tam çiçeğe duracakken, baharda... "Bir suya koyarsın Ökkeş, üç dal çiçeğin olur benden..." Yüreği kanatlanmıştı Ökkeş'in. Uzanıp almıştı dalı Cengâver'in elinden. Parmakları birbirine değmişti, orman çiçeğe durmuştu sanki. Saklamıştı o dalı. Pembe, beyaz çiçekler uç vermişti ki tam,

gönlüne kırgınlık dolandı Ökkeş'in. Nedensiz bir kırgınlıktı. Adı konmamışlardan, her zamankilerden. (İnce efkâr bilinmez.) Öfkeyle kapıverdiği gibi dalı, ırmağa atıverdi. Irmak kaptı gitti dalı, ucunda çiçeğe durmuş üç taze tomurcukla, pembe-beyaz bir bayram gibi ışıdı ırmağın yüzü. Akşamına kalmamış kucaklaşmışlardı kahvenin orada. Her şey unutulmuştu. Artık barışıktılar. (Zaten hiçbir şey yoktu ki...) Ökkeş'in aklına ırmağa attığı dal geldi. Pişmanlık dolandı yüreğini. Irmağa gitti.

Irmak uzun, upuzun akıyordu.

Alıp gitmişti ucunda çiçeğe durmuş üç taze tomurcuğuyla bahar dalını,

akıp gitmişti ucunda çiçeğe durmuş üç taze tomurcuğuyla bir bahar dalı...

Bir zaman unutmadı Ökkeş. Cengâver'e de bir şey demedi.

Öfkesini bir suç gibi gizlisinde taşıdı. Nedensiz kırgınlıklara, öfkelere gönül düşürmemeye çalıştı. Ama gönlünün bir kıyısında ırmağa fırlatılmış o tek dal baharı hep, ama hep andı. Şimdi ansızın kolları böyle bağlıyken (son düğüm kınalı serçe parmağının üzerine atılmıştı) aklına o dal düşüverdi. Irmağın kaptığı o tek dal. Artık ırmağa bir şey kaptırmak istemiyordu. Derken,

ilk yumruğu karnında duydu. Başını kaldırdı, gözleri değdi birbirine. İşte o an gözleri kıvılcım aldı Ökkeş'in.

O ocak o zaman harlandı. Cengâver'in erliği asılı kaldı havada. (Yumruğu asılı kaldı.) Parmakları çözüldü. Ökkeş'in gözleri töreyi, erliği, her şeyi unutturdu Cengâver'e. Can acısı değildi Ökkeş'in gözlerindeki. Bunu en iyi Cengâver bildi. Bu gözler ilk kez böyle bakıyordu kendisine. Anladı ki artık dövdüğü Ökkeş değildi. (Irmak bu kez Ökkeş'i kapmıştı.) Cengâver gözlerini kurtardı Ökkeş'ten. Başını öne eğdi.

"Mecburum Ökkeş," dedi. "Töre gereği bilirsin."

Ökkeş anlamaz gözlerle bakıyordu. Hiçbir dile çevrilmez olmuştu gözleri. Dalların arasından ıssız bir ışık sızıyordu meydanın ortasına.

"Dede keşke beni seçseydi Ökkeş," dedi Cengâver.

"Ağaca bağlamalık diye beni seçseydi. Ağaca bağlananın işi kolaylıyor inan. Ağaca bağlanan ilk yumruğu atmıyor, yalnızca bekliyor. İnan Ökkeş, benim işim daha zor. Seni dövmeye mecburum. Yüreğim dağlansa da, aklım yüreğimle cenk tutuşsa da, yumruğumu törenin buyruğuna vermeye mecburum. Bağışla beni! Erliğim ortada. Ve benden başka onu koruyacak kimse yok."

Ökkeş susuyordu. Ökkeş hiçbir şeyi anlamıyordu. Eğer ağaca bağlanan Cengâver olsaydı, kendi vurabilir miydi ona? Böyle kıyasıya, böyle acımasız, böyle düşmanca? vurabilir miydi?

Cengâver ağlıyordu. Yalvarıyordu. Ökkeş'i değil yumruklarını dövüyordu sanki.

"N'olur söv bana Ökkeş. Anama, babama, atama söv! Ağzına geleni söyle, n'olur bir şey de Ökkeş! Utancımla baş başa bırakma beni. Yardım et bana, yardımını esirgeme Ökkeş! Bir

şeyler de, ağzına geleni söyle, böyle susma Ökkeş! Konuş Ökkeş! Konuş! Konuş! Konuş! Beni böyle yıkma, beni böyle naçar bırakma, beni yalnız koma Ökkeş! Yalnız bırakma beni! Duymakta mısın Ökkeş?"

Ökkeş canının dışına çıkmıştı sanki, bedenini unutmuştu. Her şeyi unutmuştu. Uzaktan atlıların sesi geliyordu. Bir tutam güneş iki ağacın arasından ışığını düşürdü Ökkeş'in yüzüne, boynu düştü.

Cengâver soluk soluğa toprağa çöktü. Yaklaşan atlıları bekledi. Yumruğu kanıyordu.

Atlılar, Ökkeş'i çözdüler. Urgan halkalanarak ağacın eteğine yığılıverdi. Ökkeş'i bir atın sırtına vurup yolladılar.

Cengâver ağaca baktı. Ağaç suçsuzdu. Tek başınaydı.

Ökkeş'in anası bir daha konuşmadı bütün gece. Her şey söylenmişti. Kafasını yoklayıp duruyordu. Öylece bekledi durdu. Ökkeş, anasının uyumadığını biliyordu. Ay, bütün pencereyi kapladı. İkircikli, gergin bir gece yarısı, bir köy evinde pencereyi kaplayan umutsuz bir ay. Odanın yoksulluğu gümüşe bulanmıştı. Bir yaz masalıydı şimdiki zaman.

Uykusuz Ökkeş, yüreğindeki talanı dinliyordu. Uykunun memleketine uzaktı gözleri, yüreği uykuya yol vermiyordu. Uzun bir kimsesizlikti gece.

Atlar Çiftekoyaklar'ın alt yanına geçtikten sonra hızlandılar. Nal kıvılcımları saçılıyordu koyulan akşama. Tören bitmişti. Kutsal halkanın dışındaydılar. Ökkeş'in gözleri sımsıkı yumuluydu. Köye girerlerken çifte davullar dövüldü. Cengâver erliğe girmişti artık. Yerinden kalkmamacasına, gözünü açamamacasına dövmüştü Ökkeş'i. Zorlu yiğitti Cengâver, zorlu bilekti. (Obanın mızrağını dik tutan zorlu bileklerdi ancak.) Eğer ki yarın Ökkeş'e yakalanmazsa, iki kat er olacaktı. Hem dövmeyi,

hem kaçmayı belleyen er, iki kat er kişi olurdu. Ve eğer ki Ökkeş, yarın bulamazsa Cengâver'i, yüzü iki kat yere yıkılırdı.

Atlar hızlandığında, Cengâver'in yanına dek sokulduğunu duydu Ökkeş. Nal seslerinin gürültüsüne sığınmıştı anlaşılan. (Erliğini sakınıyordu.) Ökkeş gözlerini aralayamıyordu, kan sızıyordu yüzünden. Cengâver'le atbaşı gidiyorlardı.

"Ökkeş, kardeşim," dedi Cengâver. "Ökkeş, beni duymakta mısın? Ahh canım Ökkeş, celladın utancı, kurbanın acısından zorluymuş, bunu demek isterim sana. Bağışla beni kardeşim, yüreğine sığınıyorum! Bilirsin severim seni. İnan olsun, yarın beni yakalayacaksın. Yakalayıp yere yıkacaksın! İki kat er olmayacağım Ökkeş! Erliğin bir katı bile canıma yetti! Duymakta mısın Ökkeş?"

Akşamına Dede, Cengâver'i alnından öptü.

"Artık ergen kişisin Cengâver," dedi. "Yarına hazırla kendini. Ayakların zorlu karacaya eş olsun. Gizlendiğin koyaklar avcının usundan ırak olsun. Gündoğumundan, günbatımına dek avcının pençesinden ırak dur. Yaz günleri uzun olur diye korkulara salma gönlünü; yaz günleri bir ömür gibidir oğul, çok çabuk geçer."

Gözleri açılmıyordu Ökkeş'in. Herkes yediği dayağın etkisi sanıyordu. Ökkeş'e bakıp, Cengâver'in yumruğuna paha biçiyorlardı. Oysa Ökkeş utancından açamıyordu gözlerini. (Başkalarının yüzünü görmek istemiyordu.) Sanıyordu ki, gözlerini açarsa, insanlarla yüz yüze gelirse, bu utancı paylaşacak, onların utancına ortak olacak... (Onlarsa utançlarının farkında değillerdi.) Gözlerini sımsıkı yummuştu eve getirdiklerinde. Her şeyin dışında olmak istiyordu, bu utançtan pay almamak için baygınlığın sorumsuzluğuna sığınıyordu.

Cengâver erliğini sınamıştı Ökkeş'in genç bedeninde. Açtığı yaralar ne denli zorluysa erliği o denli zorlu olacak demekti. Herkesin gözünde bu yaraların meali buydu. Anası bütün gece yaralarını sardı Ökkeş'in, merhem çaldı. (Ökkeş'in bedeni orman kokuyordu.) Sevecen, usul elleriyle yaralarını okşadı. On beşini süren genç bedeni yaralarını hızla iyileştiriyordu.

Gece, gözlerini açmıştı Ökkeş'in
Gece gözleri açılmıştı
Herkes gittikten sonra, karanlıkta...

Bir daha yumulmamacasına açılmıştı. Bir yanlışa iz sürüyordu şimdi. Yastığı, yatağı, yaraları bir cehennemdi. Bir yanlış vardı? bir yanlışlık? Onu arıyordu. Cengâver'i değil, bu yanlışı avlamak istiyordu. Aklı, bilgisi, görgüsü yetmiyordu ne avına, ne avcılığına; bir tek yüreği vardı kendinden yana. Yalnızdı.

Ne bir güreş belleyebilirdi bu töreni, ne bir oyun. Pehlivanlık da değildi bu. Cirit atmaya da benzemiyordu. Bir hayınlık vardı bu işte, bir kalleşlik.

Bu oyunun sırtında bir hançer vardı.

Sevgiyi, dostluğu, arkadaşlığı, yoldaşlığı yaralayan bir şey vardı bu törede.

Her töre insanın bir yanını eksiltiyordu.

(Bu törenin ne zaman, niye başladığını bilse, belki de her şey çözümlenecek, aydınlanacaktı kafasında.)

"Bunca zaman av bölüştük Cengâver'le. Tay bölüştük, yol bölüştük, iş bölüştük, yardım bölüştük –Bir tek kız bölüşmedik– Hep aynı kızlara niyet tuttuk, hep aynı kızların yoluna çıktık, sonra vazgeçtik. Kız bölüşülmezdi. Lakin hep aynı kızlara sevda tuttu ergen yüreğimizin yönü. Sonunda ikimiz de naçar kaldık. İkimiz de vazgeçtik. Böyle zamanlarda bile kin bağlamadı yüreğimiz, öfkemiz kabarmadı birbirimize. Tersine, muhabbetimiz çoğaldı, adı bilinmedik bir şey daha da yakınlaştırdı bizi. Birbirimizi öfkeyle, sevdayla, kavgayla sınadık. Daha töresi mi kalmış bunun? Bugüne dek birbirimize elimiz kalkmadı. Her güreşi bile yalancıktan tutardık. İkimiz de yenilmeye soyunurduk; asılmazdık güreşe; buna sebep uzun sürerdi güreşimiz. Oysa ki derlerdi:

"Erliğin giyiti çocukken giyilir,
derlerdi:
"Yiğidin zorlusu yedisinde belli olur.
derlerdi:

"Er kişiyi kundağıyla bırakacaksın yılkıya ki, çiftesi pek şah olsun,

derlerdi:

"Er kişi bebeyken öğrenmeli can acısını ki, ergen iken bedenini bir kale gibi kuşansın," diye.

Niye böyle oldu şimdi? Niye?

Her şeyini bilmişim Cengâver, her şeyini öğrenmişim. Lakin yumruğunu tatmamış yüreğim."

Şafakta yola koyuldu atlılar. Obanın Dedesi ak giysileriyle atların başını bayraklandırıyordu. Bembeyaz, çepçevre sakalı gümüşsü parıltılar içinde gündoğumunu muştuluyordu. Cengâver'in atı, Dede'nin yanı sıra yol alıyordu. Arkada öteki atlılar ve Ökkeş vardı. (Avı önde gidiyordu.) Yol boyu yüzünü göremedi Cengâver'in. Çiftekoyaklar'a vardıklarında Cengâver atından indi. Dede'nin elini öptü. Döndü, Ökkeş'e baktı uzun uzun. Gözleri değdi birbirine. Cengâver'in gözleri dile dökemedikleriyle baktı. Sonra çevirdi başını, bir çocuk gibi boynunu büktü. Omuzları düşmüştü. Masumdu. (Ökkeş ağlamak istiyordu. Bağıra bağıra ağlamak istiyordu.) Sonra Çiftekoyaklar'ın üst yanına doğru yürüdü, gözden yitti. (Sanki bir daha hiç göremeyecekti Cengâver'i. Hiçbir zaman göremeyecekti.) Bir zaman sonra Ökkeş'i saldılar ardından. İlkin töre gereği Dede'nin elini öptü. Sonra ağır ağır yürüdü Ökkeş. Cengâver gitmişti.

Bir zaman gönülsüz gönülsüz Cengâver'in izini sürdü. Yaralarının hesabını soracaktı. (Dostluğunun hesabını.) Güneş usul usul ağaçları aralıyor, toprağa ulaşıyordu. Güneşin her parça ışığı bir kelebek gibi konuyordu ormanın yüzüne. Toprak, cümle börtü-böcek güneşle geriniyordu. Çiçekler, otlar, yarpuzlar bilcümle yeşil gülümsüyordu. Toprak diriliyordu. Sık ağaçlı ormanın arasında gezinirken inceden bir rüzgâr dolanıyordu ortalıkta. Ökkeş de, Cengâver de ömürlerinin baharını sürüyorlardı. Bir yazın başlangıcında bu baharı sınıyorlardı. Bir baharın bedeliydi bu. On beş yaş ergin yaştı artık. Erlerin arasına girmek, er meclislerinde kabul görmek için bu dairenin hukukundan geçmek gerekti. Yol boyu bunu düşündü Ökkeş. Kendini bu töreye inandırmak istiyordu. İnanç, her şeyi nasıl da kolaylaştıracaktı; bilmez değildi. Yaralarının bir anlamı olmalıydı. Cengâver'in yum-

ruklarının öğretmeye çalıştığı bir şey olmalıydı bu dünyada. Ökkeş'in bir türlü öğrenmek ya da görmek istemediği bir şey. Cengâver'in yumruklarıyla anlatmaya çalıştığı o şey. İşte o şeyi anlamaya, anlamasa da inanmaya çalışıyordu. Dağa tırmandıkça sık ağaçların arasından kesik kesik, ince bir çizgi halinde deniz görünmeye başladı. (Cengâver'i anası için dövecekti; kendisi için değil.)

Peki ya bulacak mıydı onu?

Arayacak mıydı?

Bütün gece bunu düşünmüştü: Arayacak mıydı? Aramayacak mıydı?

Arayıp da bulamazsa? Bu da mümkündü.

Lakin aramaya karar verdikten sonra bulamasa da, kendini kandıramazdı; bir kez gönlüyle kavil bağlamış olacaktı çünkü. Bulamamak kendi gözünde bile kahraman yapmayacaktı onu. Dostluğuna nöbetçi durmak istiyordu. Tek kişilik bir nöbet olacaktı besbelli. Ama aramaya başladıktan sonra, neyin nöbeti olacaktı bu? Arayıp da bulamadıktan sonra hâlâ dostluğuna nöbet tuttuğuna dair –başkaları bir yana– kendini inandırabilir miydi? Mümkünsüzdü.

Her şeyin olabileceğini düşünmek, gerçeğin bu denli kaypaklaşması ergen yüreğini dara salıyor Ökkeş'in. Kaygısız günlerini özlüyor. Her şey nasıl da altüst olmuştu. Bir zaman amaçsız oturdu bir ağacın eteğine. Elinde bir çöple toprağı karıştırdı. İster istemez Cengâver'i düşündü. Şimdi neredeydi kim bilir? Nasıl duygular taşıyordu? Korkuyor muydu? Saklanıyor muydu? Kaçıyor muydu? Bütün bunları Cengâver'e yakıştıramıyordu. Kendine de.

Bu ağaçların tümü tanıdıktı. Bu orman, bu dağın doruğu, bu salkım saçak dağılmış pınarlar. Çocukluklarını nasıl karış karış biliyorlarsa, buraları da öyle biliyorlardı. Her yan, dört yön avuçlarının içi gibiydi. Neyi sınayacaklardı burada? Neyi ölçüye vuracaklardı?

Anası ne demişti Ökkeş'e:

"Cengâver nereye saklanır? Erliğinin kilidi işte bu soruda saklıdır! Bunca yıl yüreğinin menziline ortak olmuşsun. Şimdi bu menzil üzre iz sürecek, bu menzil üzre bir alıcı kuş olacaksın! Çatık kaşlarında şahanlar uçuşmalı oğul! Pençelerine kartallar konmalı! Sana yakışan budur! Gözlerinin tetiğini avından ırak tutma! Aklının kıblesinde mutlak Cengâver durmalı!"

Onca yılın dostluğuyla, arkadaşlığıyla, yoldaşlığıyla edinilmiş gizlerdi bunlar. Yoldaşlığın menzili ortaktı. Bir yüreğin gizlisine ancak böyle ortak olunurdu. Herkes zulasını ancak dostuna açardı. Şimdi dostluğu arkadan hançerlemek değil miydi bu? Bu töreyi icat edenler, dosttan düşman kılarak neyi kolluyorlardı?

Dağın doruğuna çıkan dar yoldaki mor kayalığın dibinde iç içe geçen mağaralar vardır. Kopkoyu bir karanlıkla yüklüdür mağaranın içi. O mağaraların içinde meşalesiz dolaşırlardı. El ele, gönül gönüle. Mağaraların içi sessizdir, serindir. İnsanın soluğu bile yankı bulur o mağaralarda.

Kayın ağaçlarının birbirine dolandığı ermişler yamacında üç gizli koyak vardır. Üç koyağın bağrında üç göz pınar gizlenir. Üç dereye su verir bu gözler. Onların başında çok azık çözmüşlerdi. Şimdi kalkıp oraya gitse, o gözlerin birinin başında bulsa Cengâver'i, yıksa yere,

onca yıla hançer sokulmayacak mıydı?

bir hiyanet olmayacak mıydı bu?

nerede kalacaktı onların güzelliği? el değmemişliği? Onları kirletmeye hakkı yoktu. onlara böyle leke vurmaya.

Oralara gitmeyecekti. Kararlıydı. Dostluğuna nöbetçi olmasa dahi mekânlarına nöbetçi olacaktı, gençömürlerine...

genç bedenleri birbirlerinin yumruğu altında kırılsa da,

gençömürleri vardı, yaşayacaktı.

Birlik ava çıktıklarında pusuya yattıkları, siper tuttukları kınalı kayalıklara da gitmeyecekti. Bir karaca, bir kumru değildi Cengâver. O, Cengâver'di. Anılarının olduğu hiçbir yerde rastlamak istemiyordu Cengâver'e. Yepyeni bir yer olsun istiyordu.

Şimdiye değin hiç konaklamadıkları bir yer olsun, geçmişten hiçbir iz taşımayan. Hiçbir şeyi kirletmeden çözmek istiyordu bu kördüğümü. On beş yıllık gençömrünü kollamak istiyordu. Biliyordu ki, o yerlere giderse yalnız Cengâver'i değil, Ökkeş ile Cengâver'i birlikte bulacaktı. (Bu utançtan pay alacaktı.) İstemiyordu. Gençömrüne gölge düşsün istemiyordu.

Bu dairenin içinden hâlâ bir şeyleri kaçırmak, kurtarmak umudundaydı.

Cengâver'i düşündü. (Sureti düşmüyordu gözünün önüne.)

"Ah sen nerdesin Cengâver?" dedi. "Bu ormanda sen nerdesin?"

Şimdi neredeydi kim bilir? Kaçıyor muydu? Saklanıyor muydu? Korkuyor muydu? Ürkek miydi? Bütün bunlar Cengâver olamazdı. Cengâver'in ne yapacağını kestiremiyordu. Cengâver'in yüreğine kefil olamıyordu. Artık ona kefil olamıyordu. Ne kadar acıydı bu. Cümle can acılarını unutturuyordu. Zulasına sahip çıkıyor ama, yüreğine kefil olamıyordu. Dost muydu? Düşman mıydı? Bilmiyordu. Değil mi ki Ökkeş'e karşı yumruklarını sıkabilmişti, demek ki artık Cengâver o eski Cengâver değildi. Cengâver'in ne yapacağını, nerelere gidebileceğini, nerelere gizlenebileceğini düşünmek bile istemiyordu. Bunları düşünürse eksikleneceğini, bir şeylere hiyanet etmiş olabileceğini düşünüyordu. –Cengâver neleri düşünüyordu acaba?– Cengâver, onun için bir yabancıydı şimdi. İzini bilmediği bir yabancı avdı. (O ilk yumruğu kaldırdığı an Cengâver başka biriydi artık. Urganlar bağlanırken en çok o ilk yumruktan korkmuştu. Son düğüm kınalı tırnağına takılı kalmıştı.)

Eskiyi düşünmenin hiçbir yararı yoktu şimdi. Zaten Cengâver, eski Cengâver olsaydı o ilk yumruğu indirmezdi böğrüne. (Cengâver'i yitirmişti. Buna alışması gerekiyordu.) Şimdi Cengâver'i değil, geçmişi sakınıyordu yalnızca. (Gençömrünü.) Yoksa hiç yaşamamış olacaktı. Gitmeyecekti oralara. Varsın o yerlerden birine saklansındı. Gitmeyecekti. Cengâver'i yitirmişti nasılsa, ama her şeyi yitirmek istemiyordu. Bu yeni Cengâver ne

düşünür, nerelere gizlenir bilmiyordu. Bilmek de istemiyordu. (Gözünün tetiğini küskünlük bağlıyordu.) Başka yerlere gidecekti Ökkeş, yepyeni, bambaşka yerlere. (Orman büyüktü.) Bu yeni Cengâver'in yeni mekânı olsun istiyordu.

"Benim de kendimce törem var," diyordu Ökkeş. "Yüreğimin töresi."

(O an yüreğinin bir yanının eksik kaldığını duyumsadı. Cengâver gitmişti.)

"Olsun," dedi. "Olsun, yüreğimin töresi kendini onarır." Sonra, "Cengâver," dedi. "Ahh Cengâver! Nasıl yaptın bunu bana? Nasıl yabancı kıldın kendini bu kadar? Nasıl kıyabildin? Nasıl düşman oldun bana? Nasıl düşman? Meğer ki kalbe vuran düşman eski dosttan olurmuş. Ah Cengâver!"

Güneş yükseliyordu. Yazın sıcağı süzülüyordu dalların, ağaçların arasından ormanın yüreğine. Toprak, buhurunu salıyordu gökyüzüne doğru. Usul usul yürümeye başladı Ökkeş. Evet arayacaktı, ama Cengâver'in zulasına bıçak sokarak değil. Gençömrüne nöbetçi durarak arayacaktı. Ayakları ormanın ve dağın tanıdık yerlerinden ırak duruyordu. Irak duracaktı. Yüreğini bir mayın gibi döşemişti oralara Ökkeş. Mümkünü yok ayak basmazdı. Basmayacaktı. Cengâver'i yakalamak isteyip istemediğine karar veremiyordu. Bir yanda gençömrü, bir yanda anası duruyordu. Akşamı düşündükçe davulların sesi uğulduyordu kulaklarında. Anası kapıda durmalıydı. Davullar çalmalıydı. Madem töreydi bu. Onların töresiydi. Ve bir kez yüreğinin töresi yitirmişti davayı nasılsa. Onların töresince oynamalıydı bu oyunu. (Cirite, güreşe benzeterek, eğlenceli kılarak; acısını saçma bir neşeye, övünmeye bulayarak, başka türlü direnemezdi yoksa; bu oyunun içine girdikten, bu dairenin ortasına düştükten sonra.) Madem bu töre onu kurban etmişti bir kez, iki kez kurban olmayacaktı. Cengâver'i arayacaktı. Hiç bilmediği yerlerde arayacaktı.

Zulasına hançer sokmadan.

(Ağaçların arasından bakan denizin gözleri büyümüştü.)

Bazı eski masalları anıyor Ökkeş. Tanrı bağışı çocukları, büyülü gövdeleri, muskalı gözleri.

Bir kutlu çocuk varmış, doğduğunda anası ırmağa daldırmış üç boy; kutlu bir çocuk olmuş hiçbir yerinden yara almayan. Ne ki anası parmağının ucuyla tutmuşmuş topuğunun ucunu. Topuğunun ucuna ırmağın suyu değmemiş. Bir tek o parmak ucu kadar küçücük yer yara alırmış. Bu gizini kimse bilmezmiş çocuğun. Bu yüzden ölmez sanırlarmış onu. Bir gün, bir tek canyoldaşına söylemiş. Göstermiş topuğunu ve canyoldaşı çekmiş vurmuş onu topuğundan.

yine bir başka kutlu çocuk varmış dağlar devirmezmiş bedenini. gücü devlere emsalmiş, herkes merak edermiş bu tanrı vergisi gücünü. bir gün gizini açmış canyoldaşına, demiş ki: "alnımda üç tel saçım vardır. cümle gücümün kaynağı odur," demiş. gece uyurken sokulmuş yoldaşı, ve koparıvermiş o üç tel saçını, alnına düşen.

zula namusunu yitirmişlerin hiyanetli masallarına benzemesin

bizim masalımız

istiyordu.

ve anasının bütün öğütlerini unutuyordu.

Dağın doruklarına doğru tırmanmaya başladı. Yaraları acıyordu. Cengâver'i arayacak mıydı gerçekten? Bulursa dövecek miydi? dövebilecek miydi? Ah nasıl bilinmezdi her şey, insan yüreği nasıl engindi. Töre gereği avda yakalanan el kaldıramazdı. Cengâver de öyle eli kolu bağlı gibi duracaktı. Bir gün önce dövülen hayfını alacaktı. Hayfını almak, hayfını elde bırakmamak erliğin gereklerindendi. Ökkeş vurabilecek miydi ona? kıyabilecek miydi? bilmiyordu. Bu bilinmezlik, daha çok acı veriyordu ona. Avını paralayan bir avcı olacak mıydı? olabilecek miydi? bu töreye uyabilecek miydi? Belki de o an karar verecekti buna. Tam o an olacaktı her şey. Belki apansız olacaktı her şey, belki hiçbir şey olmayacaktı. Bu belirsizlik onu büsbütün bunaltıyor, yoruyordu. Ansızın buldu.

İşte bu belirsizliği gidermek için avını bulmak istiyordu.

O an ne yapacağını, nasıl davranacağını görmek için. Kendini görmek için.

İşte yürek töresinin yengisiydi bu. Gizliden gizliye sürdürüyordu hükmünü.

Cengâver hâlâ bir av değildi Ökkeş için.

Gerçekti.

(Ararken bile sınadığı bir şeyler vardı. Ormana bir peçe gibi inmiş bu buğunun ortasında, bu peçeyi aralayarak avına doğru ilerlerken, gerçeğin yüzüne inmiş peçeyi de aralamaya çalışıyordu.)

bu onu hem sevindirdi, hem gücünü azalttı.

bu tırmanmanın bir anlamı kalmamıştı.

Cengâver, Ökkeş'e bir yabancı olabilmişti ama, Ökkeş, Cengâver'e yabancı olamıyordu. Kazanan hâlâ Cengâver'di.

onu bulup bulamayacağını da bilemiyordu.

onu bulamamak şimdi çok şeyi birden yitirmek olacaktı.

Belki hiç bulamayacak ve kendini sınayamayacaktı. Kendini öğrenemeyecekti. Ama yine de için için yüreği kendi töresinin hükmünü sürüyordu.

Dağın doruklarına tırmanmaktan vazgeçti. O kadar yüksekten bakmak, o en doruğa çıkmak işini kolaylaştırmayacak, belki de güçleştirecekti. (Zaten kendi yüreğinin doruklarından bakmıyor muydu köyüne, obasına, töresine? Bu ergen yaşında insanların ırağına bu yüzden düşmüyor muydu?) Hem sık ağaçların örttüğü yamaçların dibi, dağın doruklarından görünmezdi. En yüksek, her şeyi aşikâr etmiyordu. (Bu sık ağaçlı ormana bırakılmıştı. Bırakılma ile başlıyordu her şey. Kendi yolunu kendisi bulacaktı. Evvelbaharda çiçek basardı ormanı. Tek bir çiçeğin olsun boynuna basmadan yürüyemezdiniz. Şaşırır kalırdı insan. Ayaklarına yol düşünürdü. Orman çiçeklerindi sanki, "bizi çiğnemeden geçemezsiniz!" der gibiydi çiçekler.

ormanı zakkumlar basmıştı şimdi.)

Bir ağacın dibine çöktü Ökkeş. Zamanı kollaması gerekiyor-

du. Zaman insaf bilmezdi. Eline bir tesbih aldı. Bir zaman kendine bir yön düşündü. Kendisi böyle sorularla boğuşurken, Cengâver neler düşünüyor, neler tasarlıyordu acaba? (Onun adına da düşünmek büsbütün yoruyordu onu. Kendi aklı dizgin tutmazken, Cengâver'in fikrini sezmek büsbütün mümkünsüzdü.) O da geçmişini, gençömrünü kolluyor muydu? Yoksa alabildiğine kaçıyor, gizleniyor muydu? Kaçarken, Ökkeş'in gizine göre mi ayna tutuyor, Ökkeş'in yüreğinin yönüne göre mi karanlık düşürüyordu? Ona da anası öğütlerde mi bulunmuştu? Ökkeş'in zulasına namus borcu duyuyor muydu? Birlikte gezip dolandıkları, av avlayıp, kuş kuşladıkları, saklanıp oyun tuttukları yerlere göre mi kaçıp, yol alıyordu?

Bu kaçan hangi Cengâver'di?

O da bu yerlerden uzak mı tutuyordu kendini?

Uzak duruyorsa, gençömrünü kolladığı için mi, yoksa iyi bir av olup da, iki kat er olmaya kuşandığı için mi olacaktı bu?

Peki bunu nasıl anlayacaktı? Bunu nasıl öğrenecekti yaralı gönlü?

(Dün köye dönerken atının başına gelmişti. "Yarın yakalayacaksın beni," demişti. "Celladın utancından" söz etmişti. Cengâver'i bulması gerekiyordu. Belki o zaman öğrenecekti her şeyi. Anlayacaktı. Cengâver av değildi. Gerçekti.

Cengâver bir gönülkuşuydu şimdi.)

Bayıra vurdu kendini Ökkeş. Yüreğinin töresi yitirmişti bir kez. Akşam köyde davullar çalınmalı, anası kapıda durmalıydı. Yalnızca anası içindi ikinci kurbanlığa boyun uzatmayışı. İkili duygular arasında gidip geliyordu ayakları.

Ayakları menzil tutmuyordu.

Yön tutmuyordu.

Şaşkındı.

Yaralı bedeni tüketiyordu gücünü.

"Cengâver, ahh Cengâver," dedi. "İzine ayak düşüremiyorum bir türlü. Gönlünün yönünü bilmiyorum. Gönlünün yönünü unutmuşum. Şimdi elsin bana. Yedi kat el. Sen bir gönülkuşu,

ben menzilini yitirmiş kanlı bir ok. Eğer sen Cengâver isen, benim bildiğim Cengâver'den bir parça artakalmışsa sana, işte ancak o zaman gönlünün yönüne, ayağının izine akıl düşürürüm."

Günboyu dolandı durdu Ökkeş. Gün döndü.

Dağların dorukları mor, kızıl bir yalaza kesti. Anasının sözleri geldi aklına: "Yaz günleri uzun olur diye zamanı bollama oğul. Yaz günleri gençlik gibidir, çok çabuk geçer."

(Yaz günleri akşam ağır ağır çökerdi dağlara. Bir saltanat gibi kurulurdu bulutlar. Bir yangın gibi başlardı akşam. Günler uzun, akşamlar koyuydu. Güneşin yedi rengi sırayla sınardı rengini, görkemini, egemenliğini. Sonra çökerdi akşam. (Deniz, dağların ardındaki bir fısıltı gibiydi.) Akşam da bir töre gibiydi, bir tören gibi.

Gün battığında insanlar hüzünlü ve büyük bir hayat yaşamış gibi olurlardı. Ahh en onulmaz yaz yaraları!..)

Gün döndü.

Kanmayacaktı. Bir ömür gibi yaşayacaktı her anı.

Anlamıştı. Ömür tekrarlanmazdı.

"Oy benim uçuk akıllı oğlum! Oy benim Ökkeş akıllım! Bu kaçtır yüreğinin saklısına gizlersin erliğinin damarını. Anlamaz mıyım sanırsın? Bilirim sendeki yürek kimsede yok. Bilirim senin yüreğin töreye vurulmaz. Lakin oğul, unutma, en büyük yürekler en yalnız olur. Kurbanın olam oğul, yüzümü yere yıkma benim. Ömrümün kalanında alnım toprakla yüz yüze yaşamasın! Analık hakkım adına vur, yere yık Cengâver'i. Ayakların Cengâver'i çiğnemezse, erliğe giden yola çıkamazsın oğul!"

Gün döndü.

Ökkeş yüreğinin töresini bozmadı. Ayağı ırak durdu gencömründe yaşadığı yerlerden. Birine olsun gidip bakmadı. Zula namusuydu bu. Yüreğini mayın gibi döşemişti Cengâver'in zulasına. Zaten oralara gittiyse Cengâver, gidip de siper tuttuysa oraları, ırmağın kaptığı bahar dalı gibi çekip gitsindi hayatından. Onunla birlik tutacağı yollar toprak olsundu.

Ya o zulalardan ırak durduysa ne yapardı peki?

niye ırak dururdu? nereye giderdi? nerede dururdu? nereleri mekân tutardı kendine?

Gün döndü.

zamanı daralıyordu Ökkeş'in, suale zamanı dardı.

Cengâver hâlâ gönülkuşu;

Öfkesine sevginin büyüsünü katıyordu bu.

Cengâver gönlünün avıydı şimdi; törenin değil. Bunu anlamıştı. Cengâver'i bulmak yüreğini aşikâr edecekti.

Bu av değil büyüydü.

Güneş artık batmaya yol alıyordu. Anasının sözünü bir kez daha anımsadı Ökkeş: "Ömür tekrarlanmaz." Daha hızlı düşünüyordu şimdi. Dolaşmadığı yerler azalmıştı. Bakılması gereken yerleri bir kez daha düşündü. Cengâver'i düşündü. Cengâver'den kendine ne kaldığını düşündü.

"Ondan önce, gönlünün yönünü bulmam gerekir," diye geçirdi aklından. "Gönlünün yönü, ayağının izidir." Gitgide hızlı düşünüyordu. Daha hızlı, daha hızlı, daha hızlı...

Adımları dolaşıyor, ayakları karışıyordu.

Yaralarını unutmuştu, sualleri durulmuştu, gitgide artık sonuna yaklaştığını duyumsuyordu. Soluk soluğaydı.

Ansızın ayakları hiç istemediği bir yöne sürükledi Ökkeş'i. Sabahtan beri hiç düşünmemişti bunu. (Oysa ne çok şey düşünmüştü.) Zamanı iyice daralmıştı. "Birazdan atlılar Çiftekoyak'ın başına varıp beklerler," diye düşündü.

Kendini ayaklarının buyruğuna verdi.

(Yapacak başka bir şey kalmamıştı.)

Evet, artık bu son Cengâver'di. Bundan daha başka bir Cengâver yoktu.

Sabahtan beri nedensiz bir duygu Ökkeş'i uzak tutmuştu oradan. Hatta oraya gitmek hiç aklına bile gelmemişti. (Demek ki Cengâver'le paylaştığı son mekânı bile kollanması gereken gençömrüne katmıştı. Demek ki oraya bile sahip çıkmıştı yüreği. Esirgemişti.)

Tepenin eteğine vardı.

Üç kayın ağacının ayak bastığı tepenin yamacına vardı.

Bir kökten sürgün veren üç kayın ağacının oraya vardı.

Bir gün önce ortasındaki ağaca bağlandığı üç kayının önüne vardı.

Ortada meydan, arkada üç kayın ağacı duruyordu. Geride bir kızıl yangın gibi güneş ağır ağır ormanın ardına akıyordu.

Ökkeş meydana vardığında Cengâver ayağa kalktı. Üç kayının ortasındaki ağaca sırtını vermiş, sabahtan beri hiçbir yere kımıldamadan Ökkeş'i bekliyordu.

Göz göze geldiler. Gözleri cümle lisanların bittiği yerden bakıyordu.

Ökkeş şimdi ırmağa koşsa, o üç çiçekli bahar dalını bulabileceğini düşündü.

Mayıs, Haziran 1981

KASIM ile NÂSIR

Bir Hazreti Ali levhasıydı gördüğü.

Basık tavanlı bir köy kahvesinde islenmekten kararmış, yağlanmış ocağın üzerinde, tahta çerçevesini zamanın kemirdiği, aşınmış, solmuş bir levha. Bir süre gözünü alamadı ondan. KERMANŞAH'taki TEKKE-İ MUAVİNÜ'L MÜLK'ün duvar çinilerinden alınma bir minyatürdü bu. Hazreti Ali, kucağında bir Kerbelâ şehidini tutarken görülüyordu. Sırtında yeşil cüppesi, içinde beyaz gömleği, başında yeşil sarığı ve yüzünde tül peçesiyle kucağındaki şehidin yüzüne eğilmişti. Şehidinin alnında kan lekesi vardı; bütün şehitler alnından kanardı.

Eskiden, çok eskiden, uzun kış gecelerinde, kısık lambaların puslu camlarda titrek ışıltılarla kıpraştığı köy kahvelerine gece masalcıları, dengbejler, âşıklar gelirlermiş... Dışarıda dondurucu bir fırtına ortalığı kasıp kavurur, şiddetli bir tipi dünyanın bütün kış kahvelerini tehdit ederken, onlar, üzerlerindeki karları silkeleyip, kalın abalarını ocağın kenarında kurutup, kendilerine sunulan kahveden ve tütünden kısmetlerini alıp; eskilerden kalmış, geçmiş zamanların güzelleştirdiği masalların yırtık, sökük

yerlerini onararak; belleklerine gömülmüş imgeleri bulup çıkararak, üzerlerindeki çöl tozunu silkeleyip, parlatıp, canlı kılarak yeniden anlatırlarmış. Zamanın küllerinin savurduğu insanları, öyküleri, destanları, masalları, kahramanları, sevdaları camları puslu kış kahvelerinde, ölü mangal ateşinin ışıyan gözlerine baka baka yeniden anlatmak, yeniden dinletmek kolay değildir.

Hiçbir yeniden kolay değildir.

Ama gerçek olan yeniden.

İşte Kasım ile Nâsır Beylerin öyküleri de bunlardan biridir.

At sırtında uzun yollar geçmişti.

Geldi.

Uzaktan gelen seslerin ilkin ne olduğunu anlamaya, sonra da yönünü kestirmeye uğraştı. Menziline doğru yaklaştıkça sesler büyüyordu; anladı ki sesler varacağı yerden geliyor.

At sırtında uzun yıllar geçmişti.

Kasım Bey döndüğü gün davul sesleri duydu. Şenlik ateşleri, kaynayan kazanlar, sevindirilen yoksullar gördü.

Sorduğunda söylediler:

"Sidar'ın sünnet düğünüdür. Şenlikler onundur."

O kadarını söylediler; üstünü söylemediler. O da kalabalığa karıştı.

Yaklaştıkça sesler büyüyordu. Kasrın kapısı açıktı. Kemerli, serin bir yoldan geçerek genişçe bir taşlığa çıktı, kasrın taşlığına... Taşlık kasrın dört bir yanına dağılan ince, uzun, dar, geniş, kemerli, kemersiz taş döşeli sokaklara açılıyordu. İşte o zaman sorduğunda söylediler. O durup da bütün sokaklara uzun uzun baktığında. Ardından da: "Sidar kimdir?" dedi.

"Nâsır Beyin oğludur," dediler.

–Nâsır Bey kardeşim olur, düğünü düğünümdür. Demek geçen zaman içinde evlenmiş, çoluğa çocuğa karışmış– diye düşündü. Gönendi. Dönüşünün bugüne rastlamasının, talihin ona

bir göz kırpışı olduğunu geçirdi içinden. Bunca zaman sonra yurduna dönen yitik amca, yeğenine en büyük armağan olsa gerekti. Kardeşinin, ikizinin sevinci de buna sebep ikileşecekti.

"Yedisine bastı," dediler.

"Kim?" dedi.

"Sidar," dediler.

"Ya karısı kimdir?" diye sordu Kasım.

"Ölen kardeşinin dul kalmış karısı Sûveyda'dır," dediler. İşte o zaman anladı Kasım, kardeşinin sahipsiz kalmış karısı ile evlendiğini.

Kimse tanımamıştı onu.

Düğün bitene dek de kendini kimseye tanıtmadı.

Avluya çizilen geniş dairenin tam ortasında karşı karşıya duruyorlar. Kardeş ve düşmanlar şimdi. Birbirlerini, yüzlerini örten peçenin ardından görüyorlar. Eğilip sol omuzlarını öpüyorlar birbirlerinin. Kaldırıyorlar başlarını, yeniden yüz yüzeler. Yüzlerini örten/sakınan peçeyi delercesine bakıyorlar birbirlerine. Bakışlarında bütün duyguların dışına çıkmış bir şey var. Peçenin tülünün ve dumanının saklayamadığı bir şey. Bütün anlamların dışına sürülmüş, itilmiş, kolay kolay izi sürülemeyecek bir şey. Daha sonra birbirlerinin çevresinde dönmeye başlıyorlar; avının çevresinde dönen avcı dönüşüyle... Birbirlerini kolluyorlar... öldürmeye kolluyorlar... aralarında kardeşliğin ve kocalığın hukuku duruyor... sol omuzlarına birbirlerinin dudaklarıyla kondurdukları nazar, cenklerini başlatmış oluyor... ikisinden biri ölmeden bu dairenin dışına çıkamayacaklar.

Yaşları on beşe erdiğinde, babaları Mustafa Bey pusatlandırıp iki oğlunu, onlarla birlikte doludizgin at sürüp ormanın derininde geyik izine düşmüştü. Lakin geyiğin ve ormanın laneti tutup, her iki oğula da, babalarını geyik suretinde gösterip, babalarını oklatmış. Babalarının feryat eden sesini geyikler lanetinin

bir sanrısı sanan bu ikiz oğul, bu feryada/sanrıya kulak asmamalarını; ölüme yazılmış geyiğin ellerinden kaçıp, kurtulmak için babalarının sesini içine hapsettiğini düşünüp, kudurmuş bir öfkeyle geyiği ok yağmuruna tutmuşlar. Sonra geyiğin başını gövdesinden ayırıp, babalarının sesini kurtarmak istemişler. Geyiğin başını bütün bütüne kestiklerinde ise geyiğin kesik başı suret değiştirerek, babalarının başı olmuş. Ve iki oğulun elinde kalmış. Bunu geyiklerin lanetine yormuşlar. Bir de Cudana'nın âhına... Cudana ki, Mustafa'ya iki oğul vermek için iki geyik gözünden olmuş.

Şimdi iki oğul, birbirlerinin çevresinde pars adımlarıyla tetik dönerlerken, işledikleri ilk kanın günahını düşünüyor olabilirler. İkisinden biri –hangisinin olacağı şimdilik bilinmiyor– babasından sonra kardeşinin de kanını akıtmış olacak. Babasının akıtılan kanına ortak olan kardeşinin kanını. O gün de böyle tepeden tırnağa pusatlanmışlardı. İlk erlik tıraşlarını olmuşlar, sonra bir geyik kanına sebep ormanın dolaşık izine at sürmüşlerdi. Bir oyun, bir şenlik gibi başlamıştı her şey. Ve şimdi de bir oyun, bir şenlik gibi sürüyordu.

O dairenin içinde bunlar, ve çevresinde herkes vardı.

Yoluna maskeli kişiler çıkıyor.

Uzun merdivenler, dar geçitler, dolaşık yollar, sekiler, sahanlıklar, avlular geçiyor. Yarı aydınlatılmış uzun, ince bir geçenekten geçerek varacak gelin odasına. Kapalı kapıların ardından, duvar diplerinden, köşelerden, dönemeçlerden maskeli kişiler fırlıyor karşısına. Her yana pusu kurulmuş. Sırtını yumrukluyor, çelme takıp düşürüyor, kuşağında sakladığı para keselerinden kısmetlerini almadan yakasını bırakmıyorlar. Gelin odasına gitmek kolay iş değil. Bu son gecede bile bir oyuna, bir geleneğe dönüştürülmüş engeller koyuyorlar damat önüne. Maskeli ki-

şilerin kim olduklarını bilmiyor, daha doğrusu ayırdedemiyor; arkadaşları, akranları besbelli. Yüzlerini başarıyla gizlemişler; ürkütücü, gülünç, kaba maskeler takmış; siyah tülden peçeler örtmüşler. Onu uğurluyorlar. Aralarından uğurluyorlar. Kıyıcı bir alayla eğleniyorlar kendisiyle. Hepsi de şu halleriyle ne kadar yabancılar ona. Bunun bir oyun olduğunu bildiği halde, gene de her kapının, her dönemecin ardındaki maskeli tuzaklar onu ürkütüyor; geçmişte, çocuklukta kalmış olabileceğini sandığı karabasanlardan kimi görüntüler çağrıştırıyor.

Sonunda yarı aralık kapının eşiğine geldi. Eşiğe sızan ışıkta durdu. Soluklandı. Sonra eliyle hafifçe itti aralık kapıyı. Kapı ardına dek açıldı. Ayakta, yatağın kenarında duruyordu Sûveyda. Yüzünde gelinliğinin tülü, ellerini karnında kavuşturmuş, boynunu bükmüş, onu bekliyordu. Açık kapının ağzında durdu Nâsır, Sûveyda'ya baktı. Sonra fısıltıya benzer bir sesle: "Bundan böyle kocan benim," dedi. Usulca ardına giden eli kapıyı örttü.

Şimdi karşısında duran Kasım, o gecenin dolaşık yollarından, ışığı kıt dönemeçlerinden çıkıp gelmişti sanki. Ve o gecenin tehdidini gerçekleştirecekti. İnce, usul bir esinti Kasım'ın yüzünü saklayan peçeyi dalgalandırdı.

Cudana yüksekçe ve yalnız bir yerde. Kör gözleri neyi görecekse ona gelmiş. Siyah örtüler örtülmüş oturduğu yere. Kendi de siyah giysiler içinde, başında yalaz yalaz ışıyan kızıl bir çatkı. Yüzünde kara bir tül. Gözlerini gömdüğü yüzü, şimdi de kara bir tül ardında; bütün duygularını gizliyor... Ötekiler, yani kasrın büyükleri, ulular, ileri gelenleri, cümle ahalisi basamak basamak çevresini sarmış çizilen dairenin. Bekliyorlar. Birinin ölümünü bekliyorlar. Cudana şimdi daha yoğun bir tiksintiyle nefret ediyor bu kalabalıktan. İki oğlunu da bu kalabalık ve bu kalabalığın kara töresi alacak elinden. Birini ölü, birini katil edecek. On beş yıl sonra yurduna dönen Kasım mı olur ölen? –Ki

daha doya doya basamadı bağrına onu. Geçen zamanı konuşamadı onunla–; yoksa adamlığının ve Beyliğinin baharını süren Nâsır mı? –O ki kardeşinin dönüşünü tam yedi yıl bekledi–; bilmiyor. Hiçbir şey bilmiyor. Bilse bilse Mustafa Beyin kesik başı bilirdi. O da hiç konuşmuyor. Konuşmadı.

Bekliyorlar. Birinin ölümünü bekliyorlar.

Birbirlerinin çevresinde durmadan dönmelerinden ötürü hangisinin Kasım, hangisinin Nâsır olduğunu çoktan karıştırmış seyredenler. İkizliklerinin oyununu oynuyorlar seyredenlere. Bir örnek giysileri, aynı rahmin ortağı olmuş iki kardeşi başkalarının gözünden gizliyor. Aynı boy, aynı pos, aynı kalıp; biri ötekinin ölümünde yaşayacak. Aynen öteki gibi yaşayacak. Dönüyorlar. Gerilmiş iki kaplan gibi, seyredenlerin gözünde kimliklerini, kim olduklarını yitirip dönüyorlar. Az sonra biri ilk kez olmak üzere saldırıya geçiyor...

Babalarının kesikbaşıyla dönmüşlerdi ormandan. Bir gümüş tepsiye koyup, kasrın yedi kat dibindeki karanlık, nemli bir mahzene kapattılar. Bir masa, üzerinde ateş rengi kadife bir örtü, üzerinde bir gümüş tepsi, içinde ağzının kıyısından ince bir şerit halinde parıldayarak sızan kanıyla kesik baş... Hâlâ o orada, mahzenin dibinde ve burayı seyrediyor. Lanetiyle seyrediyor... Belki de bütün bunları önceden biliyordu. Mutlaka biliyordu. Buna sebep o nemli, rutubetli, karanlık mahzende bir başıyla yaşamakta ısrar etti.

Ona ikiz oğul vermek için, onu oğullu bir er kişi etmek için gözlerimi bağışlamaya karar verdiğimde, düşündüğüm tek şey, onu sevindirmekti. Yalnızca buydu. Sevgi körlüğü bu olsa gerek. Onun başka hiçbir duygusunu hesaba katmamıştım. Her sevginin noksanı da bu değil midir zaten: Kendinden başka hiçbir duyguyu hesaba katmamak... Oysa benim onu bunca sevmiş olmam, onu benden soğuttu, nefret etti benden. Şimdi burada, bu avlunun ortasındaki bu karanlık dairede birbirini kör etmeye uğraşan gözlerimdir. Bense, bundan yıllar önce onlardan vazgeçmiştim...

O kalabalığın içinden biri anlattı:

(Anlatan eski bir kişiydi. Göçmüş hikâyeler bilirdi. Susuzluk zamanlarını, upuzun kışları, büyük yersarsıntılarını, uzun savaşları, uzun göçleri, zalim beyleri, kanlı sevdaları, kanlı takipleri, büyük avları, kırk gün kırk gece şenliklerini anımsardı.)

Dairenin çevresini sarmış o kalabalığın içindeydi şimdi. Zamanın dışında ve o kalabalığın içindeydi. Birinin ölümünü beklerken hepsinin hikâyesini anlattı. Birinin ölümü hepsinin hikâyesiydi zaten. Anlattıklarına inanmadılar; çünkü gördüklerine de inanmıyorlardı. Yalnızken umarsız, kalabalıkken zalim oluyordu insanlar. O ise anlatmayı inat ve sabırla sürdürüyordu.

Ve bir zaman geçip, ikizlerden biri öldüğünde, ölüp de yere serildiğinde ve ölenin hangisi olduğu merak edilip peçesine davranıldığında ve bunun üzerine Cudana ayağa fırlayıp: "Açmayın yüzünü!" diye bağırdığında, hikâyesinin sonuna gelmişti. Herkesin başını çoktan unuttuğu hikâyesinin sonuna...

Demişti ki:

"Bu iki oğulun doğumunda ölüme ait bir ima var idi... Oğulsuz kalmış Mustafa Bey durgun, donuk, ölüme yakın durmaya başladığında Cudana umarsızlıktan kıvranıyordu. İşte efsuncular o zaman geldiler..."

Demişti, demişlerdi:

"Sevdalanmak erkeği zayıf düşürür. Sevmek kadının işidir. Erkeğe korumak, himaye etmek düşer. Erkek de sever elbet, lakin ailesini, kavmini, atları, silahları, savaşı, kan akıtmayı sever. Düşmanını da düşmanca sever. Kimi erkekler iyi dokunmuş ha-

lıları, iyi dövülmüş bakırları da severler. Erkek yüreğini yalnıca cesaret, yiğitlik, gözüpeklik ve adalet duygusu gibi duygular doldurmalı. Her erkek ancak kahramanlık hikâyelerine gönül düşürmeli."

Hazer Beyin babası, Hazer Beye bunları dedi.

Ona da daha önceleri, daha öncekiler demişlerdi. Hazer Bey de oğullarına dedi.

Sevdalanan, başkaldıran, töre çiğneyen de bir zaman sonra aynı şeyleri diyordu, evlenip, çoluk çocuğa karıştığı, kendi düzenini kurduğunda: "Sevda bölücü bir duygudur; insanı ilkin kendinden, sonra da başkalarından ayırır. Sonuçta kendisine de bir yararı yoktur," diyordu. Sonunda herkes, herkesleşiyordu.

Hazer Bey, babasına başkaldırdı.

Göçerken konan ilk beylerden oldu. Belki de bunun için oldu. Başka bir aşiretten, başka bir obadan kendine hatun tuttu.

Tek oğluydu Hazer. Ve oğlunu öldürmek olmazdı. Tek olduğu için olmazdı. Babası öldü ve hayalet oldu. Gölgesi oğlunun izini tuttu. Tüten ova ateşlerinin üzerinde gezindi, dolandı; duman rengi bir mavilikti şimdi babası. Aylı gecelerde ırmak sesleri çoğaldığında göründü. Birçok kişiye göründü. En çok Kureyşa'ya göründü. Çünkü en büyük acıyı o çekiyordu. Oğluna hiç görünmedi. Görüneceği günü bekledi. Laneti kendini ve kavmini tuttu. Uzun zaman oğulsuz kaldı Hazer Bey. Kasıkları döl tutmadı Kureyşa'nın. Ulu kervanların çan sesleri yankılanırken hayalet olup, konan oğul hanesine kondu.

Baktı ki, oğlunun hanesinde bir de geyik laneti var; baskın, zorlu bir lanet! Buna sebep lanetin kıyıcığında durdu, arada bir göründü, kayboldu.

Sûveyda'nın başı hep önündeydi; duygularını ele vermiyordu. Bu iklimde insanların en çok öğrenmek zorunda oldukları şey, duygularını ele vermeyen bir yüz edinmektir. Sûveyda'nın

yüzü böyle bir yüzdü. Sureti kolay çizilmeyen yüzlerden. İnsanlar birbirlerine okunmaz yüzlerle bakıyorlardı. Bozkırın boşluğuna bakmak gibiydi birinin yüzüne bakmak. Hangisinin kocası kalacağını belirleyecek olan ölüm, onun yanından, yakınından geçiyordu. Hazer Beyin hayalet babası dairenin kıyısında durmuştu. Onu ya görmüyorlar, ya da yaşlı bir köylü zannediyorlardı. Onun ölüm meleği olduğunu kimse anlamamıştı. Yakınlarının canını almaya gönderilen lanetli bir hayaletti o. Herkes yakınlarının canına ölüm meleğiydi. Hazer Bey, çocukken babasının canına kıymak istediğini düşünürdü hep. Şimdi Hazer Bey de ölmüştü. Bütün korkuları, düşleri ölmüştü. Babasının hayaleti artık onu korkutmuyordu. Artık onu hiçbir şey korkutmuyordu.

Sûveyda bir sayıklamaydı şimdi. Herkes bir sayıklamaydı. KENDİLERİNİ VE ÖNCEKİLERİNİ SAYIKLIYORLARDI. Kuşatılmışlardı. Kendilerinden öncekilerin hayaletlerini giyinmişlerdi. Duyguları ayaklanmıştı. Cezalandırılmak istiyorlardı. Daraltılmak, küçültülmek, sınırlandırılmak istiyorlardı. Yoksa kendilerinden korkuyorlardı.

BELİRLENMEK, VERİLMEK İSTİYORLARDI.

Hem babası hayalet olan oğulların sonu ne olacak?tı? ne oluyor?du? yağmurlar eskisinden daha hızlı yağıyor... her gün güneş tutuluyor... Hazer Bey ve öteki hayaletlerin oğulları bunları ve başka şeyleri düşünüyorlar...

Kasım ile Nâsır'a varana dek...

Asıl onlara varana dek, neler olmuştu neler! Lanetlerinin bilincine vardıklarında sonları hazırlanmış/yazılanmış oluyor. Düğümü kim çözecek? peki düğümü kim çözecek? hangi oğul? BABADAN OĞULA BABADAN OĞULA. Bekliyorlar; birinin, birilerinin ölümünü bekliyorlar. BABADAN OĞULA. Kıyılarda bekleyen hep kalabalıktır. KIYILARDA BEKLEYEN HEP KALABALIKTIR.

Kıyıcıların şarkısını söylerler. KIYICILARIN ŞARKISINI SÖYLEYLER. Şimdi olduğu gibi. ŞİMDİ OLDUĞU GİBİ. Kimselerin yazgısına ortak çıkmaz, ama hep lanetler, yargılar, mahkûm ederler. Bu yüzden siyah giyinir, siyah soyunurlar. KÜREYŞA DA AYLARCA SAYIKLAMIŞTI. İlk sayıklamalar onundur. "Seziyorum, korkunç, güçlü şeyler seziyorum," demişti. Sezdiklerini doğrularcasına yaşamış ve ölmüştü. HENÜZ ÖLMÜŞ DEĞİL AMA. Doğuramayan kadınların gezindiği ırmak boyları, uçurum başları kasra çok uzak değildir. Usul, ince ağıtları nereye giderlerse gitsinler duyulur. CUDANA İSE HEMEN HER GÜN KOCASINI, ONUN KESİKBAŞINI, KARANLIK MAHZENİNİ ZİYARETE GİDİYOR. Karşılığını alamadığı şeyleri soruyor. Doğuramayan, doğuramamış kadınlar gibi *ırmak boyları* uğunup duruyor *uçurum başları* ve kulaklarını tıkıyor Kureyşa. Bütün seslere *nereye giderlerse gitsinler* ve bütün sessizliklere *duyulur* kulaklarını tıkıyor. Sağır olsa, olabilse mutlu olacak.

Kasım ile Nâsır'a varana dek...

Bu yüzden *şimdi* bir son değil.

Soyağaçlarının da gizleri vardır. BABADAN OĞULA...

Hikâyeyi baştan alalım, en baştan:

Ormanın derininde, saklısında bir yerdi. İz bildirmez, giz vermezdi. Geyiklerin yatağıydı burası. Dünyadaki bütün geyiklerin. O kadar söyledi Kureyşa:

"Burayı yurt tutmayalım,"

(Fazlasını söylemedi.)

dedi. TUTTULAR. Dinletemedi. "Lanetleneceğiz," dedi. LANETLENDİLER. Hazer Bey dinlemedi. Obayı ikiye bölüp, babasını ikiye bölüp, kendini ikiye bölüp, yurt tuttu burayı. Yolu lanetle

belirlenmişti bir kez, bundan böyle bütün yazgılar bu izi koyultacaktı.

Çok kalmadı bir geyik kovaladı Hazer Bey.

(O gün, o av günü.)

Bir geyiğin izine tutuldu.

(O an.)

Adamları da ardındaydı. Geçmişi, çocukluğu, sol omzundaki günah meleği hepsi ardındaydı.

(Lanetin uzun yazgısı ve tarihi başlamıştı.)

Madem ki aşk öldürmektir. Sen de öldürdüğün olursun.

Mavi bir tül inmiş ormanın üzerine... Ormanın yeşili puslanmış, sislenmiş... Sabahın çok erken bir saati... Her şeyi başka gösteriyor... İnsanlar bir görünüp bir kayboluyorlar... Biçimler belirsizleşiyor, birbirlerinin içinden geçerek birbirlerine karışıyorlar... Birbirlerinin biçimlerini alıyorlar... Babalarını yitirmiş ya da öldürmüş çocuklar sanrı görürler... HAZER BEYSE BABASININ DIŞINDAKİ BÜTÜN SANRILARI GÖRÜYOR... Ormanda ilerliyorlar... Burayı yurt tutacaklar... Hep aynı yerde ilerliyorlar... BUYRUK VEREN YOK OLUNCA SANRI BAŞLAR... Ormanın tülünü aralayamıyor Hazer Bey; bağırıyor, duyuramıyor sesini; SESİ KÜÇÜLDÜ, BAŞKALAŞTI, KENDİ SESİNİ TANIMADI; ne kendisi, ne de kendinden önceki obalar, o obaların insanları duymadılar. Oku yaydan çıkmıştı bir kez. BAŞKALDIRAN BU AN İÇİN YAŞAR. Beyliğinin sancağına tutuna tutuna ilerliyorlar ormanın içinde, tarihin içinde. AKIN AKIN ANLATICILAR GELMİŞ, BAŞKALARININ MASALLARINI ANLATMIŞLARDI. İnsanlar kendilerinin yaşayamadıkları masalları dinliyorlardı. Başka bir obadan hatun tutmuştu kendine. Başkaldıran başkalaşıyor... BAŞKALDIRAN BAŞKALDIRMANIN BÜYÜSÜ BİTTİĞİNDE ŞAŞIRIR, BOŞLUKTA DUYAR KENDİNİ. Ne yapacağını bilemez. Anlatıcılar da bilemez. Oyuncular da. Hayaletler de... Hazer Bey de evlenince öyle ol-

du –hayalet oldu– Şimdi de bir geyiğin kanını akıtması gerekti. Töreler böyleydi. Hangi töreler? eskilerle, yeniler arasında (hangi töreler?) sıkışmış, kalmıştı... Oku menzil tutmuyor...tutmuyordu...tutmayacak...tu...

Hazer Bey o ormanda kaybolacaksın!

Birden fazla Hazer Bey vardı? hangisi?

Bağıran da hangisi?

Herkes birbirinin gözüne bir başkası olarak gözüküyor. Kimse bir başkasının gözünde kendisi değil;

Avlanmaya gittikleri ormanda;

Kim ormanın yükseğinde avlanacak?

Kimi ormanın yüreğinde avlanacak.

Bakır elinden tuttuğu çocukluğuyla çıkageldi. Kendi yirmi dört, çocukluğu yedi yaşındaydı. Karamsar ve umutsuzdu; çocukluğunu yaşamamıştı. NASIL YAŞANIR ÇOCUKLUK DEDİKLERİ? Annesi bir köşede oturmuş bekliyordu. Yedi yıldır bekliyordu. (Yani bekleyişinden kendi çocukluğu kadar yılı çıkarmak gerekti.) Pencerenin yanındaydı. Hep oradaydı. Saksıya bir çiçek ekmiş ve ondan bir işaret beklemişti. (Çiçeğin adını Kasım çiçeği koymuş.) Yedi yıldır kurumayan, solmayan, ölmeyen bu çiçek, onun umudunu diri tutmuş, bekleyişini bilemiş, kocasının ölmediğine inandırmıştı onu. (Yedi yıldır saçlarını kesmemişti.) Oysa, Bakır'ın çocukluğunun yedi yaşında olduğu gün kaynanası CUDANA çıkageldi. Kesikbaşın yanından geldi. Her zamanki gibi. Ona geçmişi, geleceği, yazgıyı danışmıştı. Her zamanki gibi. Ve hiçbir karşılık alamamıştı ondan. Her zamanki gibi. Yedi yıl tamam olmuştu. Her zamanki gibi. Bir karara varması, bir hükmü vermesi gerekti. Atakadındı. (Çok yaşamış, çok yaşlanmıştı Cudi dağlarının anası.) Aşiret ağzına bakıyordu.

Kasım ölmüş müydü? ölmemiş miydi?

-Şu yeryüzünde en çok bilmek istediği şey buydu şimdi.

Nereye giderlerse gitsinler ardlarında İNTİKAM CİNLERİ geziniyor, her davranışlarını gözetliyor, her niyetlerini anlıyorlar. Her şeyi açıklayan, her şeyi kilitleyen bir güçleri var onların.

Cudana gitti sordu o gün.

KEŞİKBAŞ'a sordu. Yakındı, ağladı, kendi ölümünden, karabasanlarından söz etti. KESİKBAŞ İSE HİÇ SES VERMİYOR. Cudana ona şunları dedi:

"Gene geldim yâ Mustafa!

Bitmiyor...bitmiyor...bitmiyor... Tükenmiyor soyağacımıza musallat olmuş bu lanet! Nasıl zorlu bir öcmüş ki bu, onca

kurban yetmedi, onca kan kurutmadı. Çektiğimiz onca ağrı, onca sancı dindirmedi bize olan nefretini, kinini... Bu zaman içinde en uzun ömürlü yanardağların bile soluğu tükendi, bitti. Bu gazap ise hâlâ aynı hışımla sürüyor. Bitmiyor, bitmiyor, bitmiyor...

Soyağacımıza düşen bu kara gölgeyi kovmanın bir yolu yok mudur yâ Mustafa?

Sen öldün, ölümün sessiz memleketine çekildin. Hepimize uzaktan bakıyorsun. Acılarımız değmiyor sana.

Kasrın göğünü kaplayan kara bulutlar bir an olsun dağılmıyor. Aşiretimiz sonu gelmeyen bir yas içinde. Her türkünün ardından ağıt, her şenliğin ardından yas geliyor. Omuzlarım kaldırmıyor bu yükü artık. Bu yükün altında ezildim, yaşlandım. Artık ölme zamanım geldi. Sessiz, ağrısız bir ölüm istiyorum. Bunca yıl nasıl dayandım? bilmiyorum. Ama artık yorgunum yâ Mustafa, yaşlıyım. Dayanacak gücüm, takatim kalmadı artık. Ölmek istiyorum. Yanına gelmek istiyorum. Biliyorum, dargınsın bana, ölümün sessizliğinden değil dilsizliğin. Lanetim tuttu diye öldün. Buna sebep bağışlamadın beni! Buna sebep bunca yıl ağzını açıp da bir tek kelam etmedi kesikbaşın.

Gövdeni başsız toprağa gömdün ki, benim de ölümümü göresin, ölümlerimi göresin. Lakin çok beklemeyeceksin, yakında ben de öleceğim yâ Mustafa! Biliyorum, evet evet biliyorum ölümüm çok yaklaştı. Karanlık düşler görürüm kendim hakkında, uzun karabasanlar... Yorgun yüreğim kaldırmıyor artık, dünyanın acılarını... Sen öldün, Kasım öldü, ya ben niye yaşarım yâ Mustafa? niye yaşarım?"

–Sessizlik–

Bu sessizlik her oyunda biraz daha uzatılarak yineleniyordu.

"Kasım dönmedi biliyorsun. Kasım dönmeyecek. Çölün ıssızlığına gömüldü kimsesiz ölüsüyle..."

–Sessizlik–

"Kasım öldü değil mi? Sen doğruyu bilirsin, kurban olayım söyle! bir yanlış iş yaptırma bana... Sen bu dünyadan değilsin,

ölünün soğuk, ırak ülkesine çekilmişsin. Her şeyi görür, her şeyi bilirsin. Bilmediğin bir tek kendi sonundur. İnsan bir tek kendi sonunu bilmez çünkü; kendi seçse de sonunu gene bilmez. Ne? Nerede? Ne zaman?

Kaç kuşaktır eceliyle ölen yok soyumuzda. Kasım öldü mü? ölmedi mi? Ah bir bilsem! bir bilsem!

Ağzımdan çıkan hiçbir sözün, verdiğim hiçbir hükmün ağırlığını duymak istemiyor artık yorgun omuzlarım. Yorgunum, yaşlıyım, bitkinim. Görmeyen gözlerimin gördüklerine dayanamıyorum artık, artık katlanamıyorum...

Soyağacımızın ipi toprağı, hep toprağı gösteriyor. İpin ucunu tutan parmaklarım toprağı, hep toprağı gösteriyor.

Yüzüme toprak rengi yürüyor kaç zamandır.

Çürüyorum, için için çürüyorum.

Peki ya sen Mustafa? hiçbir şey, hiçbir şey söylemeyecek misin bana? bir söz? bir ses? bir işaret? bir... bir... bir şey?"

–Sessizlik–

"Anladım beni hükmümle ve yazgımla baş başa bırakmak istiyorsun, benim seni bıraktığım gibi. Ödeşmek istiyorsun belki de...

Şimdi Sûveyda'nın yanına gidiyorum; demek ki Kasım öldü."

Ağır ağır çıktı mahzenin merdivenlerini, gözden yitti.

Cudana gittikten sonra Kesikbaş'ın gözleri ağır ağır açıldı. Bir tek gözlerini aralayabilmekte ve konuşabilmekteydi. İnce bir kan şeridi parlayarak ağzının kıyısından sızıyordu.

KESİKBAŞ DA BİZE ŞUNLARI DEDİ:

"Yerin yedi kat dibinde, lanetli bir kasrın zindanındayım. Ne zamandır buradayım? bilmiyorum. Zaten öldükten sonra zaman önemli değildir. Çilem ne zaman bitecek? ne zaman sahiden öleceğim? bilmiyorum. Bildiğim tek şey, lanetimizle birlik-

te her şeyin biteceğidir.

Bu kasrı babam yaptırmış. Göçerken konan ilk oba beyi olduğu söylenir. Peşine düşen düşman aşiretler ile birlikte babasının upuzun âhı varmış ardında. O âh bir hayalet olup buralara dek ardı sıra gelmiş. Bir de geyikler tabii... geyikler...

Kasım öldü mü? ölmedi mi?

Elbette biliyorum bu sorunun karşılığını

Ama artık bilmek, yazgımıza yetmez..."

Her şey birinin gördüğü karabasana benziyor. Onun görmüş olduğunu/ya da gördüğünü sanki biz de görüyorduk.

Meydandaki herkes Kesikbaş'tan korkmuştu.

Kureyşa, oğlunu doğurdu. Mustafa koydular adını. Kureyşa da bir daha ne sayıkladı, ne de hayalet olan Hazer Bey babasını gördü. Gizini ele vermeden yaşadı. Verseydi yaşamazdı. Oğul babası olan Hazer Beyi mutlu görmek ona yetiyordu. (MUTLULUKLARI UZUN SÜRMEYECEKTİ. MUTLULUKLARINI OĞUL VARLIĞIYLA AÇIKLAYAN BABALARDAN OĞULLARA MUTLULUKLARI UZUN SÜRMEYECEKTİ. OĞULLAR DOĞMUYOR, BABALAR HAYALET OLUYORDU) Kasrın duvarları yükselmiş, gizlemişti insanlarını, Kasrın görkemi her yeri büyülemişti. İLK KAN ÖCÜNÜ ALMIŞ, KUREYŞA'YI HAMİLE BIRAKMIŞ, MUSTAFA BEY OLMUŞTU. Mustafa Bey ilk tıraşını olduğu gün, yani on beşine geldiğinde de gelenek olduğu üzre ava gitti, geyik avına... orman gene sise kesildi... mavi bir tül sardı ortalığı... ormanın yeşili mavileşti... Geyik yatağı ormanda sanki bir tek geyik bile yaşamıyor, yaşamamıştı... Hepsi elini eteğini çekmiş, ormandan, kayalıklardan, dünyadan. Issız ve tekinsizdi her yer. Rastladığı bir tek geyiğin, o sevda büyüsü geyiğin (Kİ DAHA SONRA CUDANA OLARAK (OLACAKTI) YAŞAYACAKTI. CUDİ DAĞLARININ ANASI) ardı sıra ormanın en karanlık, en kuytu yerine (çekilirken geride neler bırakmıştı) çekilen Mustafa, avlayacağı, kanını akıtacağı geyiğe

evdalandı. (KAN ÇEKMİŞTİ) Gözlerini alamadı ondan, günlerce alamadı... (SOY ÇEKMİŞTİ)

Efsuncu kadınların gelmesi o günlere rastlar...

Yıllar sonra bize bu hikâyeyi anlatan berber o zamanlar ölmemişti daha. Cinlerine yorgun düşmemişti. Kendi cinleriyle boğuşacak kadar gençti daha.

Bakır, çocukluğuyla kasrda gezinirken burçları, devriye yollarını, karanlık dehlizleri, avluları, taşlıkları, dar sokakları gezerken YEDİ CİN sardı çevrelerini. Güneşin yedi rengini giyinmişlerdi. Döne döne geliyor, her yeri ışığa ve renge boğuyorlardı. Döne döne geldikleri için birbirlerinin rengini alıyorlardı.

Geçmişin gözleri kamaşıyor
Gerçeğin gözleri kamaşıyor
Bakır sarsılıyor.

BİRİNCİ CİN: Kasım kavmi için gitti sahraya. Yedi yıldır gelmedi gittiği yoldan.
İKİNCİ CİN: Kurtlar döndü, kuşlar döndü, Kasım dönmedi.
ÜÇÜNCÜ CİN: Yedi kervan daha çıktı Kasım'ın gittiği yola, Kasım'dan sonra.
DÖRDÜNCÜ CİN: Hepsi döndü teker teker, Kasım dönmedi.
BEŞİNCİ CİN: Ay değil, gün değil, yedi yıl bu.
ALTINCI CİN: Dile kolay, dillere kolay, ellere kolay.
YEDİNCİ CİN: Yedi yıl bu, tam yedi yıl.
HEPSİ BİRDEN: Kasım dönmedi.

Bakır çocukluğuyla kalakaldı.

Daha sonra kendini o dairenin kıyısında buldu. Cengi seyrediyordu. Hangisi babasıydı bunların? karıştırmıştı. Herkes gibi o da kimin kim olduğunu şaşırmıştı. Peçeleri ve giysileri kendilerini gizlerken Bakır'ı açığa çıkarmışlardı.

Geceydi.

Orman fısıldaşıyor. Hazer Bey karısıyla yatağında ve uykusunda yatıyor. Kureyşa'nın yüzü ormana ve içine dönük. Bol yıldızlı, baharat kokulu, ağaç fısıltılı, simli, serin bir yaz gecesi... Titrek bir mum ışığı başuçlarında yüzlerini gölgelendiriyor.

(OYUN ARABALARI GELMİŞ MEYDANA YILLAR SONRA ONLARIN YAŞAM ÖYKÜLERİNİ CANLANDIRACAK)

Bir tek uluma duyuluyor ilkin, bir geyiğin uluması, uzaktan çağrısı. Ormana, içimize, belki de konuşmayı bilmediğimiz, ateşi bulmadığımız ilkçağların vahşetine. O günlere değgin anımsayamadığımız görüntüler belleğimizin derinliklerinde, diplerinde kıpırdaşıyor, kendini sezdirmeden davranışlarımıza eşlik ediyor, bir an için, çok kısa bir an için bir öfke olarak çıkıyor ortaya, nedenini bilmediğimiz, bilemediğimiz bir öfke olarak. GÜDÜLERİMİZİN SAKLADIĞI İKİNCİ BENLİĞİMİZ BU. ONUNLA YÜZLEŞMEMEK İÇİN KENDİMİZİN İÇİNDE KAÇIYORUZ. KENDİ İÇİMİZİN KARANLIK YOLLARINDA, DAR SOKAKLARINDA KİMİ ZAMAN MASKELİ OLARAK ÇIKIYOR/UZ KARŞIMIZA, BİZİ KORKUTUYOR/UZ. KENDİMİZİ KENDİMİZDEN KAÇIRIYORUZ...

Ardından bir geyik uluması daha, sanki bir öncekine karşılık veriyor, yankılı, boğuk, iç paralayıcı bir uluma daha, ardından bir başkası, bir başkası daha, bir başkası daha ulumalar artıyor, çoğalıyor, Kureyşa yatağında çığlık çığlığa...

Uyanıyor...

Bize uyanıyor. Biz onu görelim diye uyanıyor.

Orman ve içiyle birlikte.

Hazer Bey de karısının çığlıkları üzerine uyanıyor.

UYANIYORLAR...

Belki de her gece böyle uyanıyorlar, ya da sık sık. BERBER BİZE BUNLARI ANLATMAMIŞTI. ÇÜNKÜ BUNLARI BİLMİYORDU, BU SAHNELERİ. BU SAHNELERİ ORTAÇAĞDAN YOLA ÇIKMIŞ

OYUN ARABALARINDA OYNAMIŞLARDI. HAYATIMIZ, HAYATLARIMIZ ANLATILA ANLATILA BİZİM OLMAKTAN ÇIKIYOR. KARIN AVLUSUNDA YILLAR SONRA... YILLAR SONRA YILLAR ÖNCEYİ OYNAMIŞLARDI.

"Bak gene başladılar," diyor Kureyşa.

Aynı sözü Kureyşa'yı oynayan oyuncu da söylüyor.

Hazer Bey uykusunu bütün bütüne çözememiş daha. Daha oğulsuzlar. Daha sanrılarının kucağında nenneleniyor Kureyşa. Duyduklarını doğrulayacak hiç kimse yokmuş gibi geliyor ona.

Hazer Bey bıkkın: "Büyütüyorsun, her şeyi çok büyütüyorsun Kureyşa," diyor. "Bir Bey karısının yüreği engin olmalı..."

Her gece pencerelerinin dibinde geyikler uluyor. Çoğala çoğala gelip pencerelerinin dibine dek hep bir ağızdan uluyorlar, uzun uzun uluyorlar....

"Burası onların yurduydu, yurtlarından ettik onları, yurtlarını aldık ellerinden," diyor Kureyşa.

Ve her gece biraz daha çoğalarak geliyorlar...

"O geyiği vurmayacaktın. O ilk kanı akıtmayacaktın," diyor Kureyşa.

"Töremizdir," diyor Hazer Bey. "Bunu daha önce de konuşmuştuk seninle. Bilmez gibi konuşma Kureyşa. Yurt tuttuğun yerin kurbanını almazsan o yer haram olur sana. Dirlikten düzenden yoksun kalırsın."

"Gene haram olacak. Gene dirlikten düzenden yoksun kalacağız. Kurban aldığın için..."

Oba bir yere konduğunda, o yerden, o yöreden bir hayvanın –ki çoğunlukla bir geyik olurdu bu–, zahmetli olan, süreği olan bir hayvanın avına çıkılırdı. BİR KURBAN İSTER TÖRE. KAN AKITMAK İSTER. Akıtılan kan bir şişeye konularak saklanır. Ve zehir sayılır. Ağudur. Toprağın ağusu. Oba göçerken ilk kanın toplandığı şişeyi yeniden toprağa gömmek, toprağın zehrini toprağa geri vermek zorundadır. Yoksa gittiği yeni yurtluğunda lanet bırakmaz peşini.

Bunları oyun arabalarının ilkinden inen ANLATICI seyircile-

anlattı. Töreyi anlattı. Töreyi anlatmak, töreyi tanıtmak, bilmeyenlere öğretmek için. Anlatırken sözcüklere büyü yapıyordu halbuki, sözcüklerle büyü yapıyordu. Yeniden anlatmak bu değil miydi?

"Peki," dedi Kureyşa. "Bu töre sizin göçer zamanlarınızın töresidir. Yani bir yerden bir yere göçtüğümüz zamanların töresi. Sen ki Hazer Bey artık konmaktan, töreni ve devranı değiştirmekten yanasın, bu eski zaman töresinin izini niye bırakmazsın?"

"Töreler kolay bırakılmaz," dedi Hazer Bey. "Hem bu şişeyi hiç gömmeyeceğiz ki," dedi. "Hiç gömmeyeceğiz. Çünkü hep buradayız artık. Ölülerimizi aynı toprağa vereceğiz artık."

"Peki ya toprağa geri verilmeyen ağunun laneti ne olacak?" dedi Kureyşa. "Açıkta kalan laneti ya bizi tutarsa, konduğumuz bu yerde yakamızı bırakmazsa? Öyle ya madem ilk konduğumuz yer de, sonra konacağımız yer de burası olacak. Yani öncemiz de, sonramız da burası. Şişenin yazgısını, yolunu nasıl çizeceksin?"

Hazer Bey, hatununun bu sözlerine karşılık vermedi. Eski töreleri yeni âdetlerle bağdaştırmanın yollarını bilmiyordu henüz. Karısının görmeye başladığı hayaletleri de buna yordu.

Hazer Beyin hayalet babasını ilk kez karısı Kureyşa gördü. Sonra da oğul tutmayan kasıklarının lanetini vurulan ilk geyiğe, alınan ilk kana bağladı Kureyşa. Kendi gördüğü hayaletleri de buna yordu.

"Vurduğun o geyik yüklüydü. Karnında yavrusu vardı," dedi. Bu günahtı. Şişe açıktaydı. Hazer Bey o şişeyi ne yapacağını bilmiyordu. OYUNCULAR ŞİŞENİN ÜZERİNE BİR IŞIK TUTUYORLARDI SÜREKLİ.

"Başka bir şey düşünemez oldun," dedi Hazer Bey.

"Belki de kendi kasıklarım döl tutmadığındandır ha, ne dersin Hazer Bey? Bunu mu demek istersin? Çocuksuzluğum mu söyletir beni böyle deli deli? Bunu mu demek istersin?"

Hazer Bey, karısının her şeye alınmasına, her şeyden gücen-

mesine hâlâ alışamamıştı. "Nerden çıkarıyorsun bunları? Ne[illegible] kuruyorsun kendi kendine?" dedi.

"O geyik yüklüydü. Onun günahını çekmekteyiz. Yavrusu, yavrusu vardı karnında," dedi.

Kureyşa'yı oynayan oyuncu, sözünün burasında karnını, kasıklarını tuttu.

"Asıl suçlayan sensin!" dedi Hazer Bey. "Çocuksuzluğumuzu benim okuma bağlıyorsun."

Önce kondukları yerde gömülmesi gereken şişe hep açıktaydı. Oysa gömülürdü ki, sonra gittikleri yerde lanet tutmasın onları; önceleri de, sonraları da; göçerken konmaya başladıkları için birbirine karışmıştı. Bütün zamanlar birbirine karışmıştı.

"Nereden bilebilirdim?" dedi Hazer Bey. "Okumu attıktan sonra fark ettim ancak... Onun yüklü olduğunu anladığımda okum yola çıkmıştı bile..."

"Ben onun yüklü olduğunu anlayana dek okum yaydan/yola çıkmıştı bir kez," dedi Hazer Bey oyuncusu.

"Geç kalmıştım."

Ormanların bütün laneti pencerelerinin dibindeydi şimdi. Uzun ve ulu ulumalar kimseyi uyutmuyordu.

"Ötekiler kaçmıştı, kaçabilmişti. Oysa bu geyik yüklüydü; zor sekiyordu. Karnında bir canlı taşıyordu. Ölürken, can verirken nasıl bakmıştı, unuttun mu? Ben hiç unutmadım, hiç unutmayacağım," dedi Kureyşa.

Kureyşa, aslında bu sesleri kimsenin duymadığını, ama duyuyormuş gibi yapıp, delirdiğini anlamamasına çalıştıklarını düşünüyordu. KUREYŞA DELİNİN, DELİLİĞİNİ, DELİRDİĞİNİ ANLAMASININ NE GİBİ BİR ŞEY OLDUĞUNU, NASIL BİR ŞEY OLDUĞUNU ÇOK MERAK EDİYORDU. ANLAMAYI ÇOK MERAK EDİYORDU. DELİLİĞİ ÇOK MERAK EDİYORDU.

Kimse bir yanlışlık yapıp içmesin, devirmesin, dökmesin diye yüksekçe bir dolaba kaldırılmıştı ilk kan.

"İçeni öldürür mü?" dedi Kureyşa.

"Öldürür elbette," dedi Hazer Bey.

"Gerçek mi bu? inanç mı?" dedi Kureyşa.

"İnançlar gerçek değil midir?" diye sordu Hazer Bey.

"Ne garip töreleriniz var sizin?" dedi Kureyşa.

"Doğru, sen bizim kavimden değilsin. Garip gelir bizim törelerimiz sana. Ama sizin de garip töreleriniz yok mudur sanki? Herkesin töresi ötekine garip," dedi.

Sanrıları gün günden büyüyor, buradan göçmeleri için Hazer Beye yalvarıp duruyor. Ve Hazer Beyin karısına olan muhabbeti gün günden azalıyor. Onun sayıklamalarını, cinlerle konuşmasını, sürekli saçlarını taramasını sevmiyor.

"Sen ki töre çiğnemeyi seversin," dedi Kureyşa.

"Söylediklerinin karşılığı var: Seni sevmiştim, bu yüzden evlendim seninle. Yüreğime söz geçiremediğim için aşiretime söz geçirdim. Bu bir; ikincisine gelince, artık konmanın zamanı gelmişti. Devranın usul usul değiştiğinin farkına varmıştım..."

"Burası bizim yerimiz değil, n'olur bir başka yere gidelim, konalım," dedi Kureyşa.

"Ona bakarsan hiçbir yer, hiç kimsenin değil. Konup-göçtüğümüz zamanları bir düşünsene. Yazın yaylaklar, kışın kışlaklar cümle tabiat bizimdi. Oysa şimdi konmanın zamanı gelmiştir."

Anlatan oyuncunun bir elinde içi kızıl kan dolu bir şişe, öteki elinde bir avuç kahverengi toprak vardı. Her ikisini de seyircilere uzun uzun gösterdikten sonra elinden bıraktı. Şişe kırıldı, toprak saçıldı. Birbirlerine karıştılar.

"Zamanlar birbirine karışmıştı," dedi.

Oğulsuz ve yalnızdı. Babasının babalığını anlaması için bir oğlu olmalıydı. Oğulsuz kalmış adama, babası nasıl anlatılır? Oğulsuz kalmış adam, babasını nasıl anlar? Kanlı umarsızlıklar içinde kanlı düşlerde gidip geliyordu. Hazer Bey sürekli susu-

yor, Kureyşa ise ölüme yakın yaşamaya başlamıştı. Karının, kasıklarının lanetine bağlıyorlardı gördüğü düşleri, hayalleri... Artık bir hayalet olmuştu, burçlarda, devriye yollarında, karanlık mahzenlerde geziniyordu. Ardında sürekli İNTİKAM CİNLERİ dolaşıyordu. BİRİNİN YERİNE/KENDİNDEN SONRAKİLERİN YERİNE GEZİYORDU.

Sonra bir gün anladı Hazer Bey ve dedi: "Bir kasr yaptıracağım." Anladı: Ulu bir kasr yaptırır ve kavminin ayaklarını yerden keserse, penceresinin dibine ne bir geyiğin başı, ne de uluması ulaşabilirse o zaman kurtaracak Kureyşa'sını tutsağı olduğu kara düşlerden, kanlı hayaletlerden. Bunun üzerine cümle yörenin en ünlü, en büyük mimarlarını getirtti. Başlarında bir İbrani var idi. İbrani mimarı ilk anlatıcı oynuyordu. Bir kasr yaptırdı Hazer Bey. Eşi-emsali görülmemiş bir kasr. Eşi-emsali görülmesin diye yaptırılmış bir kasr.

Her geçen gün kasrın temeli biraz daha derinleşiyor, boyu biraz daha uzuyor, yolları, dehlizleri karmaşıklaşıyordu... Kaç tutsak çalışıyordu kasrın yapımında sayılarını kimse bilmiyordu.

Yıkıcılar geldiğinde derler ki: "O kadar sağlammış ki kasrın duvarları, ancak yüz yılda yıkılabilmiş, derler. Yüz yılda."

Bu sözü bir kez de kasrın avlusunda oyuncular dediler oynarken.

"Öyle bir kasr yaptıracağım ki, her şeye tepeden, her yere uzaktan bakacaksın. Ne ormanın soluğu değecek, ne de geyiklerin uğultusu. Her gören diyecek ki bu kasr bir masaldan kaçırılmış..."

"Göm o şişeyi Hazer. Toprağa göm!"

Kureyşa'nın çığlık çığlığa uyandığı geceydi.

Sonra uykuya daldılar.

Uzun uzun uyudular.

Geceydi.

Orman fısıldaşıyor. Bol yıldızlı, baharat kokulu, ağaç fısıltılı, simli, serin bir yaz gecesi... Titrek bir mum ışığı başuçlarında yüzlerini gölgelendiriyor. Mustafa ve Cudana aynı yataktalar.

Ansızın bir çığlıkla Cudana yatağından fırlıyor. Ardından da Mustafa.

"Ne oldu? Neyin var Cudana?" diyor Mustafa.

"Hiç! Hiçbir şeyim yok."

"Nasıl hiçbir şeyin yok? Çığlık çığlığa uyandın. Hem de ter içindesin..."

"Düş gördüm, kara bir düş."

"Hayırdır, hayırdır inşallah," dedi Mustafa. "Ne gördün ki bu kadar dara saldı seni?"

"Düşümde annenle, babanı gördüm."

"Ee? Hayırdır..."

"İşte bu yatakta yatıyorlarmış. Lakin daha bu kasr yaptırılmamış. Pencerelerinin dibinde geyikler uluyordu uzun uzun." KASRIN YAPIMI BİTTİKTEN SONRA İBRANİ MİMARIN KOLLARINI OMUZDAN KESTİRMİŞ HAZER BEY, BU KASRIN BİR EŞİNİ, BİR EMSALİNİ YAPMASIN DİYE.

"Geyikler hep ulur kendimi bildim bileli."

"Ama ben de uluyormuşum pencerenin dibinde... Biliyor musun yâ Mustafa, düşlerimde kendimi hep bir geyik olarak görüyorum. Acı veriyor bu bana. Sonra sonra bir çocuk ağlaması duydum. Bir çocuk uzun uzun ağlıyordu. O ağlamayla uyandım."

"Bütün düşlerin çocuğa kilitleniyor."

"Düşümde annen de çocuksuzdu."

"Demek daha ben doğmamışım..."

"Ben de çocuksuzum..."

"Olur Cudana daha genciz, önümüzde uzun yıllar var daha."

"İnadına inadına göğüslerim süte keser. Ağrısından, sancısından duramam... İşte bu yatakta yatıyorlardı. Daha sen doğmamışsın, pencerenin ağzında uzun uzun uluyorum... Yüreğim kanıyor... Annen usul usul deliriyor..."

Oyun arabasından hayalet çıktı. Kasrın burçlarına doğru yürüdü. Hazer Beyin babasının hayaletini canlandırıyordu. HAYALET ŞUNLARI DEDİ:

"Kavmi ikiye böldün oğul
Babana başkaldırdın
Kendine ayrı yol çizdin
Dar zamanımda
oğulsuz bıraktın beni
Lanetim seninledir..."

Sonra Hayalet yatağın başucuna geldi. İNTİKAM CİNLERİ güneşin yedi rengiyle kuşanmış olarak geldiler.

Bunun üzerine yataktakiler fırladılar yerlerinden.

Uykularından.

Mustafa ile annesi Kureyşa birbirlerine uyanmışlardı. Birbirlerine hayret ve korkuyla bakıyorlardı. Kureyşa Hazer Beyi arıyordu Mustafa'nın yüzünde; Mustafa da Cudana'yı arıyordu Kureyşa'da. Yanlış yataklara aynı yatakta uyanmışlardı. YANLIŞ YATAKLARA BABADAN OĞULA BABADAN OĞULA YATAKLARA YANLIŞ. Bir ötedünyada yaşıyor gibiydiler. Ana oğul birbirlerine uzun uzun baktılar. Oyun arabalarının ardında ateş yakıldı. Gece yaklaşıyordu.

Dışarıda geyik ulumaları duyuluyordu.

Ağlayan bir çocuğun sesi duyuluyordu.

Kureyşa onulmaz bir sancı, bir ağrı içindeydi, atlar geçiyordu düşlerinden, atlılar geçiyorlardı. Onu çiğniyorlardı. Geyiklerin oklanmasını görüyor, sürekli ürperiyordu. Bütün kavim bembeyaz kefenler giymiş, üzerine yürüyordu. Artık anlamıştı ki, açıkta kalmış o şişeden uçuşan bir buhur, bir tütsüdür bu lanet. LANETİ BİR DUMAN, İNCECİK BİR DUMAN OLARAK GÖRÜYOR. ORMANA İNEN SİS, MAVİ TÜL, HEPSİ... BUNUN ÜZERİNE SANRILARIN KARARTTIĞI BİR DÜŞÜNCE YOĞUNLAŞTI KAFASINDA: Kendini o şişeyle, o şişenin içindekiyle birlikte öldürerek esenliğe kavuşabilir kendi de, kavmi de. Bunun üzerine bütün kapıları kilitledi. YIKICILAR KASRIN TEMELİNE ULAŞTIKLARINDA İBRA-

Nİ MİMARIN BİR ÇİFT KOLUNU BULMUŞLAR. Ve kendini şişenin zehrine emanet etti. Ölümü beklemeye koyuldu. Hazer Bey demişti ona: "Ağuludur, yanlışlık edip sakın içme, yoksa ölürsün." Hayır böyle dememişti, yalnızca "içeni öldürür," demişti de, o böyle anlamıştı. Çünkü kocası daha ağuyu anlatırken, o ağuyu içmeye sevdalanmıştı. Çünkü kendi ölümüne sevdalanmıştı. GÜNLER BOYU YATAĞIN ÜZERİNE KIMILDAMADAN UZANIYOR YATIYOR HİÇ KIMILDAMIYOR. GÖRENLER ÖLÜ SANSINI OYNUYOR HEP. ODANIN İÇİNDE TÜTSÜLER YAKILIYOR İNCECİK DUMANLAR TÜL PERDELERİN ARASINDAN GEÇEREK DIŞARI TAŞIYOR İÇERİ TAŞIYOR TAŞIYOR ÖLÜMÜ. Kendi ölümünün de kocasının elinden olmasını istemişti. Böylelikle kocasını cezalandırmış (kocası da cezalandırılmış) olacaktı. Bunları bile isteye düşünmedi. Hepsi de kopuk kopuk şimşekler çakıyor beyninde. Kureyşa delirmemek için ölmek istiyor. Onu kimse tutamazdı artık doludizgin gidiyordu. Ardından hayaletler ve intikam cinleri kovalıyorlar. Ölüme koşuyordu. "Kureyşa! Kureyşa! Kureyşa! Gitme Kureyşa! Gitme!" dedi. Kim dedi? Kimse. Hiç kimse? Hiç kimse. Belki hep kendisiydi. Çevresindeki herkes kendisiydi. Bütün bunları delirmemek için yapıyor. Bu yüzden yalnızca kendi kendiyle konuşuyor; delirmemek için. Ağlıyor, acı çekiyor, herkes adına acı çekiyor. Herkesten çok herkes adına acı çekiyor, herkes adına acı çekiyor. Herkesten çok herkes adına acı çekiyor. BÜTÜN DAVRANIŞLARINI BİR KEZ DAHA YİNELİYOR Kİ BÜYÜ OLSUN. HER YİNELEMENİN BİR BÜYÜ OLDUĞUNU DÜŞÜNÜYOR. ÜÇLER YEDİLER KIRKLAR SU SU SU SU SU SU BİR DAHA BİR DAHA BİR DAHA BİR DAHA BİR DAHA. Biliyordu o mavi tül dumanı ormana indiğinde, herkes bir başkasının gözüne bir başkası olarak gözüktüğünde anlamıştı olacakları; nasıl anlamıştı? bilmiyor. Bilmedi. Bilemezdi. Anlamıştı. O yalnızca delirmemek istiyor. Bir de çocuk doğurmak. Bir bun, bir ağırlık çökmüştü içine, ne yapsa gitmiyor, bir türlü gitmiyor, uzun ağıtlar yakıyor, usul ninniler söylüyor ırmak boylarında, uçurum başlarında, korkuyor, korkuyordu; korkuyorlardı. Burası onların de-

ğil, değildi. Geziniyor, yineliyor, söylüyor. Burası onların değildi ırmak boylarında burası geyiklerindi uçurum başlarında. Her akşam karanlık çökerken dönüyordu evine. Herkes Kureyşa'ya yitik gözüyle bakıyordu. O gece de erkenden yatağına yatmış, karabasanlarıyla boğuşmaya başlamıştı.

Bir beyaz örtünün (çarşaftı galiba) altında duruyordu şişe. İlk kan.

Örtüyü çekti kaldırdı. Bir de baktı ki örtünün altında biri duruyor. Mustafa Beydi bu. Kureyşa onu gördü, ürktü ama tanımadı.

"Sen kimsin?" dedi. Mustafa Bey ölüydü daha. Dirilmemişti.

"Ben senin oğlunum," dedi.

"Cenin değilsin ama," dedi.

"Değilim," dedi. "Çünkü hiç olmayacağım."

Kureyşa bunlara bir anlam veremedi, gördüğü düşlerden, karabasanlardan biri sandı.

"Ama sen kocaman bir adamsın. Sakalların bile var."

"Evet var, evet adamım. Ama gene de beni sen doğuracaksın."

Bunları fısıltıyla konuşmuşlardı. Kapı yumruklanıyor. Çarşafın altında konuşmuşlardı. Deliliği ondan sonra dinmişti. Bu yüzü bir yerden anımsayacak. Belleğini zorluyor, bu yüzü tanıyor bir yerden. Kapı yumruklanıyor. Az önce korkuyla uyandığında yatağında gördüğü adam bu. Evet, evet o. Hani yüzünde Hazer Beyi aradığı adam. Unutmuştu onu. Cinler her ikisini de yataktan kovmuşlardı. "Aç Kureyşa aç!" diye dışarıdan bağırıyor kocası. Kapıyı kilitlediğini anımsadı. Hazırlıklar içindeydi. Bağırmayı sürdürüyor kocası. O ise ilk kanın biriktirdiği, beklettiği şişeyi kapmış (oğlu kayboluyor) dibine dek içmişti. ŞİMDİ ÖLÜM ÇIKAGELECEK VE ONU ALIP GÖTÜRECEK SANIYOR. Şişe de, lanet de hepsinden hepsinden kurtulacaklar. Oysa karnını

yumruklayan seslerin bir sanrı olmadığını... OYSA HAMİLE KALDI... ÖLMEYİP HAMİLE KALDI... İLK KAN... Çarşafın çevresinde intikam cinleri hora tepiyorlar. Olacakları anlamış KÖTÜLÜK MELEKLERİ şarkı söylüyorlar. YÜKSEK SESLE ŞARKI SÖYLÜYORLAR. Kureyşa onları susturmaya çalışıyor. Başkalarının yıkımlarıyla, başkalarının yıkımlarında yaşıyorlar. Yeryüzünün ve gökyüzünün en güzel melekleri onlar. Karnındaki gümbürtüler çoğalıyor. Hazer Bey eskisinden daha hızlı yumrukluyor kapıyı. Hayalet olan babası odanın içinde gülümseyerek geziniyor. Dışarıdan bağırıyor Hazer Bey, içeride kötü şeyler olduğunu seziyor. Sürekli yumrukluyor kapıyı. Sürekli yumruklanıyor karnı. Kureyşa birden anladı, ölümcül biçimde anladı, içtiği kandan gebe kalmıştı. Yatağın içinde oğlu duruyor, az önce örtünün altında karşılaştığı oğlu –NE Kİ ÜSTÜNÜ DEĞİŞTİRMİŞ BU KEZ– "Beni bu yatakta doğuracaksın!" diyor. Kayboluyor. KAYBOLUYORLAR...

Hazer Beye kapıyı hayalet olan babası açtı. Babasının hayaletini ilk kez görüyordu. Babasının hayaleti ilk kez görünüyordu gözüne. Kureyşa'nın deliliği dinmişti. İlk kez görünüyordu gözüne; Kureyşa'nın deliliği dindiğinde; ilk kan Mustafa Bey olduğunda. Hamile kalmak... Bir kadın için... Hazer Bey babasıyla yüz yüze gelince delice çığlıklar attı. Bunca yıl ne kadar çığlık biriktirdiyse hepsini attı. İleride oğlu ayakta duruyor. BÖYLE BİR KAPININ ARDINDA DURUYORDU. Onun oğlu olduğunu görür görmez anladı. Ayaktaydı ve otuz yaşındaydı. Oysa Hazer Bey oğlunu görmüyor, belki de hiç göremeyecek ve oğlu o yaşa geldiğinde çoktan ölmüş olacak. Oysa şimdi hayalet olan babasının omuzlarının arkasından görünüyor. Hainçe görünüyor. Babası kenara çekilip, oğluna yol verdi. Oğlu, oğluna gitti. Kureyşa elinde ilk kanın boş şişesini tutuyor. Dağılan, parçalanan bütün parçalarını bir araya toplamış, kendini yeniden bütünlemiş, söyleyeceği şeyleri, vereceği karşılıkları hazırlamış, kocasını (oğlunu) bekliyor. Yüzündeki anlatım değişmiş, bakışları dolmuş, gövdesi dikleşmişti.

Az önce, ilk kanın şişesini elinde tutuyor:

"Dayanacak gücüm kalmadı artık... Daha kaç gece dinleyeceğim bu ulumayı, bu ağlamayı... Çocuksuz kasıklarım geri teper durur içimdeki sancıyı, ağrıyı... Ey Hazer Bey! Ey Hazer Bey! (Hazer Bey kapıyı yumrukluyor) Oğulsuz karısına gayrı yüzdöken Hazer Bey! İşte ilk kanın, işte ikinci kurbanın! Toprağın zehri bu kez nikâhlının karnını sulayacak... Bu zehir beni ve döltutmaz rahmimi de alacak toprağın bağrına..."

Şişeyi tepesine diker, içer, devrilir. Sonra uğunmaya başlar. YEDİ CİN eskisinden daha hızlı dönerler çevresinde. Kureyşa'nın karnı hızla şişer, büyür. Hamile olduğunu anlar. Oyunun başından beri şişenin üzerine vuran ışık, Kureyşa'nın karnında toplanmıştır.

Hazer – Sen kimsin?

Mustafa – Ben senin oğlunum.

Hazer – Kaç yaşındasın?

Mustafa – Otuz.

Hazer – Ben kaç yaşındayım?

Mustafa – Sen ölüsün.

Hazer – Peki, seni nasıl görüyorum?

Mustafa – Daha ben doğmadığım için.

Hazer – Ne zaman doğacaksın?

Mustafa – Yakında, çok yakında.

HAYALET KAYBOLMUŞTU BABA İLE OĞUL KONUŞTUKLARINDA.

Kureyşa'nın elindeki boş şişeyi gördü Hazer Bey.

"Ne yaptın ilk kanı? ne yaptın? nerde?" dedi.

"İçtim," demedi Kureyşa. Diyemedi. Çünkü hamile kaldığı andan itibaren düşleri, karabasanları geri geri çekiliyor, kıyılarını terk eden bir deniz gibi... Yaşamaya karar vermişti artık.

"Ben," dedi. "Ben efsun yaptım onunla."

"Efsun mu?"

"Evet efsun."

Hazer Bey durdu, oğluna baktı, karısına baktı. Oğlunu karısından, karısını oğlundan çıkardı.

"Evet ya efsun ve akşamına gebe kaldım. İstersen bak karnıma, nasıl da hızlı büyüyor, görmüyor musun?"

Hazer Beyin elinin altındaki karın hızla büyüyor, şişiyordu. Kureyşa "Doğumum yakındır," dedi. Akşama sabaha kalmaz doğururum."

"Peki doğru mu söylüyor bu?" dedi.

Başını salladı Kureyşa. "Evet, o senin oğlundur," dedi.

Ve sonra ANA, BABA, OĞUL HEP BİRLİKTE YATAĞA YATARLAR.

Mustafa ortalarına yatar.

YEDİ CİN yatağın çevresini sarar.

Oyun arabalarının bez perdesi yavaş yavaş... Birbirlerine dokunmaktan alabildiğine... kapanır... ürküyorlardır... ana ile baba, oğullarını usulca... taşlığın ve meydanın çevresindeki kalabalık... öptüler... basamaklardaki dizi dizi insanlar... ışık söndü... alkış tutarlar...

Şişe bomboştu... Ve Kureyşa soğukkanlılığını, sağduyusunu geri kazanmıştı. Hazer Bey şişenin içindekini sorduğunda yalan söyledi. Artık doğruyu söyleyemeyecek kadar olgunlaşmış ve iyileşmişti. Hamile kalmıştı. Dünyayla ilgili hesapları vardı. Hamileliğinin gizini anlamıştı; ölüme yakınken, ölüme gitmek üzere çıktığı yol, onu yaşama çıkarmıştı. Analığı deliliğini dindiriyor... Susması, artık ölene dek susması gerekiyor EFSUNCU KADINLAR MUSTAFA BEYE EFSUN YAPMAYA GELDİKLERİNDE KONUŞABİLSEYDİ, OLAN BİTENİ ANLATMA YÜREKLİLİĞİNİ GÖSTEREBİLSEYDİ BELKİ... Susması artık susması... Mucize gerçekleşmişti işte. Mucize başlayınca, gerçek de başlar. "İlk kanla efsun yaptım, hamile kaldım," dedi. Hazer Bey duyduklarına inanamadı. Çünkü gördüklerine de inanamıyordu. Hazer Bey oğluna baktı, İLK KANDAN, NE YAPACAĞINI BİLEMEDİĞİ ŞİŞE-

DEN KURTULMUŞ, bir hayalet olarak baktı, HEM DE BİR EVLAT SAHİBİ OLMUŞTU. O an donmuş, aradan otuz bir yıl geçmişti. (PEKİ ŞU AN KİMİN BELLEĞİYDİ?) Sonra hep birlikte ana, baba, oğul yatağa yatmışlar, üçü de birbirlerine dokunmamaya özen göstermişlerdi. HERKESİN ÖTEKİNDEN SAKLADIĞI BİR GİZİ VARDI. Birbirlerinin büyüsünden korkuyorlardı. Bembeyaz bir çarşaf serilmişti üzerlerine. İntikam Cinleri çevrelerini sardı, onlar hiçbirini göremediler.

Oyunculardan biri perdesi kapanan arabanın önündeki kırık şişenin camlarıyla, bir avuç toprağı süpürdü, öbür arabanın arkasına geçti.

İşte böyle doğmuştu Mustafa Bey.

Babasının bir şişe kan, bir lanet olduğunu kimse bilmiyordu. Babası bile bilmiyordu. İlk kanın çocuğuydu o. Bir daha toprağa gömülmeyecekti, gömülemeyecekti. Bu yüzden babalarının başını kestiklerinde Kasım ile Nâsır bilmiyorlardı babalarının bir kesikbaş olarak, bir gümüş tepside sonsuza dek yaşayacağını...

Doğumundan habersizdi Mustafa Bey. Bu geceyi de ansımıyordu. Arkasında taşıdığı öyküyü de bilmiyordu. BİR KURBAN KANIYDI VE SÜREKLİ KAN ÇEKİYORDU. Geyiklerin laneti başlamıştı işte. Kureyşa'nın sarnıları, kasrın yükselen duvarları, geyik ulumalarını örtmüş, ama kasrın içine sızan akan kanını durduramamıştı. SÜREKLİ KASRIN İÇİNE DOĞRU, İÇİNDE AKIYORDU. KESİKBAŞI BESLİYORDU. MİMARININ KESİLEN KOLLARINI BESLİYORDU. LANETİ, ÖFKEYİ, KİNİ BESLİYORDU. BAŞKA TÜRLÜ NASIL KALIRDI AYAKTA İKTİDAR? Aradan yıllar geçti. Hep geçecekti.

Oyuncular oyunlarına ara verdiler. Ertesi gün sürdüreceklerdi. Avluda yakılan ateşler çoğalmış, gece inmiş, gökyüzünü yıldız basmıştı.

Bir çağın ortasındaydılar şimdi.

Ortaçağdaydılar.

İnsanlar töre dediklerinin, töre adını verdiklerinin, o siyah yazgının kölesi oluyorlar. Biraz da gönüllü bir kölelik bu... Kıyımlar, ölümler, acılar getiriyor onlara bu... Onların da buna ihtiyaçları var... oluyor... Ya da ihtiyaç haline getiriliyor... ihtiyacımızdır sandığımız birçok şey böyledir, İHTİYAÇ haline getirilmiştir. Dolayısıyla onlarsız (bunlarsız) edemiyorlar.

Az sonra oyun arabaları içindekilerle birlikte gecenin sessizliği ve yalnızlığıyla baş başa kaldı. Meydan boşalmış, herkes

evine çekilmişti.

Kureyşa'nın usu yerine geldi. Düşleri, karabasanları bitmişti. Kendine güven duyuyordu. Atakadınlığa hazırdı artık. Hazer Beyin hayalet olan babası da bir daha geri gelmedi. Hayalet gömleğini belki de Mustafa Beye giydirmişti. Oysa sandı ki ölecek Hazer, sandı ki ölüp gidecek babasıyla birlikte, hayalet olan babasıyla birlikte, o kapının ağzında. Oysa Kureyşa hemen her gün o hayaletle birlikteydi ve hiç ölmemişti. Şimdi ölecekti. Bunların hiçbiri olmamıştı. Hayalet yitmiş, Mustafa Bey doğmuştu.

Hazer Beyin oğlu Mustafa on beşine vardığında geyik avına gitti. Av öncesi tıraş oldu. (Berberin gelişi buraya rastlar.) Tıraş öncesi büyük, çok büyük bir şenlik kuruldu.

EFSUNCULARIN GELİŞİ BURAYA RASTLAR. ŞENLİĞİ YENİDEN YANSILAYARAK BÜYÜ YAPTIKLARI ZAMANKİ

B U R A Y A . . .

İlk tıraşını oldu.

Boynuna bağlanan beyaz örtüyü daha sonra Efsuncular büyü yaparlarken geyiğin başına bağlayacaklardı. Ve avda rastgeldiği geyiğe sevdalandı. Öyle ki günlerce geyiğin gözlerine, gözlerinin içine baktı uzun uzun...

OYUN ARABALARININ OLDUĞU ALANIN DÖRT BİR YANINA ETEKLERİ YERE DEĞMEYEN BİR BEYAZ PERDE GERİLDİ İKİNCİ GÜN. CÜMLE SEYİRCİLER VE OYUNCULAR ORTAYA ALINDI. PERDENİN ARDI ORMAN OLDU...

Bir yükselti üzerinde Mustafa Beyin on beş yaşı ile sevdalandığı geyik duruyor ve perdede iki gölge olarak beliriyorlar. Perdenin altında geyiğin bedeni bir kadın bedeni olarak ortaya çıkarken, Mustafa'nın bedeni de bir geyik bedeni olarak görünüyor. Perdenin eteği bedenlerine tam ortasından bir çizgi çekerek, bedenlerini ikiye bölüyor. Az sonra alanı ince bir duman, bir tütsü kaplıyor. İlkin İNTİKAM CİNLERİ çıkıyor ortaya. Bunlar oyuncu değil, gerçek cinler. Oynamaya gelmişler.

BİRİNCİ CİN: Yemiyor
İKİNCİ CİN: İçmiyor
ÜÇÜNCÜ CİN: Konuşmuyor
HEPSİ BİRDEN: Yemiyor, içmiyor, konuşmuyor
DÖRDÜNCÜ CİN: Geçmiş geyiğin karşısına öylece bakıyor
BEŞİNCİ CİN: Kaç zamandır böyle bu
ALTINCI CİN: Kaç zamandır kara bir tül inmiş herkesin üzerine
YEDİNCİ CİN: Lanettir bu, Geyiklerin laneti
HEPSİ BİRDEN: Lanettir bu, Geyiklerin laneti

BİRİNCİ CİN: Hacılar
İKİNCİ CİN: Hocalar
ÜÇÜNCÜ CİN: Efsuncular
HEPSİ BİRDEN: Kâr etmedi
DÖRDÜNCÜ CİN: Onca büyü çözüldü
BEŞİNCİ CİN: Onca muska yazıldı
ALTINCI CİN: Onca dua okundu
HEPSİ BİRDEN: Kâr etmedi
YEDİNCİ CİN: Geçmiş geyiğin karşısına öylece bakıyor, söylemeye dil varmıyor ama herkes biliyor ki,
HEPSİ BİRDEN: Sevdadır bu, başka bir şey değil.

CİNLER KAYBOLURLAR...

Az sonra Kureyşa ile Hazer Bey giriyorlar. Gençleşmişler. Ve oğulları için ne yapılması gerektiğini konuşuyorlar.

Kırk bir Efsuncu Kadın cümle dağı taşı kaynattı kaynar kazanlarda, tunç havanlarda otlar dövdüler, uğurlu uğursuz hayvanların kemiklerini ezdiler. Ne yaptılarsa bütün efsunlar Mustafa'nın kilidinden geri dönüyor. Günler geçiyor.

Yemiyor, içmiyor, konuşmuyor...

Sonra dediler ki: Bir efsun yapalım, öyle bir efsun ki, bütün avı bir kez daha yansılasın. Öyle ki, ya canını alacağız bu geyiğin, –Kİ BU OĞLUNUZUN DA CANINI ALMAK DEMEKTİR BİR BAKIMA, GEYİK İZİYLE MECNUN OLACAK DEMEKTİR– Ya da bir

kadına dönüştüreceğiz onu, ceylan gibi bir kadına... Öyle bir efsun ki, bütün avı bir kez daha yansılasın; oyun gerçek; büyü hayat; geyik kadın olsun...

Bütün avı, avın cümle şenliklerini, törenlerini yeniden, yeniden yansıladılar (HEM EFSUNCULAR, HEM OYUNCULAR). Gerçeği yeniden büyülemek için, tam da Mustafa Beyin geyikle ilk karşılaştıkları yere (İKİ AYRI ZAMAN DİLİMİNDE) geldiklerinde (HEM EFSUNCULAR, HEM OYUNCULAR) üzerlerine bir örtü atıp (Kureyşa, oğluyla konuşmuş, fısıldaşarak konuşmuş, sonra da Mustafa Beyin ilk tıraşında boynuna bağlanmıştı.)

Geyikliğinden geriye bir tek gözleri kalacak. KALDI. Bir tek gözleri, sevdalandıran, ağulandıran, insanın aklını ve dilini kilitleyen gözleri. KALDI.

Dedikleri gibi oldu. Her kayasında bir geyiğin sektiği Cudi dağlarından indirmeydi Cudana. Mustafa Beyin kilidi çözüldü, Cudana'yla evlendi. KAN ÇEKMİŞTİ. CUDANA GEÇMİŞİNİ, ORMANDAKİ GÜNLERİNİ, GEYİK OLDUĞU ZAMANLARI ANIMSAMIYORDU. YOKSA YAŞAYAMAZDI. KİMSE BU KADAR İKİ HAYAT BİRDEN YAŞAYAMAZDI. BELLEKSİZ VE ANISIZDI. Öyle ki bir zaman geçtikten sonra Cudana da oğulsuz bıraktı Mustafa'yı. Bir zaman sonra yüzünü dökmeye başladı Mustafa Bey de. GERÇEKTE KENDİLERİ KENDİLERİNİ DOĞURMAK İSTİYORLARDI.

Yıkık bir surdibi aydınlandığında, bembeyaz giysileri içerisinde ak saçlı, ak sakallı ÖLMÜŞ VE ÇOK YAŞLANMIŞ Berberi gördük. Gençliği alanın ortasında Mustafa Beyin on beş yaşını tıraş ediyordu. Berber bize şunları dedi:

"O zamanlar Beyin berberiydim. Mustafa Beyin ilk tıraşı benim elimden çıkmadır. Hazer Beyin damat tıraşını, Mustafa Beyin hem ilk tıraşını, hem damatlık tıraşını, Kasım ile Nâsır Beylerin ilk tıraşlarını, gene Kasım ile Nâsır Beylerin damatlık tıraşlarını ben yaptım. Bakır Beyin ilk tıraşı da benim elimden

çıkmadır. Sidar Beye yetişemedim. Sidar Beyin ilk tıraş zamanı geldiğinde ben öleli üç yıl olmuştu. Belleğim bir kum fırtınasına uğradı, ama Mustafa Beyin ilk tıraşı dün gibi aklımdadır. Bütün geçmiş dün gibi aklımdadır. Gençliğim! Gençliğim! Nerdesin?"

Alandaki berberin gençliği aydınlandı. Oyuncular, ellerine yeşil dallar tutuşturmuşlar, perdenin ardında gür bir orman oluyorlar. Efsuncuların yaptıkları efsunlarla bir geyikten nasıl bir kadın yarattıklarının büyüsünü yansılayacaklar. Efsuncular da Mustafa Beyin gittiği avı berberden dinleyerek yansılamışlardı. Gerçek üç kez gömlek değiştirince başka bir şey oluyor. Olmuştu.

Gene gidip efsunculara danıştılar. Kırk birinci Efsuncu kalaylı bakır tasında su fallarına baktı. Hepsi de başlarını iki yana salladılar. Yüzleri umutsuz ve bomboştu.

"Ne de olsa kadın değil," dediler. "Gerçek kadın. Onu bir efsundan yarattık."

Cudana uzun uzun ve ısrarla baktı onlara.

Hep birlikte baktılar.

"Geyikten dönmedir, efsunla, büyüyle kadın yapılmıştır, bir masaldan, bir efsaneden kaçırılmıştır. Gözleri geyiktir. Gözleri geyikliğinden kalmadır. Geyikliğini bedeninin bir yerinde taşıdığı sürece kadın olamayacaktır."

"Hiç mümkünü yok mudur?" dediler. Mümkününü araştırdılar.

Kırk birinci Efsuncu dedi:

"Geyikliğinden, yani gözlerinden bütün bütüne vazgeçeceksin. O iki gözden, iki oğul vereceksin Mustafa Beye ve ömrünün geri kalanını kör bir kadın olarak geçireceksin..."

Cudana oklanmış gibi durdu.

"Eğer razı gelirsen, hemen başlarız efsuna," dediler.

Cudana: "Hele bir düşüneyim," dedi. Baktı, durdu, düşündü.

Gördü ki Mustafa Bey gün günden kendisinden soğuyor ve bir zaman sonra belki de büsbütün susacak, üstüne kuma alacak, ya de nefret edecek kendisinden.

O gece ve ondan sonraki geceler uzun uzun, usul usul düşündü. Gözleri belleğiydi. Çocukluğuydu. Oysa Mustafa Beyi seviyor, onun yüzünü güldürmeyi istiyordu. Bunun üzerine sevdasının baskın çıktığına hükmedip, Efsuncuya gitti "HE" dedi.

Oyunun burasında Mustafa Bey ile geyiği gölgeleyen etekleri yere değmeyen perde iki yana doğru bir kanat gibi açılarak genişledi, bütün alanı çevreleyerek herkesi kucağına aldı. BÜTÜN OYUNCULAR VE SEYİRCİLER ALANIN ORTASINDAYDILAR. Perdenin ardı ormandı, ağaçlar, dallar gölgelendiriyordu perdeyi. Av şenliklerinin yeniden yansılanmasına başlanmıştı.

ALANIN KIYISINDA KİMLER VARDI?

PERDENİN ÇİZDİĞİ DAİRENİN KIYISINDA KİMLER?

Hazer Bey ile Kureyşa'nın uyandıkları YATAKTA onların gördüğü düşü düşünde görerek uyanan CUDANA ile MUSTAFA Beyleri aynı oyuncular oynamış, ve seyredenler kişileri karıştırmıştı.

OYUN VE YAZGI KAFALARINDA YENİ BİÇİMLENMEYE BAŞLAMIŞTI.

İlk efsundan sonra hamile kaldı Kasım ile Nâsır Beylere. Ve onları doğururken iki gözü de kör oldu. İki gözünden iki oğul doğurdu Mustafa Beye. Dünyayı kendi adına gözetliyorlardı.

Başefsuncu efsunu, efsun oyunlarını bitirdiğinde:

"Bir tek gözleri artakaldı eski geyik suretinden... Bundan böyle bir kadın suretinde yaşayacak, Mustafa Beyin sevdası artık mümkünlüdür" dediğinde, Kureyşa:

"Ey ulu tanrım! bütün kasrı geyik soyu basacak yakında! Bunu bir tek sen biliyorsun, bir de şu ağulu yüreğim," demişti. Ve artık konuşamazdı, hiçbir şeyi söyleyemezdi.

Lakin Mustafa Bey, karısının sonrasını unuttu.

"Ben ki senin o ceylan gözlerini sevmiştim, onlardan geriye ne kaldı?" dedi ve kıblesini oğullarından yana döndürerek, onla-

rı sevmeye başladı. Cudana kıskançlık ve öfkeden delirmeye, kudurmaya başladı. Ardı ardına nöbetler tutuyordu onu, kin ve kan kusuyordu, bayılıyor, titriyor, sanrılar görüyordu. Artık bir kenara itilmiş ve unutulmuştu. Mustafa Bey bu kez de oğullarına sevdalanmıştı. DOĞURAMAMAYA SEVDALANMIŞTI. Yeniden efsunculara koştu Cudana. "Durumum budur. Şimdi ne yapayım?" dedi.

Bu sırada perde yeniden daralmaya başladı; yalnızca yükseltinin önünde birikti perde. Arkada Mustafa Bey ve iki oğlu birer gölge olarak beliriyorlardı.

"İki oğlunu da kurban edeceksin," dediler.

Cudana sarsıldı.

Oklanmış gibiydi.

"O zaman gözlerin yeniden açılır, yeniden ışığa kavuşursun."

Uzun sancılar, ağrılar, ikili duyguların iğneli beşiği yeniden başlamıştı. Yeniden ırmak boyları, uçurum başları. Yankılı sesler duyuyordu. Kureyşa'nın duyduklarını duyuyordu. Düşte miydi? gerçekte mi? Günlerce gitti, geldi, gitti, geldi, gitti, geldi. İki kez kalkıştı oğullarını kurban etmeye. İkisinde de caydı. Sanki yeniden Kureyşa oldu, yeniden Cudana. Mustafa gün günden anasına benzetti onu. Kendi doğmadan önceki anasına. Bu da Mustafa'yı korkutuyordu. Bir anısı vardı, gizli, tehditkâr bir anısı ve onu bir türlü anımsayamıyordu.

İbrani mimar kesilen kollarını temeline gömmüş kasrın.

Ormana kaçmış, günlerce aç kalmış, sonra bir gün, bir geyik emzirmiş onu. GÜNLERCE O EMZİRMİŞ, BESLEMİŞ. Sonra evlenmiş o geyikle, yarısı geyik, yarısı insan yavruları olmuş, kasrın içine sızan geyiklerin hepsi de o mimarın çocuklarıymış. BİR RİVAYET BÖYLE DER.

Bir gün vazgeçti Cudana. İçindeki çalkantılar dinsin istedi. Bir büyük "âh" etti Mustafa'ya. Dedi: "Dilerim oğullarının elinden olur ölümün, sevdanın elinden olur, sevdalandığın oğullarının elleri kıyar canına!" Bunun üzerine âhı tutsun diye adaklar

adadı, yatırlara yüz sürdü.

Ve sonra bir gün Mustafa Beyin kesikbaşıyla geldiler kasra Kasım ile Nâsır... çıktıkları av şenliğinde İNTİKAM CİNLERİ, onları şaşırtmış, bir geyik suretinde göstermiş babalarını, geyik vuruyoruz diye babalarını vurmuşlar. Ormana o mavi tül inmiş, dallar birbirine dolaşarak, gerçeğe ağ germiş. KASIM İLE NÂSIR düşmüşler...

OYUN ARABALARINDAN İNEN YEDİ CİN, GEYİK SURETİNİN TASVİR EDİLDİĞİ PERDEYİ MUSTAFA BEYİN ÖNÜNE GERDİLER. HİÇBİR YERE KAÇAMIYOR, SURETİNİ OĞULLARINA GÖSTEREMİYORDU. PERDENİN ARDINDAN BAĞIRIYOR. AMA ÇOCUKLARI PERDENİN ÜZERİNDEKİ TASVİR GEYİĞİ GÖRÜYORLARDI. BUNUN BİR LANET, BİR ORMAN BÜYÜSÜ OLDUĞUNA HÜKMEDİP BABALARINI OKLADILAR.

Oğullarından çok korktu Cudana. Bir zamanlar onları öldürmek istemiş olduğunu sezmelerinden, [illegible]miş olmalarından çok korktu. Onlara her zamankinden daha iyi, çok daha iyi davrandı. Oğullarının iki kanlı katil olduklarını düşünüyordu. Çocukluklarından beri kanı, kan dökmeyi, şiddeti, zulmü seviyorlardı. SEVMİŞLERDİ. Geleceklerini görmemek olanaksızdı. Cudana onlara çok iyi davrandıkça büsbütün öfkeleniyorlardı. OYUNCULAR BEZİ TOPLADILAR. ALTINDAN MUSTAFA BEY ÇIKTI.

Bütün kasrın ahalisine kan kusturmuştu bu ikizler; yürümeye, konuşmaya başladıkları günden bu yana eksiksiz her gün bir olay çıkarmış, kırmış dökmüş, çevreye zarar vermiş, can yakmışlardı.

Geyiğin başını keserken ellerine babalarının başı gelmişti.

Günün birinde Sûveyda diye bir kız aldı Kasım. İkizlerin yolları ayrılmıştı. Bir yıl sonra bir oğlu oldu. Oğul oldu. Oğul sahibi olmak yumuşatmıştı onu, gözlerindeki çelik yumuşamıştı. Zahmetsiz, törensiz, efsunsuz bir oğuldu Bakır.

Sahraya gitti Kasım, kavmi için gitti ve yedi yıl dönmedi.

Dediler: Bir yıla kalmaz döner,

Dediler: Üç yıla kalmaz döner,

Dediler: Beş yıla kalmaz döner,
Dediler: Yedi yıla kalmaz döner,
Dönmedi.
Sidar'ın sünnet düğününde geri dönmüştü.

Meydana toplanmış OYUN ARABALARI, kendi kavminin hikâyesini canlandırıyorlardı. Onlardan yokluğunda olan biteni öğrendi. Geleceği seyretti. Ne kadarı gerçekti bunların, bilmiyordu.

Bundan sonrası için rivayetler muhteliftir.

Bunlardan ilki şöyle tamamlanır:

Düğünden sonra çıkmış anasının huzuruna. Atakadın on beş yıl önce sahraya giden oğlunu karşısında görünce çılgına dönmüş, korkmuş. Sûveyda delirmiş, iki kardeş, iki koca arasında kalmış...

Bunun üzerine kavmin ulusları toplanarak bir karara varmışlar:

Hak dairesi çizildi. Hak dairesi içinde ölen ölecek, kalan Sûveyda'nın kocası, kavmin başı olacaktı. Her ikisinin de ellerine keskin kamalar verildi. Yüzlerini bir peçeyle örttüler, yeşil bir cüppeye, bembeyaz bir mintana, kızıl bir kuşağa büründüler.

Bakır ile Sidar dairenin kıyısında durdular. Babaları, amcalarıyla kamalaşacak ve annelerini paylaşacaklardı. Her iki oğul da, aynı analı her iki oğul da babalarının yanında saf tuttular. Kendilerinden önce ölmüş olanların hayaletleri de dairenin başucundaydı, bunları yansılayan oyuncular da... Bir zaman sonra kamalaşmaları hızlanıp, boğuşmaları arttığında, seyredenler kanın ve hakkın sarhoşluğuna kaptırdılar kendilerini. KANIN VE HAKKIN SARHOŞLUĞUNA, YANİ BÜTÜN MASALLARIN, BÜTÜN OYUNLARIN...

Biri yere yığıldı...

Ayakta duruyordu öteki...

Dairenin dışına çıkınca her şeyi unutacak, bütün suçluluğundan arınacaktı. Bu yüzden bir an önce ölünün kaldırılmasını, dairenin silinmesini, bu oyunun bitmesini istiyordu.

Yaşlılar, yargıcılar, ata kişiler, ulular ayağa kalktılar, HAK DAİRESİNİN dağıttığı hakkın kimden yana olduğunu anlamak için ölünün yüzündeki peçeye davrandılar, davrandıklarında Cudana ayağa fırladı:

"Açmayın yüzünü," dedi "Açmayın yüzünü, ölen Kasım'dır; sağ gözüm açıldı."

Nasıl olsa dönendi giden. Nâsır ile Sûveyda kaldıkları yerden sürdürecekler. Sidar için de bir şey değişmeyecek, belki de yalnızca bir sünnet şenliği olarak anacak bugünü. Bir tek Bakır çıkacak en büyük, en onulmaz yarayla. Kardeşinin sünneti, ikinci sünneti olacak. Nitekim yıllar geçip de Bakır ile Sidar cenge tutuştuklarında...

"Beyim, buradan çıkalım," dedi Uzatmalı Çavuş. "Bu yıkıntıdan çıkalım, her an yıkılabilir."

"Peki," dedi gazeteci. Gördüğü levhayı aldı yanına.

Cudana üzüntüsünden deliye dönmüş, sorusuna yıllardır alamadığı karşılığın karanlık göz oyuklarında saklı olduğunu anlamak çok sarsmış onu. Meğerse Kasım'ın ölmemiş olmasının en büyük kanıtı körlüğüymüş, körlüğünün sürmesiymiş.

Rivayetlerden biridir bu. Belki de en yaygın olanıdır. Çok anlatılanıdır. Oysa oyuncuların oyun arabalarında oynadıkları oyunda ölen Kasım değil, Nâsır'dır. Nedenini de Nâsır'a sevdalı bir kıza bağlarlar...

Bu kız ki adsız bir oyuncudur.

Oyundaki sözlerinin sayısı da üçü beşi geçmez. Ne var ki, Kasım, Sûveyda ile evlendikten sonra, Nâsır'la evleneceğini umarken, Kasım sahraya gitmiş, dönene dek beklemişler, dönmeyince de Sûveyda'yla evlenmek Nâsır'a düşmüş. Bu adsız kadın umutlarını kilitleyip kendine, zehriyle beklemeye, birikmeye başlamış. Kendi kendini ağulamış. Kasım'ın döndüğü gün, hak dairesi çizildiğinde, hileli kama vermiş Nâsır'a. Buna sebeptir ki ölen Kasım değil, Nâsır'mış.

Bir üçüncü ve en az söylenen çeşitlemesi de Kasım'ın döndüğünü hiç kimseye söylemeden yeniden çekip gitmesidir. Artık çok hüzünlü ve yalnızmış. Hiçbir gerçeği/ni kimseye anlatacak hali yokmuş. Dinlenmek ve uyumak istiyormuş. Çok adam öldürmüş. Yorgunmuş. Çok yer görmüş, çok yaşamış. Kasım'ın yeniden kasra döndüğünü anlayan tek insan Cudana'ymış. Açılan tek gözünün mealini buna yormuş. Her yerde Kasım'ı aratmışsa da bulduramamış. Burçlara dek çıkıp ovaya baktığında, atının sırtında uzaklaşan Kasım'ı görmüş. YA DA ÖYLE SANMIŞ. Ardından seslenmiş, duyuramamış. Ardına dönüp meydana bakmış ki, oyuncular ortada hak dairesi çizmiş Kasım'ın döndükten sonrasını oynuyorlar... Bunun gerçekten bir oyun mu? yoksa bir sanrı mı? yoksa gerçeğin kendisi mi olduğunu anlayamamış. Gözünün ansızın neden açıldığını anlayamadığı gibi...

"İnsanlığın tarihi biraz da düşmanlık tarihi galiba," diye düşünüyor genç gazeteci. "Hep bizler ve ötekiler var. Hep bir 'İLE' ikilisi var. Düşmanlıkların temelinde ise insanın bir türlü kendi olamayışının sancısı yatıyor... Kendi olamayan insan her şey oluyor, olabiliyor..."

BELKİ KERBELÂ'DA SU OLSAYDI SUÇLULUKLARINDAN ARINABİLECEKLERDİ.

Eskilerden kalma bir alışkanlık, bir töreydi. Düğünlerde, sünnetlerde oynanırdı. Kendilerini canlandırırlardı.

Hazreti Muhammed bir gün torunlarını severken (Hasan ile Hüseyin'i) Cebrail Aleyhisselâm görünmüş. Demiş ki: Onları çok mu seversin ya Resulullah? (Çok severmiş) Bunun üzerine demiş ki: Onlar şehit düşecek (ve bir avuç toprak vermiş) Bu toprak, torunlarının şehit düşeceği Kerbelâ'nın toprağıdır. Onlar şehit düştüğü gün, bu toprak (toprağı bir cam kâseye koymuşlar)

kan kesecek (şehit düştükleri gün, cam kâsedeki toprak kan kesmiş) Kasım öldükten sonra akan kanını (Oyuncular Nâsır'ın) bir şişeye toplamışlar. Oyuncular o şişenin üzerine ışık tutmuşlar, oyun biterken, ertesi gün Bakır ile Sidar'ın cengi anlatılacakmış. Sidar yedisinde –daha sünnetlik–, Bakır ise on beşinde ilk avına gidecek... "Nasıl olsun sizin anlatılacak cenginiz?" demişler. Düşmanlığın ŞARTLARINI sormuşlar. Adlarına tutuşulan cenklerde hiç kimse kendisi kalmıyor. ADLARINA TUTUŞULAN CENKLERDE HİÇ KİMSE KENDİSİ KALMIYOR. İsa yaşasaydı Haçlı Seferlerine çıkar mıydı? Muaviye ile Ali'nin paylaşamadıkları neydi? Ve daha birçok soru... HAYATLARINI BÂTIL İTİKAT GİBİ YAŞIYORLAR...

Bindokuzyüzyetmişsekiz yılının Aralık ayında Maraş'a gelen genç bir gazeteciydi. Bir Hazreti Ali levhasıydı gördüğü. Ve sonra yıkık bir kahvenin kalıntısında bulunan bir levhanın öyküsüyle başlayan bu uzun sayıklamayı dinledi. Yaşadığı çağa, günlere, olaylara bağlamak istedi. "Uğraşma," dedi Anlatan. SON-ANLATICI. "Hikâyenin boşlukları var, soruları var, sen onları doldurmaya bak. Çağını ancak böyle güzelleştirebilirsin. Yoksa bize ne bütün bu olan bitenden?"

Nisan 1980
25 Ekim-12 Aralık 1983

BİNALİ ile TEMİR

1.

Avar, geldi durdu ölünün başında.
"Ben demiştim," dedi. "Ben demiştim. Ama neye yarar? Bu da ölüm pahasına öğrenilen şeylerden biriymiş demek."

2.

İçini yoklayan o ani sevinci, ağaçların gür yaprakları arasından sızarak yüzünü yakalayan bir demet güneş ışığıyla birlikte duydu. (İşte yakalanmıştı) Tam da diz çökmüşken yakalamıştı ışık onu (gafil avlanmıştı), tam da onun başını kendi kucağına almışken. İçine sevinç, yüzüne düşen bir tutam ışıkla birlikte gelmişti. Mevsim geçerken bile ulu ağaçların gür yaprakları, güneş ışınlarının toprağa düşmesine kolay kolay izin vermiyor. Ormanın mevsimi uzun sürüyor; tıpkı dağların eşkıya mevsiminin

uzun sürdüğü gibi. Ormanın en sık, en gür alanlarından biriydi burası; ağaçların birbirini sonsuza dek kucakladığı, dağın, doruğuna geçit vermeyen yerlerinden biri. İz sürmesi de, iz bulması da zordur burada. Ormanın dilini bilmeyen, yolunu da, kendini de kolay kolay bulamaz.

Temir onu bulduğunda yaralıydı.

Ormanın koynunda (devrilmiş, upuzun) yatıyordu.

İşte yakalanmıştı. İkisi de aynı anda yakalamışlardı onu. Yeni kabarmış bir toprak gibiydi yüreği.

Temir, nedenini anlayamadığı bir şeyden ötürü uzun uzun gülümsedi.

Gözlerinden ince uçlu vahşi bir parıltı geçti.

Ve o şahin.

Tepelere doğru ormanı soyunuyor dağ, alıcı kuşların güneşle bilenmiş keskin kayalıkları başlıyor; sonsuz yurtları. Orada güneşle oynanmaz. Hiçbir oyuna izin tanımaz uçurum yüklü doruklar vardır orada. Güneş, ölüm gibi yakalar insanı.

Kör güneşin ebesi olursun.

Orada ölüm bir kamaşmadır.

Eğimli, dökümlü çıplak tepeler, ilkin bodur ağaçlara, makilere, kırçıl fundalıklara, sonra heryerdeliklerinden ötürü tanınmış alçakgönüllü ağaçlara, sonra da ulu, görkemli ağaçlara, gür yapraklara bırakır yerini. Dağ, görkemine ormanın gizini katarak büyür, saklanır. Sonra o giz, ormanın koyulttuğu o giz; dağın doruğuna bir hançer gibi saplanmış çıplak ve keskin kayalıklarla son bulur. Ölüm kadar çıplak ve sakin kayalıklarla. Güneş hançerin doğusundan doğar, batısından batar. Çöl saatinde her vakte kum yazan bir hançer uçlu ölümdür ova. Dağın eteklerin-

den başlar, uzar, sonsuza dek uzar gider. Issızlığında irili ufaklı köyler, küçük obalar, birbirine ulanmayan yollar barındırır. Her yana sinmiş bozkır sessizliğiyle ölüm memleketinin sınır komşusudur sanki. İklimi, ormanın iklimine benzemez.

Yağmurlar yeni başlamıştı.

Ansızın bastırıyor. Hiç beklenmezken (bütün izleri silerek) toprağı delik deşik edip kabartıyor, dalları silkeliyor, bütün yeşilleri ıslaklığıyla parlatıyor, sonra da yerini parlak, gürbüz bir güneşe, kızgın bir öğle üzerine, ya da hüzünlü bir akşam üzerine (mor, efkâr ve tül) bırakıyor.

Bir günde birkaç mevsimi birden yaşıyor dağ.

Bir günde birkaç mevsimi birden yaşıyor orman.

Bir günde birkaç mevsimi birden yaşıyor insan.

Bu mevsimde, yani mevsim geçerken, yani mevsimlerin birbirinin içinden geçtiği bu mevsimde, birbirinin içinden geçip çoğalırken mevsimler,

yani mevsimlerin geçme zamanında,

Dağ da, orman da, insan da...

Toprağın kabarmış göğsü, yağmurun el yazısıyla okunmaz olmuş, izler birbirine dolanmıştır. Bu yüzden mevsim geçerken en zorlu avlar yaşanır. Avcıların gerilmiş yüreklerindeki bilinmezin, tanımadığının izini sürmenin o zehirli keyfini, düşmanlık duygusunun o gizli şehvetini çoğaltır durur.

Yağmurlar yeni başlamıştı.

Oysa yağmur ve güneş her şeye yeniden başlar. Yağmurun da, güneşin de buna gücü vardır.

Yaralıydı belli. Belki de ölecekti. (Gözünü hiç açmadan, açamadan, hiç konuşmadan, derdini anlatmadan, anlatamadan. Çok mu kan kaybetmişti? Adını bile söylemeden. Kendini vuranı ele vermeden, veremeden. Son sözünü, son isteğini kimselere diyemeden. Çok mu kan kaybetmişti?) Niyeydi peki? niyeydi

onu bulduğunda, yüreğinin sahibini bile nedenine uyandırmayan o küçük, o saklı sevinç? Yüreğini yakalayan o gizli aydınlık, yüzünü yakalayan o küçük ışık demeti gibi. İkisi de bir yerlerden süzülerek gelmişler ve ormanın kuytusunda yakalamışlardı onu. İkisi de aynı anda ışıtmışlardı.

Nedenini anlayamadığı bir şeyden ötürü uzun uzun gülümsedi.

İnce uçlu vahşi bir pırıltı geçti gözlerinden, içindeki sevinç bir ürpertiye dönüştü. Tansıklı bir ürpertiye. Her rastlantıyı kutlu bir olay gibi yaşayan destan ikliminin çocuklarından o da. Bu anın büyüsünü sezecek kadar dağlı ve yabanıl. (Yarası bir nabız gibi atıyor. Ormanların gümbürtüsü! Ormanların gümbürtüsü!) Her olayı başka bir olayın muştucusu gibi düşünerek yaşayan küçük soluklu hayatlardan birine sahipti. Dağ yalnızlığının getirdiği görkemli hüznü, yabanıl çocukluğuyla ormanların gümbürtüsüne çok yakışıyor. İçindeki şeyin sevinç olduğunu bile uzunca bir süre anlayamadı. Duygularını tanımıyor, duygularının adını bilmiyordu. Öğrenmemişti. Öğretmemişlerdi. Anlayamazdı.

Yüzünün aydınlığında buluşan neydi?

İçinden dışına taşanla, yüzüne vuran?

Sanki bu yeşermekten kararmış ormanda, kendine geçit vermeyen dalların, yaprakların arasından bir eşkıya gibi sızarak tuzağına düşürmüştü güneş onu. Ne zamandır güneşle oynadığı bir oyun, tutuştuğu bir kavildi bu. Bir yalnızlık oyunu: ancak dağda, ormanda oynanır. Güneşe en yakın yerlerde, güneşten saklanmak için... Kim, kimi yenecek? Ormanda belli mi olur kimin, kimi yeneceği? Kim, kimi yenecek? Orman kadar eski, orman kadar karanlık bir sual bu.

"Ben ormana sığınıyorum, sense her yerdesin. Hadi yakala beni!"

Ormanın en kuytu, en gür bölgelerine çekildiğinde başlardı güneşle Temir'in çocukluk çağları... çocukluk cenkleri...

Ağaç gölgelerinden giderek, güneşe hiç yakalanmadan yol alabilirdi Temir.

Yerde bulduğu yaralı, güneşi unutturmuştu ona. Koşmuş, yanına varmış, diz çökmüş ve yakalanmıştı.

Bunu hiç düşünmemişti. Bir şey bulduğu zaman yakalanacağını, kavli kaybedeceğini hiç düşünmemişti.

İnsan yaralı, güneş ölümdü.

Ormansa eski orman. En eski orman.

Şimdi kucağında tanımadığı birinin, üstelik yaralı birinin başı vardı. Koyu, gür saçlarını aralıyor parmak uçlarıyla, ellerinin altından sürüsü, sürüleri geçiyor.

Özenle yarasını sarıyor. Şu anda, yeryüzünde yaşamasını istediği tek şey, şimdi elinin altında olan, kesik kesik soluk alan, adını bilmediği, kendini tanımadığı, ama sanki tüm yazgısı kendine bağlıymış gibi cansız duran şu yaralı adam. Bütün gücüyle ve bütün yüreğiyle onu ölümün elinden söküp almak istiyor. Özenle sarıyor yarasını, en azından şimdilik kanı durduracak. (Çok kan kaybetmiş, bunu biliyor)

Şahin. O şahin. Ansızın o şahin. Hep o şahin.

Uzaklarda bir yerde belli belirsiz bir alıcı kuşun kanat çırpışlarını duyuyor. Daha onu yaralı bulduğu ilk anda o şahini anımsamıştı. Dağların doruklarına ermiş olan kanatların sahibini. Bir ağacın gölgesine düşmüş kesik kesik soluyordu. Uçamıyordu.

Gözkapakları kalktı, ilkin usul usul, ağır ağır kalktı. Yüzünü yakalayan o ışık, başını iyice eğdiği için ötekinin, kucağındakinin yüzüne düştü. Gözbebeklerinin derininde incecik bir ışık dipten yükselirken –suyun yüzüne vurmaya çalışan bir balık gibi– ansızın gene kapandı gözkapakları. Temir'i görmüştü. Onun yaralarını sardığını duymuştu. (Belki de acıdan ayılır gibi ol-

muştu, bu yüzdendi su yüzüne vurmaya çalışan balık) Başı birinin kucağındaydı. Kendini bir insana emanet etmenin huzurunu duyuyordu herhalde. Yakalanmış da olsa ölmemişti. (Onun için hangisi daha iyiydi acaba?) Yakalanmış da olsa ölmemiş olduğunu düşünüyor, bununla avunuyordu belki. Ölüme bu kadar yaklaşmış birinin ne düşündüğünü kim bilebilir?

Bakır çalığı yüzü bir an, çok kısa bir an ışıdı, sanki gülümsemek istiyordu. İstiyordu da tükenmiş gücü, yüzündeki iki çizgiye, gamzelerine bile söz geçiremiyordu. Sonra büsbütün baygın kaldı, kendinden geçti, yüzünden bütün ışıklar silindi. (Su kararddı. Balık dibe döndü)

Temir, çok sonraları onun ölmemesini bunca isteyişinin nedenini anladı. Çok sonraları. Bütün gücüyle iyileştirip, yeniden bütün gücüyle öldürmek istediği zaman.

Başını kaldırdı yaradan, kolu iyice sarmış, kanı durdurmuştu. Şimdi kendi inine taşımak kalıyordu geriye. En güvenli yer orasıydı. Sırtlandı yaralıyı, yola koyuldu. Sık ağaçlıklı yollarda güçlükle ilerliyorlardı.

Daha çok şahinin kanatlarını düşündü.

Onların da kanatları var mıydı? İnsanın kanadı olmaz elbet. Ama hiç olmazsa ölürken, hani ruhları göğe ağarken kanatlanmıyorlar mıydı? bir şahin gibi? yükseklere süzülüp gitmiyorlar mıydı?

Ağır ağır yükselmiş, Temir'in başının çevresinde alçala yüksele birkaç tur atmış, sonra da Temir'e inat yükseklere, daha yükseklere, çok yükseklere kanat açarak süzülüp gitmişti.

Ölüm bir memleket miydi?

Yükseklerde çok yükseklerde bir memleket.

İnine vardıklarında soluk soluğaydı Temir. Sırtından yol yol ter sızıyordu.

"Belli peşinde birileri var," diye geçirdi içinden. "Şeytan olsa bulamaz burayı." Mağaranın içine kuru ot taşıdı, kucak kucak ot, çalı-çırpı. Ateş yaktı sonra. Mağaranın derinliklerinde, dipte bir yerden, bir kovuktan süzülüp gidiyordu duman; buna sebep gözükmez, onu ele vermezdi. Harlı ateşin iyice kızdırdığı bıçağının ucuyla yarasındaki kurşunu söktü aldı. (Kıvranıyor, inliyor, dudaklarını dişliyordu) Yaraya bol merhem çaldı. Bin bir şifalı otun özünü sıvadı kurşundan boşalan cılk yaraya, sımsıkı sardı kolunu, bacağını.

Sonra derin ve uzun uykulara daldı yaralı. (Kıvranıp inlerken soğumuştu ondan, yaralı ve uykudayken seviyordu onu, oysa o an bunu hiç düşünmemiş, farkına bile varmamıştı)

Zaten kim bütün hissettiklerinin farkına varabilir?

İnin ağzından aşağılara baktı Temir. "Mevsim dağdan iniyor," diye geçirdi içinden. Dağ eteklerine kümelenmiş bulutlar, güzün son kervanları geçiyordu ovanın üzerinden. Ayaklarının altından geçiyor bulutlar. Akşama az kalmıştı. (Gün akşamlıdır) "Eğer bu adam eşkıyaysa ve de peşinde jandarma gezdiriyorsa bu kış kurtuldu demektir. Bir zaman sonra kimse uğrayamaz olur dağın bu yanına."

Dağlarda eşkıya mevsimi de bitiyordu.

(Birden onun namlı bir eşkıya değil de, sıradan bir uğru olduğu düşüncesi geçti kafasından. İçi bulutlandı) Ancak çok çetin dağlardı eşkıya barındıran, barındırabilen. Ne ki bir zaman sonra hiçbir dağ, hiçbir eşkıyayı tutamayacaktı gayrı. (Bu düşünceyi hemen kovdu kafasından. Onun yaralı olarak bulduğu, herhangi bir köylü, sıradan bir uğru olamazdı, olmamalıydı) Artık kimseye mekân olmayacaktı dağbaşları. Bunu, en çok şimdi yaralı olarak uyuyan biliyor. Çetin dağların eşkıya devri bitiyor artık.

Düze inmek gerekti, ama nasıl? Son dorukları kalmıştı dağların, (ya bu son doruklarda bir efsane gibi ölmek), düşmemiş kaleler gibi son dorukları, (ya da kuyruğunu kısıp, bacaklarının arasına alarak ve de gençliğinin beş on yılını mahpus damlarında çürütmeyi göze alarak teslim olmak). Şimdi simsiyah tarihine direnen, askerin, jandarmanın, makinenin çıkmadığı dorukları, inmediği koyakları yurt tutabilmiş son birkaç çete yaşıyor dağlarda.

Aralarında kıran kırana bir savaş vardı.

Dağların en ulusu, en büyüğü, en namlısı olmadıktan sonra eşkıya olmuşsun ne çıkar? Eşkıyanın dünyaya hükümdar olmadığını artık herkes biliyordu.

Mahpustan çıktıktan sonra, yakalanmış ve yaralı bir aslan gibi köy meydanında, kasaba sokaklarında gezinmek neye yarar? ne kalır geriye yüce dağlardan, sert rüzgârlardan, mor yaşmaklı bulutlardan? Onun bulduğu yaralı ölür de teslim olmazdı.

Gene de dağların koynunda, sevdalılarına her zaman yer vardır. Yasakların, kaçakların, firarların hasrete düğümlenmiş türküleri, oyalı mendilleri, tütün tabakaları gezebilir dağlarda. Dağ gecelerinin namlu sessizliğinde sevda ve hasret bir ıslık gibi dolanabilir. Son eşkıyalar birer birer düşerken, hâlâ her yeni gün bir dağ efsanesi, köylerde, aşiretlerde yankı bulabiliyor, dilden dile dolaşabiliyor.

Yeniden ve yeniden destan olabiliyor.

Eşkıya destanları da olmasa kimsenin insanın gücüne ve yüreğine inanacak hali kalmamıştı.

Temir güz bulutlarının kervanına dalıp gitmişti.

"Belki eşkıya değil sevdalıdır," dedi. "Kanlı bir sevdaya düşmüştür yönü, yüreği. Belki kimsesizdir, açtır, gariptir." Acımayla karışık bir ilgisizlik duydu ona. "Sevdalıysa sevdalı, sev-

dalanmayaydı. Güçsüzün sevda nesine? Zaten sevda da güçsüzlük değil midir?" Bu sözleri ve benzeri sözleri birinden duymuş olduğunu anımsadı. Konuştuğu her sözü birilerinden duymuştu. Hiç kendi sözü olmamıştı demek. Ansızın sevindi. Sevdanın güçsüzlük olduğu kendi sözüydü.

İçinde bir sevinç, bir yürek koşuşturması. Kalktı ini toparladı, yeniden ot taşıdı, çalı-çırpı, birkaç kütük, ateşi güçlendirdi. (Köşede yatıyor) Ateşin mağaranın duvarlarında yarattığı gölgeleri seyretti. Bu, onu her zaman eğlendiren bir şey. Gizliden gizliye ürkütüyor da. Bu gölgelerde bilemediği bir şeylerin saklı olduğunu duyumsuyor. Bir gizin, bir tılsımın, bir büyünün. (İninde biri daha vardı) Yalnız gecelerinde, ki her gece, bu duvar gölgelerine bakardı uzun uzun. Bir ötedünya yaratıyordu kendine onlardan, gölgelerden; ateşin alevlerinden kendine bir ötedünya yaratıyordu. "Peşinde biri var bunun," dedi. (Alnının ıslaklığını büyültüyor alevler) "Belki de birileri." (Döşekte uzanmış, düzenli olarak soluk alıp veriyor, derin uykularda) "İyi dayanmış neyse. Güçlüymüş. Zorluymuş. Bir yiğit olduğu belli." (İlk kez biri) "Kaya gibi sağlammış. (Kaya. Kayalar. Kayalıklar. Şahin. Güneşin bozkır öfkesi. Gözyakıcılığı. Güneş sanki dünyadan öç alıyor. Dünya kurulalı beri alamadığı öcünü) Sapasağlammış. Dağ gibi" (İlk kez biri. Alnındaki alevler. Dağılan yalnızlığı. Uyuyor. İçinde bir sevinç, bir yürek koşuşturması) "Kalkıp sürüye bakayım," dedi. İlk tepeyi indiğinde sürüyü bıraktığı yerde buldu. İri kıyım çoban köpekleri çevrelemişlerdi sürüyü. Onlar da akşama bakıyorlardı.

Sürü geniş, eğimli bir alana yayılmış akşamın batışına birlik bir hüzün taşıyor, bir hüznü taşıyor.

Döndüğünde onu ininde (bekler, uyur) bulacağını biliyor

Akşam ilk kez hüzünlü bir şeymiş gibi gelmedi ona.

"Bu çoban," dedi. "Koca koca sürülerle bir başına baş eder. Ucu bulunmaz, kuyruğu gözükmez sürülerle çıkar dağ başlarına. El kadar uşak dağlara, kurtlara, sürülere meydan okur. Daha on beşinde ya var, ya yok. Şu yaşında cümle dağları geçirdi ele. Senin bir türlün yani. Senin bir başka türlün. Koca köyler emanet ederler sürülerini eline. En büyük ağaların kaç davarlık sürülerini gezdirir dağ dağ, otlak otlak sürü otlatır. Geniş çayırlarda onca hayvanı bir başına koşturur. Derler ki bütün hayvanlar korkarlarmış ondan. Tek koyun, tek kuzu kaptırmamış kurda, kuşa. Dağların en namlı çobanı olmuş şunca yaşında. Derler ki kavalı çalmaz kanatırmış, dönme oğul, bana kalırsa dönme!"

Kavalın sesi duyuluyor belli belirsiz. Yanıklığında öfke taşıyan bir ince ezgi, içine ağlayan, incecik ağlayan bir ezgi. Gözleri kapalıydı belli, kendinden geçmişti, bu da hissediliyordu. Belli belirsiz, arada bir duyuyor bu ince sesi, sonra yeniden dalıyor uykunun kuyusuna. Bu kez yakalanmadığını düşünüyor, kimsenin onu yakalayamadığını. Bu korkunç avın bittiğini, bu kanlı takibin sona erdiğini düşünüyor. Yarasının ince sızısını duyuyor keyf ile. Sanki yaşadığını duyuruyor bu sızı ona. Sanki yakında ayağa fırlayacak ve "Cümle dağlar benim!" diyecek. (Bir yara sızısının keyf verebileceğini daha önce hiç düşünmüş müydü? Sanki bu ince ezgi bu sızıya eşlik ediyor)

Eğer eşkıyalar çekilip gidecekse dağların siyah tarihinden, dağların son eşkıyası olacak o. En son eşkıyası. Son saltanatını sürmüş olacak bu mor dağların, bu efkâr moru dağların.

Kimseye yenilmeden, kimseye teslim olmadan, zamanın eline düşmeden bir eşkıya gibi ölecek. Sızısıyla birlikte bütün bunları düşünüyor.

Baygın yatıyor.

Temir daha bir süre bu suskun yaralıya böyle umarsız gözlerle bakacağını biliyor.

Baygın yatıyor.

"Temir!" diyor. "Temir'im! Yiğidim, aç gözlerini bebem benim, yaralı ceylanım aç gözlerini. Açmazsan ben de ölürüm bak! Aç gözlerini diyorum ulan! Açsana! Beni kahrımdan öldürmek mi istiyorsun? Açsana it dölü!"

Temir açmıyor gözlerini, kanın tutam tutam ettiği saçlarını (siyah ve kömür) koltuğunun altına gömüyor, koltuk altının sıcak ve şefkatli yuvasında ilk kez bu kadar mutlu, ilk kez bu kadar kabarmış bir yürekle onu dinliyor. Baygınmış gibi, bir daha gözlerini hiç açmayacakmış, açamayacakmış gibi dinliyor. Yaralarındaki sızıyı duyuyor keyf ile. Ona hiç acı vermiyorlar.

"Dağları ele geçirmek ne demektir en çok sen bilirsin. Sen bilmelisin. Bu inadı, bu yürek suskunluğunu, bu yürek sıkılığını senin de duymuş olman gerektir. Şu dağın başını kimseyle paylaşmazsın sen. Şu dağ başında tek olmayı, tek yaşamayı kafaya koymanın ne demek olduğunu en iyi sen duyarsın elbet, bütün yüreğinle duyarsın. Bu çocuğun işi çobanlık. Çobanlık dediğin uzun esaret... insan yüzüne hasret günler... bitmez tükenmez günler... güneşin doğuşu ile güneşin batışıyla kuşanmış bir örnek günler... bildikleri elli tane söz vardır... konuşmaya konuşmaya onları da unuturlar... Bu çocuk el kadar uşakken üstesinden geldi bütün bunların. Dağa, yalnızlığa, tek yaşamanın büyüsüne alıştı. Göz korkutur bu oğlan. Bizim bilmediğimiz, bizim sezmediğimiz şeyleri bilirmiş gibi gelir bana, sezermiş gibi gelir bana. İnsanın yüreğini ürpertir. Ne duyar, ne düşünür; aklından geçenleri, yüreğinden geçenleri kimse bilmez. Bu kadar susan insandan korkarım ben. Bu kadar susan insandan korkmalı derim. Bana kalırsa dönme oğul, dönme!"

Baygın yatıyor.

Az sonra öleceğini duyumsuyor. Canı çekiliyor. Pompayla su çeker gibi kuyudan, ayaklarından, bacaklarından, kasıklarından, gövdesinden bütün canının çekildiğini duyuyor. Hepsi kafasında, ağzında toplanacak ve son soluğuyla birlikte bütün canı boşalacakmış gibi geliyor ona. Soluk almak üzerine düşünüyor, baygın durumdayken bütün düşünceleri berraklaşıyormuş gibi. Soluk almak canın yaşaması sanki gövdenin değil. Gövde soluk almıyor. İçimizdeki can alıyor. Son nefes dedikleri bu olsa gerek. Ayaklarımızın parmaklarından başlayarak kafamıza doğru bütün gövdemizi yürüyen ve sonra o son solukla bizi terk eden bir şey. Ölüm. Yeniden uykunun karanlık kollarında, bütün düşünceleri berraklığını yitiriyor, bulanıyor. Kaval duyulmuyor artık. Ya da o, kavalı duymuyor.

Koltuğunun altındaki başını çekmiyor. Huzurlu, güvenli, baygın. Sıcak. Tatmadığı, bilmediği şeyler bunlar. Tanımadığı şeyler. İnsan tanımadığı şeylerin özlemini çeker mi? Çekermiş besbelli. Açıkça nazlanıyor. Ansızın alnında onun dudaklarını duyuyor. Birkaç kez duyuyor.

"Temir, oğlum! açsana gözlerini kurban!"

Uçamıyordu. (Tutulacaktı) Kanatları kan içindeydi. Anımsadı: kanadının bir yanına dalların arasından sızmayı başarmış incecik bir demet güneş ışığı düşüyor, yarasını büyütüyor, ışığa çıkarıyordu. Uçamıyordu şahin. Hem yaralarını sarıyor, hem de uçurmuyordu şahini. Alıkoyuyordu. Şahinin tutsaklığını uzun sürdürüyordu. O ve şahin bir zaman bir arada yaşadılar. Bütün yaralarının sağıldığı günlerde bir kafese koydu şahini, usul usul öldürdü. Bunun bir zulüm olduğunu düşünmedi.

(Şahin miydi? Yoksa şimdi, bunca zaman sonra onun şahin olduğunu düşünmek hoşuna mı gidiyor? Hatta kimi zamanlar onun hiç olmadığını, hiç olmamış olduğunu düşünüyor Temir.

Öyle ya, öyle sessiz gelip, öyle sessiz gitmişti. Belki de yoktu. Hiç olmamıştı. Anası, babası gibi hiç olmamıştı. (Herkes, her şey suskundu) Kendi uydurmuştu onu, yalnız, yapayalnız gecelerinin birinde, uyku tutmazken, uyumaya çalışırken uydurduğu hikâyelerden biriydi belki) Bir yaralı şahin hikâyesi. Şahin miydi? Değil miydi? Bu bile belli değil. Zorlamadı kendini. Her neydiyse işte; bir büyük, bir ulu kuştu. Eline düşmüştü. Onun eline düşmüştü. Yaralı olarak düşmüştü. Yüreğinin tıpırtılarını avuçlamış, yarasına merhem çalmış, derdini sağaltmış, kanatlarını –kanatlarına bulaşan o kahverengi kanı– silmiş, temizlemiş, sarmıştı. Günlerce baktı o şahine. Sağaltı, iyileştirdi. İlkin istemeden, sonra da bile isteye canını yaktı hayvancağızın. Can nasıl yanardı? Kendinden başka birinin, bir canlının acı çekmesine tanık olmak istemişti. Acı nasıl çekiliyordu? Kendini görmek, kendini başkasında görmek gibi bir şey miydi bu? Suya düşen hayal gibi.

Görmeden edemez olmuştu o şahini. Edemedikçe de daha çok canını yakar olmuştu.

Şahini bir gün kapısını açık unuttuğu kafesin ağzında kendini bekler buldu. (İyileştirirken bir kafes yapmıştı şahine. Kendi eliyle yapmıştı kafesi. Dalları bir keskiyle ince ince yontmuş, uzun uzun özenmiş, bütün oymacılık hünerini göstermek istemişti o kafesi yaparken, içinde sanki tüm bir hayat saklayacağı bir şey vardı) Sanki onu beklemişti şahin. Dönmesini beklemişti. Yüksek kayaların soylu sahibi öcünü almadan uçmamış, gözünün içine baka baka uçmak istemişti. Gözlerinde, o uçurum ağzı keskinliğindeki gözlerinde siyaha boyanmış bir gece vardı. Bir kara intikam. Şahinin o bakışını hiç unutmadı Temir. Hiç unutmayacaktı. Zulüm gibi bakıyordu. Zulmeder gibi bakıyordu.

Bu şahinden hep korkmuş olduğunu o zaman fark etti. Bu düşünce incecik uçlu bir bıçak gibi yalayıp geçti beynini.

Korku utandırıcıydı.

Şimdiyse yüreği tıpırdayan Temir'di. Tıpkı o gün gibi. O ilk gün gibi. Umarsızdı, yerde yatıyordu, herhangi bir kuş parçasıydı o zaman. Yerden kaldırmak için göğsünü avuçladığında, yüreğinin hızlanan tıpırtılarını duymuştu avucunun içinde. O hızlanmayla birlikte gözlerini de aralamıştı. Usul usul kalkmıştı gözkapakları. Gözlerinde ne kara, ne gece vardı. Gözlerine bakmıştı Temir'in. Ölüme bakar gibi bakmıştı. Sanki ölümün elinden kurtaracağı bir şey kalmadığını anlamış gibiydi.

Oysa şimdi başka türlü bakıyordu. Güçlüydü artık. Bir başınaydı. Çekip almıştı yalnızlığını ölümün elinden. Uçabilirdi. Kafesin parmaklıkları kanatlarını tutmuyordu artık. Uçabilirdi. Uçurum sınırlı yurduna, kayalıkların bağrına dönebilirdi. Soylu bir hiddetle kanatlarını ağır ağır açıyor, kapıyor, gene açıp kapıyor, belli ki kendini uçmaya hazırlıyordu. Kanatlarının gücünü sınamış olsa gerekti daha önce. Temir gelmeden önce, dönmeden önce. Belki havalanmış, birkaç tur atmış, sonra yeniden kafesin önüne gelmiş, Temir'i beklemeye koyulmuştu.

Gözünün içine baka baka çekip gidecekti.

O da gidecekti demek.

Anası, babası, ağabeyleri gibi o da gidecekti. Gene bir başına kalacaktı Temir. Dağı, ormanı, sürüsüyle bir başına. Kepeneğinden başka bir yurdu yoktu onun. Sılası da, gurbeti de o kılkeçe kepenekti. Onların da kanatları var mıydı?

Bir an "Uçma!" demek geldi içinden.

"Uçma! Gitme!" Demedi. Diyemedi.

Kimseye, hiç kimseye (bir daha eziyet etmeyeceğim sana) ne insana, ne hayvana (sana eza vermeyeceğim) hatta bir kuşa yalvarmak olmazdı. Yalvarmak en aşağılık bir işti. (Sen sürüden değilsin. Yabancısın. Gidersin) Ancak itler yalvarırdı. Bir lokma ekmek için, bir dal kemik için itler. (Tek bir koyunu, tek bir kuzuyu ne kurda, ne kuşa kaptırmışım bugüne dek. Ama sen. Kanatların) Varsın uçsun, gitsindi. (Demedi. Diyemedi)

Hiç gelmemiş gibi. Hiç olmamış gibi.

O zamanlar bunun bir zulüm olduğunu bilmiyordu. Karmakarışık, korkulu duygularının arasından çekip çıkarabildiği birkaç karanlık anlamı sonra, çok sonra kendi yaralıyken adlandırabildi: bir daha eziyet etmeyeceğim sana, sana eza vermeyeceğim... gözleri yarı aralıktı. canı yanıyordu. gövdesinde böcekler, karıncalar, arılar yürüyordu.

"Bir daha eziyet etmeyeceğim sana, sana eza vermeyeceğim Temir. Biliyorum hata ettim, bir yanlış yaptım, sana uydum, şeytana uydum, çocukluk ettim, bana yakışmazdı; biliyorum."

Temir'i ağaca bağlayan sıkı urganları teker teker çözdü.

Ağacın dibine yığıldı Temir.

Kucakladı, inine kadar taşıdı.

.

Ama sen. Kanatların, Sen sürüden değilsin. Varsın uçsun, gitsindi. Hiçbir şey demedi. Diyemedi.

Ağır ağır yükselmiş, Temir'in başının çevresinde alçala yüksele birkaç tur atmış, sonra da Temir'e inat yükseklere, daha yükseklere, çok yükseklere kanat açarak süzülüp gitmişti.

Ölüm bir memleket miydi?

Çok yükseklerde bir memleket.

Bütün bunlar olup biterken yerinden hiç kımıldayamamıştı bile Temir. Çakılıp kalmıştı olduğu yere. Şahinin tılsımı ürkütmüştü onu. Kafesi onu koruyamamış, saklayamamıştı.

Başının çevresinde halkalanırken bir ara kanatları güneşle Temir'in arasına girdi. Bir tutam ışığın yarasını büyüttüğü o yaralı kanadı şimdi güneşle, Temir'in arasındaydı. Temir gölgede kaldı.

Sonunda dağın geçitvermez doruklarına çekildi şahin. O uçurum kıyılı kayalıkların oraya.

Bütün gece ağlamaktan beter oldu Temir.

Gecenin içinde, bir şahin gözü gibi parlayan o çoban ateşine uzun uzun baktı. Sonra ateşin içine attı kafesi. Çıtırtılarla yandı kül oldu kafes. Biliyordu, bir daha dönmeyecekti; onu diriltmiş, ölümlerden döndürmüş, ama ona acı vermişti. Canını yakmıştı. Belki yakmasa da gidecekti, kim bilir...

Kafesin çıtırtılarıyla alevi çoğalan ateşin ışığında, ateşe, ormana, dünyaya yaralı bir şahin gibi baktı, baktı, baktı.

Sonra usul usul kapandı gözkapakları, uykuya daldı.

Sabah uyandığında ne kafesi, ne de şahini yerinde bulamayacağını biliyordu artık.

İnine vardıklarında soluk soluğaydı Temir. Sırtından yol yol ter sızıyordu. "Kim ola ki?" diye düşündü. "Ya birinin izini sürüyor, ya da izi sürülüyor." Uzun uzun dikkatle baktı yaralının yüzüne. Sonra kararını verdi: "Belli, peşinde birileri var," diye geçirdi içinden...

3.

Yağmurlar yeni başlamıştı.

Adı Binali'ydi.

Müsademe altındaydı dağlar.

Kaç ateş çemberini yarıp geçmişti. Ölmemeliydi.

Dağları mekân tutmuş irili ufaklı cümle çeteler peşindeydi.

Çeteler iz sürüyordu.

Kendi çetesinin adamları dağılmış (ölmüş, yaralanmış, kaçmış, saklanmış) peşindeydi.

Çetesi iz sürüyordu.

Cümle dağlardan cümle eşkıyaları indirmeye görevlendirilmiş jandarmalar peşindeydi.

Jandarma iz sürüyordu.

Bunca zaman dirliğini ayakta tutmuştu onun, canına, malına mukayyet olmuştu. Birbirlerinin çok yardımlarını görmüş, birbirlerine can borçlanmışlardı. Avar ve adamları peşindeydi.

Avar iz sürüyordu.

Ölmemeliydi.

Yağmurlar yeni başlamıştı. İz sürmek zorlaşıyordu, dostu da, düşmanı da umarsızdı Binali'nin.

Temir için bir yaralıydı hâlâ. Baktığı, kolladığı, esirgediği bir yaralı. Yaşadığını biliyordu yalnızca. Çoğu kez düzenli ama kimi zaman düzensiz soluk aldığını, arada bir gözkapaklarını zorladığını, kirpiklerini kırpıştırdığını, sakallarının uzadığını biliyordu. Elinin altındaki bir şeydi bu.

Temir kendini güvenli hissediyordu.

Belki de bu yüzden, onu bütün dünyaya karşı koruyabileceği gibi bir düşünceye kapılmıştı. Peşindekileri umursamıyordu.

Nasıl olsa burayı bulamazlardı.

Binali, uğruna mahpus yattığı bir sevdadan mı, bir kana sebep mi, namus davasına mı, toprak zoruna mı, ağa zulmüne mi, her neden olduğu bunca söylenti arasında çoğala çoğala iyice belirsizleşmiş bir nedenle dağa çıkmış, çetin dağları mekân tutmuş, birkaç büyük çeteyi köşeye sıkıştırıp talan etmiş, dağların en büyüğü olmak için verdiği mücadelede hep üstün gelmiş, ayakta kalmayı başarmış zorlu bir eşkıya idi.

Adına yakılmış türküler, namına söylenmiş destanlar kol geziyordu ortalıkta. (Temir'in onu bulduğu gün, kimi küçük çeteler aralarında bir dayanışma sağlayarak köşeye sıkıştırmışlarsa da, o ateş hattını kırmayı başarmış, tam jandarmaların avucuna düşecekken onlardan da sıyrılmayı becermişti)

Uzun esmer yüzü, devrik bıyıkları alevin gölgeleriyle daha büyüyor geceleri. Temir ne zamandır duvardaki gölgeleri değil de, Binali'nin yüzünü, ateşte şavkıyan yüzünü seyrediyor.

Onun nasıl bir adam olduğunu düşünüyor.
Dışarıda yağmur. Uzun uğultular. Ateşin çıtırdayan sesi.
Temir'i ne zamandır uyku tutmuyor.

Sanki bir kuyudaymış gibi, sanki bir kavalın sesiyle uyanmış, doğrulmuş gibi, bir çağrıya kulak vermiş gibi bölünüyor uykuları. Ama bir türlü silkelenip kalkamıyor, incecik bir sızı duyuyor bir yerlerinde, incecik bir ezgi geliyor kulaklarına, sanki ölümle körebe oynuyor.

Temir'i ne zamandır uyku tutmuyor.

Binali'nin karanlığındaki kuyuya ve çırpınışlarına Temir'in kavalı sebep; onu, ağrılı, sancılı, uzun düşlerinde nenneliyor, dünyanın uyanık düşüne çağırıyor.

Temir kavalına tutunuyor ne zamandır.

Onun çağrısına, ezgisine (farkında olmadan)

Kaç yüzyıldır çoban yüreğini dillendiren bir şey diye bilindiğinden mi nedir, kavalı, kavalının çağrı gücü her zamankinden daha tılsımlı görünüyor ona.

"Su," dedi. "Su!"

Kendi sesini tanımadı. Boğazında çatallanmış devedikenleri vardı sanki. Bozkır çiçekleri. İçindeki bozkır çiçeklenmişti. Boğazı yırtılıyordu.

Yerinden fırladı Temir.

Binlerce kez fırladı.

Kaç zamandır beklediğiydi bu. Elindeki kavalı fırlatıp ona doğru şeğirtti.

"Al ağam," diye bir tas su uzattı. (Kalaylı, yuvarlak bu tas, mağaraya sızan ay ışığında şavkıyordu) Gözünü yakalamaya ça-

lıştı Temir, sanki gözünü açık görürse iyileştiğine inanacaktı, o zaman inanacaktı. (Dünyaya ait ilk ışıktı bu Binali'nin gözünde) Kalkmaya, doğrulmaya çalışırken, (buz gibi serin bir tas şimdi onun gözünde tüm bir hayattı) yarası battı ona... (avuçlarına yapışan serinlik yaktı avuçlarını, ayaları kavruldu) dudaklarından çenesine (binlerce çağrışım döküldü avuçlarından) su sızıyor. Yaşadığını ilk kez o zaman anladı; canı acıdığında...

Yarası battı ona, bütün dünyayı ve geçmişini bu yarayla birlikte anımsadı.

"Keklik avına çıktığımız bir gündü.

Ormanın seyreldiği bir düzlüğe varmıştık ki, ansızın bir ceylan çıktı karşıma. Hem ürktüm, hem sevindim, hem şaşırdım; ne yapacağımı bilemedim. Bulanık bir su gibiydi yüreğim. İçim karışmış, kafam bulutlanmıştı. Yakınımdaydı. Uzansam dokunabilecek, davransam öldürebilecektim. Göz göze geldik. Göz göze kaldık. Sanki iki adım atsam yakalayacaktım onu. Şaşkınlığımı atamamıştım üzerimden; buna sebep olsa gerek, davranamadım tüfeğime. Çünkü keklik avıydı çıktığımız ve ceylan hiç aklımda yoktu. Ama ceylan da avlanırdı.

O benden atik davrandı, kaçmaya başladı; o kaçınca çektim vurdum onu. İçimi bir ıssızlık kapladı, hiç sevinemedim, onca kekliğin yanına bir de ceylan katmışım diye göğsüm kabarmadı. İçimde hep o ıssızlık, sanki yüreğim boşalmış da bozkır dolmuştu göğsümün kafesine. Bilmem niye mahzunlaştım, kolum kanadım düştü, üzerinde de durmadım fazla, unutmaya meyl ettim. O zaman anlamamıştım nedenini."

"Sen tanımıyorsun bu piçi! Seni öldürür, yaşatmaz. Öldürmeye gidiyorsan git! Ama konuşmaya gidiyorum dersen, gitme derim sana. Konuşamazsın onunla. Konuşmaya dil yetmez. Ko-

nuşmak için dil eksik kalır. Hem nedir konuşmak? Ve de ne konuşacaksın onunla? Bizim su dediğimize su, ot dediğimize ot diyor demesine ama başka bir âlemde yaşıyor o. O da su diyor, ot diyor ama, başka türlü diyor. Bunu nasıl anlatsam sana? Çaresizim... Bak, kimsesiz büyüdü bu oğlan. Kimsesizlik ne demektir bir düşün... Hiç kimse kandırmadı bu çocuğu, hiç kimse kandırmadı ve yalan söylemedi ona. Çocuk dediğin kandırılmak ister, oyun ister. Hiç oyun oynamadı bu çocuk, hiç kimse oynamadı onunla, kimse kandırmadı. Dünyayı çıplak gördü o. Çıplak tanıdı. Bunun ne manaya geldiğine biraz kafa yor. Kimsesiz adam vahşi olur, yaban olur, hayvan olur, hem de yaralı bir hayvan... Dünya toprağına pençeleriyle tutunur böyleleri. Senin eşkıyalığın yetmez onunla cenk tutuşmaya, yenilir gidersin...

Erkekliğine değil bu sözler. Bilirim ne yaman olduğunu, en çok ben bilirim, lakin bu çocuk başka bir âlemde yaşar, başka bir dille konuşur. Yenilirsen bu yüzden yenilirsin, onu tanımadığından, onu bilmediğinden, yüreğinden ve dilinden anlamadığından."

Suyunu içirdikten sonra uzun uzun onun yüzünü yokladı Temir. (Kaval çalarken hissettiklerine yakın şeyler dolanıyor içinde... ne olduğunu bilmediği, hiç bilemeyeceği şeyler) İşte canlanmıştı. Ses soluk vermişti. Ayakları yeniden dünyanın toprağına basmıştı. Sağaltmış, iyileştirmişti onu. Çağrısına, ezgisine karşılık vermişti. Oysa ilk sevincinin neden hemen geçiverdiğini anlamadı Temir. O, canlanırken, Temir'in gücünün yarısını almıştı sanki. Sevincinin neden söndüğünü anlamak için bilinçsizce içini yoklarken yeniden gözleri Binali'nin bakışlarına takıldı.

Mağaranın içine ağır, yapışkan bir hava çökmüştü. Bu mağarada ilk kez ikinci bir kişi yaşıyor, bu durumda ne yapması gerektiğini bilmiyor Temir, ilk kez ikinci bir kişiyle yaşıyor. Hava gitgide ağırlaşıyor, yoğunlaşıyor.

Çevresini süzüyor Binali. Çevresini sahiplenerek süzüyor.

Bütün huzuru kaçmıştı Temir'in.

Gecenin büyüsü çözülmüş, tansığı yitmişti. Ay ışığı yalnızca ay ışığıydı yeniden. Mağaranın ağzında ipildeyip duruyor.

Sanki anlıyor Temir: Bu bakışlar ona sevmediği bir şeyi –belki de birçok şeyi– hatırlatıyor.

Gözünü çevresinden alıp da başını yeniden Temir'e döndürdüğünde, ansızın Temir, onun da sevincinin söndüğünü anladı. Sanki iyileşmek, dirilmek onun omuzlarına yük yüklemişti. Çok kısa sürmüş bir mevsim yağmuru gibi aydınlanmış, sonra yeniden kararmıştı.

O yaralıyken ve ölüyken her şey daha iyiymiş gibiydi.

İyileşmek de, sevinmek de, hatta Temir'in onu bulup kurtarması da, ona bakması da, sağaltması, iyileştirmesi de en doğal hakkıymış gibi davranıyor Binali. Hayat hakkıymış gibi davranıyor. Hayatın tüm nimetleri hakkıymış gibi davranıyor. Kimseye, hiç kimseye gönül borcu duymayanlardan; iyileşmişti, sevinmişti, şimdi öteki işlere bakma zamanı geldi, der gibi bir hali vardı. Bütün sevincini o bir tas suyu içerken yaşamış, ardından susuzluğu başlamıştı. Temir'in adlandıramadığı, adlandıramayacağı o susuzluğu.

"Bura neresi?" diye sordu.

"Kayalı kuyular," dedi ve sustu Temir. "Dört yanımız uçurum." Onun kendini güvensiz hissetmesini istiyordu. "Bilir misin buraları?"

"Bilirim."

"Ormanın güründe buldum seni. Çok kanın akmıştı."

"Sağol. Silahım nerde?"

"Kaldırdım. Kucağındaydı. Meraklanma, bulamazlar burayı. Şeytanla saklambaç oynar bu mağaralar."

"Adın ne senin?"

Derin bir soluk aldı soluğunu boşaltırken, "Temir," dedi. Yüzünü yokladı. Yüzünde tek bir çizgi bile seğirmemişti, uzun uzun yokladı yeniden. Adını duymamıştı demek. İlgilenmemişti

bile.

Gönül koydu Temir.

"Çok oldu mu?"

"Ne çok oldu mu?"

"Beni buraya getireli?"

"Üç gündür..."

"Yalnız mı?"

"Yalnız. Bir başıma."

"Gören olmadı ya..."

"Olmadı. Olsa öldürürdüm."

"Kimi? Göreni mi?"

"He ya. Göreni."

Binali sustu. Kalakaldı bir süre. Kafasının içinde ormanların gümbürtüsü dolanıyor. Ormanın seyreldiği bir düzlükte bütün gürültüler diniyor.

"Daha önce hiç adam öldürdün mü?"

"Neye sebep sordun?"

"Hiç! Merak ettim. Öldürmek çok kolaymış gibi anlattın."

"He ya kolaydır. Öldürmek en kolaydır."

"Sualimi karşılıksız koydun."

"Hayır, hiç adam öldürmedim, lakin öldürebilirim."

"Ya ceylan? Hiç ceylan vurdun mu?"

"Ceylan vurulmaz. Ceylan ölüsü lanetler adamı."

"Ne iş tutarsın sen?"

"Duymadın mı? Az evvel sorduğunda Temir dedim adıma; çobanım, buralarda beni duymayan yoktur, namım tutar cümle otlakları, çayırları... ne diye çarpık çarpık gülersin, yaban bir söz mü söyledik?"

"Buralarda beni duymayan yoktur dedin de..."

"Ee, dedim, ne var imiş bunda? Beni duymayan yoktur elbet."

"Hiç canım, ben de gülüverdim işte."

"Ben gülmeyi sevmem, hiç sevmem, güleni de sevmem. Hem ben sana bir şey diyeyim mi? Bakışlarını hiç beğenmedim

ben senin. Cümle dünyaya mülkünmüş gibi bakarsın. Beğenmedim, hiç beğenmedim."

"Sonra bir gün düşündüm ki, tetiğe davranmam o kaçmaya başladıktan sonra olmamıştı. Yalan söylemiştim kendime. Daha önce davranmıştım tetiğe; belki de buna sebep o kaçmaya başlamıştı. Hâlâ bilebilmiş değilim. Peki neden vurmuştum onu? Nasılsa kafamda ceylan avı yoktu. Bıraksam, varsın gitsindi, azad olsundu. Orada, o ormanın düzünde rastgelmiştik yalnızca. O düzlüğün kıyısında rastgelmiştik. Benim ardım orman, onun önü düzlüktü. Öldürmek aklımdan bile geçmemişti onu. Sonra anladım ki o kaçmaya başlamadan önce, hani biz daha göz gözeyken onun gözleri değişmişti, bakışları değişmişti. Bir an, çok kısa bir an gözleri başka türlü baktı. Kaçacağını, az sonra kaçmaya davranacağını o zaman anladım. Bakışını çözdüğümde davrandım tetiğe. Tam sekmeye başladığı anda onu öldürmeye hazırdım artık. Hem yoluma çıkmış, hem kaçmaya kalkışmıştı. Cezasız olmazdı bu. Cezasız bırakılmazdı. Hiç aklımda yokken karşıma çıkarak beni gafil avlamış, savutsuz bırakmıştı. Şaşkınlığımdan onu öldürerek kurtulabilirdim ancak. Gene de onun bakışının değişmesiyle, benim tetiğe davranmam arasındaki zamanı seçebilmiş değilim."

Kırgın, küskün, uykusuz bir gece geçirdi Temir. Bir an önce ayaklanıp, kalksın gitsin istiyordu. Mağaraya çöken ağır, yapışkan hava gün günden koyulaşıyor. Soluğu daralıyor Temir'in. Sürekli gözetleniyormuş gibi bir duygu içinde.

Bütün gece öksürmüştü, inlemiş, sayıklamıştı. Mağaranın içinde elle tutulur bir huzursuzluk vardı şimdi.

Sabah zor oldu.

(Sabahlar zor oldu.)

Yarasındaki sargıyı değiştirirken göz göze geldiler. Dün geceki kadar kötü değildi bakışları, ama gene de dün geceden kalmış bir şeyler taşıyor.

Temir acı vermemek için alabildiğine yavaş elle dolanıyor yaranın çevresinde.

İlk söz olarak: "Silahım nerde?" dedi.

"İyileşir iyileşmez savuş buradan."

"Silahım nerde dedim!"

"Kaldırdım, dedim. Emin yerdesin, dedim."

Uzunca bir soluk aldı Binali. Gerindi, gözlerinde alçaltıcı bir anlam vardı ve bu apaçık okunuyordu.

"Kim olduğumu sormadım," dedi.

Kim olduğunu sormamıştı.

En çok merak ettiği şeyi.

Sanki ayılır ayılmaz kim olduğunu anlamıştı. Ya da o, öyle bir şey yapmıştı ki, kim olduğu hemen anlaşılmıştı.

Kim olduğunu anlamıştı da, ona sebep sormamış, kurcalamamış gibi duruyor Temir. Uyanır uyanmaz kim olduğunu o kadar belli etmişti ki, bütün merakını gidermişti Temir'in. Tüm bunlar kafasının içinde kendiliğinden olup bittiği için de üzerinde hiç durmamış, düşünmemişti.

Sessizlikte büyüyen gücüyle ve bir kat daha öfkeli ve vakur âdeta çınladı sesi:

"Binali'yim ben," dedi Binali.

Derin, uğultulu bir sessizlik oldu mağaranın içinde.

Bütün çocukluğu canlandı, kırık dökük çocukluğu, itilmiş çocukluğu, horlanmış ezilmiş çocukluğu, çiğnenmiş çocukluğu. Her delikanlının hayranlığını ve nefretini üzerinde toplayan bu adı onun ağzından duydu: Binali.

Gücüyle dağlara, taşlara hükmeden biri olduğunu düşünmüş, hatta bunu şiddetle istemiş, ama gene de onun Binali olabileceği usunun kıyısından bile geçmemişti.

"Onun için mi beni tanımadın?" dedi. "Binali olduğun için."

Binali, adını söylemenin verdiği rahatlık içindeydi artık. Nasılsa bunun ardı gelirdi. Adı, o tılsımlı söz dökülüvermişti dudaklarından. (İki dudağının arasından çıkan sözlerin tılsımına kendini kaptıralı yıllar olmuştu. Kuşkusuz bu sözlerin en büyülüsü kendi adıydı) Nitekim az önce adının Binali olduğunu söylerken de, birçok şeyi güven altına almak istiyordu; Temir'in hayranlığını ve korkusunu istiyordu.

Dünyaya ve dağlara ve insanlara mülküymüş gibi davranmıştı hep. Bu dağlar, bu dünya hak ettiği bir şeydi, bileğinin hakkıyla kazanmıştı tüm dünyayı. Hükmetmenin sonsuz ve sınırsız gücünü duymadan yaşayamıyor, var olamıyordu. "Ben Binali'yim" diyene dek duyduğu huzursuzluk bundandı, sanki şimdi omuzlarından ağırlıklıca bir yük kalkıvermişti, silahını kuşanır gibi adını kuşanmıştı.

Pusatlanmıştı.

Binali.

Kendisi için de, başkaları için de büyülü bir addı.

Kendi kendini büyüsünden eksik etmek olmazdı. Tüm yaşamını bu büyüyü edinmek için ortaya koymuştu.

Hiçbir zaman, hiçbir koşul altında Binali'liğinden vazgeçemezdi. Binali'liğiyle var oluyordu.

Binali.

Adının gücüne sığınmıştı artık. Adı en korunaklı kaleydi. Kendi adamları bile herhangi bir yerde, "Biz Binali'nin adamlarıyız" dediğinde akan sular dururdu.

Adının gücüne sığınmıştı artık. Hasta yatağında bir devdi. Yeniden devdi. Temir uzun uzun düşündü. Kaç kez hasta yatağındayken, uykudayken başına varmış, yüzünü seyretmişti. Bu, o insan mıydı? Uykudayken herkes kardeşti. Kaç kez kaç kişiden dinlemişti Binali'nin hikâyelerini, yarısı çoktan rivayet olmuş hikâyelerini... Herkes gibi kaç kez dinlemiş ve yine herkes

gibi kaç kez hayran olmuş ve aynı şiddetle nefret etmişti. Binali'nin efsanesinde hemen her delikanlının erkekliğini tehdit eden, küçük düşüren bir şey vardı. Binali'nin hikâyeleri, kendi eksikleri-ni, noksanlarını tamamlıyordu.

Temir'e sanki kendisine bakmaya mecburmuş gibi davranıyor, emrinde çalışanlardan biriymiş gibi, kapısında beslediği biri gibi. Adam yerine bile koymuyor sanki. Binali'nin davranışlarında öyle bir şey var ki, Temir'i altına alıp alıp ezip bırakıyor, o hasta yatağında kımıldayamadan yatarken bile, sanki tutuştukları her güreşte Binali yeniyor. Temir adlandıramasa da, enine boyuna düşünemese de tüm bunları hissediyor; yaşıyor, varolan huzursuzluğun nedeninin Binali'nin Binali'liğine ilişkin bir şey olduğunu seziyor.

Binali, omuzlarını ezen bir yük şimdiden.

Bir an önce iyileşip gitmesini istiyor.

Yoksa kendini eksik hissedecek, hep eksik...

Binali gibi olamadıktan sonra...

Kulağında kalan bir söz, binlerce söz, çoğalıp çoğalıp gecenin içinde dağılıyorlar.

Onun gibi olamadıktan sonra...

Peki onun nesi var?

Ya Binali olmalı ya bir hiç.

En iyi, en kudretli, en güçlü olamadıktan sonra erkek olmuşsun neye yarar? Binali hasta yatağında bir hasta gibi yatmıyor, yatamıyor, efsanesi rahat vermiyor ona, efsanesi rahat vermiyor Temir'e, davranışlarında efsanesini hatırlatan, sürekli hatırlatan bir şey var. Her defasında bütün çocukluğu yeniden canlanıyor, Binali'nin rivayetleriyle büyütülmüş çocukluğu; itilmiş, horlanmış, ezilmiş çocukluğu. Sanki çocukluğunun sorumlusu, yoksulluğunun sorumlusu Binali'ymiş gibi geliyor Temir'e, öfkesini, hıncını çoğaltıyor bu.

Değil canborcu duymak, bir gönülborcu bile duymuyor Temir'e. Öyle anlaşılıyor. Sanki Temir yalnızca görevini yapmış gibi onun gözünde. Ayrıca değil bir gönülborcu duymak, ner-

deyse işini noksan yapıyor diye her an haşlayacakmış gibi Temir'i.

Buyurmanın büyüsüne kaptırmış kendini. Hükmetmenin görkemine kurulmuş saltanatını her yerde sürdürmenin alışkanlığında. Başka bir davranış biçimi bilmediğinden, yaşamı boyunca ikinci kişiye hep aynı davranmış, Temir ise hiç ikinci kişiyle birlikte olmamış. Şimdi bu karanlık mağarada karşı karşıyalar.

Bütün öğrendikleriyle, hiç öğrenmedikleriyle.

Binali'nin ölüm pahasına öğrendikleriyle, Temir'in kulaktan dolma öğrendikleri.

Binali, yine de Temir'e bütün bütüne diş geçiremediğinin farkında ve bunun huzursuzluğunda. Ancak diş geçirebildiği zaman insanlarla ilişki kurabilen biri. Diş geçirebildiğinde arkadaş olan, dost olan, herhangi bir şey olanlardan biri Binali. Avını yoklayan, avının çevresinde dönenen, ona diş geçirebildiğinde ise belki öldürmeyen ama onu elde eden biri. Dişleri ve pençeleriyle bütün dünyayı ve bütün insanları ve bütün dağları elinde tutmaya alışmış.

Temir'in ona bütünüyle teslim olmadığını düşünüyor, bunun belki de yatağa mıhlanmış olmasına bağlı bir şey olduğu kanısında.

İçinde, ta derinde bir yerde kendini kurtarmış olmasını bilmenin öfkeye, nefrete dönüşen minnetini duyuyor. Bu duygu zalimleştiriyor Binali'yi, sanki iyileşince burnundan getirecek Temir'in.

Geceyi her ikisi de uykusuz geçirdiler.

Sanki ortada yapılması gereken bir şey vardı. Ve her ikisi de ne olduğunu bilmedikleri bu şeyin altında eziliyorlardı. Sanki her ikisi de ilk hareketi karşı taraftan bekliyordu. Mağarayı dolduran o zehirli, ağır hava koyulaşıyor, ağırlaşıyor, her ikisini de alabildiğine soluksuz bırakıyordu. Bu gerginliğe, bu yüke artık

dayanamayacaklardı. Bu boğucu, bu pis, bu yapışkan hava artık her ikisine de fazla geliyor.

Bir tas süt sağmıştı o sabah.

Aynı kalaylı tasa... Kızılcık şerbeti çıkarmıştı. İne döndüğünde, yatağında dirsekleri üzerinde doğrulmuş Binali'yi uzanabildiği yerleri, çevresini kurcalarken buldu. Silahını aradığını anladı Temir. Öfkesi iyice depreşti, kendisine kalleşlik yapıldığı duygusuna kapıldı. İhanete uğramış gibi hissediyordu kendini.

Binali'nin yüzünde ise hiçbir şey değişmemişti. Suçüstü yakalanmış bir insan yüzünden çok, görevini yerine getirmemiş, gecikmiş, işini ihmal etmiş bir bakıcıya duyulan hiddet ve de onun işini kendi görmeye kalkıştığı için de zahmet çekmiş, yorgun düşmüş bir hastanın aksilenmiş ifadesi vardı yüzünde.

Öfkesi iyice kabarmıştı Temir'in. Gitti, silahı sakladığı yerden çıkardı.

"Bunu mu arıyordun Binali ağam?" dedi.

Sesi sert, kesin ve gürdü. Sesinde havadaki gerginliği –kaç gündür ine çökmüş o yoğunluğuyla ağır, o ince gerginliğiyle yıpratıcı havayı, yağmur sıkıntısıyla yüklü bulutları– dağıtan, yırtan bir şey vardı. Bir pervasızlık, bir meydan okuma, bir hınç, bir güç gösterisi.

Binali, Temir'in sesindeki gizli tehdidin farkına varmış, huysuzlanmıştı. Aynı sertlikte, buyuran bir sesle bağırdı:

"Ver onu bana!"

"Vereceğim, bekle," dedi Temir. Yavaşça uçkurunu çözdü, şalvarı düştü bacaklarına. Binali şaşkın, Temir'in ne yaptığını anlamaya çalışıyordu.

"Bu senin silahındı değil mi Binali ağam?" dedi.

Bu kez ses vermedi Binali. İlk kez dikkatle, anlamak, tanımak ister gibi baktı yüzüne Temir'in. Sanki onu ilk kez görüyordu.

"Dağların en namlı eşkıyası, adıyla köy titreten, herkesin korkusu Büyük Binali'nin silahı değil mi? Binali'yi Binali yapan silah!"

Donunu aşağı indirdi Temir. Çevresi yeni tüylenmeye başlamış ince, uzun kamışını eline alarak silahın üzerine tuttu, az sonra işemeye başladı. Gözleri yalazlanmış, yüzü aydınlanmıştı.

Eski yüzü yerine gelmişti.

Gözlerindeki bulutlar gitmiş, mağaranın havası dağılmıştı.

Kurşun yemiş gibi kalakalan Binali, ilk şaşkınlığını atlattıktan sonra uzun, upuzun bir çığlık koyverdi. Böğürüyordu sanki. Kara, devrik bıyıklarının, günlerdir uzayan sakallarının arasından keskin bir ulumaya benzeyen çığlığı bir aslan kükremesine dönüştü. Mıhlandığı yatağından kıpırdayamadığını keskin bir acıyla birlikte duyuyordu. Birine mecbur olmanın, birine mahkûm olmanın kahredici ağırlığı binmişti üzerine. Umarsızdı, kendini hiç böyle düşünmemişti. Şu an ayağa kalkabilse karşısında duran şu piçi paralayabilir, etini lokma lokma doğrayabilir, tas tas kanını içebilirdi.

İşemesi bittikten sonra kamışını birkaç kez daha salladı Temir; son birkaç damlayı namlunun üzerine sepeletti.

Ağzı köpükler içerisinde kalmış, öfkeden titreme nöbetine tutulmuş Binali'ye döndü:

"Hâlâ istiyor musun silahını?" dedi.

Binali kan oturmuş gözleriyle parçalarcasına baktı Temir'e. Temir ise fırlatıp attı silahı.

Cenk başlamıştı. Cengi başlatmıştı işte. Mağaranın içinde ince, usul bir rüzgâr esiyordu artık.

Temir kendini eskisi gibi yalnız ve güçlü hissediyordu.

Sağdığı sütü götürdü kerevete koydu.

"Süt," dedi. "Senin için sağmıştım. Merak etmeyesin işemedim içine."

O gün yarasını sarmadı onun. Gece geç döndü inine. Bakmadığı halde onun uyumamış olduğunu biliyordu.

"Bu anlattıklarımın hepsini bir günde düşünmedim. Usul usul çözüldü kafamda, kendi kendine. Öldükçe, öldürdükçe anladım. Pusudayken, tetikteyken, gizlenmişken, saklanmışken, kaçarken, kovalarken gelip gelip buldu beni. O ceylanı vurduktan sonra içime sığdırdığım bozkır yakamı bırakmamıştı benim, rahat yüzü göstermemişti. İçimi kaplayan o ıssızlık tetikle benim arama girmişti bir kez. O gün keklik değil de, ceylan avına çıkmış olsaydım ve gene aynı yerde, aynı ceylanla rastlaşıp vursaydım onu böyle uzun uzun düşünmezdim elbet. Öldürmeyi düşünmezdim. Öldürmenin, ölmenin ne demek olduğunu. O bir gözkırpımlık zamanı. O zaman içerisinde olup biteni. Her şey o bir gözkırpımlık zaman içinde olup bitiyor. Bir de bakıyorsun ki öldürmüşsün. Bak çok adam vurdum ben. Çok kalleş, çok dönek, çok hayın öldürdüm. Çok cana kıydım. Ama hiçbiri o ceylanı vurduğum zaman yaşadığım ıssızlığı yaşatmadı bana. Hiçbiri için ne düşündüm, ne de kafa yordum. Öldürmek hiçbir zaman pişmanlık duymamaktır. Ormanın usulcana aralandığı, o seyreklikte, o düzlükte karşıma ansızın çıkan bir ceylan, yenilmez bir kale diye bellediğim hayatımda bilemediğim bir şeyi değiştirmişti. Benden bir şeyi söküp almıştı. Artık eski Binali olamazdım bir daha. Gözkırpmadan adam vuramaz oldum. Vurdum vurmasına ama hep önceden bir gözkırpımı düşünür olmaya başladım. Tetik parmağım kasılır olmaya başladı. Bir gün gidersem bu yüzden gideceğim; çünkü öldürmenin ne demek olduğunu artık öğrendim. Eşkıya dediğin hep tetik yaşar, ölüme hudut yaşar hep. Aralanan her ağacın ardından, kımıldayan her otun altından ölüm çıkagelecekmiş gibi yaşar. Her gölgede ölümün suretini bulur, her karanlığa kurşun sıkar. Ben ölümü hep böyle bekledim. Bilmedim, bilemedim ölümün bir ceylan suretinde çıkıp geleceğini. Ve benim ölümü öldüreceğimi bilmedim."

Uçurum kıyılarında dolanırken, ölüme en çok yakınken de böyle olurdu Binali. Bedeninin boşaldığını duyar, taşakları tit-

rerdi. Yüksekler öteden beri korkuturdu onu. Oysa hep yüksek-lere yazgılıydı, yükseklere, daha yükseklere çekilmişti. Kayala-rın kıyısına varıp da, aşağılara, yarlara, uçurumlara baktığında içi bulanır, taşakları kesilirdi, sızım sızım sızlardı, bacaklarını sımsıkı birleştirirdi böyle zamanlarda. Bu korkusunu kimselere belli etmez, sezdirmezdi.

Bu kadar yükseğe çıktıktan sonra bile bu korkunun ne yeri var yüreğinde? niye var? Sanki içimizdeki o can, bizim bedeni-mizin olmayan o can titreyip duruyordu, söndü sönecek bir mum alevi gibi...

Az önce Temir silaha işerken de öyle olmuştu. Tıpkı o uçu-rum ağızlı kayalıkların kıyısına vardığı zamanki gibi. Temir, si-lahına işerken Binali'nin gözleri Temir'in apışarasına takıldı. Öf-keden kuduruyor, yattığı yerde doğrulmaya çalışıp, debelenip duruyordu. Taşaklarındaki tüylerin titrediğini hissediyordu. Ba-caklarını bitiştirmekten kasları yorulmuş, sertleşmişti.

Binali için Temir, ancak silahına işerken var olmuştu. O za-man görmüştü onu. O zaman farkına varmıştı onun. O zaman anlamıştı onun emrinde çalışanlardan biri olmayıp, başka biri ol-duğunu. Başlıbaşına bir adam olduğunu. Ne zaman ki biri ona karşı koyuyor, ne zaman ki başkaldırıyordu biri, ancak o zaman farkına varıyordu onun. Demek ki başkaldırmayanlar insan de-ğildi onun gözünde. Dünyada tek varoluş biçimi olarak başkal-dırmayı mı anlıyor? Bir eşkıya duyarlığı mı bu? Bir eşkıya baş-ka türlü düşünemez, başka türlü davranamaz mı oluyor? Bu yüz-den mi gün günden kendisi için tehlikeli bir düşman haline ge-len küçük çetelerin farkına varmamış, onları önemsememiş, on-ların gizli gizli gelişen öfkelerini, nefretlerini sezmemişti? İlk başlarda her şeyden habersiz oluşu bu yüzden miydi? Onları hiç-bir zaman önemsememiş, hatta küçümsemiş, gelişmelerini, usul usul büyümelerini görmemişti. Ta ki burnunun ucuna geldikle-rinde, ayaklandıklarında, ona meydan okuduklarında, silah çek-tiklerinde farkına varmıştı onların. İlk kez görüyormuşçasına ye-ni farkına varıyordu. Şiddetle öğreniyordu Binali. Şiddetle tanı-

yordu. O ana kadar, yani o şiddet anına kadar her şey bir tülün, bir buğunun, bir dumanın ardındaydı. Ardında oluyordu.

Şimdi Temir adlı şu el kadar uşak böyle dikleniverince ansızın gözünde bir adam olmuştu. Bir yüzü, gözleri, elleri, öfkesi olduğunu o zaman anlamıştı. (On beş yaşındaki piçin ne kadar uzun bir kamışı vardı) Onun başlı başına bir adam olduğunu ancak o zaman...

İnsanlar ancak düşmanken vardılar Binali için.

Bunun için dağdaydı.

Bunun için eşkıyaydı.

Mağaradaki o ağır, o yapışkan hava Binali için de dağılmıştı.

Şimdi apaçık düşmandılar, birbirlerinin kanına susamış iki düşman. Düşmanlığın şehvet yüklü şiddeti her ikisini de sarmış, kanlarını tutuşturmuştu. Bütün güçleriyle birbirlerinden nefret ediyorlardı.

Cenk başlamıştı...

Ertesi gün yarasını sararken her ikisi de gözlerini kaçırıyorlardı birbirlerinden...

Saklı bir utanç yokluyordu yüreğini Binali'nin. Şu piçe mecbur olmak, adını, gücünü, onurunu gölgeliyordu. Biraz da bunun öfkesiyle çıktı sesi:

"Neden yardım ediyorsun bana? Neden saklıyorsun beni?"

Başını kaldırmadan yanıtladı Temir:

"Bilmiyorum."

Bir zaman düşündü, sonra:

"Zaten çok şey bilmem ben," dedi.

"Bana ettiğini unutmadım," dedi Binali.

Temir o zaman kaldırdı başını:

"Hangisini?" diye sordu. "Seni kurtardığımı mı, yoksa silahına işediğimi mi?"

Binali duraladı. Ürkmüştü. Bu çocukta onu ürküten bir şey olduğunu sezdi. Beklemediği, bu yüzden de gafil avlayan bir şey.

"Her ikisini de," dedi. Sesi yumuşamış, hatta ürkekleşmişti.

Doğruydu; Binali gibi biri her ikisini de unutmazdı. O, her ikisini de unutacak biri değildi, ama az önce "Bana ettiğini unutmadım" derken yalnızca ikincisini kasdetmişti. Sesindeki gizli ve temkinli tehdit bundandı.

"Unutma," dedi Temir. "Bak Binali ağam, ben Allahtan başka kimseden korkmam. Hatta bazı zamanlar ondan bile korkmam. Bir de bunu unutma!" dedi. Tükürür gibi çıkıyordu sesi. Yarasını sardığı bezin ucunu hızla çekti. Binali ulumaya benzeyen bir çığlık attı.

"Yaran elimde, sen elimdesin, bunu da unutma, hem de hiç unutma!"

"Köpoğlu! Beni tehdit mi ediyorsun sen? Ulan sen kim oluyorsun da koskoca Binali'yi..."

"Ben bu dağların Köroğlusuyum."

Hırçın, öfkeli, daha çok bir böğürmeye benzeyen bir kahkaha attı Binali:

"Köroğlu ha? Köroğlu'na bakın hele! Köroğlu! Köroğlu!"

Temir olanca gücüyle ve elinin tersiyle bir tokat indiriyor Binali'nin suratına. Binali sersemliyor. Binali'nin suratının orta yeri darmadağın. Binali şaşkın. Yediği tokattan çok, birinin ona tokat atması, atabilmesi sersemletmiş onu.

"Gülme! Gülme dedim sana!"

Binali anladı ki, gülmek Temir'e karşı bir silahtır.

"Bir daha güldüğünü görmeyeceğim senin! Gülmeyeceksin! Hiç gülmeyeceksin!"

Açıkta kalmış yarası sızlıyor. Güçsüz ve umarsız şimdi. Alttan almak zorunda olduğunu duyumsadıkça büsbütün öfke basıyor, her zaman başkasını yakmış gazabı şimdi kendini kavuruyor. Öfkeden kuduruyor Binali. Öfke. Has erkek öfkesi. Eşkıya öfkesi, gözükara bir öfke, ölümle kavilli bir öfke, sanki hiçbir zaman dinmezmiş, dinemezmiş gibi bir öfke. Bunca yıldır onu dağda tutan, eşkıya tutan öfke.

Ne ki yarasının sızısı öfkesine üstün geliyor.

Alçalıyor öfkesi, sesi alçalıyor:

"Nedir niyetin senin Temir?"

"Niyetim falan yok benim, bundan böyle gülmeyecen, o kadar!"

Ne yapacağını kestiremiyor Binali. Sürekli bir şaşkınlık içinde. El kadar bir çocuk onu bu kadar umarsız bıraksın ha, olacak iş değil. İlk kez, bütün yaşamında ilk kez kendini bu denli çaresiz hissediyor.

Gücü yerinde değil, yataktan kalkmaya mecali yok, iyileşmeye yüz tutmuş olmasına karşın onu yatağa mıhlayan yaraları izin vermiyor.

Silahı yanında yok. Attığını beş yüz metreden vuran nişancılığı beş para etmiyor burada.

Yumruklarını konuşturacak durumda değil.

Bir buyruğuyla can alan, can veren adamlarından hiçbiri yok yanında yöresinde.

Ve böyle bir durumda ne yapacağını hiç bilmiyor, hiçbir şey düşünmemiş ki bugüne değin. Böyle bir olasılık usunun kıyısından bile geçmemiş, her zor durumda erkekliğiyle, yumruğuyla çözmüş düğümü. Oysa bu kez bambaşka bir düğüm var önünde. Bildiği hiçbir yol çözmeye yetmiyor. Hep gücüyle, erkekliğiyle, büyüklüğüyle, adıyla var olmuş Binali.

Böyle bir durumda kalınca ne yapacağını hiç düşünmemiş, hiç böyle bir durumda kalmamış. Bütün silahlarını soyunmuş şimdi, bütün silahları elinden alınmış.

O kadar bilmediği bir şey ki bu, o kadar umarsız hissediyor ki kendini, bu piçin her istediğini yerine getirebileceğinden korkuyor. Kişioğlu böyle bir durumda nerede duracağını bilemez.

Hiç yenilmemiş biri, hayata karşı kendini hep silahıyla, hep yumruğuyla, hep erkekliğiyle savunmuş biri, günün birinde bütün silahları elinden alındığında, böyle kapalı bir yerde, örneğin bir mağarada ve ne istediğini kendisi de bilmeyen güce susamış, acımasız birinin karşısında ne yapacağını bilmez, bilemez... Bu yüzden de bir kez yenilmeyi her şeyi kaybetmek sandığı için,

nerede duracağını bilemez.

Kendi bile farkında olmadan her şeyi, hepsini, herkesi kaybetmek ister.

Bir kez, tek bir kez bile yenilmek, ölümdür onun gözünde. Ve ancak her şeyi yitirerek ölümü hak edeceğini düşünür.

Kendi yenilgisini dünyanın sonu sanmaktan kaynaklanır bu.

Kendi yenilgisinde bir devrin bittiğini, bir davanın kaybedildiğini düşünmekten kaynaklanır.

Binali işte şimdi bunları yaşıyor.

Öfkesindeki şiddet, kendini ilk kez kendine ve ötekine karşı bu denli güvensiz hissetmesinden kaynaklanıyor.

Güvensizlik ise sürekli yok etme duygusunu, öldürme isteğini depreştiriyor.

Temir, ansızın Binali'nin pantolonuna davranıyor. Binali iyice şaşkınlaşıyor.

"Ne yapıyorsun?" diye haykırdı.

"Seninkini göreceğim."

"Ne yapacaksın görüp de?.."

"Hiç! Göreceğim işte. Sen benimkini gördün işerken. Ben de seninkini göreceğim."

Hızla pantolonunu gevşetip, donunu sıyırıyor.

Sonra kahkahalarla kalkıyor ayağa:

"Benimki seninkinden büyük!

"Dağların en büyüğü Binali'ninkinden benimki daha büyük."

"Hani sen gülmeyi sevmezdin."

Şaşalıyor Temir. Gülmesi duruluyor.

"He ya... sevmezdim..."

"Canın acıyor mu?" diye sordu Temir.

"Az biraz," dedi Binali.

Temir, parmağını yaraya biraz daha bastırdı. Yeniden sordu:

"Şimdi?"

"Biraz daha acıyor."

Temir biraz daha bastırdı parmağını.

"Ya şimdi?"

Binali başını kaldırıp Temir'in yüzüne dikkatle baktı. Yarasını yokluyor sanıyordu ya, bu piç düpedüz eğleniyordu kendiyle, kuyruğuna teneke bağlanmış it gibi hissetti kendini. Yüzüne tükürmek istedi bir an, olanca hınçıyla dolu dolu tükürmek istedi. Sonra vazgeçti, vazgeçmek için olanca gücünü kullanıyor. Bugüne değin öfkesini hiç tutmamış Binali, kızgınlığını hiç sakınmamış. Şimdiyse kendini öfkesinin akışına koyverecek kadar güçlü hissetmiyor. İlk kez kendini bir başkası gibi hissediyor ve ona göre davranmaya çalışıyor. Lakin içinde biriken öfkesi yeniden depreşiyor, ağzının içinde biriken tükrük, dilinin altında, dilinin üstünde, ağzının içinde çoğala çoğala dolaşıyor. Kararsızdı. Yarası onun elindeydi. İyileşene dek, ayağa kalkana dek bu çocuktan uzak durmalı, ses etmemeli, ona ilişmemeliydi.

Nasıl konuşacak bu çocukla?

Nasıl konuşmalı?

Ne demeli de uzak durabilmeli ondan, hele böyle muhtaçken? böyle eli kolu bağlı umarsızken?

Yaşamında ilk kez ölmeden ve öldürmeden, yaşam içinde bir üçüncü yol arıyor.

"Şerefin varsa, bir lokma erkekliğin varsa, vur beni. Vur da kurtul! Sen de, ben de kurtulalım."

İzini sürenlere av olmaktansa, böyle cıbıl bir çobanın kurbanı olmalı daha iyi. Hiç olmazsa o dağ kancıklarına yem olmaz, jandarmalara ikramiye parası olmaz. Sessizce ölür gider.

En büyük korkusu burada kıstırılıvermek. Ölüsünden hiç kimse pay almamalı, ne nam, ne para, hiçbir şey. Adının ve ölüsünün mirasına kimse konsun istemiyor. Hiçbir eşkıya kendi ölüsüne basarak namlanmasın bu dağlarda, yükselmesin. Lakin öte yandan eşkıyalık namusu var, böyle adsız bir çobana can teslim etmek, adına leke, şanına gölge düşürür. Koskoca Binali'yi

el kadar bir uşak gebertmiş dedirtmek de var işin içinde.

Ölüsünün de namı var.

En çok ölüsünün namı var.

Onun ölüsü başkalarının yazgısına yol düşürecek; bunu biliyor. Buna sebep şimdi herkes izini sürmekte.

Herkes biliyor ki, Binali'yi vuran, bu dağların mekânında, Binali namının cümle mirasına el koyacak. Kimi zaman düşmandan düşmana geçen miras, babadan oğula geçen miras gibidir.

Dirisinden çok, ölüsüne sahip arıyor Binali.

Şimdi ölüsünün namını kollamaya didiniyor.

Ne var ki bir kez kefeni yırtmış, nasılsa iyileşecek, nasılsa tümden ayaklanacak, nasılsa yeniden yapışacak tüfeğine, tetiğine, şanına. O zaman, işte o zaman...

Vazgeçiyor cıbıl çobana can teslim etmekten, "Şerefin varsa, bir lokma erkekliğin varsa..." diye yalvarmaktan, vazgeçiyor.

"Burası da acıyor mu?" diye soruyor Temir.

Ağzında biriken tükrüğü yutuyor.

"O ceylanı vurduktan sonra ben artık hiçbir zaman eski ben olamadım. Bir kez ölümü öldürmüştüm çünkü... Ölümü böyle tanımıştım."

"Sevdalı mısın sen?" dedi Temir.

"Değilim," dedi Binali. "Neden sordun?"

"Ölümü sevda gibi anlattın da... Hep merak eder dururum, erkek midir, dişi midir bu ölüm dedikleri?"

"Erkek olsa gerek," dedi Binali. "Allah gibi, şeytan gibi, o da erkek olsa gerek."

"Bunları niye anlattın bana?" diye sordu Temir.

"Az önce bana bakarken o ceylan gibi baktın," dedi Binali. "Hani kaçmaya başlamadan önceki değişen bakışıyla baktın."

"Peki silahını verseydim sana, beni de vurur muydun? O ceylanı vurduğun gibi?"

"Bilmem," dedi Binali. "Bilemem."

Binali bütün bunları son gece anlattı.

Kendi de bilmiyordu son gece olduğunu.

Kavalın güven verici sesini duydu bir süre, kesik kesik duydu. İncecik ağlayan o ezgiyi yarasında duydu. Arada bir düşecekmiş gibi oluyor kayaların kıyısından, uçurumlara yuvarlanacakmış gibi oluyor, taşakları kesiliyor, bir titreme alıyor önce düşünde, sonra titreyip uyanıyor. Kısa bir süre keskin bir ışık aydınlatıyor bilincini, kendini ve kavalı duyuyor. Yeniden yuvarlanıyor uykuya, karanlığın o kuyu dibine. Yeniden debelenene kadar orada, o kuyunun dibinde arada bir kendini çağıran kaval sesiyle birlikte kalıyor.

Bu kez uyanıklığı uzun sürüyor.

Kavalı son kez duyduğunda artık iyice ayılmıştı, gözlerini açtı, kirpiklerini kırpıştırdı, mağaranın karanlığına alıştı gözleri, bir karanlıktan öteki karanlığa çabuk geçti. Mağaranın ağzında arkasına geceyi, yıldızı ve bulutlarla peçelenmiş ayı almış Temir'i gördü. Kavalına gömülmüş, kendinden geçmiş uzun bir ezgiye dalıp gitmişti. Küçük çan sesleri duyuluyordu geride, belli ki yakınlarda bir yerde bir sürü vardı. Bir zaman durdu kavalı dinledi, bu kez kesiksiz dinledi, kesintisiz dinledi. Ayıldığına iyice inanmıştı artık. Kurtulmuştu işte. Kurtulduğuna şükretti, yakalanmadığına şükretti. Nerede olduğunu, kaç zamandır burada olduğunu, kiminle olduğunu düşündü. Sonra:

"Su," dedi. "Su!"

Kendi sesini tanımadı. Boğazında çatallanmış devedikenleri vardı sanki. Bozkır çiçekleri. İçindeki bozkır çiçeklenmişti. Diken diken çiçeklenmişti.

Yerinden fırladı Temir.

"Al ağam," diye bir tas su uzattı. Kalkmaya çabalarken yarası battı ona. Canı acıdı. Yaşadığını ilk o zaman anladı; canı acıdığında...

4.

"Söyle bakalım bu dağlar kimin?"
"Senin"
"Eksik deme döküveririm yere, yeri yalatırım"
"Senin ağam"
"Hah şöyle"
"Öyle ağam"
"Bu dağların en ulusu kim?"
"Sen ağam"
"Bu dağlar kimden sorulur?"
"Senden ağam"
"Bu dağların padişahı kimdir?"
"Sensin ağam"
"Ben istesem seni öldürmez miyim?"
"Öldürürsün ağam"
"Öldürüp de leşini lokma lokma doğramaz mıyım?"
"Doğrarsın ağam"
"Doğrayıp da kurda kuşa yem etmez miyim?"
"Edersin ağam"
"İtlere atmaz mıyım leşini?"
"Atarsın ağam"
"Sen benim elimi ayağımı öpmez misin?"
"Öperim ağam"
"Kapımdaki itler gibi yalvarmaz mısın bana?"
"Yalvarırım ağam"
"Zalimin kanlısı, yoksulun yanlısı söyle bakalım bana: Bu dağların en büyüğü kim? Binali mi, Temir mi?"
"Temir, ağam"

"Temir istese Binali'nin leşini yere sermez mi?"

"Serer ağam"

"Hah şöyle, al bakalım şu bir tas sütü, bir lokma dürümü it!"

"İtim ağam"

Binali kuruyan ağzını sütle çalkaladı, iki gündür kursağından bir şey geçmemişti. Dili damağı kurumuş, güçten düşmüştü, bu ise kurtulma umutlarını zayıflatan bir şeydi.

Temir, bir süre verdiklerine aç kurt gibi saldıran Binali'yi seyretti. Kendinden geçmişti Binali. İri iri yuttuğu lokmaların kursağından geçişini seyrediyor Temir; esmer yüzünün yemek yerken daha çok karardığını ve daha çok bir ite benzediğini düşünüyor.

"Seni bulduğumda yüzün bebe yüzü gibiydi," dedi Temir. "İyileştikçe ite benziyorsun!"

Binali, lokması ağzında kalakalıyor bir an, sonra yeniden çiğnemeye başlıyor lokmasını.

"Karnı tokken buyurmak kolaymış değil mi Binali ağam? Aç karınla buyurmak zor işmiş değil mi?"

Kötülüğün sınırsız ülkesinde şimdi.

Bu çoban piç düşgücünün genişliği kadar kötülük yapabilirdi. Ses çıkaramıyor, ses çıkaramayacak.

Bunu anlamış bulundu. Uzun çabalar, uzun didinmeler sonunda anladı ki, tutsak düşmüştü. Gün günden azalmıştı gücü, gün günden bozguna uğramıştı. Temir yenmişti onu, bütün silahlar ondan yanaydı. Susmaktan ve boyun eğmekten başka umarı kalmamıştı. Aç, yaralı ve güçsüzdü. Onun elindeydi; onun eline düşmüştü.

Kendini inandırmak için, elinde bulunduğu durumu kabullenmek için bunu sürekli yineleyip duruyordu kendine.

Hem sonra biliyor ki bir gün iyileşecek, savuşup gidecek buradan. Kendine yaptıklarını burnundan fitil fitil getirecek Temir'in. Köpekler gibi ayaklarının altında sürüyecek.

Usul usul kin biriktiriyor. Yüreğinin öfkesinde inceden inceye bir intikam ağusu koyulanıyor.

Ansızın o sessizliği anlıyor Binali.

Bunca yıldır anlayamadığı o sessizliği.

O sessizliğin gücünü.

O sessizlikte biriktirilenleri.

Yıllarca ona kin bağlayanların, ona düşman olanların sessizliğini, onları anlamakta çektiği güçlüğü şimdi anlıyor. Güçsüzken anlıyor. Umarsızken, onlar gibiyken; köleliğin uzun ve gizli intikam duygusunu...

Buyuran ve hükmeden birinin yıllardır anlayamadığı ne kadar şey varsa hepsini birden anlıyor. Ne kadar şey varsa tümünü birden... Hiçbir kötülük yapmadığı halde, kendisine durup dururken düşman olanları, her şeyi, herkesi, hepsini birden anlıyor...

Kendi ezici gücünü başkalarının gözünden görüyor ilk kez.

Ne zamandır kararını vermişti:

Temir'in her dediğini yapacaktı.

Zaten bu kararı vermeden önce de her dediğini yapmaya başlamıştı.

Hiç yenilmemiş biriydi ve bir kez yenik düşmüştü. Nerede duracağını bilmiyordu. Onurunun sınırlarını bilmiyor; hükmederken de bilmiyordu.

Her ikisi de aynı şeydi zaten.

Hükmeden için de, köle için de aynı onursuzluk söz konusudur; her zaman, her yerde...

Kaç gün önceydi:

Değişik duygular içinde debelenip duruyor.

Ot döşeği diken yığını oluyor yaralı bedenine. Geceler hain uzuyor, uyku tutmuyor gözleri, Temir gün günden zalimleşiyor. Yutkunmaktan boğazı kuruyor.

Susuyor, sürekli susuyor ve yutuyor.

Temir ise anlamış Binali'nin her geçen gün geri geri gittiğini, sürekli üzerine gidiyor. Sınırlarına ulaşmak istiyor onun. Sınırına varmak. Oysa bilmiyor ki, kendisinin de sınırı yoktur. Ve Binali de kendi gibi gözükara bir sınırsızlık içerisindedir.

Şiddetle öğrenenlerin, şiddetle yaşayanların, şiddetle var olanların sınırı yoktur. Cenge başladıkları noktadan daha ileri götürürler şiddeti.

Temir'in zulmünü kabartan şey, ne zamandır Binali'nin yüzünün silinmiş olması. Düşüncelerini, duygularını yüzünün ardına saklamayı başarmış Binali. Tutsaklığı bunu öğretmiş ona. Bakışları değişmiş, gizlenmiş. Yüzündeki ilk günlerdeki buyurgan anlatım da, sonraki günlerdeki şaşkın, öfkeli anlatım da yerini ölü bir boşluğa bırakmış. Bir boşluk gelip yerleşmiş Binali'nin yüzüne. Ürkütücü bir belirsizlik, korkutucu bir boşluk büsbütün hırçınlaştırıyor Temir'i. Ne zamandır onun duygularını, düşüncelerini, tepkilerini izleyemiyor. Ne yapacağını sezemiyor. Binali, yüzünün boşluğuna, kovuğuna sığınmış, gizlenmiş. Kendini orada saklıyor, kendini orada sakınıyor.

Mağaranın içinde ikinci bir mağara olmuş Binali'nin yüzü. Binali, Temir'in mağarasında; Temir de Binali'nin mağarasında birbirlerini arıyorlar, birbirlerini avlıyorlar. Cengin gizini koyultan bir denge kurulmuş.

Koskoca Binali'nin, kendi elinde böyle bir yaralı hayvan olması, her isteğini yerine getirmesi öfkeden kudurtuyor Temir'i. Bu kez de bu nedenle erkekliğini tehdit altında hissediyor. Büyüklüğün bu denli kolay alt edilir bir şey olması, bir efsanenin küçük bir mağaranın kuytusunda bu denli kolay çürüyebilmesi erkekliğine dokunuyor. Binali'nin biraz olsun Binali'liğini göstermesini bekliyor. Değilse her şeyin boş, bomboş olduğuna inanacak, tıpkı Binali'nin yüzü gibi.

Bu ise hemen her şeyin sonu gibi.

Binali ise karanlık kuytusunda, düşüncelere dalmış, hesaplara; kurtuluşunun yollarını arıyor, düşlüyor, kuruyor.

Ezikliğini, yenikliğini sindirmeye çalışıyor.

Düşünüyor ki: aralarında olup biteni yalnızca iki kişi biliyor. Bir kendisi, bir de o biliyor aralarındaki cengi. Binali'nin bir tas şerbet, bir parça et, bir dürüm ekmek için saatlerce yalvardığını, kendini aşağıladığını, onurunu bu denli yitirdiğini bir tek ikisi biliyor. Zaten, o, yani Temir, ölecek, mutlaka ölecek, olan biteni hiç kimseye demeden, diyemeden geberip gidecek... Gitmesi gerek. Hem dese kim inanır ona? Olanları anlatmaya kalkışsa bile herkes güler ona, alaya alır, kimse inanmaz. Bugüne kadar böyle bir şey olmamış ki... Hiç olmamış... Alt tarafı aklını oynatmış derler. Kim inanır koskoca Binali'nin, bunca yıldır dağ taş inletmiş Binali'nin el kadar bir çobana yalvarıp yakaracağına? Binali'nin leşi bile, Temir'in yakasına yapışsa canını alır. Durduk yerde Binali olur muydu yoksa? Herkes böyle düşünecek elbette... Böyle düşünmesi gerekir. İki kişilik bu gizin, Temir'in leşiyle birlikte dağların karanlık tarihine gömüleceği de apaçık. İyileşene kadar, ayaklanana kadar varsın dilediğini yapsın, dilediğini söylesin, söyletsin, aklının yettiği her işkenceyi yapsın; ama buradan bir kurtuldum mu, dağlar eskisinden beter titreyecek karşımda. Yenilgiyi tatmış bir eşkıyanın gazabının ne olduğunu ben de bilmezdim bugüne dek. Bir erkek gibi ölmeliyim. Bir eşkıya gibi... Ölümümün bir namı, bir destanı, bir ağıtı olmalı. Mutlak olmalı. Ulu törenlerle tutulmalı taziyem. Bütün o çapulcu çetelerin çanına ot tıkadıktan, hepsini birden birer börtü-böcek gibi ezdikten sonra, "ben kolay ölmem ulan" dedikten sonra öldürmeliyim. Dağların son eşkıyası gibi. Benim saltanatımla sona ermeli eşkıyalık, erecekse ve bundan böyle bu dağlar eşkıya soyu barındırmayacaksa...

Eşkıyalığın son sözü benim ölümüm olmalı.

Bir erkek gibi ölmeliyim, burada bir kancık gibi yalvarmışım ne çıkar? Kimse bilmiyor, kimse görmüyor, söylediklerimin bir tekini bile bir üçüncü kişi işitmedi ki. Onu da geberttim mi tamamdır. Kapalı, karanlık, kuytu bir in burası, aklının yarısını yitirmiş bir çocuğa yalvarmışım ne çıkar? Ulan adamdan bile sayılmaz o. Bir çoban. Bütün çobanlar gibi kaval çalan bir çoban.

Kendini Köroğlu sanıyor, kendini bu dağların padişahı, sahibi sanıyor. Ve çok kalmadan geberip gidecek.

"Kulun olayım ağam, de"

"Kulun olayım ağam"

"Kapında bekleyen itin olayım ağam, de"

"Kapında bekleyen itin olayım ağam"

"Ayağının bastığı toprağa kurban olayım ağam, de"

"Ayağının bastığı toprağa kurban olayım ağam"

"Sonra, sonra şey de: Ben senin beslediğin bir kancık itim. Sen bana bakmasan ben geberip giderim"

Duygusuz ve tekdüze çıkıyor sesi. Ne bir öfke, ne bir telaş, ne bir duygu var sesinde. Yalnızca işini yerine getiriyor gibi.

Sonra Temir'in bıraktığı dürümü alıp yemeye koyuluyor.

Yemekten sonra yaralarını yeniden sardı Temir, merhemi tazeledi. Kabuklar çoğalmıştı, yaraların çevresi usul usul, tatlı tatlı kaşınıyor. Yüzü ışıdı Binali'nin, yüzünün aydınlığını Temir'den saklamak için başını önüne eğdi.

Temir, tam yatacakken;

"Binali," dedi.

Gecenin ilerlediği, ateşin sönmeye yüz tuttuğu, yağmurun yeniden hızlandığı saatlerdi.

"Kurban bayramı yaklaşıyor," dedi.

Binali'nin bacaklarının arasından bir titreme geçti.

"Sanki bütün kurbanların başını beklerim."

Mağaranın ağzında beliren karaltı yüreğini ağzına getirdi Binali'nin. İlkin Temir sandı, Temir'in erken dönmüş olabileceğini düşündü. Ama Temir böyle girmezdi ine, bu gelenin adımları ürkekti, temkinliydi ve de gözlerini karanlığa alıştırmaya çalışıyordu. Belli ki bir başkasıydı. Mağaranın ağzından içeri sızan ışık, gelenin arkasından vurduğu için siluetini ortaya çıkarıyor, ama yüzünü saklıyordu. Binali artık iyiden iyiye kapana sıkıştı-

ğına ve hiçbir umudunun kalmamış olduğuna inanmıştı. Ardından mağaranın ağzında başkaları belirdiler. Silahlıydılar. İz sürdükleri belliydi. Belki çok kalmadan gideceklerdi buradan, öyle bir uğramış, kolaçan etmek istemişlerdi. Binali sıkıştığı köşeye iyice büzüldü. Evet, belki de iş olsun diye, yalnızca gözden geçirmek için dalmışlardı bu ine, böyle bakıp gideceklerdi. İnin zifiri karanlığında göz gözü görmüyordu nasılsa; ateş de söneli saatler olmuştu. Ne var ki en önden gelen kararlıydı, inin dibini bulmak istercesine kararlı adımlarla dimdoğru yürüyordu. Binali ansızın Temir'i düşündü, onun şu an burada olmasını istedi, yabansı bir dostlukla andı onu, özlemle. Bunu kendi de anlamadı. Önden girenin karanlığa alışmış gözleri geldi buldu Binali'yi büzüştüğü köşede. Bir zaman dikkatle baktı, yaklaştı. Ansızın tanıdı, emin olduktan sonra kibrit çaktı. Evet, oydu.

"Binali," dedi. "Biliyordum! Seni bulacağımı biliyordum!"

"Sen erkek adamsın değil mi Binali? Sen dağların en büyüğüsün öyle mi?"

Elinde bir tas süt, bir dürüm ekmekle girdi içeri. Geldi durdu karşısında.

"Öyle mi Binali?"

Garip duruyor Binali'nin karşısında.

"Zalimin kanlısı, yoksulun yanlısı, dağların en ulu eşkıyası Binali, hadi yeniden başlayalım."

Binali bitik. Binali bitkin.

"Söyle bakalım bu dağlar kimin?"

"Senin"

"Eksik deme döküveririm yere, yeri yalatırım"

"Senin ağam"

"Hah şöyle"

"Bu dağların en ulusu kim?"

"Sen ağam"

5.

Dere incecik bir sızı gibi akıyor.

Gökyüzünü yıldız basmış. Dağ rüzgârları bütün ağaçları nenneliyor. Her yan yaprak fısıltısı, rüzgâr dindiğindeyse karanlığın o kesin sessizliği. Henüz güçlenmemiş olan gecenin ayazı usul usul işliyor insanın içine.

Bir parçasını orada, o ağacın orada bırakmış; aklının yarısı orada şimdi. Düşünceli, dalgın, başını iki elinin arasına almış, kendini nenneliyor. Derenin küçük, usul sesini dinliyor rüzgâr dindikçe.

Yüreği: ormanların gümbürtüsü...

"Kocuyorum galiba," diye geçiriyor içinden. "Artık kocuyorum. Eskiden böyle miydim? İçimden nasıl gelirse öyle yapardım, daha sonra oturup da böyle kumru gibi düşünmezdim. Şimdiyse yaptığım her hareket düşüncelere salıyor beni. Kendi ellerim hep kendi yakamda. Buna sebep canımdan olmaktan korkarım. Çok düşünce iyi değildir, hareketsiz koyar adamı. Olduğu yere mıhlar. Kımıldatmaz, usul usul içini oyar saplandığı yerde yer bitirir. Kocuyorum galiba, bu yürek ağırlıkları hep ondan. Yenildim, evet evet yenildim. Bitti artık."

Adamları çevreye dağılmış, kimi mevzilendiği yerde uyuyor, kimi nöbette. Gecenin soluk alıp verişini dinliyor. Dağın, ormanın nabzını...

"Daha nereye tırmanacağım?" diye geçiriyor içinden. "Doruktan ötesi ölüm..." Bıraksalar köşesine çekilip, kimsenin işine karışmadan tarlasını ekecek, toprağına bakacak, yaşayıp gidecek. Ama artık her şey için çok geç. Yorgun, bezgin.

Kayalı kuyulara dökülen ince derelerden birinin başına varmış, cırcır böceklerinin sesini dinliyor Binali. Kendini geceye vermiş, yorgun, bitkin, sancılı. Kendini hiç bu kadar yorgun hissetmemiş, omuzları çökkün, dizleri çözük, yaptıkları rahatlatmamış onu, içindeki yumağı çözmemiş, tersine büsbütün dolaştırmış.

Şaşkın, düşünceli, sıkkın.

Kendini tanıyamıyor, bu ise büsbütün paniğe sürüklüyor onu. Tanıdığı, bildiği, alıştığı Binali olmak istiyor. Yadırgıyor kendini.

Yüreğini yokluyor. Soğumamış yüreği. Tersine daha çok harlanmış, ne var ki bu sefer öfkesi yalnızca Temir'e değil, kendine de yönelik; kendi kendini de kavuruyor.

"Çok dayak yedi bu bebe. Dayakla, kötekle, hakaretle büyüdü. Onun bunun ahırında yattı kalktı. Kucak yüzü görmedi. İnsanlar ya acıdılar, ya dövdüler onu. İnsanları tokatlarıyla, tekmeleriyle, küfürleriyle tanıdı. Onu böyle yenemezsin. Döverek söverek bir şey anlatamazsın ona. O zaten biliyor bunları. Ona işlemez bütün bunlar. Madem bulmaya gidiyorsun bulur bulmaz öldür gitsin. Bu çocuk zaten dağlara bela olacak. Bir kuru çobanlıkla yetinmez bu. Hele biraz daha büyüsün, biraz daha serpilsin, bu dağlar yetmeyecek ona, bela olacak bela, en iyisi vur gitsin. Gücünü sınamanın hududu yoktur. Madem şimdi sana kafa tutmakla başlamış işe, bu işin ardını getirir. Efsane olmadan ölmek istemez. Hiçbir şeyi olmadı onun, hiçbir şeyin sahibi olmadı. Bir adı, bir namı olsun isteyecektir. Bunu mutlak isteyecektir. Zaten namı böyleleri daha çok isterler. Kimsenin ona vermediği şeyi kendi elde etmek isteyecektir. Mademki hiç kimse hiçbir şey vermedi ona; daha da zalimleşecektir elde ederken. Dünyayı bileğiyle hak etmek kolay iş değildir; bilirsin. Yerinde olsam Binali, bulduğum ilk yerde sererim leşini yere, sen de kurtulursun, cümle ahali de. Bu dünya bu çocuktan çok çeker sonra, çok çeker..."

Gecenin ayazı keskinleşiyor.

Orada, o ağacın altındaki rüzgârı düşünüyor.

Gece kendine zehir zıkkım oluyor. Ağzında zehir gibi bir acı tütün tadı yayılıyor.

Yere tükürüyor.

Bir kez daha tükürüyor.

Yeniden ormana döndüğünde: "Benim cengim asıl şimdi başlıyor," dedi. Dimdik ayaktaydı, yaraları tümden sağalmıştı. Öfkesi ve intikam hırsı hızla iyileştirmişti onu. Dağ önünde bir yemin gibi duruyordu şimdi. Hayatının en büyük avıydı bu.

Temir'i bulduğunda yüreği delicesine çarpıyordu. Bugüne değin hiçbir av bu denli heyecanlandırmamıştı onu. Son birkaç gününü sürekli onun hayaliyle birlikte yaşamıştı. Yaşadıklarını (Temir'in ona yaşattıklarını) yeniden ve yeniden kurmuş, öfkesini tutuşturmuş, nefretini ve intikam hırsını diri tutmuştu. Onun zulmünden kurtulmuş, ama ondan ve hayalinden kurtulamamıştı.

Tamamlanmamış bir hesapları vardı.

Yarım kalmış bir hesapları.

Ve o Temir'i bulamadıkça, bulup da öcünü alamadıkça tamamlanmayacaktı.

"Bu yeniklikle yaşayamam ben! Bu gizli utançla! Kendi kendimi kemiririm, sonunda kurumuş çöpümü bulurlar bir ağaç dibinde. Temir cezasını bulmalı, görmeli cezasını. Başka yolu yok, mümkünü yok. Bu dağlar, bu orman haram olur bana, dar gelir, zindan olur."

Çürüyen yaprakların örttüğü izler, iz sürenlerin işini büsbütün zorlaştırıyor. Dalından düşen her yeni yaprak bir izi örtüyor. Mevsimin son demleriyle birlikte dallar, yapraklar usul usul iniyor toprağın üzerine.

Binali'nin cümle adamları toplanmış dağ taş Temir arıyorlar.

"Hey dağların Köroğlu'su! Baksana buraya!"

Ağır ağır ardına döndüğünde bembeyazdı Temir'in yüzü. Ormanın seyreldiği bir düzlüğe açılan yamaçların birindeydi. (Ancak ölüm insanı kanatlandırıyordu demek) Yakalandığını kesin bir biçimde biliyor şimdi. Artık yakalanmıştı. O yürek çarpıntısı dinmişti şimdi. (Kanatlanıp uçmak istiyor, kimse ona ilişmeden, kimse ona değmeden, kimseyle yüz yüze gelmeden)

Yüz yüzeydiler şimdi.

Binali ile Temir.

Binali'nin cengi için yüz yüzeydiler.

Gözlerinin önünde o şahinin kanatları dönüp duruyor. Dönüp duruyor dünya. Ağaç olmak, kuş olmak, toprak olmak, yok olmak istiyor Temir.

Rüzgâra tutulmuş bir ağaç gibi sevinçten sarsılıyor, durduğu yerde titriyor. Kendi sevinci korkutuyor onu; sevincinin kendini aştığını duyuyor. Yüreğinin çarpıntılarına yetişemiyor. Temir'in yüzüyse bir avuç kül... Sanki bir dağ rüzgârı yüzündeki her şeyi silmiş. Bu kireç akı yüz Binali'nin sevincini çoğaltıyor, tuzağına düşmüş avından aldığı keyfi çoğaltıyor. Elindeki silahı ağır ağır doğrultup, Temir'in çevresine kurşun döşemeye başlıyor. Dört bir yanına kurşun yağıyor Temir'in. Ayaklarının dibinde kurşunlar dolaşıyor. Zıplayıp duruyor Temir. Sağından solundan kurşun sekiyor (Ölüm burnunun ucuna dek gelmiş) Dallardan, ağaçlardan, çevredeki küçük kayalardan parçalar koparıyor seken kurşunlar. Ağaçların, çiçeklerin, ıslak otların, kuru yaprakların kokusuna yoğun bir barut kokusu karışıyor.

Binali, cenginin görkemli başlangıcını yapmaktan çok memnun sırıtıyor, ıslak, yapışkan bir gülümseme gelip yerleşiyor ağzının kıyısına. Az sonra başlayacağı işkencenin şehvetine kapılmış, gözü hiçbir şey görmüyor. Bir uzun düşü gerçekleşmiş gibi. Daha şimdiden pençesinde kıvranan avı, gücünün sarhoşluğunu duyuruyor ona.

Temir'i usul usul öldürmek yaşamının tek anlamı şimdi. Hızla açılıp kapanıyor burun kanatları, soluğu yetmiyor yüreğinin koşuşturmalarına... Gövdesi seğirip duruyor...

"Haydi başlayalım Temir ağam," diyor. "Ta başından başlayalım. Bana ettiklerinin aynını edeceğim sana. Ödeşmeyi öğreneceksin. Nerden başlayalım istersin? Hangisinden? Önce yaralayıp, sonra mı ölümlerden kurtarayım seni? Yoksa şimdiden mi başlarsın yalvarmaya?"

Birkaç kurşun daha ayaklarının çok yakınından geçiyor, yeniden zıplıyor Temir.

"Nerenden yaralayayım seni? Yaran nerende olsun istersin? Ne de olsa sonradan usul usul sağaltacağız yaranı, sarıp sarmalayacağız. Nerene sıkayım kurşunu? Hadi sen seç yaranı, yara alacağın yeri sen seç. Bu kadar iyiliğimiz dokunsun sana. Ne de olsa o kadar hukukumuz var seninle."

Bir kurşun daha sıkıyor boşluğa.

"Asıl şimdi başlıyor benim cengim Temir. Gör bak adam yalvartmak nasıl olurmuş, öc nasıl alınırmış? Gör bak... Bana ettiklerinin bin katını yapacağım sana... Öyle tek kurşunla canını almak yok, köpekler gibi sürüne sürüne gebereceksin... Kıdım kıdım öldüreceğim seni... Hadi başla bakalım yalvarmaya, nasıl yalvarıyorsun..."

Başını dik tutup, ta gözlerinin içine baktı Binali'nin

"Bir can için yalvarmam ben, vur gitsin," dedi Temir.

Binali kalakaldı. Hiç beklemediği, hiç düşünmediği, akıl etmediği, hesaba katmadığı bir şeydi bu. Kendini öfkesinin şehvetine kaptırmış, her şeyin düşlediği gibi olacağını sanmıştı. Düşlerini bütün bir hayat sananlardandı Binali.

"Ne demek yalvarmam ulan! Yalvaracaksın! İtler gibi yalvaracaksın, hem de ne gibi yalvaracaksın!.."

"Yalvarmam," dedi Temir. "Hepsi hepsi bir can. Alır gidersin... O kadar."

Binali duralıyor.

İnsan üzerine ve de yiğitlik üzerine bütün düşündüklerini, bütün bildiklerini yeniden yokluyor.

Bir kurşun daha sıkıyor.

Bir insan her kim olursa olsun bir insan çaresiz bir duruma

düştü mü yalvarır, yakarır, alçalır. İnsanoğlu böyledir. Böyle olması gerektir. Peki bu çocuk, bu el kadar çocuk niye dikleniyor böyle? niye direniyor? nesine güveniyor bu kadar?

Bunları düşünürken bir kurşun daha sıkıyor.

"Yalvar ulan! yakar! ağla! bir şeyler yap!"

Tam iki ayağının ortasından sekiyor kurşun, geriye zıplarken gerisin geri düşüyor, yere yıkılıyor. Tam doğrulurken yakınından bir kurşun daha sekiyor.

Peki ben niye yakardım? niye yalvardım o kadar? niye öldür de kurtulayım, demedim? diyemedim? Ben ki Binali'yken...

Bir kurşun daha tam doğrulacakken...

Belki de hiçbir şeye güvenmiyor, güvenmediğinden böyle. Ben ki Binali'yken... Olsun, gene de canı var. Can azizdir, kolay değildir vermesi. Belki de yiğit, sahiden yiğit...

Bir kurşun daha; çünkü bu düşünce büsbütün çıldırtıyor Binali'yi.

Bu kez ayağa kalkmayı başarmış. Yüzü gene bembeyaz ama korkudan değil bu kez; daha önce korkudandı yüzünün akı, oysa bu kez belli ki korkunun ötesine geçmiş. Ölüme razı gelmiş, yüzündeki beyazlık yolculuk hazırlığı. Son ve uzun yolculuk...

Her kurşunla biraz daha düşünmeye başlıyor Binali.

Her kurşunla usunun zembereği biraz daha boşalıyor.

Yalvarmazsa, eğer bu piçi yalvartmazsa kahrolacak, öfkesini, öcünü alamayacak... Biliyor ki öldürmek yetmeyecek ona... Öldürmek Binali'nin onurunu kurtarmayacak; tersine eksiltecek. Öfkesine yenilip öldürürse eğer, bu piç leşiyle birlikte bir başka şeyi de alıp götürecek Binali'den, ölüsüyle birlikte alıp götürecek. Bir daha hiç geri gelmemecesine...

Ansızın o sorunun karşılığı... O karşılığı şimdi verebiliyor Binali. O karşılığı şimdi bulabiliyor:

"Hayır," diyor içinden. "Hayır, vuramazdım. O zaman 'bilmiyorum' dediğimde sahiden bilmiyordum. Şimdiyse biliyorum. Meğerse vuramazmışım. Silahımı elime verseymiş de vuramazmışım. İnsan ölümü iki kez öldüremez."

Temir'in gözlerine bakıyor Binali.

Kaçacakmış gibi bakmıyor Temir.

Temir'in yalvarması, yakarması, sızlanması, ayaklarına kapanması gerek. Eğer bunu yapmazsa bu cengin galibi Temir'dir. Ölse bile bu cengi ölümün ötesine geçirten bir şey bu.

"Haa, anladım," dedi Binali. "İnanmıyorsun değil mi? Seni lokma lokma doğrayacağıma. Leşini itlere yedireceğime inanmıyorsun. Ona sebep böyle başın dik, alnın sert."

Eğer Temir yakarırsa, eline ayağına kapanırsa kendi gözünde haklılaşacak, kendi gözünde temize çıkacak. Kendinden duyduğu utanç hafifleyecek. Bunun bir insanlık hali olduğuna inanıp rahatlayacak.

Ama Temir öylece duruyor. Yüzünde bir boşluk. Bir büyük boşluk.

Sanki az sonra kanatlanıp uçacak.

Öylece ölmeye durmuş.

"Dur," diyor Binali. "Daha dur, bu hiçbir şey değil; daha canını yakmadım senin, yalnızca gözünü korkuttum. Daha kanın akmadı, etin kıyılmadı daha. Gör bak o zaman nasıl köpekler gibi yalvaracaksın, ayaklarıma kapanacaksın gör bak."

Yanına varıyor Temir'in.

Temir geçit vermeyen bir dağ gibi duruyor karşısında.

İlk yumruğu suratının orta yerine indiriyor Binali.

Kan fışkırıyor.

Rüzgâr kesiliyor, derenin sesi büyüyor kulaklarında. Gece büyüyor. Issızlık. Soğuk. İçindeki bozkır. Her şey büyüyor. O mağaradan kaçırıldıktan sonra her gecesi Temir'i düşünmekle geçmişti. Onu bulacağı anın düşüyle hep uyanık kaldı. Gözleri uyku tutmadı kaç gece. O anın büyülü şiddetiyle yaşadı. Şimdi, yani onu bulduğu bu ilk gece gene onu düşünüyor. Ondan kurtulamamış. Az ileride bir ağacın dibinde... Şu tümseğin ötesindeki ilk düzlükte...

Temir'in anlayamadığı şey Binali'nin ısrarı... Yalvartarak, yakartarak, aşağılayarak kendinde eğmeye bükmeye çalıştığı şeyi anlamıyor Temir. Sanıyor ki sıradan, düpedüz bir intikam için yapıyor bütün bunları. Yalnızca yüreğini soğutmak, hayfını almak için. Oysa Binali, kendini, kendi güçsüzlüğünü kurtarmak niyetinde. Temir'den koparıp almak istediği başka bir şey; düpedüz kendine ait bir şey.

Temir ise bunu anlayamıyor elbet.

Kendine sahip çıkmış, dayanıyor, diretiyor.

Bu cenkte de yanlış anlıyorlar birbirlerini. Davranışlarının ardında yatan, her ikisi için de bir bilinmez olarak kalmaya devam ediyor. Üstelik birbirlerine bu denli yakınken, birinin yumruğu, tekmesi ötekinin yüzünü, gövdesini bu denli paralamışken kan akıtmışken, et sıyırmışken hâlâ birbirlerinden ne istediklerini birbirlerine anlatamıyorlar. Düşmanlık da hiçbir şeyi çözmüyor. Yanlış bir sahiplenme ve yanlış bir saldırı içindeler. Her iki taraf da birbirine anlatmayı bilmiyor. Hiçbir biçimde bilmiyor ve anlatamıyor.

Hep o bir çift kanadı özlüyor. Şahinin ve ötekilerin uçup gittiği yeri.

Onu yerinde bulamadığında her şeyi anlamış gibiydi. Yokluğunu nedense özlemle duyumsadı. Bir efkâr, bir kimsesizlik çöktü üzerine. "Neden öldürmedim?" dedi. "Neden öldürmedim? Ama öldürsem daha çok özleyecektim. Şimdi artık beni yaşatmaz." Günleri kaçmakla (nereye? nasıl?) kalmak arasında geçti.

Binali, onu bulduğunda kaçıyordu.

Kararını vermişti.

"Dur, bu daha hiçbir şey değil Temir ağam. Daha çok eğleneceğiz seninle. Hemen öyle ilk yumrukla inlemeye başlama. İlk yumruk dediğin nedir ki hem, acısı çabuk geçer..."

Temir'i düştüğü yerden yaka paça kaptı Binali. İkinci yumruğu böğrüne indirdi. İki kat olmuş Temir acı içerisinde kıvranırken, ani bir hareketle belinden kayışı çözdü Binali. Kayış, Te-

mir'in sırtında ardı ardına bir şimşek hızıyla şaklamaya başladı. Kayış darbeleriyle iyiden iyiden kıvranmaya başladı Temir. Yumruklar, tekmeler birbirini izledi.

"Yalvarmayacaksın demek it!"

Temir başını kaldırıyor. Gözlerinde öfke yalaz yalaz... Sanki yediği dayak işlememiş ona. İşlemiyor. Tükrüğe boğulmuş bir sesle:

"Ben senin gibi değilim Binali," diyor. "Bir can için, kötü bir can için yalvarmam ben. Kimseye yalvarmam. Adam olan yalvarmaz, it olan yalvarır."

Kuduruyor Binali.

Tepeden tırnağa güçsüzlüğünü hissediyor şimdi. Bu çocukla ödeşemediğini, ödeşemeyeceğini seziyor.

Yalnızlık, yapayalnızlık içinde.

Olan bitene inanası gelmiyor.

Demek ki cümle insanlar böyle bir durumda aynı davranmazlarmış. Çaresizlik her şeyi açıklamazmış. Demek Binali yalnız, yapayalnız, bir başına. Ya da, ya da yalnız olan Binali değil, Temir. Asıl yalnız olan o. Binali öteki insanlar gibi davrandı, cümle insanlar gibi. Ötekilere benzemeyen Temir. Dayakla da, küfürle de, işkenceyle de, ölümle de üstesinden gelinecek bir şey değil bu.

Onun gücü yalnızlığından belki de.

Onun, baş edemediği, baş edemeyeceği bir gücü olması düşüncesi çileden çıkarıyor Binali'yi. Sanki bu kara kuru çobanla değil de görünmez bir devle savaşıyor.

Bıçağının ince ucuna taktığı göyneğini, pantolonunu bir çırpıda sıyırıp atıveriyor üzerinden. İnce bir kan çizgisi geziniyor Temir'in bedeninde.

"Hadi yalvarsana ulan it! Kurban olayım ağam bırak desene, bağışlanmayı dilesene, elime ayağıma kapansana, el etek öpsene, tövbe etsene. Ne sanıyorsun ulan sen kendini? Bütün o yaptıkların yanına mı kalacak sandın?"

Akşam yaklaşıyor.

(Gün akşamlıdır)

Güneş yorgun dağ ardlarına çekilmeye hazırlanıyor. Yapraklar ve dallar eskisi kadar esirgeyici değil. Mevsim geçiyor. Zaman geçiyor. Şimdi gazel mevsimi. Yağmurlar abanıyor bulutlara. Şimdi yağmur mevsimi.

Büzüldüğü yerden başını kaldırıyor Temir.

Bir bıçak darbesi donunu alıyor bacağından. Bir ince ışık çizgisi yüzünü, yüzündeki boşluğu yakalayacakmış gibi oluyor. Geri çekiliyor.

Ebesi güneş olan kör şimdi o.

Görmüyor, bakmıyor.

Oyunu, güneşle oyununu bir çocukluk anısı gibi uzaktan, anımsıyor.

Pantolonunu çözüyor Binali, kamışını çıkarıyor. Yerde büzülmüş duran Temir'e doğru ilerleyip, üzerine işemeye başlıyor. Ensesinden, saç diplerinden, omuzlarına, sırtına yol yol sidik sızıyor. Temir elleri üzerinde debeleniyor, kaçmaya çalışıyor, art arda tekmeleniyor. Güneş, altın sarısı bir ışık demetiyle aydınlatıyor Binali'nin fışkısını... Son birkaç damlayı sepelettikten sonra pantolonunu yeniden bağlıyor.

Sonra saçından kavrayıp yerde sürüyor Temir'i.

Temir çırpınıyor, bedenine takılan, tenini yırtan, yaralarına batan kuru dallardan, otlardan, dikenlerden korunmaya çalışıyor.

Ulu bir ağacın dibine getiriyor. Bir düzlüğün ortasına. Ayağa kaldırıyor Temir'i. Belinden çözdüğü kalın bir urganla, yüzünü ağaca yapıştırıp sımsıkı bağlıyor. Kollarını yukarı, başından yukarı tutarak, bütün gövdesini ağaca iyice yapıştırıyor. Sonra kat kat doluyor urganı. En son zorlu bir düğüm atıp bırakıyor.

Temir titriyor, yeni çıkan akşam rüzgârından değil yalnızca. Sarsıla sarsıla ağlamak istiyor Temir.

Çocukluğu geliyor aklına.

Bütün çocukluğu.

Kimsesizliği ilk kez bu denli acı veriyor ona. Hem de tam büyüdüğünü sandığı anda. Bu kadar büyüdüğünü sandığı anda.

Böyle kan, sidik, yara, bere içerisinde çırılçıplak bir ağaca bağlandığı anda.

Bir tas süt, bir tas şerbet döküyor üzerine Binali.

"Cümle karıncalar, arılar, börtü-böcek yürüyecek üzerine. Sabaha kadar burada, bu ormanın ayazında, bu ağacın dibinde. Rüzgârın dişleri ısırsın her bir yerini, lokma lokma yem ol böceklere. Hadi yalvarma bakalım, hadi dayan bakalım, yiğitliğini koru, erliğine sahip çık çıkabildiğin kadar. Nereye kadar dayanacaksın, gücün nereye yetecek? Elimdesin, sonuna dek elimdesin.

"Bütün gece senin Temir. Karanlığın böcekleri senin. Haa unutmadan, bir de yara beğenelim sana. Sabaha dek bir yerinden usul usul kan sızsın."

Bıçağın sivri ucunu sırtına dayadı. Sırtı ürperdi Temir'in. Bıçağın ucu yavaş yavaş sırtında gezindi. Aşağılara doğru yavaş yavaş iniyor, belinin oralarda kendine bir yer arıyor, daha sonra kalçalarının yuvarlağında karar kılıyor; siyah, iri bir ben var sağ kalçasının üzerinde, bıçağın ucu benin tam üzerinden birkaç santim içeri giriyor. Bıçağı içeride biraz kurcalıyor Binali. Temir'in çığlığından ağaç titriyor.

"Sabaha görüşürüz Temir," diyor. "Sabaha kadar kalırsan görüşürüz."

Başını öte yana çeviriyor Temir. Solundan sağına dönüyor. (Bir tek başını oynatabiliyor) Güneş, son güneş gözlerinden... Ansızın... Gene yakalıyor Temir'i. İşte o zaman sarsıla sarsıla ağlamaya başlıyor... .

Güneş de yakaladığı zaman.

Uzakta bilmediği kuşlar... Cırcır böcekleri... Çiçeklerin ve kuşların adını hiçbir zaman öğrenemediğini düşünüyor. Ormanın gece ezgileri, biri bitip, öteki başlıyor. Karanlığın zenginliği. Durmadan içini yokluyor Binali. Huzura ermemiş içini.

"Yenildim," diyor. "Bu cenk bitti. O kazandı. Yiğitmiş, sapına kadar yiğitmiş. Demek ki kimi insan her zulme karşı direnebiliyormuş. Peki ben niye yenik düştüm? Niye yalvarıp yakar-

dım? Niye alçaldım? Ama dur daha bu ilk günü, üçüncü güne vardığımızda boynu bükülür onun da... Yok, yok bükülmez. Gözünde öyle bir yalazlı ışık var ki bu piçin... Bizden daha yiğitmiş, daha yürekliymiş demek. Yalvarmaz bu çocuk, ölür de yalvarmaz. Hem daha ne kadar sürer bu? Ne kadar dayanırım yaptığım işkenceye? O ne kadar dayanır? Az önce ona onca işkence yapan Binali'nin keyfinden horul horul uyumak yerine, şimdi oturup da böyle uzun uzun düşündüğünü aklı keser mi? Gündüzki adam ben miydim? (Gün akşamlıdır) Niye yaptım bütün bunları? (Yüzünde öyle bir boşluk var ki, ölür de yalvarmaz) İçim rahatlamadı ki! İçimde hep o ıssızlık, hep o boşluk, bağırsam sanki yankı verecek. Yüreğim yürek değil çıbanbaşı. Ağrı veriyor bana. Peki o bana niye reva gördü onca ezayı, aşağılamayı, işkenceyi? Kendi kendine kaldığında o da böyle düşünüyor muydu yaptıklarını? (Bilemem, bilemem ki. O da bilemez. Kimse kimseyi yalnızken bilemez.) Kendiyle boğuşuyor muydu? Hiç konuşmadık ki, hiç konuşmadık... Ne vardı ki aramızda ikimizi de böyle insanlıktan çıkardı? Gözümü dünyaya yeniden açtığımdan beri hep güreş tuttuk onunla, birbirimizi sınadık. Ama onu tanımıyorum, o da beni tanımıyor."

İçi sızlıyor Binali'nin. Ayaz genişleyip, enlenip büyüyor ormanın içinde, bütün dağı kaplıyor. Yaprakların fısıltısı çoğalmış, derenin sesi belirsizleşiyor. Tenha bir keder içerisinde Binali.

Adamları şimdi ondan uzakta, çok uzaktaymışlar gibi geliyor ona.

"Demek ki yiğit değilmişim. Sandığım kadar yiğit değilmişim. Her iki türlü de yanlış yaptım. O zaman da yanlıştım; şimdi de... Sınanmış bir yiğitlik değilmiş benimkisi, denenmiş bir yiğitlik değilmiş. El kadar bu çocuğa, yanaklı uçuk bir çobana bunca işkence reva mı? Şimdi anlıyorum, o çocuk benimle oynuyordu, düpedüz oynuyordu. Hayatında hiç iki kişi olmamış ki... Bense ne yaptım? Azılı bir düşman yakalamış gibi olmadık ezayı reva gördüm. Adamlarımın gözünde de eksilmişimdir

mutlak. Bu çocuğu niye bu kadar aradığıma, sonra da bir ağaca bağlayıp gecenin ayazına terk ettiğime akıl erdirememişlerdir. Benim düşmanlığıma yakıştıramamışlardır. Onlar iyi bilirler: Düşmanlığın da kıymeti vardır. Düşmanlık da, insanlık gibi soylu bir şeydir. Yok yere duyulmaz. Duyulmamalıdır. Düşmanlığın bu kadarı ebette büyük kıymettir onların gözünde. Bu kimsesiz çobana bunca iz sürmemi, öfkelenmemi anlamamışlardır elbet. Bana çok görmüşlerdir. Bu işin altında bir iş olduğunu düşünmeye başlamışlardır bile.

"Lakin başka türlü nasıl olurdu? Bana ettiklerini nasıl ödetirdim ona? Nasıl cezasız bırakırdım? Ben yalvardıysam, yakardıysam; koruduğum, sakındığım, esirgediğim bir şey vardı. Adımı, namımı, erliğimi koydum ortaya. Bir parça daha yaşamak için o mağaranın karanlığında hepsinden vazgeçtim. Bununsa yok. Hiçbir şeyi yok. Ya da var. Hepimizden daha çok var. Buna sebep bunca meydan okuyabiliyor ölüme. Ölümün ötesine geçebiliyor.

"Artık ona yetişmem çok güç. Aynı menzilde yol almıyoruz."

Sabaha dek ikili duygular içerisinde kıvrandı durdu Binali. İkiye bölünmüş benliğini bütünlemeye çalıştı.

"İkinci bozkır," dedi. "İçimdeki bu ikinci bozkır... Gücüm, kudretim artık yalnızlık veriyor bana. İçimde pişmanlığa benzer bir şey var. Her şey için. Herkes için. Benim elde etmek için uğruna başkoyduğum şeyler bunlarmış demek. Bir tek kurşun, bir tek gece insanın hayatını bu kadar değiştirebiliyormuş demek."

Şimdi kendinden daha çok utanıyor, eskisinden daha çok.

"Ama n'olurdu bir kez yalvarsaydı. 'Vurma! Etme! Yapma!' deseydi. Beni bu kadar yalnız bırakmasaydı. Hiçbir şey bu kadar koymayacaktı bana. Nerdeyse ben gidip yalvaracağım ona, bana yalvar diye yalvaracağım. Yeniden yalvaracağım."

Seher. Binali hiç uyumamış. Tan ağarıyor.

Seherin iliklerine işleyen ayazında ayağa kalkıyor Binali. Ayağa kalkmakta geç bile kaldığını düşünüyor. Gece, içindeki hiçbir şeyi çözmemiş, her şey olduğu gibi duruyor. Kendine yakıştıramıyor olan biteni.

"Asıl Binali'liğimi şimdi yitirdim," diyor. "Güçsüzken değil, güçlüyken yitirdim." Bütün gece bunu öğretmiş ona.

"Güçsüzken onu korumak benim elimde değildi (sandığım kadar değildi), oysa güçlüyken elimdeydi; sonuna dek elimdeydi. Ne ki güçlü olan daha çok yanılıyor. Gücümün sarhoşluğuna kapıldım, o sarhoşluk her şeyi unutturdu bana. Eksildim. Bu cenk bitti. Yenildim. Hepsi bu."

Bütün gece oturduğu yerden uzaklaşıp, tümseğe doğru yürüdü, tümseği tırmanıp üzerine çıktığında az ileride, düzlüğün ortasındaki ulu ağacı ve ağacın gövdesine yapışıp kalmış Temir'in çıplak gövdesini gördü.

Yavaş yavaş indi tümseği.

Ağır ağır yaklaşmaya başladı Temir'e.

Temir'in gövdesi cansız duruyor.

"Ölmüş," dedi. Kendi sesini tanımadı. Boğazında çatallanmış devedikenleri vardı sanki. Bozkır çiçekleri... Boğazı yırtılıyordu. Sesi kanıyordu.

"Ölmüş," dedi.

Başı düşmüş bir yana. Sanki ağacın bir parçası artık. Ağacın, toprağın, ormanın. Yokluğun.

İçinde ıslık keskinliğinde bir bozkır Binali'nin.

Gelip başucunda duruyor Temir'in.

Bütün bedeni sinekle örtülü, börtü-böcekle, şiş içinde, boğulmuş bir insan bedenine benziyor. Kalçasından sızan kan bacaklarında kurumuş. Tıpkı kuşlar gibi, çiçekler gibi adını bilmediği böcekler bu kurumuş kanın üzerinde geziniyorlar.

Bedeninde belli belirsiz bir seğirme Temir'in, usul usul ama

güçlükle soluk aldığını görüyor.

Delicesine bir sevinç basıyor içini.

Sanki ormanı sel basıyor.

Dağları yağmur.

İçi yıkanıyor.

İlk kez kendini bir katil gibi hissetmiyor Binali.

Gün ışıyor.

"Bir daha eziyet etmeyeceğim sana, sana eza vermeyeceğim."

Temir'i ağaca bağlayan sıkı urganları teker teker çözdü.

"Biliyorum hata ettim, bir yanlış yaptım, sana uydum, şeytana uydum, çocukluk ettim, bana yakışmazdı; biliyorum."

Ağacın dibine yığıldı Temir.

Baygın yatıyor.

"Temir!" diyor, "Temir'im! Yiğitim, aç gözlerini bebem benim, yaralı ceylanım aç gözlerini. Açmazsan ben de ölürüm bak! Aç gözlerini diyorum ulan! Açsana! Beni kahrımdan öldürmek mi istiyorsun? Açsana it dölü!"

Temir açmıyor gözlerini, kanın tutam tutam ettiği saçlarını (siyah ve kömür) koltuğunun altına gömüyor, koltuk altının sıcak ve şefkatli yuvasında ilk kez bu kadar mutlu, ilk kez bu kadar kabarmış bir yürekle onu dinliyor. Baygınmış gibi, bir daha gözlerini hiç açmayacakmış, açamayacakmış gibi dinliyor. Yaralarındaki sızıyı duyuyor keyf ile. Ona hiç acı vermiyorlar.

Saçlarını öpüyor Binali.

Temir'in saçlarından kendi sidik kokusu geliyor burnuna. Utanıyor, unutmak istiyor olup biteni.

Sonra eğilip kaldırıyor yerinden.

Kucakladı, inine kadar taşıdı.

"Cenk bitti," dedi.

6.

Sonrasıdır,

Rivayet diliyle söylenmiş sonrasıdır:

Günlerce baktı Temir'e. Bedenini temizledi, ovdu, merhemledi, yaralarını sağalttı. Babalık etti. Artık iki kişiydiler.

İlk kez sevgiyi tanıdı Temir.

İlk kez şefkati tanıdı.

Kendi bilmiyordu ya, artık gözleri yalvararak bakmaya başladı Binali'ye. Bir şey isterken, bir şey sorarken, bir şey danışırken, ilk kez... Gecikmiş çocukluğunu yaşıyordu farkında olmadan. Gözlerindeki çelik yumuşamıştı. Dünyaya nefretle bakmıyordu artık.

Neden sonra bir gün, içinde erliğin hiç uyumayan şeytanı dürttü Binali'yi.

Temir'in kendine teslim olmuş masumiyeti dürttü.

Diş bileyerek; içinden: "Cenk yeniden başlıyor Temir," dedi. "Bildiğin, çok iyi bildiğin bir silahla cenk tutuşmuştuk seninle; sen beni yendin. Nefretin yüklüydü senin. Hiçbir nefret, hiçbir inat seninkiyle boy ölçüşemezdi. Bu yüzden bir dağdın sen. Oysa dağ ne kadar yüksek olsa gene de geçit verir. Ben bu geçidi yeni buldum. Nasıl yenileceğini buldum senin. Senin hiç bilmediğin bir silah bu. Silah olduğunu bile bilmiyorsun. Seni bununla yeneceğimi anladığım ana kadar ben de bilmiyordum. Görüyorsun ya bunu öğrenmeyi bile sana borçluyum. Birbirimize ne kadar borçlandık görüyorsun, insan bu kadar borç ile gayrı dost olamaz Temir.

"Sevgi bu silah. Sen hiç sevgiyi bilmedin.

"Cenk bu yüzden yeniden başlıyor.

"Gizli gizli öleceksin. Her geçen gün biraz daha."

Bir zaman bunun bir cenk olduğunu düşünmedi bile Temir. Baktı usul usul ölüyor. Usul usul öldürülüyor. Baktı Binali gün günden kurnaz bir tilkiye benziyor bakışlarıyla, gülüşüyle, dostluğuyla. Baktı Binali, artık o eski Binali değil. Ama gene eskiden olduğu gibi adı herkesi gölgede bırakıyor. Binali adı herkesin erliğinin üzerine kilitlenmiş bir mühür gibi.

Sonra anladı ki, kendinin haberi bile olmadan Binali yeniden cenge tutuşmuş. Ve gene anladı ki, sevgi diye kendisine öğretilen şey, ta başından beri bildiği, tek bildiği şeyden, şiddetten başka bir şey değilmiş. Aynen onun gibi yaşanıyormuş bu da. Bu yüzden Binali'nin silahına davranıp da, onu ormanın kuytusunda yalnız yakaladığında tetiğe davranmakta güçlük çekmedi.

Her zaman inandığı bir şeydi bu.

Her zaman inandığı şeye yeniden geri dönmüştü.

Bu yüzden hiç güçlük çekmedi.

Binali ise duraladı.

Temir:

"Heyy buraya baksana Binali ağam!" deyip de ardına döndüğünde Temir'in yüzündeki boşluktan her şeyi anlamıştı.

Yüzü tıpkı o günkü gibi silinmiş, ölüm aklığında bir boşluk gelip yerleşmişti yüzüne.

Bir an, çok kısa bir an düşündü Binali. Bir gözkırpımı... Tetik parmağı kasılmıştı.

"Artık iki kişi değiliz," dedi Temir. "Ben tekim." Ve başka hiçbir şey söylemeden tetiğe bastı.

İçinde uzun, eski, ıslık keskinliğinde bir bozkır bitti.

Bomboştu içi. Binali'nin yüzü bomboştu.

Başını kaldırıp dallara, çıplak dallara, ağaçlara baktı.

Güneş de, ebe de yoktu şimdi. Kör gökyüzü bomboştu. Ya da bomboşluk demek olan yığın yığın bulut yumağı. Mevsim geçip gitmişti.

Avar onu bulduğunda ölüydü.

Ormanın koynunda (devrilmiş, upuzun) yatıyordu.

"Çok anlattım," dedi. "Kaç kez bıkmadan usanmadan anlattım. Gitme dedim. Dinletemedim. Öldür dedim. Dinletemedim. Onu o mağarada bulup kaçırdığım günden beri hep bu oğlanı konuştuk onunla. Binali oğulsuz, Temir babasızdı. Birbirlerinin ölümüne susamışlardı."

Avar, geldi durdu ölünün başında.

"Ben demiştim," dedi. "Ben demiştim. Ama neye yarar? Bu da ölüm pahasına öğrenilen şeylerden biriymiş demek."

12 Mart-12 Haziran 1983
Ankara

ENSAR ile CİVAN

O öğle üzeri aynı ırmağın karşılıklı iki kıyısında durduklarında, durup oynadıklarında, daha birbirlerini tanımıyorlardı.

Bulutsuz gökyüzündeki kızgın güneş bütün gölgeleri siliyor, her şeyi incecik tozanlara, balrengi bir ıssızlığa dönüştürüyor. Sıcak her şeyin üzerini örtmüş, saklamış, gömmüş; kendinden başka hiçbir şey elle tutulur değil. Yazın uyuşukluğunda zamanın hükmü yok. Her şey havada asılı kalmış; her şey cehennemin ıssızlığını düşündürüyor... Ölü saatler. Köyde çıt çıkmıyor (Köylerde çıt çıkmıyor) Her yer terk edilmiş gibi, gömülmüş gibi. Yarısı toprağa gömülü eski zaman harabeleri gibi; anısız, renksiz, kokusuz, hareketsiz. Yorgun köpekler –dilleri bir karış dışarda ve güçlükle soluyarak– bulabildikleri tek tük ağaç altlarını ya da dam çıkıntılarının duvar diplerine düşürdüğü avuç içi genişlikteki gölgeleri kapışmışlar; küçük çocuklar aralık ağızlarından akan salyalarına ve yüzlerine konan sineklere aldırmadan dar sedirlerin, alçak kerevetlerin üzerinde baygınlığa benzer bir uyku içindeler şimdi.

Sıcaktan toprak tütüyor...

Çömeldiği yerden, karşı kıyıya bakarken görebiliyor bunu... Sıcaktan toprağın tüttüğünü ve nice kıraç yaz imgesini; sıcağın sersemlettiği düşler görüyor.

Irmağın suyunun iyice çekildiği, akışının seyreldiği günlerdi...

Yazsonu geldi mi, ilk yağmurlarla birlikte yeniden kabarıp coşan bu ırmak, aynı ırmak mı? Kışın taşan, coşan, deliren, kuduran, buza kesen bu ırmak –ki bundan böyle ona hep Civan'ı anımsatacaktı– üzerinde sal tutmaz, köprü barındırmazdı. Kaç kez kapıp götürdü kaç kişiyi. Kaç türküye, kaç ağıda girdi öldüren gücüyle, öfkesiyle, gazabıyla.

Ve bu ırmağa oğul vermiş anaların,

köylerin başucunda sessiz bir yılan gibi akıp durdu.

akıp durmakta şimdi.

Kimsenin acısını unutmasına izin vermiyor;

Çünkü hep orada, herkesin başucunda...

Aynı ırmak mı?

Irmağın üzerine düşen güneş, küçük kımıldanışlarla çalkalanarak parçalanıyor, balkıyor, yer değiştiriyor... Küçük anaforlarla kendi çevresinde dönen su, uysal şimdi; akıyor, durmadan akıyor. Güven veriyor insana, hiçbir şey olmazmış, olamazmış gibi. Oysa yüreğinde derin bir sızıyla birlikte akıyor.

Yüreğinin bütün kirli suları yüzünü yıkıyor.

Dönmeyecekti hani, söz vermişti bir daha dönmeyecekti.

Irmağı özlemişti işte.

Düpedüz özlemişti.

Sancılı, sayrılı, ağrılı bir özlemdi bu; ama özlemdi.

Kan çekmiş, cinayet yerine geri gelmişti katil, ya da aynı ırmağa iki kez girilmez.

Aynı şey, aynı şey, şimdi her şey aynı şey.

Sular ikiye ayrılıp onu içine alsın ve sonsuza dek nennelesin istiyor. Geçmişe suçumuzla bağlıyız. Anısız kalabilse insan.

Sıcaktan toprağın tüttüğünü ve başka şeyleri o gün olduğu gibi, çömeldiği yerden görebiliyor. Sonra ırmağın öte yakasındaki çocuğu yeniden görüyor.

Su, güneş, çocuk bir de küçük, afacan bir köpek yavrusu.

Kumların kızgın dilinin herkese dışarıyı yasak ettiği bu kızgın öğle üzerinde ayak bileklerine dek suya çömelmiş bu iki çocuğun ne işleri var ırmağın iki kıyısında?

Bir yazgının iki kıyısındaydılar şimdi.

Irmağın suyunu iki ucundan tutmuş bekliyorlar. Yazgılarını, ya da başka şeyleri. Olmayan ne kadar şey varsa onları bekliyorlar (bu sonsuz durgunluğu dağıtacak her şeyi) bilmeden, anlamadan. Hepsi birbirinin aynı olan kızgın öğle üzerlerinde ezici bir sıcağın, boğucu bir cansıkıntısının düşündürdüğü, düşündürmediği ne kadar şey varsa, hepsini...

Irmağın suyunu iki ucundan tutmuş, bakışıyorlar. (Başlarını, içinde el çırparak dalgalandırdıkları sudan kaldırdıklarında göz göze gelmişlerdi. Birbirlerinin varlığına şaşırarak sevindiler.)

El sallıyor karşıdaki, yanına çağırıyor. Ne de olsa iki kişiler: kendi ve köpeği.

İlk tanışmaları böyle olmuştu.

Güneş ışınları parçalanıp dağıldıkça yonga gibi ince ince, kıymık kıymık suyun üstü. Canına batıyor, canı acıyor. Gözüne yeniden yürüyen yaşların prizmasında sudan suya yansıyarak dağılan, parçalanan binlerce kıymık gözüne gözüne batarak incecik eriyip gidiyor. Artık hiçbir şeyi görmüyor; su, yalnızca su...

Yeniden olduğu yere çömeliyor Ensar; tıpkı o günkü gibi, aradan geçen yıllar hiçbir şeyi değiştirmemiş olsun istiyor. Her şeye "tıpkı o günkü gibi" demek için dönmedi mi buraya?

Ansızın karşı kıyıda bir gölge beliriyor.

Bembeyaz bir gölge, ya da beyazlar içinde bir gölge. Bir adam. Genç bir adam. Otuz yaşlarında bir ölüm. Tanıyacak gibi oluyor, belleğini zorluyor. Gözünün önünde uçuşan görüntüleri aralayarak geçmişe, anılarına doğru yol alıyor. Gözlerini iyice kısıp, elini güneşe siper ederek bakıyor: Bir ölüm meleği bu. Buralarda çok oynanan bir güneş oyunu, bir sıcak yanılsaması değilse eğer; –ki uzakta her tür yanılsamayı bozan, hiçbir yanılsamaya artık izin vermeyen köprü duruyor. O zamanlar yoktu– ya da nicedir belleğini yoran, gözlerini yıpratan düşlerinin yeni bir oyunu değilse; ya da cinler, yani Mezopotomya'nın bütün cinleri basmadıysa burayı, Civan bu görünen... Onca yıl sonra beni karşı kıyıda yeniden bekliyor, yaşasaydı...

İnsanoğlunun yazgısı bu. Elsinore şatosunda gece yarısından sonra, ay buluta girince görünen –okuduğum onca şeyden uzun bir karabasan kaldı geriye– burada, kızgın bir sıcağın, kavurucu bir güneşin bütün gölgeleri silip yok ettiği öğle üzerinde ortaya çıkıyor.

Ruhlarımızın ikliminde değişen şey yalnızca saatlerimizin kadranı.

Kaldı ki buralarda hâlâ kum saati kullanılıyor,
kadranı bir mızrak boyu,
ve bir mızrağın gölgesi olan,
ölüme kadar kurulan...

Artık doktorum. Ve bu hiçbir işe yaramıyor. Yarar sanmıştım. Dindirir sanmıştım. Karşı kıyıya geçmek istiyorum.

Kaç gün, kaç öğle üzeri bir ırmağın iki kıyısını paylaşmışlar, uzaktan uzağa arkadaşlık etmişlerdi. Akşama sesleri çatlamış olarak dönüyorlardı evlerine; birbirlerine seslenmekten yorgun düşmüş olarak...

Birkaç gün sonra ırmağın yatağı iyice kuruyacak, dizboyuna, ya da belboyuna inecekti su. O zaman da karşıdan karşıya geçebilecek, birbirlerine dokunabileceklerdi. Birlikte oynayabileceklerdi.

Artık her ikisinin de kendi köylerindeki arkadaşları kendilerine yetmiyordu.

O yaz ırmak hiç alçalmadı.

Ensar on dört; Civan on üç yaşındaydı.

Ergen çocuklardı artık.

Kışın karası onları ayırmıştı, ırmağın iki kıyısında iki ayrılık yaşıyorlardı.

"Baharla yeniden," demişti Civan.

"Baharla yeniden," demişti Ensar.

Bütün kışı ayrı geçirdiler, kendi köylerine, kendi arkadaşlarına, kendi oyunlarına döndüler. Kimi geceler ırmağın öte yakasındaki köye, köyün ışıklarına bakar, birbirlerinin ışıklarını, pencerelerini ararlardı. Yıldızsız gecelerdi.

Irmak kaç kez taştı kış boyu, iki yanı buzlarla kelepçelendi, yer yer dondu. İri buz parçaları yüzüyordu suyun üzerinde. Keşke bütün bütüne donsaydı, donabilseydi; hiç olmazsa geçit verirdi o zaman, üstünde yürünerek karşıya geçilebilirdi. Bu bir umuttu, oysa şimdi...

Karşı kıyıda da Civan'ı bulmak umuduyla kimi günler ırmak kıyısına iniyordu Ensar.

Civan yoktu.

Seslenmek boşuna, kimseler duymaz...

O keskin soğukta, o kavurucu ayazda, adamboyu yükselmiş dalgaların öfkeli sesinin kıyısında saatlerce dolanıyor, sonra evine, ocağının başına dönüyordu.

Böyle gecelerde aklına kötü şeyler geliyordu Ensar'ın, ölüm gibi, ayrılık gibi...

Rüzgârın sesini dinliyorlardı akşam yataklarında. Issız köy gecelerinin yalnızlığında, birbirlerinin yalnızlıklarını kendi yalnızlıklarıyla paylaşıyorlardı.

Ertesi gün bu kez de Civan iniyordu ırmak kıyısına, bu kez de Civan'ın gözleri Ensar'ı arıyor karşı kıyıda. O da saatlerce ırmak boyunda gidip geliyor, sesleniyor, bağırıyor, üşüyordu.

Ki ırmak ve rüzgâr bütün sesleri öğüttü kış boyu.

Bütün kış ancak bir kez karşılaşabildiler ırmağın iki kıyısında.

Hem aynı gün,

hem aynı saat inmişlerdi ırmağın kıyısına,

İkisinin de yüreğinde delice bir sevinç, uçarı bir yemin, ergenliğin gür coşkusu... Ocakbaşlarında dinledikleri bütün kış masalları... Avazları çıktığı kadar birbirlerine sesleniyorlar, ama ırmağın hoyrat sesi ikisinin de seslerini bastırıyor, örtüyordu. Havada geniş daireler çizen elleri kolları anlaşmaya yetmiyor, birbirlerinin ne demek istediklerini anlamıyorlardı. Gene de çok mutluydular, günboyu zıplayıp durdular birbirlerine ulaşamadan...

Baharla birlikte dirilen eski söylence kahramanları gibi birbirlerini bahara ertelediler.

Ne ki o kış günü, o keskin ayaz ve ırmağın buzlu bıçağı aralarında dururken, anlamışlardı ki dosttular, arkadaştular, kardeştiler, kış unutturmamıştı birbirlerini. Yürekleri kar altında kalmamıştı. Askere ya da gurbete gittiklerinde unutmayacaklardı

birbirlerini. Dostluğun ateşi, küçük yüreklerini, solgun yüzlerini tutuşturdu. Irmak da, soğuk da hiçbir yerlerine işlememişti.

Oysa baharın ilk günü düşman durdular ovanın düzünde.

Görkemini yitirmiş, yoksul düşmüş, ufalmış bir geleneğin son izsürdücüleri olarak, ovanın düzünde iki çıplak at sırtında dimdik durarak, iki rakip kendi köyleri adına cirit tutuştular.

Uzak köylerden davul, dümbelek sesleri geliyor, uzak şenlikler, uzak muştular... Kimi geceler kaval sesleri ırmak boylarında, insanların kanı kaynamaya başlamış bile...

Bahar gelmişti işte.

Doğa diriliyor, usul usul geriniyor; yumuşak, kahverengi, ılık karnını güneşe, berekete uzatıyor.

Civar köylerin cümle kalabalığı doluşmuştu ovaya. Bütün köy yola düzülmüştü o gün; ırmağın üst yakasına çıkmışlar, oradan da sallar üzerinde karşıya geçmişlerdi. Baharla birlikte buzları çözülüp, ilk yağmurlarla beslenerek büyüyen ırmak, üst yakasında ne denli uysalsa da, gene çırpıntılar yaratıyor, üzerine kurulmuş asma köprüleri, salları tehdit ediyordu. Onca yüklü hayvan, sırtında rengârenk denkleri, yaygıları, kapları kacaklarıyla karşıya geçti... Yolculuk bir oyuna, bir törene, bir kutlamaya dönüşmüştü. Yörenin cümle köyleri, köylüleri ovaya taşındı. Uzun bir kış boyu karlara gömülü köyler, evlere gömülü insanlar ilk sıcaklarla birlikte uyudukları kış uykusundan silkinip ırmağın sağına düşen o uçsuz ovaya indi. Bembeyaz çadırlar kurulmuştu dört yana, yerlere rengârenk yaygılar, kilimler serildi, büyük ateşler yakıldı, geniş kazanlar kaynatıldı. Irmak günlerce adam taşıdı sırtında. Üzerindeki kalabalıktan ova küçülmüştü. Cirite hazırlanmış ergen çocuklar çıktı ortaya. Binicilikte ve ciritte daha usta olanlar, çıplak at sırtında dolanırken; daha toy, daha ergen, daha yeni olanlar için atın sırtına bir çul atılıyordu.

Göz gözü görmez o kalabalık sonunda duruldu. Düz ova parsellendi, dört köşe oldu. Kalabalık seyirci kalabalığı ovanın karşılıklı iki yanına enlemesine ve düzenli olarak yerleşirken; ortada büyük, çok büyük bir boşluk bırakılıp, uzunlamasına öteki iki yanına da at sırtında bekleyen saf saf yiğit dizildi.

Geniş bir sessizlik kol geziyor ortalıkta. Arada bir usul bir rüzgârın bir ucundan tutup kaldırdığı beyaz çadırların hışıltısı da olmasa, hiçbir şey olmayacak. Sessizlik elle tutulur bir şey şimdi, toprağın derinliklerinden baharın nabzı duyuluyor.

Yan yana dizili atlar, yan yana dizili yiğitler bu sessizliğe kulak kabartıyorlar. Bu sessizlikte insanın içini yıkayan, antan, ona güç katan bir şey var. Karşı karşıya duran iki düşman ordusu gibi sessiz, karanlık, bilinmez ve kımıltısızlar...

Bu benim ilk ciritimdi. Böyle bir şenlikte ilk ciritim. Nicedir bu iş için usta ellerde yetiştirilmiştim, şimdiyse heyecanla sıramı bekliyordum. Sırası gelen atlı öne fırlıyor ve kendi için belirlenmiş bir alan içerisinde at koşturarak cirit değneğini rakibine savuruyor, onu atın sırtından devirmek için elinden geleni yapıyordu. Çok zor durumda kalan yarışçı, rakibinden kaçmayı başarırsa kendisi için ayrılmış güvenlikli alana sığınıyordu. Burası yarış-dışı tutulan bir alandı ve yorulan yarışçının yeniden güç toparlamasına, kendisi için tehlikeli anları savuşturmasına yarıyordu. Binici cirite kalkarken oturduğu yerde ayaklandığı ve kıçı havada kaldığı için, gövdenin bütün ağırlığını, atın iki sağrısına sımsıkı yapışmış ve gövdeyi dik tutan bacaklar çekiyor. Rakiplerimiz karşı köydendi. Oyun başlayınca az önce sessiz duran kalabalık gürleşti, çoğaldı. Dalga dalga sesleri kapladı ovayı. Yarışmacılar oyunun gerginliğini yaşamaya başladıkları halde, onlar için hâlâ bir şenlikti... Verilen bir işarete uyarak iki taraftan karşılıklı iki atlı fırlıyorlardı ortaya. Sıram geldiğinde ben de ötekiler gibi öne fırladım, kazanmaktan başka hiçbir şey düşünmüyordum. O yaşlarda kazanmak her şeyden daha önemlidir. Bu yüzden de her şey bir yarış gibi gözükür delikanlı gözüne... Rakibim doru bir at sırtında bana doğru geliyordu. Yüzünü, bedenini seçmeye çalışıyordum uzaktan. Onu kollamak, yüzünü görmek, içini anlamak istiyordum. Oyunu nasıl oynayabileceğini kestirebilmem için bu gerekliydi. Yüzünü görmediğim, bakışını bilmediğim, içini anlamadığım bir insana karşı düşman olamazdım, kendimi savunamaz, doğru zamanda saldıramazdım.

Ne de olsa her yarışma bir düşmanlık oyunuydu. Bana doğru hızla yaklaşıyordu ki, kısılmış gözlerimle dikkatle baktığımda gelenin Civan olduğunu anladım. O da beni görmüş, tanımıştı. İkimiz de ortaya çizilen çizgiye çok yaklaşmıştık, ilk buluşmamız böyle bir düşmanlık çizgisinin üzerinde oldu.

Bu anlamda ilk ciritimiz ikimiz için de bir yenilgiydi.

Birbirimizi görünce yüzümüz ışıdı.

Oysa bir oyunun ortasındaydık, farklı davranamazdık.

Ne yapacağımızı bilemiyor, birbirimizin çevresinde şaşkın şaşkın dönüp duruyorduk. Seyredenler, bu dönüşlerin avının çevresinde dönen avcı dönüşü olmadığını anlamakta güçlük çekmediler; acemiliğimize vermiş olacaklar. Oysa birbirimize bakıyor, birbirimizi süzüyor, birbirimizi kavramaya çalışıyorduk. İlk kez bu kadar yakından görüyorduk birbirimizi. Nedense aramızdan ırmağın sesi akıp gidiyordu.

Sabırsızlananların yükselen sesleri hamle yapmaya zorladı.

İlk darbeyi ben indirdim.

(Birbirimize daha dokunmadan, birbirimizin şiddetini tanımıştık) Sersemledi Civan. İhanete uğramış gibi bakıyordu yüzüme, yaralanmış gibi.

"Bu bir oyun," diye seslendim ona. "Bir oyunun ortasında karşılaştık ne yapalım?" Anlamıştı. İkinci darbe ondan geldi. Oyun başlamıştı. İkimiz de hem çok acemiydik, hem çok heyecanlı. Birkaç heyecanı iç içe yaşıyorduk. Bunların en baskın çıkanı da kuşkusuz karşılaşmamızın heyecanıydı. İkimiz de sarsak, acemi, çok yanlışlı bir oyun çıkardık. Seyirciler bizden ümidi kesmişti. Ben ilk ciritimin tadını çıkaramamıştım, şöyle dişe diş, göze göz bir oyun düşlemiştim; oysa ince bir çulla örtülü çıplak at sırtında debelendik durduk. Ne var ki, rakiplerin birbirlerine ilişemeyeceği, başları sıkıştı mı kaçıp sığınacakları önceden belirlenmiş o alanı, ikimiz de oyun boyunca kullanmadık...

Sonunda devirdim Civan'ı. Ben kazanmıştım.

O yazı birlikte geçirdik.

Irmağın seyreldiği zamanlar birlikte yüzdük, ava çıktık, odun kestik. Ziyarete gidip adak adadık, dilek diledik, kan kardeşi olduk, lorke oynadık, kızlara nâme yazdık; birbirimize renkli poşiler, kara ageller armağan ettik, cigara içtik kuytuda, gümüş bir tabaka aldım ona, sarı kehribardan saçağı gümüş simli bir tesbih aldı bana. Bir ağızlık aldı bana, bir çakmak aldım ona; tüfenklerimizin üzerine adlarımızı kazıdık. Gözü kara olalım diye alıcı kuş teliğiyle gözlerimize çekilen sürmeyi birbirimizin elinde tazeledik. Civan'ın haşarı köpeği büyümüş bize eşlik ediyordu. Günler geçip gitti, ekinler sararmaya, gökyüzü serpme bulutlarla dolmaya başladı. Koca yaz neşeli bir oyundu. Bitiyordu. Yeniden cirit oynuyorduk. Bir oyunun inceliklerini öğrenmek ve öğretmek çok zaman alıyor; hem Civan, cirit oyununa benim verdiğim kadar önem vermiyordu; ya da oyundaki yarışa çok değer vermiyordu diyeyim. Yanızca bir oyundu bu onun gözünde. O zamanlar, yeterince gözükara olmadığından böyle düşünüyor sanırdım; oysa bunun bir tür yaşamı kavrama olgunluğu olduğunu çok sonra anladım.

Yaz sonuna doğru Civan ortalıklarda gözükmemeye başladı. Köpeği kaybolmuştu. Günlerdir onu arıyormuş. Üzgündü. Kış hazırlıkları artık ikimizi de ayırır olmuştu, daha seyrek görüşmeye başlamıştık. Kabaran ırmak üst yakadaki asma köprüyü kapmış götürmüştü gene, bir zaman karşıya geçemedim. O da geçmedi bu yana. Benim işlerim çoğaldığı gibi, onun da başını işten alamadığını düşünüyordum. Tarlada, toprakta, evde yapılacak onca iş vardı ne de olsa; kışın, ayazın ne zaman geleceği belli olmazdı. Gene de içimde engin bir sıkıntı soluksuz bırakıyordu beni. Kabaran bir toprak gibiydi yüreğim, nabzım yeni coşmuş

bir ırmak gibi akıyordu. Nedenini bilmediğim sızılar, iç çekişler içerisindeydim. O sabah ırmağın üst yakasına çıktım. Asma köprü yenilendiyse oradan geçecektim karşıya; daha da olmazsa birinin salına binerim, diye düşünüyordum.

Daha üst yakaya varmamıştım ki, ırmağın üstünde çalkalanarak sağa sola yalpalayan bir sal belirdi. Irmağın akışı yönünde, bulunduğum yere doğru geliyordu. İlkin salın üzerinde kimse yok sandım, oysa bana doğru yaklaştıkça salın zeminine yapışıp kalmış bir karaltı ilişti gözüme. Sonra sal niye karşıya geçmiyor, ırmağın aşağısına doğru iniyordu? Hem de bu mevsimde? Üzerindeki karaltıyı görmemiş olsam, salı dalgaların kapıp sürüklediğini düşünecektim. Oysa başını salın zeminine gömmüş, yüzünü saklayan bu karaltı çırpınıp duruyordu... Durmuş, şaşkın bakınıyor, olan biteni anlamaya çalışıyordum. Az sonra salın ardından belirli aralıklarla gelen birkaç sal daha göründü. Birbirlerine kalın halatlarla bağlanmışlardı. İyice meraklanmıştım. Sal iyice yaklaşmıştı ki, saldakinin Civan olduğunu fark ettim. Bağırıyor, ağlıyor, çığlık atıyordu. Onu görmemle birlikte üzerimden ceketimi çıkarıp kendimi ırmağa atmam bir oldu. Deli gibi kulaçlayıp yardım ırmağın bağrını. Dünyam kararmış, gözlerim hiçbir şey görmez olmuştu. Sonunda sala ulaştım. Soluk soluğaydım. Civan ise kısıldığı köşede debelenip duruyordu. Salın üzerine çıktım. Civan'a seslendim. Duymuyordu sanki, işitmiyordu. Köşesine büzülüp kalmış, titriyordu. Ona doğru yaklaşıyordum ki, başını kaldırıp bana baktı. Olduğum yerde kalakaldım. Tanıyamadım onu. Bu Civan değildi. Bu yüz Civan'ın değildi. Başka biriydi. Yaktığım şeytandı. Sanki cin tutmuştu beni, böyle bir şey yoktu. Olmamıştı. Gözlerim açık bir sanrı, bir karabasan yaşıyordum. Görmüyordu beni, gözbebeklerini oynatamıyor, ağzının kıyısından salyası geliyor; başı, gövdesi titreyip duruyordu. Bu, Civan değildi. Olamazdı. Olmamalıydı. Başkalaşmıştı. Çocukken en çok korktuğum şey olmuştu. Tanıdığım, sevdiğim insan başkalaşmıştı; başka biri olmuştu. Öteki sallar yetiştiler, hızla kürek çekiyorlardı, akıntının yönü onlara

yardım ediyordu. Kalabalıktılar. Bana seslendiler:

"Hey oğul! Aklını mı apardılar senin? ne işin var lanetli sal üzerinde? Ne diye atarsın canını coşmuş ırmak ortasına?"

Olan biten hiçbir şeyi anlamamış, şaşkın gözlerle bakıyordum. Civan ise inliyor, kıvranıyordu.

"Dokunma ona!" dediler. "Sakın elleşmeyesin!"

"Nedir Civan'ın bu hali?" dedim. "Niyedir?" dedim. Saldakiler onun köylüsüydü.

"Su cinleri girmiş içine!" dediler. "Su üzerinden geçirtip, cinleri kovacağız içinden!"

Her kafadan bir ses çıkıyor, kalabalığın gürültüsü ırmağın uğultusuna karışıp gidiyordu.

Bir başkası bir başka saldan seslendi:

"Köpeği ısırmış kaç zaman önce, ondan kapmış cinleri..."

Anlamıştım.

Ona dokunmamam gerekiyordu. Artık başka bir diyara çekilmişti. Başkalaşmıştı işte. Başka biri olmuştu. Çocukluğumdaki hasat oyunlarını anımsadım. Herkesi eğlendiren, güldüren –beni de– şeytan maskesinin altından çıkan babam geldi gözlerimin önüne. Ne çok korkmuş, ne çok utanmıştım ondan. Kimsenin başkalaşmaya, başka biri olmaya hakkı yoktu.

Az sonra Civan büzüldüğü yerden fırlayıp üzerime saldırdığında, salın üzerine konmuş kürek değneğini kaptım, çapraz tutup onu engellemeye, kendimi korumaya çalıştım. Biliyordum son ciritimizdi bu. Babam bir daha şeytan olmasın diye çalıp yaktığım şeytan maskesi dirilmiş ve ben ölümün dönemecindeyken, en sevdiğimin yüzünde yeniden karşıma çıkmıştı. Civan beni ısırmaya, parçalamaya, tırmalamaya çalışıyor, sudan ve güneşten korkuyordu. Bense bedenimi ondan ve onu sudan kollamaya çalışıyor, güneşle onun arasına girerek ona gölge yapmaya uğraşıyordum. Aramızda duran değnek beni ondan uzak tutuyordu. Biz böyle boğuşurken öteki sallar bize doğru yaklaşmaya çalışıyor, o sallarn birine atlayarak kurtulmamı istiyorlardı. Ona yardım edememiştim, (onu böyle bırakamazdım) edemeyecek-

tim. Artık yalnızdı o. Yapayalnız. Hayatta en çok sevdiğim insandı Civan. Bunu şimdi, şu salın üzerinde daha iyi, daha fazla anlıyordum. Ve ona dokunamıyordum bile. Artık zaptedilmez olmuş, iyice kudurmuştu. Bizse ırmağın akıntısının, burgacının çok olduğu en çalkantılı yerine yaklaşmıştık. Sal artık üzerinde bizi tutmaz etmiş, beşik gibi sallanmaya başlamıştı. Civan'ın delirmiş gücüne karşın, benim gücüm soluğum tükenmişti. Çektiğim acı, gücümü ve her şeyimi tüketmişti. Onu geri itmek, durdurmak, yorgun düşürmek, en azından yeniden köşesinde büzülüp kalmasını istiyordum. Oysa sal eskisinden daha hızlı sallanıyor, dalgalar yeni eyer vurulmuş tay gibi üstünde hiçbir şey tutmuyordu. Son gücümle onu kendimden uzaklaştırmaya, geri geri itmeye çalışırken saldan kaydığını, dalgaların onu kaptığını gördüm. Bir süre dalgalarla boğuştu, sonra da büsbütün gözden kayboldu... Öteki sallardan atılan halatlardan birine tutunup öbür sala geçtim. Uzun bir süre söylenenleri anlamamakta ısrar ettim. Kilitlendim. Şifa bulması için götürüldüğü şeyhlerden birinin buyruğuyla bir sala konulup su aşırtılmaya çalışılan Civan'la birlikte yok oldu bir yerlerim. Bir daha hiçbir duygumu yaşayamadım. Bütün duygularım bütünlüğünü, gerçekliğini, şiddetini yitirdi.

"Su cinleri geçit vermedi!" dedi köylüler. "Kimsenin bir suçu yok!" Şeytanı yaktığım ateşin alevlerini ırmağın suyu örttü.

Cirit değneğimi ırmağa verdim.

Tesbihimi, poşilerimi, agellerimi...

Şimdi burada durup bütün bunları anmak neye yarar? Hepsi bir düş, bir karabasan, bir yanılsamaydı meğer. Uzakta, ırmağın üst yakasında artık bunlara izin vermeyen köprü duruyor.

Köprünün üstüne çıkıp altımdan geçen sulara bakıyorum.

1983

YILAN ve GEYİĞE DAİR

"Biliyorsunuz parkların
Sizi çağıran tarafları
İnsanın gizli, karanlık köşeleriyle oranlı."

Edip CANSEVER

Parkın kıyısında ölüsünü buldular.
Yüzünün kıyısında bir gülümseme.

Yüzüne takılı kalmış bir uçurtma gibi.

Yüzü çocukluk gibi, gökyüzü gibi, uçurtma gibi. Hepsinin birdenliği gibi.

Sanki ölümün elinden bir şeyleri kurtarmış; bu gizli mutluluk bir gülümseme olarak donup kalıvermiş yüzünün ıssızlığında.

Parkın ıssızlığında. Yüzü park kadar ıssız. Issızlık, bir park ve bir yüz gibi. Çağrışım gibi. Çağrışım.

Çağrışım. Çağrışım. Çağrışım. Çağrışım.

Çağrışım. Çağrışım. Çağrışım bir ıssızlık gibi. Bütün ıssızlıklar gibi. Ölümle baş etmenin erincini mi taşıyor bu gülümseme?

Ölüme mi gülümsüyor?
yaşadıklarına mı
yaşayanlara mı
Ardında bıraktıklarına da
olabilir
bıraktığına da

Ne ki bir şeylere gülümsediği kesin. Yenik bir ceset olmadığını mı anlatmak istiyor nedir?
Yüzü bir ölü gibi değil, sanki uyuyormuş gibi.
Kavuşmuş gibi. Sanki ölümle kucaklaşmış, koyun koyuna yatıyormuş gibi parkın kıyısında
hayatın kıyısında
Parkın kıyısı: dirim ile ölümün kıyısı olduğu kadar,
hayat ile ölümün de kıyısı.
Parkın öte yanı: hayat
Tellerin ötesi.
Bütün tellerin ötesi.

Ötede uyuyormuş gibi.

tam ortasından yırtılıvermiş
bir gülümseme,

uçarken ağaca takılı

kalmış bir uçurtma:
yükselirken mi?
düşerken mi?

Gökyüzü kanıyor...
Gökyüzünde kanayan bir
uçurtma gibi...
kalmış ölüm, gökyüzünde
seyreden bir
uçurtma mı?
ölümün gökyüzünde
seyreden bir uçurtmanın
seyir defteri mi?

her ikisinde de mi yoksa?
her ikisindeyse:
aldığı yaraları
nasıl ayırdedeceğiz birbirinden
yükselirken aldıklarıyla
düşerken aldıklarını
nasıl ayırdedeceğiz birbirinden

artık hiçbir şeyi ayırdedemezken
artık hiçbir şeyi ayırdedemezken
ötede uyuyormuş gibi.

Tam da ölürken çıkagelen
o uçurtma görüntüsü
bütün çocukluğunu
geri çağırmıştı. Ölüm
bütün bir çocukluk
Tam da ölürken,
gökyüzünden sağanak
halinde çocukluğunun
bütün görüntüleri bu parka,
bu parkın kıyısına
yağmıştı. Çocukluğuyla
öldü. Çağrışım.
Çağrışım.
Çağrışımları dinmişti.

Kent masalı park.

Kentlerin küçük ormanları.

Issız. Tenha. Koyu. Giz/li.

Parkın arka yola bakan tenha kıyısında, ağaçların iyiden iyiye koyulduğu, karanlığa dönüştüğü o kıyıda ölüsünü buldular.

Mutlu bir ölü denebilirdi onun için.

En azından öyle bir izlenim bırakıyordu.

Gerçi ölenin duruşundan, devrilmişliğinden, bir yerlere tutunup kaymışlığından (yüzüne, omuzlarına, kollarına, göğsüne, beline, kalçalarına, baldırlarına, bacaklarına, dizlerine tutunup kaymışlığından) epeyce boğuştuğu, ölüme kolay teslim olmadığı anlaşılıyor.

Devrilmiş, yana kaymış, sanki başını bir taşa dayamış da, dünyayla, yaşamla bütün alışverişini kesmiş olmanın huzuruyla uyuyakalmış. Ölmeden önce ölümle hayli boğuştuğu, ama sanki

ölürken, ölümü de yanı sıra sürüklediği anlaşılıyor. Onunla kucaklaşmış, ölümü de kollarına almış ölürken.

Bir daha hiç ayrılmayacaklar.

Sabaha karşı bulunmuş ölüsü.

Bir park insanıymış. Geceleri yaşarmış. Ormanına saklanırmış. Geyikmiş. Kaçarmış.

Kentlerin saklı masalı park.

Kentlerin saklı masallarının ormanı park.

Avların, avcılarını,

Avcıların, avlarını avladıkları,

herkesin avlandığı bir orman park:

Av cenneti.

Boğularak öldürülmüş.

Upuzun kuğu boynunu örselemiş, mosmor izler; boynuna dolanmış bir yılan.

Kara, kapkara, efsanesi kadar kapkara bir yılandı.

Kim bilir hangi zamandı?

Tüm dünya (henüz) bir ormanken,

ormanı bölüşeceklerdi elbet, herkes kendi ormanını, bu ormanda bir yere yerleştirecekti. Her orman kendi serüvenini, kendi tarihini, kendi coğrafyasını yaşarken,

bir gün karşılaşırlarsa eğer, bir biçimde karşılaşırlarsa, o zaman bir cenge tutuşacaktı. orman. onlar. Herkes kendi ormanıyla

kendi ormanında

yaşarken, yaşıyorsa

sorun yoktu. Ama bir gün,

kendi içlerinde

herhangi bir gün, bir orman büyürse

bu orman içinde

o zaman cenk başlayacaktı

bu orman için de...

Yılan dedi: Issızlıktır, gizliliktir, karanlıktır yerim. Akarım, giderim, kendime kıvrılırım.
Çıkma yoluma!
yolum varlığımdır benim.
Bilirim: büyüksün benden, irisin, güzelsin, görkemlisin;
Lakin ben daha güçlüyüm senden
ben de senden güçlüyüm
yutarım seni
avım olursun.
Ormanında yok olursun.
Ormanınla yok olursun.

Yılan, bütün bunları onu görmeden, dedi.
Tanımadan, bilmeden, dedi.
Korkarak, dedi.
Tanımaktan, bilmekten, görmekten korktuğu için, dedi.
Korkmaktan korktuğu için, dedi.
Ormanın yasasındaki düşmanlığı tehdit eden şeylerdi bunlar. Tanırsa, bilirse, görürse, severse,
düşmanlık tehlikedeydi.
Bu yüzden hiç tanımadan,
hiç bilmeden,
hiç görmeden,
dedi.

Herkesin ormanı kendine yeter.
Herkese bu orman yeter.
Bu orman herkese yeter.

Ormanı gezerken, başka ormanlar, başka ormanların ağaçları dolaşmasın ağaçlarınıza,

ayaklarınıza,

Ayak basmayın başkalarının ormanlarına, o ormanlar büyür. Her iz çağrışım. Korkuyla büyür. Ormanlar korkuyla büyür. Bütün masallarda çocukların kaybolduğu bir yerdir orman. Çağrışım. Kaybolan bir şeydir çağrışım. Ormanları orman yapan çağrışım. Kim bilir hangi çağlardan kalmış çağrışımlara verilen addır içgüdü. Karanlık, koyu, karmaşık yapan, unutkanlığa gömülen çağrışım. Unutkanlıktakileri dirilten çağrışım. Ayaklarınıza başka ormanları dolayan çağrışım. Gezinirseniz eğer çağrışım. Başkasının ormanında bıraktığınız bir ayak izi büyür, kendiliğinden büyür çağrışım. Ormanı

nı büyültür.

Gezmeyin ormanı. ormanınızı.

Oysa geyik gezerdi.

Sulara inerdi.

Sulara inen gazeller.

Gazeller mevsimiydi.

Yalnızdı. Tekti. Avlanmak gibi bir şeydi yalnızlık. Avutulmaz bir şeydi. Gezdikçe, geçtikçe bir gün, bir başka ormana girecekti.

Kaderdi.

Dönüp ardına bakıyor.

Gündüzleri nasıl da başka bir ülke gibi.

Geceleri/ni bilmeyenler için sevecen, uysal, yumuşacık, dinlendirici bir park. Gösterişsiz, dingin, enine, dikine, verevine, dar ya da geniş yollarla, birbirini kesen ince, kalın yollarla örülmüş. Çınar ağacı bile var. Dört yan salkım saçak ıhlamur kokusu. Bazı ağaçların çevresini daire biçiminde tahta kanepelerle çevirerek parkı desenlemişler. Yazın sıcağından bir türlü kopa-

mayan sonbahar günlerinde koyu gölgelerin ağırbaşlı çağrısına uyup da, bir ağacın altına, bir kanepeye çökmemek elde değil. Her şey gün ışığında uysal ve güven verici. (Tehlikeli bir hayvan uykusu)

Kentin en işlek alanlarından birine kurulmuş, önyüzünde koskocaman bir anıtı bile var. Arkası "Bakanlık" gibi kimi Devlet Kuruluşlarının resmi güvencesine yaslanmış, çevresindeki her şey varlığını güvence altına almış gibi gözükürken, gece çıkagelince, çıkagelirken,

Gece nasıl da değiştiriyor her şeyi baştanbaşa.

İnsanlar kimselere söyleyemedikleri gizlerini geceye emanet ediyorlar. Gece, başlıbaşına bir güç, her şeyi yeni baştan kendince, kendi siyah mürekkebiyle yeniden yazıyor.

Gece, insanı kendi karanlığına çekiyor.

Çağrışım.

Dolmuş durağında beklerken, bir an ardına dönüp, gündüz gözüyle –en sahici anlamıyla: gündüz gözüyle– parkı seyrediyor. Geceleyin yükünü boşaltmış, zehrini sağmış, safrasını kusmuş bir doygunluk içinde mışıl mışıl uyuyor şimdi. Gece derilerini çekecek üstüne,

ormana dönmek için.

Dolmuş gelince atlayıp uzaklaşıyor oradan. Şimdilik. Nasılsa gündüz şimdi. Nasılsa kan çekme saati değil.

Herkesin içindeki hayvan uyuyor. Bütün gündüzler upuzun bir kış uykusu. Gecede gören, geceyle gören, karanlıkta yaşayan o yaralı hayvan günlük, gündelik maskelerimizin kovuğuna çekilmiş uyuyor. Kendini biriktiriyor. Bir maskenin gerisinde kendini biriktiriyor.

Uysal bir kedi gibi uzanıvermiş kentin dizlerinin dibine. Uyuyor; gündüz uykusu güzel yapıyor parkı.

O da biliyor bunu.

Dönüp gelecek, şimdi önünden geçtiği, bir yere giderken, bir yerden gelirken içinden, önünden, yanından geçip gittiği, günlük yaşamın akışı içinde hep teğet geçtiği bu parkın, akşamları bir orman olduğunu,

vahşetin o karşı konulmaz çağrısını çok iyi biliyor.

Adı İlhan'dı.

Deri yazmalara, bayraklara, sancaklara, armalara, levhalara, minyatürlere, ejder başlı kapı tokmaklarına, heykelciklere, kabartmalara geçmiş, onların tarihi olmuş, onların tarihinde yaşamış yılan.

Gücüyle, imgesiyle yaşamış

Saklanmış.

Zehrini kendinde saklamış.

kendine saklamış.

Öcün, nefretin, korkutanın, o nedensiz ve dipsiz öfkenin ve öldürenin, boğanın, sokanın simgesi olmuş.

Kimi uysal türlerinin var olduğu, hatta uzakdoğu sepetlerinde yoksul kavallarıyla dans ettikleri de söylenir, bilinir.

Oysa insanoğlunun çağrışım tarihinde, dağlı olarak bilinir yılan. Zulasında yaşar, yalnızdır,

yoluna çıkmazsan bir şey yapmaz,

çıkarsan da...

Bir gece yoluna çıktı.

O enine, boyuna, verevine diye tanımlanabilecek parkın dar yollarının birinde ansızın yoluna çıktı.

Karanlığın içinden geliyordu.

Bilinmezin yurdundan.

Elmas koyuluğunda bir çift yeşil göz, diye geçirdi usundan. Parkın ışıklarının tümü yanmıyordu. Yıldızsız, simli bir geceydi. Bir tuzak karanlığı çökmüştü parka. Bir yerlerden evine dönüyordu. Hanidir evine dönerken, bu yoldan geçiyordu. Bu ensiz, uzun parkın karanlığında uzun kavisler çizerek kaybolan bu yollardan...

Meşrutiyet'ten bulvara inmiş, parkın içinden geçerek Saraçoğlu'na yönelmişti. Tam da parktan çıkmak üzereydi. Sınırdaydı. Parkın üstündeki o daha geniş, daha ışıklı –bu yüzden daha güvenli olan– anayoldan gidebilirdi. Oysa kaç zamandır özellikle parkın içinden geçiyordu. Ne ki bu "özellikle" bilincinde henüz bir itirafa dönüşmemişti. İçinde kımıldayan küçücük bir şey, öyle ki en küçük bir bahaneyle bile hemen örtülüverecek kadar küçücük bir şey, usul usul kımıldayarak gönlünü yokluyordu. O uzakdoğu sepetlerinde bir çağrı üzerine usul usul kımıldanmaya başlayan şeyler gibi, henüz sepetin içindeydi; görünmüyordu. Zaman zaman varlığı sezilebiliyordu yalnızca. Hızla unutulabilecek kadar güç seziliyordu. O parkta neler döndüğü beş aşağı beş yukarı herkesçe biliniyordu. Onun da ne zamandır bildiği bir şeydi bu. Yine de bilmesi sanki bilincini kirletiyormuş gibi geliyordu ona. Öğrenmemesi, bilmemesi gereken bir şeyi bilmenin suçluluğunu taşıyordu. Bu denli hemen herkesçe bilinen düzayak bir sokak gerçeğini bilmek niye bu denli yük yüklüyordu omuzlarına? Bunu bilmekten niye bu denli mutsuz oluyor? bu bilgi niye suçlu ediyordu kendi gözünde onu? Bu yüklenmedeki asıl payı gözden kaçırıyordu; bildiği şey değil, ona anımsattığı şeydi perişanlığına neden olan. Örtük bir anımsama. Bunu belki de hiçbir zaman anlamadı. Anladığı zaman da her şey için çok geçti.

Suçlu sokaklarda yaşam sürmek için insan çok erken yaşlarda bir bağışıklık kazanmalıdır. Yaşamla kendi arasındaki zamanlamayı doğru kuramamış insanlar, bu suçlu sokakların erken kurbanı olurlar. Kendinden firar etmiş bu insanlar, benliklerini bütünlemeye geldiklerinde, ancak kaatillerini bulurlar orada.

Ölen ya da yaşayan kaatillerini.

Gece insanlarının karanlık ağaç diplerindeki kanepelerde tek başlarına cigara içerek saatlerce oturmalarının, ya da dikine, enine, verevine yollarda bir gidip bir gelmelerinin nedeni olmalıydı. Bu sessiz filmin bir nedeni...

Hareketli, siyah-beyaz bir sessiz filmdi her şey.

Gündüzleri tehlikesiz, geceleri ise karanlığın tehlikesi ve giziyle yüklü. Bir manzara resminin sessiz güzelliğini görüntüleyen ağırbaşlı ağaçlar, geceleri birer ahtapot gibi kollarını çoğaltıyor. Oradan geçerken her seferinde yüreğini pençelerinin içine alan o kıskaç, parktan çıkana dek yüreğini bırakmıyor. Bıraktığında ise –yani o sınırı geçtiğinde– aynı yeğinlikte bir özlem başlıyordu. Kurtulmak için geçiyordu o parkın içinden. Kurtulmak? Ama neden kurtulmak? Bunu kendi de bilmiyordu.

Tam da parktan çıkmak üzereydi. Sınırdaydı. Yüreğine sıkışmış soluğunu boşaltıvermek üzereydi. Parktan geçerken soluğunu tutuyordu. Suyun altında soluğunu tutuyordu. Tam suyun üzerine çıkacakken bir balık yanından geçivermiş, sonra da suyun karanlık diplerine doğru dalarak gözden yitmişti. Yanından geçerken göz göze gelmişlerdi balıkla. Soluğunu unutmuştu. Büzüldüğü, soluksuz kaldığı yorganı üzerinden sıyırarak, başı yeniden yastığını buldu, odanın serin havasını soludu, düzenli olarak soluk alıp vermeye başladı yeniden. O gece böyle bir rüya görmüştü. Onunla ilk karşılaştığı gece.

O parkın akvaryum iklimini düşündü. Boğulan balıklarını.

Elmas koyuluğunda bir çift yeşil göz, diye geçirdi usundan. Sınıra yakın o son yolların birinde.

Kendi gizini sınıyordu sanki o parktan geçerken.

Belki de onun için parktan geçmek, tehlikeli sualtı oyunlarından biriydi.

Parkın bir açıklama gücü olduğunu gizliden gizliye de olsa düşünmüş olmalıydı. Değilse kentin ortasındaki bu cehennem vahasını niye bir anayurt özlemiyle anıyordu bütün gün?

Evine gitmek için oradan geçerken en azından onlardan biri-

ne, ya da birilerine rastlayacağını biliyordu. O sessiz film kahramanlarından birine. Hele gecenin ilerlemeye yüz tutmuş saatleriyse, bir parkta durduk yerde dolaşılmayacağının düşünüldüğü saatlerden biriyse, bu rastlantının gerçekleşme olasılığı büsbütün artıyordu; gerçi gene de rastladıkları arasında sahiden oradan geçenlerle, sanki oradan geçiyormuş gibi yaparak, hızlı hızlı yürüyen, böylelikle aslında bir yere yetişeceklermiş izleniminin koruyuculuğuna sığınarak, çevresine ilgisiz görünen birkaç kişi onu yanıltabilir, bu bulanıklığı büsbütün koyultabilirdi. Ama gene de böyle bilmeceli durumlar yaratanların yanı sıra, hızlı hızlı değil de, tersine yavaş yavaş yürüyerek o gezintiyi sindire sindire sürdüren ve gene tam tersine çevresine karşı çok ilgili görünen, hatta yanından geçerken ta gözlerinin içine ısrarla bakan ve hatta bununla da yetinmeyerek geçip gittikten sonra dönüp bir de ardına bakan kişilere de rastlayabilirdi. Ya da oturduğu karanlık kanepede, karşıdan gelenin yaklaşmasını bekleyen, tam da önünden geçerken elindeki cigaradan derin bir nefes çekerek varlığını sezdiren, o cigara ateşinin sönük ışığında yüzünü aydınlatarak kendine çağıranlara da rastlayabilirdi.

Evine giden daha kestirme bir yol olarak bellediği bu parkın içinden geçmek, bir zaman sonra onun için bir gece süsü oldu. Daha gün kararmasıyla birlikte yüreğine nedensiz sevinçler, telaşlar, heyecanlar salan şeyin, geceyle birlikte parkın içinden geçmek olduğunu anlayınca bir düşbozumunu, kendine yönelik bir öfkeyi, bir kırgınlığı, bir öcalma duygusunu, bu pırpır eden uçan sevinçle birlikte yaşamaya başladı. Duyguları ikiye bölünmüştü. Bütün duyguları birbirine düşmandı şimdi. Çalıştığı kasvetli büronun penceresinden baktığı bu gri kent gözünde anlamlanıyor, sönük yaşantısı renkleniyor, birbirine çok benzeyen tekdüze günleri bu gece süsüyle birlikte canlanıyor, ne zamandır unuttuğu bir heyecanı, bir dirimi, bir yaşama coşkusunu geri getiriyordu.

En büyük yaşama coşkusunu süreğen bir intiharın taşıdığını çok sonraları anlayacaktı, tutunduğu her şeyi yitirdikten sonra.

Bu suçlu zevk,
bu tehlike tutkusu,
o birkaç dakikalık yolun lanetlenmiş serüveni,
kendini ve dirimini tehdit eden bir şey olmaya başlamıştı. Bunu büyük bir zevk ve acıyla duyuyordu.

Bir suçlu zevk,
bir tehlikeli zevk,
olmaya başlamıştı gece parkın içinden geçerek eve dönmek. Kışın erken bastıran karanlığı, geceyi beklemek için sağda solda nedensiz sürtmesini; kendine küçük işler, küçük bahaneler yaratmasını engelliyor; işinden çıkar çıkmaz birkaç vitrin baktıktan sonra karanlıkla birlikte hareketlenmeye, kıvamını bulmaya başlamış parkın ortasına dalıveriyordu. Gerçi o saatlerde işinden dağılmış insanların yoğun trafiği daha yanıltıcı olabiliyordu ama, gün günden tanımak yolunda edindiği deneyimle yanılma oranı azalıyordu. Bir önsezi, bir güdü, bir sezgi edinmişti artık. Buralarda dolanmayı şu ya da bu biçimde onuruna yediremeyenlerin geçiyormuş gibi yapmalarını, gerçekten geçenlerden ayırdetmeyi öğrenmişti. Hızlarındaki yapaylık, adımlarındaki güvensizlik, çevrelerine gözdağı verircesine ilgisiz görünme çabaları, ya da etrafa göz atmak ile göz atmamak arasında yaşadıkları sancı onları ötekilerden ayırıyordu. Kendileri ile onurları arasındaki o duyarlı dengeyi böyle çocukça oyunlarla kurmaya, kurtarmaya çalışıyorlardı. Faturasını ödemeye yanaşmadıkları büyük çapta heyecanlar ve serüvenler yaşamak istiyor, ama öte yandan yürekleri yetmiyordu buna. Hem çok daha sonraları öğrenecekti ki, o geçip gidiyormuş gibi yapanlar, Kızılay'ın değişik doğrultularını arşınlayarak birkaç tur daha atıyor ve bir süre sonra gene parka dönerek, gene parkın içinden geçiyormuş gibi yapma oyununu kaldıkları yerden sürdürüyorlardı. Bir tanıdığa rastlama korkusunun yanı sıra, daha temelde bir korku taşıyorlardı: varlıkları için gerekli olan güveni o parkta kazanmayı. Bu-

ranın sonuna dek arsız bir yerlisi olmayı.

Zaten korkunun büyüsü, kendini korkutmaktan kaynaklanmıyor muydu?

Akşam üzerleri gönlünü yoklayan bu sevincin nedenini anlayınca duyduğu ürküntü, bir zaman sonra geçti. Kendini, kendine karşı koruyacak güçlü kaleler kurmuştu. Bunca zaman direnebilmesi bundandı. Bu kez de bir adım sonrasının avuntularıyla güvence sağlamıştı kendine. Belki yalnızca bir meraktı, bir hayvanat bahçesi merakı. Ancak orada görebileceği insanlara rastlamanın gizli albenisi. Daha fazla ileri gitmemek koşuluyla zararsız bir şeydi bu. Daha fazla ileri gitmesine de zaten olanak yoktu. Müthiş bir nefret ve tiksinme duyuyordu. Aklının almadığı, alamadığı bir şeydi.

O sık adımlarla parkın ortasından geçtiği gecelerin birinde, o kopkoyu karanlıkta bir çift yeşil gözle göz göze geldi. Karanlıkta iri bir çift elmas gibi parlıyordu. Yüreğinin de, adımlarının da neden hızlandığını anlayamadı. Gencecik, ölüm esmeri bir delikanlı yanından geçip gitti. Sonra dönüp ardına baktı. Gözleri ışığa çıktığında parlaklığını yitirmiş, matlaşmıştı. Belki de yüzünün ve bedeninin bütünüyle ortaya çıkmasındandı bu. Karanlıkta yüzercesine üzerine gelmişti, bir büyü, bir sanrı gibiydi o an. İyice yaklaştığında yüzünün ve bedeninin ortaya çıkmasıyla birlikte bu büyü biraz olsun çözüldü, yaşama değgin bir ayrıntı haline geldi. Ama gene de ölümün ülkesinden inmişti yeryüzüne. Bunu düşününce ürperdi. Ölümü düşünmüştü. Biliyordu buranın raconunu, artık öğrenmişti: Ardına dönüp bakarsa, ümitlenecekti, peşinden çağırmış olacaktı. Bunun için dönmedi arkasına. Hazret-i Lût'un karısı geçti usundan. Ardına dönüp bakarsa sonsuza dek orada taş kesip kalmaktan korkuyordu. Kendine itiraf etmemiş olsa da, korktuğu için dönmedi, dönüp de bakmadı. Korkmaktan korkuyordu.

Evinin kapısındaki paspasa takıldı ilkin ayağı, sonra gözü. Ayağına takılan bu şey, her seferinde ayağına takılarak onu yeryüzüne geri gönderiyordu, düşlerinden silkeliyordu. Paspas evi-

ni anımsatıyordu ona. Evin, evlerin, ailelerin varlığını anımsatıyordu. Gündelik yaşantının gerçeğini, gündüzlerin gerçeğini... Ayağına takılan bu paspas sanki onun sağduyusuydu.

Ama daha eve girdiği ilk anda büyük bir özlem duydu. Büyük bir pişmanlık ve boşluk duydu içinde. Nasıl gidereceğini, nasıl baş edeceğini bilemediği bir boşluk. Neyi özlediğini de bilmiyordu. Neden pişman olduğunu da. Sanki bir şeyin üzerinden atlayıp geçmişti. Sanki pişmanlık bin yıllık bir geçmişe dayanıyormuş gibi geliyordu ona. Bütün süreçleri içeriyordu pişmanlık, bütün duygusal ve ussal süreçleri.

Ertesi gün bürosunda çalışırken ışıyan her şey, her ayrıntı o bir çift gözü anımsattı ona. Güz sonlarıydı artık. Erken kararan havayla birlikte uçarı yüreği huzursuz ediyordu onu. Tatlı bir huzursuzluk duyuyordu. Artık bu yürek çarpıntısına alışmıştı. Nedenini araştırmaksızın onunla barışık yaşamaya özen gösteriyordu. Nasıl çalıştığını bilmediği küçük bir oyuncak gibiydi bu ve oyuncağı elinden alınsın istemiyordu. Ne o akşam, ne de ertesi akşam o bir çift yakut gözü görmedi, görmek isteyip istemediğini de sormadı kendine. Ne ki her gece kapıdan içeri girdiğinde, o boşluğu duydu, o sızılı pişmanlığı. Unutup gidiyordu sonra, mutfağa geçiyor, delirmiş gibi yemeğe saldırıyordu. Çorbasından, tatlısına dek geleneksel seyrini izleyen yemek masasında her şeyi unutuyordu. Bir zaman sonra hepten unuttu o ışıltıyı. Bunun doygunluğunu yaşadı, o denli yeğinlikle yaşanan bir şeyi görmemenin, unutmanın o yalancı doygunluğunu. Bir kaçış duygusuyla birlikte yaşanan o yanıltıcı doygunluğu.

İyiden iyiye belleğine gömmüşken, gene bir gece, bir arkadaş evinin içkili bir toplantısından dönerken, her zamanki yürek çarpıntıları içinde parka saptı. Adımları belki de parkın sessizliğinden, kimsesizliğinden olacak, kendinden emin, ağır ve yavaştı. Seyircisi boşalmış bir tiyatro sahnesinde gönül rahatlığıyla gezinen bir aktör güveni taşıyordu adımları. Enikonu çevresine bakacak gücü bile buldu kendinde. Ansızın yolun sağında, az ötede yarımay biçimindeki tahta kanepenin ucunda, gecenin o

zifir karanlığına sığınmış o bir çift yeşil gözü gördü. Karanlıkta bir şimşek imzası gibiydi bakışları. Bir başına oturmuş cigara içiyordu. Bekliyordu. Yüreğinin gümbürtüsünü durduramıyordu. Vurgun yemişti. İhanete uğramıştı sanki. Gece de, park da sessizliği ve kimsesizliğiyle oyun oynamıştı ona. Uzun bir süredir bu çift gözü saklayarak kandırmışlardı onu.

"Kedigözü bu," dedi.

"Tehlikeyi haber veriyor. Uçurum kıyılarına konmuş fosforlu işaretler gibi. Bir kedinin gizli öcü gibi."

Arkasında koyu bir ağaç var. Çok dallı bir ağaç. O ağacın kopkoyu gölgesine iyice sığınmıştı. Hain gözlerle bakıyordu parka, ona, yola. Kendisi ise aydınlıktaydı. Yolu ışıklandırmışlardı. Güvencesiz buldu kendini; o karanlığın gücüne sığınmış ve

bunu göze almış öylece oturup dururken, kendisi çığ bir ışığın altında bütün gizlerini açık ederek ağır ağır yürüyordu. Kendini çıplak, çırılçıplak hissediyordu. Bütün gizleri açıklanmış gibiydi. Bütün hayatı. Ağır ağır yürüyordu. Parktan geçiyormuş gibi de yapamazdı artık. Şimdi onun yanına gitmek için de, oradan bir an önce kaçıp kurtulmak için de, aynı yeğinlikte, ama birbirine karşıt duygular içindeydi. Eğer parka hızla dalmış olsaydı, geçip gidecekti belki. O ritm kurtaracaktı onu. Bütün yaşantımız bir ritmin elindeydi. Hangi ritmi yakalamışsak, onun. Ama şimdi ağır ağır yürüyordu. Yakalanmıştı. Ve nedense bir türlü hızlanamıyordu. Hızlanmasındaki korku payının anlaşılacağını, bunun da erkeklik onuruna dokunacağını düşündü. Kaçmaktan korkuyordu, kaçtığının anlaşılmasından korkuyordu. Korkuyordu.

Gene de kaçtı.

Bu parka dadandığından beri, kendini ilk kez yenik hissetti.

Tüm dünya bir ormanken nasıldı?
şimdi nasıl?

bunu ayırdetmek çok güç, yazılı tarih öncesi bizi nereye dek besleyebilir? bulgularımız nereye dek gider?

tarih sanıldığı denli açıklayıcı bir şey mi?

Ne ki dünyanın orman yüzölçümü daraldıkça, bu "tarihi karşılaşmanın" olasılık payı da gitgide artıyordu.

Ormanlar en azından yüzölçüm olarak küçülüyordu. Ormanların birbirleriyle olan bağlantıları kopuyordu. Araya başka şeyler giriyordu. Beton Kurumlar. Geometrik Düzen. Hesap Kesinliği. Matematik Bilgiler. Sınıflamanın Kolaycı Hukukları. Terazi ve Kefeleri. Sözlükler. Maddeler. Tüzükler. Ormanı birbirinden çözen ama ormanı çözmeyen bir dağılım. İstimlak edilen hayatımızın göller bölgesi. Barajlar Kanunu. Setler ve Surlar. Bayraklanmış Burçlar. İskân ve İpotek. Kanallar ve Yeraltları. Kaleler ve Yerüstleri. Töreler ve Göçler. Göç Yollarında dağılan birliğimiz. Orman kendi bölünmüşlüğü içinde, gene de bir gün yüz yüze gelme olasılığı taşıyanları barındırmayı sürdürüyordu. Betonlar, ilk betonlar dökülürken, herkes gezdiği her yere dağıtmıştı kendini; her ayak izi, kendi ormanını göverteceksi bir başka ormanın içinde. Bunlar derlenmez, toparlanmazdı ki artık.

İlk orman ve ağaç teşbihi böyle ortaya çıkmış olsa gerek. Ağacın ormanı, ya da ormanın ağacı engellemesi sorunu,

yani bir görme ve görülme durumu için,
Bir görmeme ve görülmeme durumu için,
en elverişli ortamdı orman.
Saklarken açıklayan, açıklarken saklayan,
yaşamadan anlaşılmayan, anlatılmayan
en uzun giziydi yeryüzü coğrafyasının.
Yüz yüze gelmek,

kendi kendiyle yüz yüze gelmenin de başlangıcı olduğu için, bu karşılaşma bir cenge dönüşebilecek bir hıncı taşıyordu, dipsiz bir nefreti, öfkeyi, şiddeti,

vahşet belki de o zamanlardan kalma bir korunma duygusudur yalnızca. Kim/bilir?

Duyduğu bir temel rahatsızlığın simgesiydi artık o park. Küçülen ormanların günümüzde en küçük birimi: park. Ağaçlıklı yol. Mucizeli rastlantı oyunları. Yanından geçtiğiniz kader. İlişkiler coğrafyasının sınırlarını zorlamanın eril oyunları. Cenk öncesinin karanlık peşrevi. Ağaçlı, karanlık yolların astrolojisinde önünüze düşen bir göktaşının yerçekiminde nasıl bir hayat bekler sizi, bundan böyle... Nasıl bir hayat? bilemezsiniz.

Artık o park.

Görmekten ve görülmekten,

bunca rahatsız olduğu bir şeyin ortasından geçiyordu kaç zamandır. Artık kendinin üstüne gitmek değildi bu. Başka bir şeydi. Bir korkusuzluğu kanıtlamak istiyordu belki de. Kendi üstüne giderken korktuğunu görmüştü. Şimdi bu korkuyu yenmek istiyordu. Kuşkularını gidermeye çalışıyordu.

Üstüne üstüne giderek,

kendini doğrulamak istiyordu. Artık korkmadığını görse sevinecekti. Bütün sevinçlerini yitirmek pahasına istiyordu bunu.

Eğer geçerse bu parktan, geçebilirse, kurtulmuş demekti. Haklı demekti. Kendini doğrulamış, doğrularını kendine kanıtlamış demekti.

ama hiç kimse bu parkta (ormanda) bu denli güçlü değildir.

Değildi.

Bir an yanından geçip gittikten sonra dönüp ardına bakıyordu. Balığın süzülüşünü gördü. Suyun yüreğine doğru yüzüyordu balık. Bir an onun oradan bir daha hiç geri dönmeyeceğini dü-

şündü. Bir balık bile olsa bu, suyun o denli dibinde boğulurdu. Parkın üzerinde "Park Yapılmaz" levhası vardı. Zaman yitirmişti. Soluksuz kalmıştı, balık oyalamıştı onu. Boğulacaktı nerdeyse. Yorganı çekip attı üzerinden. Uyanmıştı. Suyun yüzüne çıkmıştı.

Geyik, yılandan daha büyük olduğunu biliyordu. Belki daha güçlü değildi ama, daha büyük olduğu kesindi. Yılan, geyikten daha atak, daha çevik ve daha öldürücüydü. Bu cenkte
bir cenkte
geyiğin ölmesi beklenen bir şeydi. Bilinen bir şey.

Bunu geyiğin de bilmesi, sanki varlığından büyük bir yükü alıp gitmişti. Yeğniliği, sekmesi bundandı.

Ölümünü başkalarının ellerine bırakmıştı.

Bu da bir başka öldürme yoluydu belki.

Daha yanına oturduğu o ilk anda, ertesi gün sarhoşluğuna sığınacağını biliyordu. İçkinin gücü birçok şeyi açıklayabiliyor, bağışlatabiliyordu. İçkili bir akşam sonrası eve dönerken artık biriyle konuşmanın zamanı geldiğini çok kesin ve derin bir biçimde anlamış bulunuyordu. Bir adım daha atmıştı. Ya da kalelerinden biri daha düşmüştü. Ama hepsinin kendi gözünde, kendini haklı çıkaran gerekçeleri vardı.

Bu suskunluk, bu sessizlik büsbütün büyülüyordu onu. Bu gece heyecanlarının biriyle konuşursa dineceğini,
dindireceğini
umuyordu. Konuşmanın, biriyle konuşmanın, herhangi biriyle konuşmanın bu büyüyü bozacağını, olayı sıradanlaştıracağını düşünmüş olmalıydı. Sanki biriyle konuşursa, çözülmesi gereken bir gizin üstesinden gelmiş olacaktı.

Bu büyü bozulursa belki bu parka,
bu ormana,
uğramazdı bir daha. Atlamış olurdu, atlatmış olurdu. Yaklaşan tehlikeyi gidermiş olurdu. Bir sağılma, bir kurtuluş olacaktı bu. Tam da evliliğin yaklaştığı şu günlerde, önemli bir tehlikeyi savuşturmuş olacaktı hayatından. Bu tehlike, bir şey olmak değildi. Herhangi bir şey. Öyle ya da böyle bir şeyi ucundan tutmak da değildi. Daha temel, varlığını daha derinden tehdit eden bir şeydi bu. Herhangi bir şey olmayı seçmekle çözülemeyecek kadar gecikmiş, bütün bedenini sarmış, ruhunu ele geçirmiş bir şey.

Konuşmak, yalnızca konuşmak yetecekti ona. Yaşamış ve atlamış olacaktı. Atlamak için de birinin sırtına basması gerekiyordu. Yalnızca konuşmak için bir sırt. Bu, ona bir vebalıya dokunmak gibi bir duygu veriyordu. Onlardan biriyle konuşmak, bir çeşit kurtuluş olacaktı onun için. Ama duyduğu bu sonsuz kinden kurtulmadan nasıl yaklaşabilecek, nasıl sokulabilecekti? Keskin bir bıçakla hepsini doğramak istiyordu buradakilerin. Böyleleri yeryüzünden sonsuza dek kazınmadan sakinleşemeyecekti sanki. Huzura kavuşamayacaktı. Varlığının onlara ilişkin bu temel bağımlılığı çileden çıkarıyordu onu. Bunu onların yanına bırakmayacaktı. Bırakmaması gerekiyordu. Konuşmak için seçeceği insan da çok önemliydi. Bu zorlu sınavda yardımcı olabilecek bir insan gerekiyordu ona. Kuşkusuz bu yardımın farkında olmayacaktı. Ama nemene bir insandı bu, nasıl bir insan olmalıydı? bilmiyordu.

İçini yokluyordu, durmadan içini yokluyordu. Herhangi bir duygu bulup çıkaramıyordu oradan. Karmakarışıktı içi.

Eskisinden daha fazla sığınır olmuştu içkiye. Kanepeye oturduğunda, biliyordu ki ona bu yürekliliği de, yarınki gerekçeyi de sağlayan içkiydi.

Geyik, bilmediği bir şeyi anımsattı yılana.

İlk karşılaştıklarında.

Bilmediği, ya da bilmezden geldiği, ya da bilmeyeceği, bilemeyeceği.

Güçlüsün, zehirlisin ve açsın,

beni yutarsın istesen, dedi.

ama unuttuğun bir şey var, ben senden daha büyüğüm, beni yuttuktan sonra, en azından beni sindirene, eritene kadar bir zaman benim biçimimle yaşarsın, benim biçimimde yaşarsın. Daha sonra zaten erimiş olurum, sende erimiş olurum. Etine, kanına, canına karışmış olurum.

Sen eski yılan olmazsın.

Beni öldürmek, kendinde yaşatmaktır.

Hiç kimse öldürdüğünü unutmuş değildir çünkü.

Unutabilmiş değildir.

Aynı kanepe miydi?

O konuşurken bunu anımsamaya çalıştı. Aynı kanepe miydi?

"Demek ayrılacaksın benden. Bu kez kararlısın! Peki unutabilecek misin? Yaşanan bunca şeyi hiç olmamış sayabilecek misin? Bana öyle geliyor ki, evlensen bile kolay kolay unutamayacaksın beni; hiç kimse hayatını mahvetmiş olduğu insanı kolay kolay unutamaz. Ta başından beri kendine yediremediğin bir şey vardı bu beraberlikte. Farkındaydım, geçer sanıyordum. Hepimizin atlattığı kimi böylesi dönemler olmuştur yaşantımızda. Kısa ya da uzun süren düşmanlık dönemleri yaşamışızdır. İçimizde, içimizin ormanında cenge tutuşmuştur ikili benliğimiz.

Ölümsüz çıkmak gerekiyor bu cenkten.

Biliyorum, benim varlığımda seni tehdit eden, senin varlığı-

nı tehdit eden bir şey var sanıyorsun, seni tükettiğimi, seni usul usul öldürdüğümü düşünüyorsun. Biliyorum, sevmek bir erkeği tehdit eden bir şeydir. Bana bu yüzden düşmansın.

Oysa bizler gecenin karaderili insanlarıyız.

Ormanlardan başka hiçbir yer kabul etmiyor bizi. Bu ormanı yakmadan buradan dışarı çıkamazsın. Ama bu yangından kimse sağ kurtulmaz. Kurtulamaz. Bunu da bilmen gerekir. En azından bu ormana bir kez daldıktan sonra.

Kaç defadır deniyorsun ayrılığı. Kaç gün sürüyor? Her defasında nasıl acılar ve nasıl daha da büyümüş sorunlarla geri dönüyorsun. Bunu her ikimiz de biliyoruz ve bedelini her ikimiz de ödüyoruz.

Korkuyorsun, biliyorum. Kendini bu korkulardan ayıklamak isterken ruhunu didikliyorsun. Ruhuna yapışmış, çünkü. Henüz adını bile bilmiyorum senin. Nesin? necisin? ne iş tutarsın? nerede çalışırsın? Odanı, çocukluğunu, yakınlarını, hangi yemekleri sevdiğini, nelere güldüğünü bile bilmiyorum. Ama seviyorum seni. Bu ormanın yüzölçümünce seviyorum.

Biliyorum, seziyorum, bu kez daha uzun gideceksin. Sadece bana ve kendine daha uzun gidebileceğini, gidebildiğini kanıtlamak için, hatta gerekirse terk edebileceğini kanıtlamak için. Terk etmek erkekçe bir davranıştır, değil mi? Üç ay, beş ay, hadi diyelim üç yıl, beş yıl, en fazla on yıl diyelim. Peki sonra? Bir gün yine buraya döneceksin. Kendinde taşıdığın ormanın anayurduna dönmek isteyeceksin bir gün. O zaman ben burada olur muyum? Bıraktığın yerde olur muyum? Belki sesleneceksin bana: 'İlhaaan! Nerdesin sen? Bu ormanda sen nerdesin?'

Ses vermeyeceğim sana.

Duymayacağım seni.

Ağaca, toprağa, suya karışacağım. Kentin gürültüsüne, gecenin ışıklı sokaklarına karışmış olacağım, başka hayatlar tüketmiş olacak beni, başka çarşaflarda boğulmuş olacağım. Kendi yaramı yalamaktan kurumuş olacak dilim, istesem de ses veremeyeceğim sana. Yaralarımızı güneşe tutamayız bizler. Gündüz-

leri saklanırız çünkü. Örtünürüz. Geceler ise güneşsizdir. Yaralarımızla baş etmek yalnızca bize, o yorgun gücümüze kalmıştır.

Şimdi gideceğim diyorsun. Bir daha dönmeyeceğim diyorsun. Bir daha hiç dönmeyeceğim diyorsun. Peki git, çek git, ama bir gün döneceksen –ki döneceksin!– çok yazık olur bana, günah olur.

İkimize de günah olur.

Yeni bir ayrılığa, suskun geçen orman gecelerine dayanacak gücüm kalmadı artık.

Ne gidebiliyorsun, ne kalabiliyorsun; ne gecede, ne gündüzde bir hayat kuramıyorsun kendine. Dünyada bir yer edinemiyorsun. Sancını bana da yaşatıyorsun üstelik. Benim hanidir üstesinden geldiğim, aşıp geçtiğim sorunları, sıkıntıları bana yeniden yaşatıyorsun. Senin yüzünden bir kez daha yaşamak zorunda kalıyorum bütün onları. Beni üzerinden atlayıp geçtiğim şeylere yeniden sarıyorsun. Beni yoruyorsun Necdet. Anlamak yorgunu olduğum şeylerle yoruyorsun.

Saatlerce konuşmak isterdim daha. Bütün sözcüklerle konuşmak. Derin, sarsıcı cümleler bulmak isterdim. Özetleme gücü yüksek benzetmeler yapmak isterdim. Bugüne değin bütün öğrendiklerimi bir çırpıda anlatmak isterdim sana. Ama bir işe yaramayacak biliyorum. Ama hiçbir şey, hiçbir işe yaramayacak galiba. Sevgi her şeye yetmiyor.

Sevgi hiçbir şeye yetmiyor."

Yılan gene de başka bir yolu olmadığı için, başka bir yol bilmediği için, yoluna durmuş geyiğe saldırıp,

yuttu onu.

Başka bir varoluş biçimi bilmiyordu. Öğrenmemişti. Öğretmemişlerdi.

Bu ormanda ikisine birden yer yoktu.

Cenk uzun sürdü. Orman sarsıldı.

Yılan sarsıldı.
Geyiğin gözleri soktu ilkin yılanı.
Yılansa sonra.
Orman sarsıldı. Ormanlar sarsıldı. Çağrışımlar sarsıldı.
Geyiği yuttuğunda iyice ağırlaşmıştı artık. Yorgundu. Orman ağırlaşmıştı. Şimdi onun yükünü de çekiyordu. Bir an ölecek gibi oldu. O orman kuytusunda, geyiği yuttuğu yerde, olduğu yerde kaldı bir süre, bir yere kımıldayamadı. Kendine baktığında geyiğin biçimini aldığını gördü. Geyik biçiminde bir yılandı şimdi. Geyiğin gözleri, yılanın pullarında parıldıyordu sanki.
Ta onu sindirine, eritene kadar, sonunda geyiğin etine, kanına, canına, zehrine karıştığını duyumsayana kadar orada öylece kaldı.
Bir öç gibi içinde yaşadı geyik.
Doğru söylemişti.
Çok önce söylenmişti.
Artık eski yılan değildi.

Parkın kıyısında ölüsünü buldular.
Yüzünün kıyısında bir gülümseme.

Ocak 1983

1980-1983

Metis Edebiyat

Satıştaki Kitaplar • Temmuz 97

Ağır Roman, Metin Kaçan
Ahdımvar, Hür Yumer
Alice B. Toklas'ın Özyaşâmöyküsü, Gertrude Stein
Altı Ay Bir Güz, Bilge Karasu
Amsterdam'ın Gülü, Sadık Yemni
Asker Kaçağı, Bilimkurgu Öyküleri Derlemesi
Aşk İşaretleri, Latife Tekin
Atuan Mezarları, Ursula K. LeGuin
Ayakizlerinde Adımlar, Julio Cortázar
Balıkçıl Gözü, Ursula K. LeGuin
Başkasının Hayatı, Murathan Mungan
Bella'nın Ölümü, Georges Simenon
Berci Kristin Çöp Masalları, Latife Tekin
Bir Elin Sesi Var, Antony Burgess
Bir Garip Orhan Veli, Murathan Mungan
Bizans Sohbetleri, E. Emine
Buhurumeryem, Lale Müldür
Buzdan Kılıçlar, Latife Tekin
Büyük Uyku, Raymond Chandler
Büyük Zen Düğünü, Charles Bukowski
Cam Kent, Paul Auster
Cenk Hikâyeleri, Murathan Mungan
Çocuğun Öyküsü, Peter Handke
Dağınık Yatak, Murathan Mungan
Dersaadet'te Dans, Engin Geçtan
Doktor March'ın Dört Oğlu, Brigitte Aubert
Don İsidro Parodi'ye Altı Bilmece, Bustos Domecq
Dört Kişilik Bahçe, Murathan Mungan
Düğüne, John Berger
Dünyaya Orman Denir, Ursula K. LeGuin

Ekmek Arası, Charles Bukowski
En Uzak Sahil, Ursula K. LeGuin
En Son Kale
Ergenlik Ayini, Alexei Panshin
Eski 45'likler, Murathan Mungan
Factotum, Charles Bukowski
Gece, Bilge Karasu
Gece Dersleri, Latife Tekin
Geyikler Lanetler, Murathan Mungan
Göçmüş Kediler Bahçesi, Bilge Karasu
Gökteki Göz, Philip K. Dick
Günah Yiyen, Dost Körpe
Güneş Bize Haram, Léo Malet
Harun ile Öyküler Denizi, Salman Rushdie
Hayaletler, Paul Auster
Hayat Berbat, Léo Malet
İki Dünya Savaşıyor, Poul Anderson
İkiz Yıldız, Robert A. Heinlein
Kaf Dağının Önü, Murathan Mungan
Karanlık Thomas, Maurice Blanchot
Karmakarışık Öyküler Kitabı, Ertuğrul Oğuz Fırat
Kasabanın En Güzel Kızı, Charles Bukowski
Katilin Temizliği, Amelie Nothomb
Kaybolan Miras, Robert A. Heinlein
Kılavuz, Bilge Karasu
Kırk Oda, Murathan Mungan
Kısmet Büfesi, Bilge Karasu
Kıyısız, Türker Armaner
Kızıl Gezegen, Robert A. Heinlein
Kızıl Hasat, Dashiell Hammett
Kilitli Oda, Paul Auster
Korkunun Bütün Sesleri, Bilimkurgu Öyküleri Der.
Kum Saati, Murathan Mungan
Kuzey Defterleri, Lale Müldür
Lal Masallar, Murathan Mungan
Li Rojhilatê Dilê Min, Murathan Mungan
Lucas Diye Biri, Julio Cortázar
Madrid'de Sonbahar, Juan Benet
Mahmud ile Yezida, Murathan Mungan
Matmazel Christina, Mircea Eliade

Metal, Murathan Mungan
Mevki Uygarlığı, Robert Sheckley
Mırıldandıklarım, Murathan Mungan
Murathan '95, Murathan Mungan
Muska, Sadık Yemni
Mülksüzler, Ursula K. LeGuin
Narla İncire Gazel, Bilge Karasu
Ne Kitapsız, Ne Kedisiz, Bilge Karasu
Oda, Poster ve Şeylerin Kederi, Murathan Mungan
Omayra, Murathan Mungan
Otomatik Piyano, Kurt Vonnegut Jr.
Osmanlıya dair Hikâyat, Murathan Mungan
Ölüm Hastalığı, Marguerite Duras
Öte Yer, Sadık Yemni
Paranın Cinleri, Murathan Mungan
Paslanmaz Çelik Sıçan, Harry Harrison
Paslanmaz Çelik Sıçanın İntikamı, Harry Harrison
Randevu Hazırlığı, Halil İbrahim Özcan
Ressamın Sözleşmesi, Murathan Mungan'ın Seçtikleri
Rocannon'un Dünyası, Ursula K. LeGuin
Roger Ackroyd Cinayeti, Agatha Christie
Sabahın Basamaklarında, Claude Esteban
Sahtiyan, Murathan Mungan
Salyangoz ya da Şövalyenin Zamanı Adnan Yalçınlar
Sana Gül Bahçesi Vadetmedim, Joanne Greenberg
Sarı Köpek, Georges Simenon
Sebastian Knight'ın Gerçek Yaşamı, V. Nabokov
Sevgili Arsız Ölüm, Latife Tekin
Sherlock Holmes Ölüm Döşeğinde, Sir A.C. Doyle
Son Istanbul, Murathan Mungan
Son Tiryaki, Müfit Özdeş
Suçta Mutluluk, Barbey D'Aurevilly
Şeyler, George Perec
Şeytanın Saati, Fernando Pessoa
Taziye, Murathan Mungan
Tehanu, Ursula K. LeGuin
Tek Başına Bir Adam, Christopher Isherwood
Tımarhane Yolculuğu, Kate Millett
Titrek Bacanak, J. D. Salinger
Trendeki Yabancılar, Patricia Highsmith

Troya'da Ölüm Vardı, Bilge Karasu
Tutku 2000, İskender Savaşır
Uyuyan Adam, George Perec
Uzak Fırtına, Lale Müldür
Uzay Tacirleri, Pohl & Kornbluth
Uzun Sürmüş Bir Günün Akşamı, Bilge Karasu
Ve Sonra Hiç Kalmadı, Eric Frank Russell
Voyıcır 2, Lale Müldür, Ahmet Güntan
Wittgenstein'ın Yeğeni, Thomas Bernhard
Yaz Geçer, Murathan Mungan
Yaz Sinemaları, Murathan Mungan
Yedinci Ağıt, Emmanuel Hocquard
Yer Açın! Yer Açın!, Harry Harrison
Yer Değiştiren Gölge, Nurdan Gürbilek
Yerdeniz Büyücüsü, Ursula K. LeGuin

Metis Yayınları
İpek Sokak 9, 80060 Beyoğlu, İstanbul,
Tel. 212 245 46 96

Eskiden, çok eskiden, uzun kış gecelerinde, kısık lambaların puslu camlarda titrek ışıltılarla kıpraştığı köy kahvelerine gece masalcıları, dengbejler, âşıklar gelirlermiş... Dışarıda dondurucu bir fırtına ortalığı kasıp kavurur, şiddetli bir tipi dünyanın bütün kış kahvelerini tehdit ederken, onlar, üzerlerindeki karları silkeleyip, kalın abalarını ocağın kenarında kurutup, kendilerine sunulan kahveden ve tütünden kısmetlerini alıp; eskilerden kalmış, geçmiş zamanların güzelleştirdiği masalların yırtık, sökük yerlerini onararak; belleklerine gömülmüş imgeleri bulup çıkararak, üzerlerindeki çöl tozunu silkeleyip, parlatıp, canlı kılarak yeniden anlatırlarmış. Zamanın küllerinin savurduğu insanları, öyküleri, destanları, masalları, kahramanları, sevdaları camları puslu kış kahvelerinde, ölü mangal ateşinin ışıyan gözlerine baka baka yeniden anlatmak, yeniden dinletmek kolay değildir.

Hiçbir yeniden kolay değildir.

Metis Edebiyat
ISBN 975-7650-052-8

9 789753 420525

Metis Yayınları
İpek Sokak 9, 80060 Beyoğlu, İstanbul

MURATHAN MUNGAN CENK HİKÂYELERİ